E7.80.

NA.4.

~~OO.2.3~~

33–35 lin. to a page

Roman character, 171 [illegible]

7431

Hain *6711 gives 170 ff. This copy contains 171 ff
Proctor 6908 type 2

The only book from this second press of Schallus

EUSEBIUS, Bp. of Caesarea.

7431. Historia ecclesiastica, latine, Rufino interprete.

Johann Schall [2nd press].
Mantua. July, 1479.

Sm. folio; sigs. [a^8; b–s^8 t^6 u^8 w^6 x^8]; 172 leaves (the last blank); 32–34 lines; roman characters; {Mantova, press vii, type [3]}; capital-spaces, generally with guide-letters.

1^a; [blank.] 1^b; ILLVSTRISSIMO & Inuictissimo Mantuanorum Principi || Frederico Gonzage Iohannes Schallus Herosfeldensis physicus || obsequentissimus. [ends 2^b; dated xv. Iulii. M. cccc. lxxix.] 3^a; Incipiunt Capitula primi libri hystorie ecclesiastice. [ends 8^b.] 9^a; Incipit prologus Rufini presbyteri in hystoriam ecclesiasticam || ad Cromatium episcopum. 10^a; Incipit liber primus hystorie ecclesiastice. 171^b, l. 22; Explicit liber ecclesiastice hystorie. || [Colophon in verse] Transtulit Ausonias istud Rufinus ad aures || Eusebii clarum Caesariensis opus. || Schallus Ioannes celebri Germanicus arte || Aere premit. Mantus principe Foederico. || Quom datus est finis. referebat Iulius annos || Mille quater centum septuaginta nouem. || Hunc eme qui docti nomen. qui limen Olimpi || Quaeris. habet praesens munus utrūq; liber. || Hinc coeleste bonum: sanctosq; docebere mores || Et prodesse magis lectio nulla potest.

Hain-C. *6711. Proctor 6908. B. M. Bodl. Pellechet 4638. Hain and Pellechet have 'Federico' on 1^b, l. 2.

Last leaf wanting. Capitals inserted in red and blue; paragraph-marks in red. MS. sigs. and foliation. MS. inscriptions by early owners on 171^b. The lower margin of 2^a bears a stamp with monogram 'MS' surmounted by a crown; around the oval frame are the letters CFBS.

Schall, whose first press was at Mantua, produced between 1475 and 1480 about seven books. He has been described, on insufficient evidence, as a printer-physician.

FROM
THE LIBRARY
OF
SIR WILLIAM OSLER, BART.
OXFORD

¶ ILLVSTRISSIMO & Inuictiſſimo Mantuanorum Principi Frederico Gonzage Iohannes Schallus Heroſſeldenſis phyſicus obſequentiſſimus.

Aſſerunt multi Criſtianiſſime prīceps priſcis nouiſq; temporibus.qui uariis uirtutum generibus.uarios laudis & glorie gradus adepti ſunt.Quidam enim corporis uiribus & membrorum firmitate ſubnixi.uel ſingulari certamine uel collatis cū hoſte ſignis dimicantes.coronas aliudue ſimile uirtutis inſigne.ſeu in olympicis ludis.ſeu ubi ſors tulit. magna cū laude reportarunt.Sicut Milo. Hercules Mallius Torquatus & pleriq; alii. Nonnulli magis animi robore q̄ corporis utentes.ad ornandam mentem omne ſtudium curamq; uerterunt. Sed horum quidam ſoli intelligentie ſeruientes.& eas uirtutes tantum que ad intellectum pertinent amplexati.ſolaq; ſpeculatione contenti.uoluntatem preſtantiſſimam anime partem incultam dimiſere.Sicut Demoſthenes.& aliquando Salomon.Marcuſantonius.ſeuiſſimus Nero.& horum ſimiles.quorum & ſi doctrinam laudari.morēs tamen ac uitam damnari cognoſcimus.Aliqui contemptis intellectus ornamentis.uni uolūtati uacantes. iuſticiam.pietatem.miſericordiam.caritatem.ceteraſq; eius generis uirtutes.doctrine rerumq; ſcientie pretulerunt

¶ Ex horum numero fuere Macharius.Antonius.Paulus primus heremita.Benedictus.Franciſcus.& plures alii.Quorum uitam & ſi ſanctam ac imitatione digniſſimam.ruſticam tamen appellat Hieronimus.q̄ uerſutis hereticorum argumentis reſpondere.& ſuccreſcentes in agro domini uepres.neſciant euaginato diuini uerbi mucrone ſuccidere Aliquot etiam licet eorum numerus intra minores limites contineatur.utriuſq;.intellectus ſcilicet ac uoluntatis curam gerentes. & utrumq; negotium fortiter ac animoſe ſuſcipientes.ſupra humanum morem euecti.& immortali deo ſimillimi ſunt effecti.Quales fuere Moyſes.Habraham.Hermes ter maximus. Pythagoras.Socrates. Cato. Et hi precipue qui in Criſto renati.uerū eterne ſalutis iter mōſtrāte deo cognouerūt

deo cognouerunt. Istorum multiplicem ac diuinam scientiam: Istorum illibatissimos mores. & meram uite puritatem contemplati. non ad sciendum tantum quod demonum. uerum etiam ad bene beateq; uiuendū qđ angelorū est. ītamur īducimur animamur accēdimur. Tales apđ latinos fuere Hyeronimus Augustinus Ambrosius Gregorius Hilarius Lactātius. & huius interpres libri Ruffinus Aquilegiensis presbiter uir grece latineq; doctissimus. Cuius tam fertile ac habundans ingenium fuit. ut transferendo magnam grecarum bibliotecarum partem. nostrorum auribus tradiderit. Tales apud grecos fuere Ioannes Chrysostomus Gregorius Nazanzenus. magnus Basilius. & aliquot alii. inter quos lucet Eusebius Cesaree Palestine pontifex. uelut inter ignes luna minores. Ipse namq; humanorum diuinorumq; peritissimus extitit. & ut diuus Hieronimus in libro de uiris illustribus meminit. cum Pamphilo martyre a quo quia eius amicitia familiarissime utebatur Pamphili cognomen accepit. sacrorum librorum diligentissimus inuestigator & habitus est & fuit Hic quom inter preclara uolumina que multa composuit librū de temporibus edidisset. in quo tempora magis q̄ gesta explicās ac magnis & ualidis ingenii lacertis totius orbis hystoriam complectens. ad suam usq; ideſt ad Constantini Imperatoris etatem scribendo peruenit. Sibi ipsi uisus est non satisfeciſſe pie cristianorum religioni. eius annales cum gentilibus & allophylis breuiter & succincte tractando. Propterea doctissimus & sanctissimus episcopus singulari libro omnia cristianorum facinora texens. ecclesiasticam uocauit hystoriam. q̄ ecclesie hoc est congregationis sancte. quam Petrus apostolus genus electum. regale sacerdotiū & gentem sanctam appellat. acta contineat & seriem. Huius ego libri multiplicem utilitatem. uberrimam frugem. & modestis ac piis ingeniis profuturam lectionem intelligens. ignorari eum & intenebris iacentem. situ blattisq; consumi ferre non potui. sed instaurari. ac diuino nuper inuenti magisterii beneficio multiplicari. & uelut ex una uite multis per propagines palmitibus educatis uineam

educatis uineam conficere curaui. Vt habeat aliquando cristiana religio pro apocryphis & incertorum ac indignorum auctorum deridendis codicibus. quibus non sine magno ecclesiastice maiestatis detrimento utimur. ac fidelissimos prestātissimi auctoris commentarios. in quibus primeua nostre gentis exordia. & crescentis ecclesie adolescentiam. tanquam in pulcerrimo nitidissimoq; speculo. abiectis ineptorum hominum nugis liceat intueri Non pigebit igitur aliquando post belli sudorem. post martium puluerē quo nunc pro Tuscis fortiter animoseq; pugnans asperger is. & crebris uictoriis immortale tibi gentiq; tue nomen acquiris. librum hunc in manus assumere. cristianorumq; principū & pugnacissimorum imperatorum preclara sanctaq; facinora relegens. habebis quorum uirtutes mireris. quorum prudentiam ac pietatem imiteris. quorum īclita facta emulari debeas & equare. Sic patris antecessorumq; tuor egregiam dignitatem. sūmā in deum pietatem. precipuam in patriam caritatem. laudatissimā in omnes mansuetudinem & liberalitatem ut cepisti seruare poteris & augere. fiesq; iustitia Zaleucus. pietate Codrus. uictoriar foelicitate Pompeius. fortuna Caesar. animo Alexander. patiētia Quītus maximus. Horum enim omniū in cristianis Imperatoribus reperies exemplaria Quorum si ut cepisti fueris assiduus imitator. nec habuit Gonzaga familia nec habitura est te clariorem. Vale mi inclite prīceps & domine & supplicis serui munus exiguum non despexeris. Mantue apud sanctum Alexandrum die. xv. Iulii. M. cccc. lxxix.

Incipiunt Capitula primi libri hyſtorie eccleſiaſtice.

Quod deus & dominus & creator oīm ac diſpēſator uniuerſoꝝ ipſe ſit ſcdm ea que in lege & prophetis ſcripta ſūt. Cap.i.

De tempore natiuitatis criſti ſecūdum carnem. Cap .ii.

De Iuda Galileo & Theoda. Cap.iii.

De Herode q̄ ex alienigenis uenit ad regnum. Cap.iiii.

Q d̄ Herodis tempore īterrupta ſit regum ſucceſſio ſecundum danielis propheciam. Cap.v.

De diuerſitate generationum a Matheo & Luca conſcripta & que de his refert Affricanus. Cap.vi.

De nece infantium apud Bethelē & magorū preſētia. Ca .vii.

De cruciatibus ipſius herodis qui necari iuſſit īfantes. Ca .viii.

De crudelitate Herodis quā mortis ſue tēpore ꝓpetrauit. ca.ix.

De Archelai regno poſt Herodem. Cap .x.

Q d̄ falſa eſſe acta que iudei proferunt etiam Ioſephi teſtimonio ex conſonatione temporum conuincantur . Cap.xi.

Q d̄ a pontifice Anna uſq; ad Chaypham quatuor pontifices fuerint . & ſingulis annis adminiſtrauerint pontificatū.in quibus predicatio criſti completa eſt. Cap .xii.

De Baptiſta Ioanne teſtioniū Ioſephi.& q̄ aſſerit eū iuſtū fuiſſe & ob eius necē uindictā in iudeos eſſe prerogatam. Cap. xiii.

Teſtimonium Ioſephi de criſto. Cap.xiiii .

Narratio de Abagaro rege .& exemplum epiſtole Abagari ad dominū.& dnī ad ipſum.& eorum que conſequenter de Sirorū lingua tranſlata ſunt. Cap.xv.

Capitula ſecundi libri.

De uita & inſtitutione apoſtoloꝝ poſt aſcēſionē criſti. Cap.i.

Quemadmodum Tyberius de criſto edoctus a Pilato commonitus eſt. Cap.ii.

Vt ī oēm mūdū breui tēpore diffuſa de xpō predicatio ē. ca.iii.

Q uēadmodū poſt Tyberiū Gaius Ceſar regē iudeorū cōſtituit Agrippā.Herodi perpetua pene deportatiōis īpoſita. Cap .iiii.

Vt Philo pro

¶ Vt Philo pro iudeis ſuſcepit legationem ad Gaium capi v
¶ Quāta acciderīt iudeis grauia poſt temeritatē crucis xpī ca.vi.
¶ Vt Pilatus quoq; ſemetipſum morte dampnauit cap .vii.
¶ De fame temporibus Claudii cap.viii.
¶ Martyrium Iacobi apoſtoli. ca.ix.
¶ Vt Agrippa & Herodes apoſtolos perſecuti diuinam continuo ſenſerunt uindictā cap .x.
¶ Qđ Theoda deprauauerat populū cap.xi.
¶ De Helena regina Adiabenorū cap .xii .
¶ De Simone mago ca.xiii.
¶ De predicatione apoſtoli Petri apud urbem Romam. cap .xiiii.
¶ De euangelio ſecundum Marchum cap .xv.
¶ Vt prius Marchus per Egiptū criſti notitiā predicauit cap .xvi
¶ Qualia de abſtinentibus apud Egyptum Filo ſcribit ca .xvii
¶ Quanti ad nos Filonis peruenerint libri ca.xviii.
¶ Cuiuſmodi clades compreſſerint iudeos ipō die paſcalis.cap.xix.
¶ Qualia etiam ſub Nerone Ieroſolimis geſta ſunt cap .xx .
¶ De Egyptio cuius actus apoſtolorum faciūt mētionē cap.xvi.
¶ Quemadmodum de Iudea Paulus Romam miſſus in uinculis omni culpa liberatus ſit. cap. xxii .
¶ Vt ſit paſſus Iacobus qui frater domini eſt dictus ca xxiii.
¶ Qđ poſt Marchum primus epiſcopus Alexandrie eccleſie ordinatus ſit Annianus ca .xxiiii.
¶ De perſecutione Neronis ſub quo Paulus ac Petrus pia confeſſione decollati ſūt ca.xxv
¶ Vt innumeris iudei malis afflicti ſunt ac nouiſſime contra Romanos arma mouerunt ca .xxvi.

¶ Capitula tertii libri

¶ In quibus locis crīſtum apoſtoli predicauerunt cap i.

¶ Qui primus

Qui primus Romanam rexit ecclesiam. cap .ii.
De epistolis apostolorum cap.iii.
De successionibus apostoli Pauli ca.iiii.
De iudeorum expugnatione post decem annos. cap.v.
De fame que oppressit eos cap.vi
De his que a cristo predicta sunt cap.vii.
De portentis ante bellum cap.viii.
De Iosepho & quos reliquerit libros cap.ix.
Vt diuinarum meminit scripturarum cap.x.
Quemadmodum post Iacobum Symeon Ierosolimorum rexit ecclesiam. cap.xi.
Vt Vespasianus posteritatem dauid iussit inquiri cap.xii.
Quod Alexādrine ciuitati secundus Abilius prefuit. cap.xiii.
Qđ Rome secundus episcopus Anacletus fuit cap.xiiii.
Vt tertius ab hoc Clemens cap.xv.
De epistola Clementis cap .xvi.
De persecutiōe sub Domitiano. cap.xvii.
De Ioanne apostolo & reuelatione eius cap.xviii.
Quemadmodum domitianus posteritatem dauid iussit occidi. ca. xix.
De prosapia saluatoris. cap .xx.
Qđ Alexandrinorum ecclesie tertius prefuit Cerdos .cap.xxi.
Qđ Antiochene ecclesie secūdus prefuit Ignatius epūs.ca.xxii.
Relatio de Ioanne apostolo. cap.xxiii .
De ordine euangeliorum. cap.xxiiii.
De indubitatis diuinis susceptis ue scripturis. cap.xxv.
De Menandro mago. ca.xxvi .
De secta Ebioniorum ca. xxvii
De Cherinto praue religiōis ātistite ca.xxviii.
De Nycolao & sectatoribus suis cap.xxix

De his apostolis

De his apostolis qui non fuut aspernati iura cōnubii cap.xxx
De Philippi & Ioannis excessu cap.xxxi
Quēadmodū Simeon Ierosolimorum epūs passus est.cap.xxxii
Vt Traianus cristianos uetuerit inquiri ca.xxxiii.
Quod ecclesiam Romanā quartus rexit Euaristus .cap.xxxiiii.
Vt ter prefuit Ierosolimis Iustus cap .xxxv.
De Ignatio & epistolis eius. cap .xxxvi.
De quibusdā euangelistis & qbus tēporibus eminebāt.ca.xxxvii
De epistola Clemētis aliisq; scripturis & de libris Papie.ca.xxxviii

Capitula quarti libri.

Qui sub imperio Traiani Romanorum uel Alexandrinorum episcopi fuerint. cap.i.
Qualia sub eodem passi sunt iudei cap.ii.
Qui sub Adriano fidei defensiones scripserint. cap.iii.
Qui sub eodē romanoꝝ alexādrinoꝝq; fuerīt sacerdotes.ca .iiii.
Episcopi Ierosolimorum ab exordio saluatoris usq; ad tempora memorata. cap .v.
Excidium nouissimum iudeorū temporibus Adriani. cap.vi
Qui tēporibus hisdē falsi noīs scientie prīcipes extiterūt. cavii.
Qui fuerint tunc ecclesiastici scriptores cap .viii.
Epistola Adriani que persecutionē a nrīs remouerat. cap.ix.
Qui principatu Antonini Romanorum Alexandrinorum ue fuerint sacerdotes. cap .x
De his qui sub eodē tēpore deuias asseruerīt sectas. ca .xi.
De Iustini defensiōe apud Antoninum. cap.xii.
Epistola Cesaris Antonini ad Asianos pro defēsiōe nrōꝝ.ca.xiii
Que de Policarpo discipulo apostolorum ferūtur cap.xiiii.
Vt Policarpus sub Vero aliiq; nonnulli Smirne martyrium meruit

ruit. ca.xv
De martyribus quos Iuſtinus in ſuis commemorat libris.ca.xvi
Que Iuſtini ſcripta ad nos uſq; peruenerũt ca.xvii
Qui tũc uiri Romane Alexandrineq; ecclie prefuerũt. ca.xviii
Qui Antiocenſium. ca .xix.
De his qui memoratis temporibus eccleſiaſtici ſcriptores eni tuerunt cap.xx.
De Egeſippo queq; ipſe commemorat cap .xxi.
De dyoniſio epiſcopo corinthioꝝ uel de eplis eiuſdem. ca.xxii.
De epiſcopo Theophilo Antioceno cap.xxiii
De Modeſto. cap .xxiiii.
De Melitone quoſq; ipſe commemorat cap.xxv.
De Apollinare ca.xxvi.
De Muſano cap .xxvii.
De ſecta ſecundum Tatianũ ca.xxviii.
De Bardenadenaſo Syro uel ſcriptis eiuſdem ca. xxix.

Capitula quinti libri .

Quanti & quemadmodum ſub Seuero apud Galliam pro pietate ſubierũt mortem cap.i.
Vt martyres quamdui habebantur in uita omnes qui in perſecutione lapſi ſunt reuocabant cap.ii.
Qualis Attalo aparuit uiſio. ca.iii.
Vt martyres Hyreneum ſua cõmẽdatione ꝓſecũtur. cap.iiii.
Quemadmodum ſub Marcho Aurelio Ceſare noſtrorum precibus exauditis pluuiam preſtitit deus. cap.v.
Enumeratio epiſcoporum qui fuerunt Rome cap.vi.
Quod uſq; ad illa tempora per fideles miracula fiebant.ca.vii.
Quemadmodum Hyreneus canonem ſcripturarum diffinit & de ſeptuaginta

de ſeptuaginta interpretibus cap. viii.
Enumeratio ſub Comodo ſacerdotum cap.ix
De Pantheno philoſopho cap.x
De Clemente Alexandrino cap.xi.
De epiſcopis Ieroſolimorum cap.xii.
De Rodone & Martionis ſecta cap.xiii
De Pſeudo prophetis catafrigarum cap .xiiii.
De ſciſmate quod ſub Blaſto factum eſt Rome cap.xy.
Que de montano & pſeudo prophetis feruntur cap .xyi.
De Melchiade & ſcriptis eius cap.xvii.
Quãta etiam Apollonius Catafrigas cõfutãdo perſeqt̃.ca.xviii
Serapionis de ſecta catafrigarum cap .xviiii.
Que Hyreneus contra hereticos apud urbem Romam diſce-
ptauit cap .xx.
Quod Rome Apollonius martyrium paſſus eſt cap.xxi.
Qui tunc epiſcopi nobiles habebantur cap.xxii.
De paſce q̃ſtione ca.xxiii.
De dubitatione que orta eſt apud Aſiam cap.xxiiii
Vt omnibus una ſententia de paſca complacuit cap.xxv.
Que de Hyrenei ſcriptis uſq; ad nos peruenerint ca.xxvi.
Que etiam ceterorum qui hiſdem tẽporibus floruerũt.ca.xxvii
De his qui Artemonis introduxerunt ſectam qualis moribus
fuerit.quoq; pacto ſacro ſãctos libros temerare auſus ſit.ca.xxviii

Capitula ſexti libri.

De perſecutiõe Seueri ca.i.
De Origenis a puero inſtitutione. cap .ii.
De eo qđ apuero uerbum domini predicabat. cap .iii.
Quanti per ipſum docti omnes facti ſunt. cap.iiii.

De Potamiana

De potamiana cap .v.
De Clemente Alexandrino cap.vi.
De Iuda traditore ca.vii
De his que erga semetipsum gessit Origenes ca.viii.
de Narcisi mirabilibus cap.ix
De episcopis Ierosolimorum cap.x
De Alexandro cap.xi.
De Serapione & libris eius. cap .xii.
De libris Clementis cap.xiii.
De Eracla. cap.xiiii
Quantum studii fuerit Origenis erga scripturas diuinas .ca.xv
De Symacho interprete. cap.xvi.
De Ambroxio cap .xvii.
De episcopis qui tempore Origenis fuerūt ca.xviii
De Ypoliti libris. cap .xix.
Quomodo Origenes presbiter factus est. caa.xx .
Quō Eraclas apud Alexandriam suscepit sacerdotiū. ca.xxi.
De persecutione Maximi cap .xxii.
De ordinatione Fabiani episcopi & de mirabilibus que in ea gesta sunt . ca . xxiii.
Quanti discipuli fuerunt Origenis . cap.xxiiii.
De Affricano. capi .xxv.
De Berillo. ca.xxvi.
De Philippo. cap.xxvii
De dyonisio episcopo ca.xxviii
De Araborum discessione. cap.xxix.
De Heresi elcheisitarū. cap. xxx.
De decio. capi .xxxi .
De passionibus dyonisii ca.xxxii
De martyribus qui apud Alexandriam passi sunt ca.xxxiii
De his que scribit dyonisius ca.xxxiiii.
De Nouato. ca.xxxv.

De Serapione

De Serapione . cap .xxxvi
De his que ad nouatum ſcribit dyoniſius . ca .xxvii

Capitula ſeptimi libri .

De decii & Galieni male geſtis rebus . cap.i.
Q ui fuerunt ſub ipſis epiſcopi. ca .ii.
De Cipriano & q̄ ſtatuerit hereticos rebaptizandos. cap.iii
Q uod dioniſius contra ſentiat cap.iiii.
De pace que poſt perſecutionem facta eſt. cap .v.
De Hereſe Sabellii. ca.vi.
De reuelatione que dyoniſio epiſcopo facta eſt a domino pro-
pter lectionem hereticorum librorum. cap .vii.
De nouati ſciſmate & hereticorum baptiſmate . cap.viii
De perſecutione Valeriani. cap .ix.
De his que ad dyoniſium uel ceteros Egyptios epiſcopos te-
ſtati ſunt . cap.x.
De his qui apud Ceſaream Paleſtine martyres facti ſūt. ca.xi
De pace que ſub Galieno facta. ca.xii.
Q ui epiſcopi tunc nobiles fuerunt. cap .xiii.
De martyrio Mariani. ca .xii i.
Relatio de Aſtirio. cap . xv.
De ſignis que uirtute ſaluatoris apud Paneadā fiebant. ca.xvi.
De throno Iacobi. cap .xvii.
Q uomodo dyoniſius de paſca ſtatuit cap.xviii.
De his que apud Alexandriam acciderunt. cap .xix.
De morbis qui acciderunt in ea . cap .xx.
De Galieni regno . cap.xxi.
De Nepote & ſciſmate eius cap .xxii.
De Apochalipſi Ioannis cap.xxiii.
De epiſtolis dyoniſii. cap .xxiiii.
De Paulo Samoſatenoꝝ & de Gregorio & de hereſi eius.ca.xxv.

Q ui epiſcopi

Qui episcopi per illud tēpus nobiles habebantur. cap. xxvi.
De hereſi Manicheorum tunc exorta ca.xxvii.
De eccleſiaſticis uiris nobilibus quorum aliquanta etiā uſq; ad noſtram memoriam perdurarūt. cap .xxviii.

Capitula octaui libri.

De noſtri temporis ac Dioclitiani & Maximiniani & Maximi perſecutione cap.i.
De eccleſiarum ſubuerſionibus cap.ii.
De qualitate perſecutionum cap.iii.
De martyribus . cap. iiii .
De his qui apud Nicomediam paſſi ſunt cap.v.
De his que in domibus regum erant cap.vi.
De Egyptiis qui apud Fenicem paſſi ſunt cap.vii.
De ipſa Egypto cap.viii.
De Thebaide ca .ix.
De Filea martyre cap .x.
De his que apud Alexandriā geſta ſunt cap .xi.
Qualiter docuerit quidam ex ipſis ca.xii.
De his que in Frigia geſta ſunt cap .xiii.
De aliis quoq; diuerſis uirorum ac mulierū paſſionibus.cap.xiiii.
De prepoſitis eccleſiarum cap . xv .
De mortibus perſecutorum cap .xvi.
De his que extrinſecus acciderunt cap.xvii.
De his que in melius conuerſa ſunt. cap.xviii
De his que rurſum inidipſum conuerſa ſunt . ca .xix.

Capitula noni libri.

De ſimulata indulgentia. cap .i.
De poſteriori peruerſione cap.ii.
De Simulacro qđ nuper apud Antiochiā fuerat cōſecratū.ca.iii
De ſententiis que aduerſum nos late ſunt ca. iiii.
De actibus falſis. cap .v .
De his qui eo tempore martyres extiterunt cap.vi.
De his que aduerſū nos tabulis ereis conſcripta ſunt. cap.vii

De his q̄ poſtmodū

¶ De his que postmodum acciderunt bellis.pestibus.fame . & de morte tyrannorum. cap. viii.
¶ De victoria Constantini Imperatoris. cap .viiii.
¶ De perditione ultima inimicorum nostrorum. cap.x.

¶ Capitula decimi libri .

¶ De Arrii herese cap.primum
¶ De exilio apud Niceam congregato. cap.ii.
¶ De conuersione philosophi dyaletici cap.iii.
¶ De Phasnutio confessore cap.iiii.
¶ De Spiriditone episcopo & mirabilibus eius cap.v.
¶ Exemplum fidei Nicene & statutorum eius cap .vi.
¶ De Helena Constantini matre ca. vii.
¶ De cruce saluatoris in Ierosolimis ab Helena reperta ca.viii
¶ De captiuitate Frumentii & Ediſſii & de cōuersione Indorū per ipsos gesta cap.viiii
¶ De conuersione gentis Hebreorum per capturam factā cap .x.
¶ De Constantia sorore Constantini & presbitero per eam fratri insinuato cap.xi
¶ De Alexandri & Eusebii & Arrii conflictu capx.ii.
¶ De oprobrioso Arrii interitu cap .xiii.
¶ De Athanasii episcopi principiis cap.xiiii.
¶ De Constantii imperatoris errore cap .xv.
¶ De concilio hereticorum apud Ariminum congregato contra Athanasium cap.xvi.
¶ De exciso brachio Arsenii ceterisq; dolis hereticorum in concilio retentis cap.xvii.
¶ De fuga & latebris Athanasii ca.xviii.
¶ Qđ Constans Imperator pro Athanasio patri Constantio scripserit eumq; ecclie sue reddi iussit cap.xix.
¶ De concilio apud Mediolanum hīto & de exiliis Eusebii ca.xx.
¶ De Ariminēsi concilio cap .xxi.
¶ De Liberio episcopo urbis Rome cap.xxii
¶ De Ierosolimorum & Alexandrie episcopis cap .xxiii.

De ambitione

De Ambitione epiſcoporum apud Antiochiam . cap . xxiii.
De Sciſmate Arrianorum quod in tres partes diuiſum eſt.& quidam eorum Eunominiani.alii Macedoniani.alii uero perman ſerunt Arriani. cap.xxiiii
De fine Conſtantii Imperatoris & ortu Iuliani . cap.xxv .
De epiſcopis exilio relaxatis . cap.xxvi.
De exilio apd Alexādriā ſcōꝝ epōꝝ & luciferi ab his diſſcidio.xxvii
De his que in eodem concilio ſtatuta ſunt . cap.xxviii
De Euſebio & Hylario atq; eccliaꝝ per eos reſtitutione.ca.xxix.
De ſcriptis Hylarii . capit.xxx .
De perſecutionibus Iuliani blandis & callidis . cap.xxxi .
De uitiis eius erga Athanaſium . capi .xxxii.
De fuga rurſum & latebris Athanaſii . capi.xxxiii.
De Sepulcro martyris Babile . capi .xxxiiii.
De Theodoro confeſſore apud Antiochiam . capi.xxxv .
De Iudeorum conatibus qui a Iuliano decepti templum in Iero ſolimis reedificabant. cap .xxxvi.
De Terremotu inibi & igne diuinitus accenſo quo iudei ab il licitis diſturbabantur inceptis . capi.xxxvii . De
Signis & uirtutibus terrificis q̄ ī exitu cōuerſa ſūt iudeoꝝ.xxxviii.

Capitula undecimi libri .

De ortu & religioſa mēte prīcipis Iouiniani & de fine eius. ca.i.
De ortu Valentiniani & Valentis . capi.ii.
De dormitione Athanaſii & pſecutionibus Lutii Heretici.ca.iii.
De uirtutibus & mirabilibus ſcōꝝ q fuerunt in Egypto. cap.iiii.
De perſecutione que fuit apud Edeſſam. cap.v.
De Moyſe quē regina Saracenoꝝ gētis popoſcit epiſcopū.ca.vi.
De Didimo uidente Alexandrino . cap .vii.
Quanti ex diſcipulis Antonii tunc in heremo habitantibus uir tutes & ſigna fecerunt . capi.viii.
De Gregorio & Baſilio Capadotie epiſcopis . cap .ix.
De Damaſo epiſcopo & Vrſini ſubreptione . cap .x.
De Ambroſio epiſcopo. cap .xi.

De Valentiniani

De Valentiniani fine . Cap . xii.
De Gothorū per Tratias irruptione & Valentis nece. cap.xiii.
Vt Gratianus Imperator Theodosium regni participem adsciuerit.& post multa religiose & fortiter gesta Maximi tyranni insidiis subcubuerit. cap .xiiii.
De Valētiniano puero atq; matre eius Iustina qui defensas ecclesias perturbare conatus est. cap.xv.
De beniuoli magistri memoria fideli constantia . cap.xvi.
Vt Theodosius necē Gratiāi ultus de Maximīo triūphauerit.xvi
De Theodosii comissio in Thessalonicēses & penitētia eius publice apud sacerdotes gesta . capi . xvii.
De restitutione ecclesiarum que per ipsum iam catholicum in oriente restitute sunt . capi.xviii.
De Apollinare & heresi eius . cap .xix.
De episcoporum successionibus per orientem . cap.xx.
De Situ templi Serapis & subuersione eius . cap .xxi.
De fraudibus paganorum que in tēplis detecte sunt .cap.xxii.
De Sarturni sacerdote Tyranno totius pene Alexandrie ad ultero. Cap.xxiii .
De ecclesiis & marryriis q̄ ī ydolorū locis cōstructe sūt. ca.xxiiii.
De Ioānis sepulcro uiolato & reliqis apd' Alexādriā resēuatis.xxv
Dt thoracibus Serapis apud Alexandriam abrasis & signo cristi in loco eorum reddito , cap.xxvi.
Vt mēsura aq̄ Nili flumis quā Poecī uocāt ad eccliā d ferat .xxvii
De Valentiniani iunioris interitu & ortu Eugenii. cap.xxviii.
De responsis Ioannis monachi. capi.xxix.
De apparatu belli aduersus Eugenium Theodosii & de uictoria eius orationibus magis quā uirtute patrata. cap.xxx.
De fine Theodosii post uictoriam & Archadio atq; Honorio liberis & heredibus regni . cap.xxxi.

Expliciunt capitula totius operis .

Incipit prologus Rufini presbyteri in hystoriam ecclesiasticam ad Cromatium episcopum.

Peritorum dicūt esse medicoꝝ: ubi īminere urbibus uel regionibus generales uiderint morbos prouidere aliquod medicamenti uel poculi genus. quo premuniti homines ab īminēti defendantur exitio. Quod tu quoq; uenerande pater Cromati medicine exequens genus. tēpore quo diruptis Italie claustris Alarico duce gothorum se pestifer morbus infudit. & agros. armenta. uiros. longe lateq; uastauit. populis tibi a deo cōmissis feralis exitii aliquod remediū querens. per quod egre mētes ab ingruētis mali cōtagione abstracte: melioribus occupate studiis tenerentur. iniungis mihi ut ecclesiasticā hystoriam: quā uir eruditissimus Eusebius Cesariensis greco sermone conscripserat in latinū uerterē: cuius lectione animus audiētiū uinctus. dum noticiā rerū gestarū auidius petit. obliuionē quodāmodo maloꝝ que gerent̄ acciperet. A quo ego opere. cū excusare me uellem. utpote inferior & impar. & qui intā multis annis usum latini sermonis amiserim. consideraui quod nō absq; aliquo apostolice institutionis ordine nobis ista preciperes. Nam & cū dominus aliquādo esurientibus in deserto auditoꝝ turbis. dixisset ad apostolos. date eis uos manducare. Philippus unus ex apostolis intelligens eo magis splendescere diuine uirtutis insignia. si minimoꝝ quoꝝq; ministeriis explerentur. non protulit panes apostolice reconditos pere. sed puerulū adesse dicit. habentem quinq; panes & duos pisces. quē uerecūde excusans adiecit. sed hec q̄ sūt inter tātos? Quomagis ī angustis opibus & desperatis. clara fieret diuīa potētia. Sciēs ergo ex illis te descēdere disciplīs: recordatus ꝙ Philippi fortassis exēplo: ubi pascēdi turbas tēpus uidisti. puerulū subrogaueris. qui panes quidē quinq; sicut acceperat duplicatos adhiberet. adexplendū tamē euāgelicū sacramentū. proprio labore captos adderet etiam pisciculos duos. adgressus sū exequi ut potui qđ preceperas. certus ꝙ excusabit imperitie nostre culpas precipientis auctoritas. Sciendū sane ē

ꝙ decimus

q decimus liber huius operis.in greco qm̃ per parum erat ī re bus geſtis.reliqua omnia in epiſcopoꝝ panegyricis tractatibus. nihil ad ſcientiā rerum conferentibus occupatus.omiſſis que ui debantur ſuperflua. hyſtorie ſiquid habuit nouo coniunximus libro.& in ipſo Euſebii enarrationis dedimus finem. Decimum uero & undecimū librum nos conſcripſimus.partim ex maiorū traditionibus.partim ex his que noſtra iam mēoria cōprehende rat. & eos uelut duos piſciculos ſupraſcriptis panibus addidi mus.quos ſi tu & probaueris & benedixeris. pro certo confidā q ſufficient turbis.Continet autē omne opus res in eccleſia ge ſtas.a ſaluatoris aſcenſione & deinceps.Noſtri uero duo libelli a temporibus conſtantini poſt perſecutionem. uſq; ad obitum Theodoſii auguſti.

Explicit prologus.Incipiunt capitula.

Quod deus & dominus & creator omniū ac diſpenſator uni uerſorū ipſe ſit ſecūdū ea que ī lege & ꝓphetis ſcripta ſūt.ca.i.

De tēpore natiuitatis chriſti ſecundum carnem. ca.ii.

De iuda galileo & theoda.ca.iii. De Herode q ex alienigenis uenit ad regnum.ca.iiii. Quod Herodis tempore interrupta ſit regum ſucceſſio ſecundum Danielis prophetiam.cap.v.

De diuerſitate generationū a Matheo & Luca cōſcripta & que de his refert Affricanus.ca.vi. De nece īfantiū apud bethleē & magoꝝ preſentia.ca.vii. De cruciatibus ipſius herodis qui necari iuſſit īfantes.ca.viii. De crudelitate herodis quā mor tis ſue tēpore ꝓpetrauit.ca.ix. De archelai regno poſt hero dem.ca.x. Quod falſa eſſe acta q̄ iudei ꝓferūt ēt Ioſephi te ſtionio ex cōſonatōe tēpoꝝ cōuincant̄.ca.xi. Quod a pōt.f.ce āna uſq; ad chayphā quatuor pontifices fuerīt & ſingulis annis amīſtrauerīt pōtificatū ī q̄bus predicatio chriſti cōpleta ē.ca.xii

De baptiſta Ioāne teſtioniū Ioſephi. & q aſſerit eū iuſtū fuiſſe & ob eius necē uīdictā in iudeos eſſe prerogatam.ca.xiii.

Teſtimoniū Ioſephi de chriſto.ca.xiiii. Narratio de Abagaro rege.& exēplū epiſtole Abagari ad dominū & domini ad ipſū. & eoꝝ que cōſequēter de ſyroꝝ lingua trāſlata ſunt.cap.xv.

¶ Incipit liber primus hyſtorie eccleſiaſtice.

Vceſſiones ſanctoꝝ apoſtolorū & tēpora q̄ a ſaluatore noſtro uſq; ad nos decurſa ſunt queq; & qualia ī his erga eccleſie ſtatū geſta ſint.qui ēt inſignes uiri ī locis maxime celeberrimis eccleſiis prefuerunt.uel qui ſingulis quibuſq; tēporibus. ſeu ſcribēdo ſeu docēdo uerbū dei nobiliter adſtruxere. quiq; ēt uel quāti uel quādo noua cōtra religionē dogmata ꝓferētes.ad ꝓfundū erroris ſtudio cōtentionis elapſi.falſe ſciētie auctores ſe preceptoreſq; profeſſi ſunt.paſſim uelut lupi graues gregē chriſti lacerātes.nec non & ea mala que iudeoꝝ gentē ꝓ inſidiis quas aduerſū ſaluatorē moliti ſūt uaſtauerūt.quibus ēt modis:& quotiēs.quibuſue tēporibus doctrīa chriſti & ſermo diuinus a gētibus ipugnatus ē. quā tiq; his tēpeſtatibus uſq; ad ſupplicioꝝ patientiā & ꝓfuſionem ſanguinis ꝓ uerbi dei ueritate certarūt. ſed & martyria noſtris ſuſcepta tēporibus.atq; ī his domini & ſaluatoris noſtri ergaſin gulos quoſq; unicū clemētiſſimūq; ſubſidiū ſcribere mihi uolēti, nō aliū.le ſumēdū uidet exordiū. quā ab ipſa domini & ſaluatoris noſtri ieſu chriſti preſētia corporali. Sed mihi q̄ſo ueniā dari.

¶ Cōfiteor nāq; q̄d ī hoc ope uiribus noſtris maiora tēptamus.ut & fideliter & ītegre q̄ ſunt geſta narremus.& rudē ac nulli fere noſtroꝝ digreſſam uiā huiuſcemōi itineris primā audeamus incedere. Et licet deum ducē futuꝝ dominiq; ſaluatoris noſtri certus ſim nobis ſuffragia adfutura .hominū tam nulla quibus poſſimus inniti cōſpicimus preceſſiſſe ueſtigia.niſi q̄ ſparſim ſinguloꝝ quoꝝq; tēpoꝝ ſeu reꝝ geſtaꝝ ad nos uſq; īdicia ac moniīta trāſmiſſa ſūt. E quibus q̄dā nobis luminū faces uelut in obſcuro poſitis eminus accēdunt.& tanq̄ e ſublimi ſpecula qua nos greſſū tēdere oporteat.ac uiā uerbi abſq; errore dirigere.eoꝝ uocibus āmonemur.Quecūq; igit ꝓpoſito opi cōuēire credimus. ex his q̄d illi ſparſim mēorauerāt eligētes. ac uelut e rōabilibus cāpis doctoꝝ floſculos decerpētes. hyſtorica narratōe in unū corpus redigere

pus redigere & coaugmẽtare tẽptauimus. ſatis habũdeq; gratũ putãtes. & ſi nõ omniũ nobiliſſimoꝝ. certe ſaluatoris noſtri apoſtoloꝝ ſucceſſiones celebrioribus quibuſq; eccleſiis traditas in unũ colligere. atq; in ordinẽ modũq; digerere. Opus autẽ mihi ꝑ neceſſariũ uideor aſſũpſiſſe. eo magis q̃ ut ſuperius dixi, nemi nẽ eccleſiaſticũ dũtaxat ſcriptorẽ ad hãc partẽ narratiõis animũ adieciſſe cõperior. In quo illud ẽt ſpero. q̃ & utilitatis plurimum ex reꝝ geſtarꝝ cognitione ſtudioſis quibuſq; noſter hic cõferat labor. Quãuis iam de his ipſis nõ nulla ẽt ī cronicis. i. in eo opẽ qđ de tẽpoꝝ rõne cõſcripſimus breuiter ſuccincteq; ꝑſtrixerim. Plenius tamẽ ī preſenti tẽpore ſingulorꝝ narrationẽ apire tẽpta uimus. Incipiet igit̃ mihi ſermo ab ipſo domino ſicut ꝓmiſimus chriſto. Veꝝ quia chriſtianoꝝ res geſtas ſcribere ꝓponimus. cõ ſequẽs uidet̃. uti prius uel genus hoc hominũ unde ducat exordiũ & q̃d noĩs ipſius cõtineat rõ. & cuius gens iſta & populus appellatiõe cẽſet̃ repetẽtes paulo altius exponamus.

IGit̃ q̃m chriſtus duplici ex modo. & diuina in eo pariter atq; hũana nat̃a plenitudinẽ tenet. caput ī eo diuĩa ſubſtãtia. pedes hũana quã ꝓ noſtra ſalute ſuſcepit habeãt̃. Et ita demũ ꝑfectius nobis narratio diriget̃. ſi a capite. i. a diuinitatis eius uerbo ſumamus exordiũ. ꝑ qđ chriſtianoꝝ. q̃ gẽs nouelle appellatiõis credit̃. antiqtas & nobilitas pariter oſtẽdẽt̃. Genus igitur chriſti & ipſius ſubſtãtiã & eius naturã ꝓferre ac pãdere nullus ſermo ſufficiet. Siqdẽ ẽt diuinũ de eo ita ꝓnũciat oraculũ dicẽs. Generationẽ eius q̃s enarrabit? Sed & alibi celeſtibus nihilominus de eo uocibus ita refert̃. Quia nẽo nouit filiũ niſi pater. ſed neq; patrẽ q̃s nouit niſi filius. Solus ergo ille qui genuit noſſe dicit̃ filiũ pater. & filius patrẽ. Sine dubio excluſit ceteros ad diſcu ciẽdã noticiã. qui ad unũ ſolũ patrẽ filii ſciẽtiã reuocauit. Hic igit̃ ī his uoluminibus q̃ diuino ſpũ cõſcripta credũt̃. lux eterna. & ãte mũdi initiũ ſemp fuiſſe predicat̃. Sapiẽtia quoq; ſubſtãtialis & uerbũ uiuũ ī prĩcipio apud patrẽ. & deus uerbũ ſubſtitiſſe narrat̃. Quis ergo poterit eũ qui ãte oẽm creaturã uiſibilẽ atq; iuiſibilẽ ſemp fuiſſe. & ĩnitio iam fuiſſe ex ipſo patre natus. & cũ

patre ſempiternus

patre sempiternus extitisse describit̃.sermõe cõprehẽdere.Quis omniũ celestiũ ĩmortaliũ diuinaꝝq; uirtutum dnm̃.& ducẽ atq; prĩcipẽ celestis milicie.& magni cõsilii angelũ.uoluntatis paterne efficaciã.quẽ cũ patre oĩa q̃ sũt creasse & cõdidisse cõstat.ut ueꝝ filiũ & unigenitũ & omniũ q̃ creata sũt dnm̃ & regẽ ac dnãtorẽ paterna uirtute ac potestate cuncta moderantẽ uerbis explicet. nisi ꝙ ad ĩtelligẽtiã plenitudĩs eius.ꝑsecretiora & mystica diuinoꝝ uoluminũ ĩformãur eloquia.Ioãnes deniq; spũ dei repletus. In prĩcipio ĩquit erat uerbũ:& uerbũ erat apud dm̃.& deus erat uerbũ.Hoc erat ĩ prĩcipio apud dm̃.Oĩa ꝑ ipsum facta sunt. & sine ipso factũ ẽ nihil.Sed & moyses maxĩus & uetustissimus ꝓphetaꝝ.multis ãte seculis hec eadẽ ꝓtestat̃. cũ celitus ĩspiratus originẽ mundi & reꝝ ĩitia de eo plenius apiret.cõditorẽ omniũ patrẽ cum filio.mysticis ac sacratis designat eloquiis. Ait nãq;.

¶ Et dixit deus.Faciãus hoĩem ad imaginẽ & similitudinẽ nostrã.

¶ Sed & dauid ãtiquissimus ẽt ipse. licet moyse posterior ꝓpheta rũ dicit.Verbo dnĩ celi firmati sunt.& spiritu oris eius oĩs uirtus eoꝝ. Et alio idẽ nihilominus designat oraculo de deo dicẽs. Ipse dixit & fcã sunt.ipse mãdauit & creata sunt. In quibus eui dẽter mãdatis.ꝑsonã prĩs & filii oꝑantius expressit. Cũ igit̃ his & aliis quã plurimis uocibus sparsim ꝑ dinuia uolumĩa creator omniũ cum patre filius declaret̃.suꝑest ut de his q̃ post cõditio nẽ mundi ꝓ hoĩum dispẽsatõe trãsegit quã possumus breuiter ꝑstringamus.Multis quidẽ & ãtea pietate preditis uiris adstitisse:& docuisse q̃ ad cultum diuinum ꝑtinere uidebãt̃ ostendit̃.

¶ Sed euidẽtius & familiarius abrahe atq; eius familie quãtum fas erat dm̃ hoĩbus innotuisse describit̃. & uelut preceptor quidã ac monitor illius extitisse ꝓsapie refert̃. Deniq; ĩ diuinis oraculis scriptum ẽ.quia apparuit deus abrahe tãquã cõmunis aliquis hõ sedẽti ad ilicẽ mãbre.At ille exurgẽs.cũ hoĩem uideret. adorat ut dm̃ & ueneraṫ ut dnm̃.Sed & ꝓprie uocis ꝓfessiõe presentiã se testat̃ nõ ignorare diuinã dicẽs.Dnãtor domine qui iudicas oẽm terrã.nõne facies iudicium?Que utiq; oĩa nõ ad patrẽ sed ad filium referẽda.posterior incarnatio dispẽsationis plenius

expleta designat

expleta designat.Et idē ꝓpheta Dauid dicit de deo.Misit uerbū suū & sanauit eos.& liberauit eos decorruptōibus eorꝝ. Sed adhuc euidētius ꝑ moysen de eo q̄ dominus sit ipse cū domino. diuīa testāt eloqa cū dicit.Pluit dominus sup sodomā & gomorrā sulphur & ignē a domino. Eundēq; cū apparuisset Iacob deū esse eadē scriptura designat cū diceret ad iacob.Iā non uocabit nomē tuū iacob.sed israhel erit nomē tuū.qa inualuisti cū deo.

¶ Et paulo post dicit. Et uocauit inqt iacob nomē loci illius uisio dei dicēs.Vidi enī dnm̄ facie ad faciē.& salua fcā ē aīa mea. Neq; enī fas ē de aliquo āgelorꝝ uel celestiū uirtutū ista sētire.Nullū enī illorꝝ si quādo mortalibus ex celesti precipiunt adesse mādato dnm̄ uel deū diuinus sermo cōmemorat. Hic ēt Iesu successori moysi cū adstitisset.ꝓcūctāti qs eēt respōsis euidētissimis designauit dicēs.Prīceps milicie uirtutū dnī ego sū.Cūq; his auditis adorasset famulus ut decebat.Solue īqt ad eū corrigiā calcia mēti tui.Locus enī ī quo tu stas terra scā ē.In quo cōsiderāda ē preceptorꝝ similitudo.qm̄ nō erat hic alius ab eo q̄ dixerat ad moysen de rubo ignis dicēs.ne appropies huc. solue calciamenta de pedibus tuis.locus enī ī quo tu stas terra scā ē.Et addidit dicens.

¶ Ego sū deus patrꝝ tuorꝝ.deus abrahā.& deus isaac.& deus iacob

¶ Claruit igit ex his oībus.q̄ uerbū dei.& deus & dominus & creator oīum cū patre filius designatus ē. Nūc uero ēt illud uideamus quō & sapiētiā seculi substātialiter existere. idē ipse ī diuinis ostēdat oraculis ꝑ Salomonē hic de semetipsa sapientia mysticis uocibus ꝓdens.Ego sapiētia ī altissimis habitaui.cōsiliū & sciētiā & sensū ego īuocaui.Per me reges regnāt.& potētes ꝑ me scribūt iusticiā.Per me ꝓceres magnificāt.& tyrāni ꝑ me obtinent terrā.Et post aliquāta iterꝝ dicit.Dominus creauit me īitiū uiarꝝ suarꝝ.ī opa sua āte secula fūdauit me īinitio.priusq̄ terrā faceret anteq̄ ꝓdirēt fōtes aquarꝝ.priusq̄ mōtes fūdarēt.āte oēs āt colles genuit me.Quādo preparabat celos aderā ei.& quādo firmos ponebat fōtes sub celo.cū ipso erā cui ad gaudebā quotidie.Letabar āt corā ipso ī oī tēpore.quādo letabat orbe ꝑfecto.Ex quibus oībus fuisse abūtio īmo & āte oē q̄d dici pōt initiū. ab ipso

patre ꝓgenitā

patre ꝓgenitā ſapientiā cōſtat. Quid āt cauſe fuerit ꝙ nō oībus paſſim ſicut nūc. ēt ātea īnotuerit. & oēs ad eius fidē ac ſcientiā peruenerīt: exponemus. Nōdū capere poterat perfectā ſapientiā. chriſtiq; doctrinā rudis adhuc mūdus: & pericie totius ignarus.

¶ Deniq; ſtatī ininitiis cū adhuc hii q primi creati fuerant hoīes ī beatitudīe degerēt. mādato dei negligētia corrupto ī hāc uitam mortalē & fragilitati obnoxiā deciderūt. ac terre huius diuīa maledictiōe dānate habitaculū. ꝓ paradiſi deliciis cōmutauerūt. Iam uero qui ex huiuſcemōi genitoribus per orbē terre diffuſi ſunt. ferino magis ac beluino ritu oberrātes. non urbes ad ſocietatē. nō mores ad honeſtatē. nō leges ad uite iuſticiā tenuere. Artiū uero diſciplinaꝝq; apud eos & totius philoſophie. ne ipſū quidē nom̄ habebat̄. ſed agreſtes quidē & uagi per deſerta nullis ſedibus uagabāt̄. Siqua uero ī ipſis boni ſemina naturaliter clemētia inoleuerāt cōditoris. hec īculta & īcōdita relinquētes. magis aduſum malicie quouia humani itineris ꝓcliuius uergit̄ conferebāt. Ex quo accidit ut nefariis ſceleribus inter ſemetipſos agētes. nūc corrūperēt̄. nūc ēt īterimerēt̄ adinuicē. uſquequo ꝓcedēte inmanitate. ēt deuorarēt̄ ab alterutꝝ. Hinc ille q̄ mūdo ſceleris fabulas reliq̄runt. theomachie & gigantomachie exorte ſūt donec nefariis auſis ultio diuīa. nūc inundatione diluuii. nunc ēt populatōe ignei imbris obſiſteret. & immanitatē ſceleꝝ penarū uarietate cōprimeret. Veꝝ qm̄ creatori ſuo humanū genus malicie morbo & cōtagiōe corruptū. emendādum uidebat̄ potius quā delēdū. miſeratus tūc obſcuratas ꝑ nequiciā mētes & tenebris cecitatis obſtructas. ille ipſe q ī prīcipio erat apud deū deus uerbū & ſapiētia patris. nūc āgeloꝝ ac mīſtraꝝ uirtutū legatiōibus utit̄. nunc ēt īeffabili dignatiōe ipſe adeſt. & raꝝ ſicubi quē dei ac iuſticie memorē repperit. diuinis reuelatiōibus. monitis ſalubrioribus. inſtructiōe qua deū decebat. reformare ac reuocare de tenebris humanū nitit̄ genus. nō in alia quā hoīs ſpecie. qua ſolū hoīes doceri aliqd & inſtrui ac iuuari poſſūt. donec paulatī gentē integrā q̄ hebreoꝝ appellabat̄ ad ſui cultū uenerationēq; cōuertit. ¶ Quibus etiā utpote adhuc rudibus. & cōtagione uite prioris īfectis.

prioris infectis.p moyſen ꝓphetā typos & ad umbrationē diuini cultus p ſabbata q̄dā myſtica & circūſionē corporis altius aliqd in ſpū ſignificantē.ceteraq; huiuſmodi precepta legalia.uelut ele menta ſacratioris olim future eruditionis īpreſſit.Que tam̄ lex cū uelut initiū quoddā luminis mūdo huic effulſiſſet. & odoris ſui flagrātia mare ac terras lōge lateq; cōpleſſet. atq; ex ipſa di uerſis in orbis partibus nidorē quēdā.prudētiores quiq; capiētes legiſlatores uel philoſophi modeſta queq; & uerecūdiora prece- pta atq; honeſtatis & iuſticie cōſcia.auditoribus ſuis paulatī tra dere atq; inſinuare cepiſſent. & agreſtes ac feros hoīum mores ad decora atq; honeſta inſtituta reuocare.Tunc amiciciis cohire inter ſe uiros.& cōcordie ſubire federa docuerūt. Tūc iuuare ſe inuicē hoīes.& uſum rez̄ diſcunt habere cōmunē.donec īſtituti prudētioris. docilis humana mens & ſocietatis adinuicē patiens redderet̄.ut huiuſcemodi cōſuetudinis ꝓluſione premiſſa. apti iam & parati etiā ad diuina fierent inſtituta.patriſq; omniū dei ſcientie capaces exiſterent. In quo ipſe iterum omniū uirtutum magiſter. ipſe ſermo ac ratio & uerbum ac ſapientia dei.ipſe qui ininitio cum patre creauerat hominē. ipſe inquā humane queq; nature aſſumpta ſubſtantia & ſpecie forme ſeruilis indutus. in nullo penitus ab eo q̄ nos ſumus differens. tempore quo ro- mani imperii regnū nobilius latiuſq; conſurgere ipſe preſtiterat ingreſſus hunc mundū. cōmuni quidē nobiſcum naſcēdi aditu. ſed nullo auctore patefacto.Ea egit & pertulit.que de eo futura prophete predixerant. Viri &enī diuinitus inſpirati.hominē qui ſimul eſſet deus aduentare huic mundo.& doctorē oīm gentiū paterne pietatis ac religionis futur̄.ſacroſanctis oraculis cecine- runt.Sed & mortis modum quo de hac uita diſcederet.ut que rurſū inuſitato more aduiuētes repedaret a mortuis.& poſt hoc celū adiret unde deſcēderat.atq; in deū rediret. De quibus quā uis euidenter quāplurimi ſignificauerint ꝓphetar̄.tamen unius indicium Danielis ſūlicet. quantū breuitatis neceſſitas indulget adhibeam. Dicit ergo de eo ita. Videbam. & ecce ſedes poſite erant. & uetuſtus dierum ſedebat. & ueſtimenta eius ſicut nix alba &

alba.& capillus capitis eius ſicut lana munda.thronus eius flam-
ma ignis.rote eius ignis adurens.Fluuius igneus precurrebat ãte
eum iudiciũ poſitum eſt.& libri aperti ſunt.Et poſt hoc uidebã
& ecce cũ nubibus celi tanquã filius hominis ueniebat. & puẽit
uſq; ad uetuſtũ dierꝫ.& in cõſpectu eius ꝓximus eſt.Et datus eſt
ei principatus & honor & regnũ.& omnes populi tribus & lin-
gue ipſi ſeruiunt.Poteſtas eius poteſtas eterna que nõ tranſiet.
& regnum eius non corrũpetur. Hec omnia manifeſtiſſime de
nullo alio niſi de ſaluatore noſtro.qui erat in principio apud deũ
deus uerbum dicta intelligunt̃. Filius &enĩ hominis ꝓpter hoc
in nouiſſimis temporibus incarnatus deus.de quo latius. ſiquis
ſcire deſiderat.in ſuis locis adſertiones horum digeſſimus.No-
men autẽ hoc quod diximus chriſti.quomõ etiã ꝑ ꝓphetas olim
fuerit adumbratũ.tempus eſt edocere.Primus ipſe moyſes uo-
lens oſtendere quid ueneration̄is in ſe nomẽ chriſti & myſterii
cõtineret. cum iuberetur typos & imagines ſacramentorꝫ cele-
ſtium:ſicut ei in monte fuerãt oſtenſum in lege deſcribere.cũq;
ritũ conſtituendi pontificis traderet quantũ mortalẽ docere fas
erat.eum quẽ ſupra omnes hõmines ut eſſet honore & meritis
decernebat.per unguenti cuiuſdã myſtica ſacramenta chriſtum
nominauit. Quo per hoc diſcerent hi qui per legẽ inſtituebãt̃.
quia qui ſuper omnes homines honore & reuerentia habendus
eſt.chriſtus nominabatur.Sed & idẽ moyſes longe per dei ſpm̃
preuidens qui ſibi prepararet̃ ſucceſſor. & prenoſcens q̃ is qui
poſt ſe regnum ſuſciperet maioris ſacramẽti miniſter exiſteret.
Ieſum cognominauit eum.qui prius auſes parentum fuerat ap-
pellatione uocitatus.Sciens q̃ in huius uocabuli ſacramento.ma
ioris cuiuſdam glorie rex. quã mortalis natura recipit poneret̃.
Igitur ita per gemina appellationis indicia.in altero pontificatus
in altero regalis forme exprimũt̃ inſignia.Et ieſus chriſtus tanq̃
qui rex & pontifex eſſet pariter nominatur. ut neq; in alio ali-
quid qđ ad religionẽ. neq; qđ ad poteſtatẽ pertinet deeſſe .po
pulus ꝑ precedentia ſacramenta myſtice inſtitutus agnoſceret.
Vnde & ꝓphete acti diuino ſpũ. ſimul & ĩpietatẽ iudeorum &
gentilium

gētiliū ī eo.preuidebāt ſalutē.Et tale aliqd unus ex ipſis cui Iere
mias nomē ē precinebat.Spūs inqt uultus noſtri chriſtus domi
nus cōprehēſus ē in corruptiōibus noſtris. cui diximus ī umbra
tua uiuemus ī gētibus.Sed & dauid magnificus uates:hoc de eo
dē mēorat.Quare fremuerunt gētes:& populi meditati ſunt in
ania.Aſtiterūt reges terre:& prīcipes cōuenerunt ī unū.aduer-
ſus dnm̄ & aduerſus chriſtū eius.Et paulo poſt ait ex p̄ſona ipſi
us chriſti.Dominus dixit ad me filius meus es tu:ego hodie ge
nui te.Pete a me:& dabo tibi gētes hereditatē tuā.& poſſeſſionē
tuā termīos terre.Nō ſolū āt pōtifices unguēto chriſmatis apud
hebreos cōſecrabāt.uer& & reges qui & ipſi qm̄ diuinitatis nutu
p̄ ꝓphetas ſacrato quodā chriſmate delibuti.ſortiebāt ſceptra re
galia. imaginarii licet.tamē ipſi chriſti appellabāt.Quo ſcilicet ēt
ī ipſis celeſtis regis imago ac ſpecies ſeruaret.Sed & ī ꝓphetar&
ordīe īuenimus nōnullos ſimili mō unguēto chriſmatis cōſecra
tos.mīſteriū diuinis eloqis prebuiſſe. & gnaros redditos futuro
rū.Ex qbus oībus cōſtat qđ filius dei.uerbū ac ſapiētia patris.qa
uerus rex ē oīm ſeculor&.& qa uerus pōtifex ē futuror& bonor&.
& qa uerus ꝓpheta ē. quippe qui inſpiret & repleat ꝓphetias.
ideo uere chriſtus noīatus ē. Cuius noīs p̄ eos quos ſupra enu-
merauimus pōtifices & ꝓphetas & reges.typus & imago preceſ
ſerat.Ver& illi qm̄ ut diximus ad breue tēpus uite huius chriſti
appellabāt.ad ſolā ueri chriſti imaginē cōſeruandā.Quāuis cōpo
ſitiōe quadā myſtica cōſecrati olei.tamē huius q̄ ītер nos haberi
ſolet materie ac liquoris unguebāt.Verus āt hic qui de celis ue
nerat.& cui oīa q̄ precedebāt geſta fuerāt.chriſtus nō humanis
opibus q̄ſita ſumit unguēta. ſed nouo ac ſingulari mō paterno
ſpū īfuſus & unctus chriſtus efficit.ſicut multis āte ſeculis de eo
uates Iſaias predixerat.ex p̄ſona ipſius chriſti dicēs.Spūs dnī ſup
me.ꝓpter qđ unxit me.euāgeliſare paupibus miſit me. predica
re captiuis remiſſionē & cecis uiſum. Nec ſolū iſaias diuinis hec
predixit oraculis.ſed & dauid ſimiliter inſpiratus.teſtat de chri
ſto dicens ad ipſum chriſtū.Sedes tua deus īſeculū ſeculi. uirga
equitatis uirga regni tui.Dilexiſti iuſticiā & odiſti iniquitatem.

ꝓpterea unxit

ꝓpterea unxit te deus deus tuus oleo letitie precõſortibus tuis. In qbus uerbis prĩo quidẽ eũ euidẽter deũ deſignat. Scđo uero ꝑ eqtatis uirgã ſceptꝝ in eo regale cõmemorat. Poſt uero etiã qualiter chriſtus effectus ſit ĩdicat dicẽs. q̃ unctus ſit deus a deo nõ oleo coĩ: ſed oleo letitie. Nec ſicut participes ſui. i. illi qꝰ ĩ ima gine preceſſerãt. ſed preparticipibus ſuis. Oleũ uero letitie in ſa cris uolumĩbus. intellectu myſtico ſpũs ſanctus deſignat. Sed & de põtificatu eius. Idẽ dauid alio ĩ loco tale aliqd archanis ſignat eloquiis. tãquã ex ꝑſona patris de filio ꝓnũtiãtis. De uentre ĩqt ante lucifer genui te. Iurauit dominus & nõ penitebit eũ. tu es ſacerdos ineternũ ſcđm ordinẽ melchiſedech. Hic aũt melchiſe dech ĩ diuinis uolumĩbus ſacerdos fuiſſe ſũmi dei refert. Sed q non oleo coĩ punctus ſit. neq; qui ex ſucceſſione generis ſuſce perit ſacerdotiũ. ſicut apud hebreos fieri mos erat. Et ideo ſcđm ordinẽ ipſius ſacerdos futurus dicit chriſtus. qui nõ olei liquore ſed uirtute celeſtis ſpũs cõſecret. Iccirco deniq; cũ multi apud hebreos oleo ĩ hoc ipſũ ſollẽniter cõſecrato uncti ſint chriſti. & ſiue reges ſiue ꝓphete ſiue ẽt põtifices ꝑ hoc fuerĩt inſtituti. nul lus tamẽ ipſoꝝ uel gẽti uel diſcipulis aut ſectatoribus ex ſuo uo cabulo nomẽ dare potuit. & appellare diſcipulos chriſtianos. niſi hic ſolus qui uerus ẽ chriſtus. Et nõ oleo hũano: ſed paterno ſpũ ꝑunctus. Hic ſectatoꝝ ſuoꝝ populos. & uniuerſã ꝑ totũ mundũ ſui noĩs gentẽ. ex ueri chriſti uocabulo appellari fecit ꝑhẽni noĩe chriſtiãos. Si igit unde genus ducat chriſtus req̃ris. & eius aucto rẽ rimaris. qui auctor ẽ omniũ. audi qd oracula diuĩa ꝑ dauid ma gnificẽtiſſimũ uatem ex ꝑſona ipſius ſũmi patris loquat. Sicut & paulo ſuperius mẽorauimus. Deuẽtre ĩqt ãte lucifer genui te

Et quãuis uẽtris appellatio in eo qui recte ĩcorporeus credit cõ uenire minime uideat. tamẽ tropicis ac myſticis legibus hoc eſt. q̃ nõ extrĩſecus & aliũde ſubſtituerit filiũ pater. ſed ex ſemet ipſo. ac ſi dici põt de ĩterioribus ſuis. ut hoc ipſũ ſit ille qꝰ natus eſt. qđ ẽ ille q genuit. Et ne adoptionis lege extrinſecus uideat aſſumptus. ſed quantum appellatio uentris ĩtelligi ſuggerit. ſalua reuerẽtia ĩcorporalitatis. intrĩſecus editus deſignet ueritate

nature. Quod

nature. Quod uero ait āte lucifer̄. ante mūdi. & āte totius crea
ture designat initiū. Distīctio sane īter uer̄ christū & imagina-
rios illos qui prius precesserāt q̄ habeat̄. euidēs ī hoc inditium
dat̄. quod illi priores cristi nulli pene nisi gēti ꝓprie cogniti sūt.
Huius āt ueri christi nō solū nomē. sed & potestas & regnū per
oēs natiōes & ꝑ uniuersum orbē terre diffusum: nō sola cogni
tiōe uocabuli: sed & diuītatis cultu ac religiōis reuerētia cōsecra
tum ē. In omni nāq; terra. tāquā uerbū & sapiētia prīs. tāquā de
us & dominus christus iesus colit̄ & adorat̄. sicut diuinū de eo
ꝓnunciauit eloquiū dicēs. Quia ī noīe iesu oē genu flectat̄. cele-
stium terrestriū & īfernor̄. Et oīs līgua cōfitebit̄. qm̄ dominus
Iesus ī gloria ē dei prīs. Vnde nō solū potestas eius & regnum.
sed & affectus & amor tātus de eo credētium mētibus inoleuit.
ut ēt aīas ponere ꝓ noīe eius. & ceruices suas ꝑsecutor̄ gladiis
nō morētur obiicere: dūmō sacroscā apud eos noīs eius fides &
reuerētia cōseruet̄. Hec interī nobis necessario narrationē rerum
precesserīt quā ꝑseq īstituīus. ī qbus nom̄ ostēdat cristi iesu dnī
ac saluatoris nostri nō nouelle appellatōis alicuius. aut ex carnali
natiuitate. sed a deo ipso originē ducere. Quod āt recētis uoca-
buli christiāor̄ gens uidet̄. & ritus obseruātie eius nuꝑ exortus.
quid ēt hec ipsa nouitas ī se uetustatis cōtineat ostēdemus. An
tiquissimū pre oībus fere gētibus hebreor̄ genus haberi. puto
q̄ nulli uideat̄ dubitādū. & q̄ apud ipsam gentē secretior quidā
religiōis cultus & obseruātia diuinis mādata uolumībus cōtinea
tur. Inquibus ēt de nōnullis iusticie pietate preditis uiris refert̄:
qbusdā qdē qui & āte diluuiū fuerīt. Aliis āt & post diluuiū. In
qbus de noe atq; eius filiis. oīq; ꝓsapia scribitur. & usq; ab abra
hā ꝑtēditur. quē parētē gētis hebreor̄ cōstat existere. Oēs ergo
illos q ab abrahā sursum uersus usq; ad primū hoīem generati
onis ordīe cōscribūtur. ēt sine noīe. rebus tam̄ & religiōe christi
anos fuisse siqs dicat. nō mihi uidetur errare. Cū enī nom̄ christi
ani hoc īdicet. q̄ christo qs credēs. ꝑ eius doctrinā. fidē. pietatē ac
iusticiā teneat. & studiis diuīe īhereat sapiētie. atq; oē qd̄ ad uir
tutē ꝑtinet exequat̄. Si īquā hec sūt q̄ a uocabulo christiāi noīs
indicātur. & uere

indicant̃.& uere eũ religionis ſectatorẽ deſignãt. Hoc erãt ẽt illi ſancti de quibus ſupra diximus uiri.q̃ chriſtiãi nunc eẽ ꝓfitẽt̃.

¶ Neq; enĩ aut corporalis eis ĩerat circũciſio.aut obſeruatio ſabbati.ſicut nec nobis quidẽ.aut ulla de ciboꝝ obſeruatõe religio.uel cetera q̃ poſterioribus ꝑ moyſen figuraliter magis & myſtice obſeruãda tradũt̃.Cũ igit̃ aſq; his oĩbus obſeruatiõĩbus fuerint religioſi illi quoꝝ ſupra memorauimus uiri.ſecuti ãt ſint fidẽ ei us quẽ nos nũc ſeqmur chriſti.quẽ frequenter apparuiſſe eis & docuiſſe uel monuiſſe ea q̃ ad fidẽ & pietatẽ ꝓtinẽt ĩ ſupioribus approbauimus.Quomõ dubitabit̃ ab illis cepiſſe & ab illis eſſe deductã huius gẽtis originẽ.qui & eundẽ dm̃ auctorẽ & ducẽ uite ſeq̃bant̃.& ĩ ſimili religiõis obſeruãtia ꝓſiſtebãt. Intm̃ deniq; hic ĩ illis premiſſa & preformata religio ẽ.ut ne ipſo quidẽ noĩe q̃ certe ſolũ differẽtiã facere uidet̃.habeãt̃ alieni.Sed & ipſos iã tũc nõ chriſtianos:ſed & chriſtos eſſe appellatos.diuina teſtãtur eloquia.Dicit̃ enĩ de illis ex ꝓſona dei ad alienigenas gẽtes. Nolite tangere chriſtos meos. & in ꝓphetis meis nolite malignari.

¶ Hec cũ de abrahã.& de illis qui ꝑ illud tẽpus ad dei cultũ ꝓtinebãt dicta referãtur.euidẽtiſſime & luce clarius ĩ ipſis & ãte ipſos chriſtiãoꝝ genus iam tũc fuiſſe.& omnẽ tenuiſſe pietatis ac religiõis obſeruãtiã deſignat̃.Quã nũc ꝑ aduẽtum carnalis preſẽtie chriſti ꝑ oẽs gẽtes cõmunicatã. & oĩbus ĩpartitã natiõĩbus conſtat.Quo ſapiẽtie pietatiſq; theſaurus qui uelut ĩtra anguſtum cõclaue ꝓraris quibuſq; cultoribus tenebat̃.uniuerſũ mnudũ fidei ac religiõis ꝓfuſiõe ditaret.& quod prius uiritim prebebat̃. nũc ſimul & ſubito gẽtibus ĩtegris.& populis ac nationibus ĩgerat̃. Quod ita futuꝝ diuina ĩſpiratiõe ꝓſpiciens quidã eximius ꝓphetaꝝ. ſtupore mẽtis attonitus cũ admiratione exclamat & dicit.Quis audiuit talia.& quis locutus ẽ ita? Si peperit terra in una die.& ſi genita ẽ gens de Semel. Et itẽ ĩ alio loco de his ipſis.q̃ ſermo diuinus gẽtẽ ꝓturiẽdã eẽ predixerat cõteſtat̃ & dicit. His ãt q̃ ſeruiẽt mihi uocabit̃ nomẽ nouũ. quod benedicet̃ ſup terras.Quod ãt ita nouũ nomẽ.quã chriſtiãoꝝ uocabolũ gẽtibus datũ ẽ? Nouũ ãt dicit nom̃.nup diſperſũ nõ nuper ĩuentũ.

¶ Vez & hoc

¶ Verꝝ & hoc ipſũ ita futurꝝ.& hãc benedictionẽ noĩs ac fidei om
nibus eſſe gẽtibus largiẽdã.nequaquã diuĩa oracula ſiluerũt.De
ipſo nãq; Abrahã dũ adhuc eſſet ĩ prepucio cõſtitutus.dicit ſer
mo diuinus. Credidit abrahã deo.& reputatũ ẽ ei ad iuſticiã. &
amicus dei appellatus ẽ.Credidiſſe ergo refert ei.quẽ apparuiſſe
frequẽter.& inſtruxiſſe eum q̃ ad pietatẽ & religionẽ ꝑtinẽt.ſu
pra edocuimus. Chriſto ſcilicet.ꝑ quẽ oĩa cõſtare q̃ geſta ſũt. &
gerenda ſepe ꝓbatũ. A quo ẽt ad ipſum abrahã reſpõſa huiuſ
modi deferunt. Et benedicent inquit in te oẽs tribus terre. &
itemꝝ. Faciã te in gentẽ magnã & multã.Et benedicent in te oẽs
gentes terre.In quo euidẽter exprimit .qꝰ ille cultus atq; illa fi-
dei gratia. que tunc abrahe & paucis illis qui ad id tẽporis fide
& pietate inſignes erãt cõcedebat.poſt modũ ꝑ oẽs gentes ac ꝑ
oẽs terras eſſet benedictionis titulo ꝑ diuinã gratiã largienda.
¶ Certũ nãq; ẽ.qꝰ ſicut ille credẽs ei qui ſibi apparuit iuſtificatus
eſt.& paternis ſupſtitionibus repudiatis ac ſpretis.dei ueri pre-
cepta fide atq; opibus executus ẽ.& ꝑ hoc ei dicit: quia benedi
cent in te oẽs tribus & gentes terre. Ita & chriſtiani fide atq;
operibus id agãt:ut paterne ſupſtitionis errore depulſo: ſequãt
deũ quẽ ſecutus ẽ abrahã.ut ex ſimili fide eius uiuificẽt:ſicut ui
uificatus ẽ abrahã.Quid igit obſtat:ut nõ una atq; eadẽ religio
nis obſeruãtia deputẽt in his:in quibus unã atq; eandẽ fidei at
q; operꝝ eſſe cõſtitit formã. & ideo nõ nouella neq; peregrina ẽ
chriſtiãorꝝ religio:& nup exorta. Sed ſi fas ẽ libere iudicare qđ
uerꝝ ẽ.prima omniũ atq; ab ipſa ſimul mundi origĩe ac natiuita
te deſcendens.eodẽ chriſto deo doctore & inſtitutore iam inde
ab inicio ſpeciẽ formãq; ſuſcipiens.Et de his quidẽ iſta ſufficiãt.
¶ Verꝝ poſtea quã cõſequẽter ea que hyſtoricã narrationẽ debue
rãt anteire premiſimus. ſupẽ iã ut & a corporali preſentia dnĩ
& ſaluatoris noſtri:& de his q̃ deĩceps geſta ſunt.uelut itineris
noſtri aggrediãur exordiũ.Ipſũ oĩpotẽtẽ uerbi patrẽ deũ. ſed &
ipſũ cuius res geritꝰ ieſũ chriſtũ dnm̃ ac ſaluatorẽ noſtrꝝ celeſte
dei uerbũ adiutorẽ & auctorẽ narratõis noſtre precibus iuocãtes.

¶ Citꝰ ſcđo & q̃drageſimo ĩperii ceſaris auguſti ãno. ¶ C.ii.

ab egypto

ab egypto uero ſubiugata. & Antonii & Cleopatre interitu. ī quē nouiſſima ptolōeoꝝ apud egyptū regna ceciderūt. Octauo & uiceſio āno domīus & ſaluator noſter ieſus chriſtus prīa a ſcri ptōe cēſus cyrino ſyrie preſidēte. ſecundū ordinē totius ꝓphetie que de ipſo predicta ē. ī bethleē iude oppido naſcit̄. Hūc autem cyrini tēporibus habitū cēſum. etiā ioſephus illuſtris hebreorum hyſtoriographus memorat. annectens huic narrationi. etiā gali leoꝝ hereſem hiſdem exortā eſſe temporibus. De qua apud nos Lucas in actibus apoſtoloꝝ meminerit his uerbis. ¶ Cap. iii.

POſt hūc inqt ſurrexit iudas galileus ī diebus cōſcriptiōis cēſus. & auertit populū poſt ſe. ſed & ipſe periit & oēs q credebāt ei diſpſi ſūt. De his āt ipſis ioſephus de quo ſupra dixi mus. ī hyſtoria ſua octauodecīo antiqtatū libro hoc mō mēorat. ¶ Cyrinus āt uir unus ex cōſēſu curie romane. ꝑ ſingulos magiſtra tus. uſq; ad gradū cōſulatus aſcēdēs. inter cetera quoq; honora bilis cū paucis ſyriā uenit. a ceſare ius dare gētibus miſſus. & cē ſor ſimul patrimōioꝝ futurus. & poſt pauca ait. Iudas uero gau lanites uir de ciuitate gamala. ſadduchū quēdā phariſeū aſſumēs magnopere uidebat̄ ſollicitare plebē. aſſerēs eis q adſcriptio cen ſus. nihil aliud quā aptiſſimā īponeret ſeruitutē. Simulq; horta bat̄ gentē ſuā. ne perdet libertatē. Sed & ī ſecunda hyſtoria iu daici belli. de hoc ipſo hic ſcribit. Quo ī tēpore inqt uir quidam galileus uidas noīe ad diſſēſionē populos cogebat. peſſimū fore eis ꝑ ſuadens. ſi adquieſcerent ſoluere tributa romanis. & poſt deum mortalem ſuſcipent dominatū. Hec Ioſephus. ¶ Ca. iiii.

PEr idē tēpus herodes primus ex aligēigēaꝝ genere ortus. regnū iudaice gētis obtinuit. Et ī ipſo ꝛplet̄ ꝓphetia quā moyſes āte predixerat. q nō deficeret prīceps ex iuda. neq; dux de femoribus eius. uſq; quo ueniret cui repoſitū ē. De quo ēt idē ꝓnuntiat moyſes. q & ipſe ſit expectatio gētiū. Impfectus nāq; preſagii huius pēdebat euētus. donec ſub ꝓprie gētis prīcipibus regerēt̄. Qui incipiētes ab ipſo moyſeo qui hec predixerat. uſq; ad auguſti īperiū pdurarūt. quo ī tēpore primus ut ſupra dixi herodes externi generis uir. a romāis iudeoꝝ ſuſcepit prīcipatū.

QVi Herodes ſecundū ea quidem que Ioſephus tradit. ex Idumeoꝝ gente paternum genus. ex Arabum uero materni ſanguinis originē deducebat. Affricanus autē: qui & ipſe precipuus in hyſtoriographis habetur. aiunt inquit qui de eo diligētius explorarūt. antipatrē quēdā patrē eſſe Herodis aſcalonite. qui & ipſe fuerit Herodis cuiuſdā filius templi Apollinis editui. Hic antipater ab Idumeis latronibus captus admodum puer permāſit cum predonibus. pro eo q; pater eius rei familiaris inopia filiū redimere nō ualeret. Verum puer latronū uita & moribus inſtitutus. poſtmodū Hircano cuidā iudeoꝝ pontifici familiaris efficitur. ex quo naſcitur Herodes hic. qui ſaluatoris temporibus fuit. Hec Affricanus.

¶ Cap. v.

IGitur cū in hominem externe gentis iudeorū deueniſſet imperiū. iminebat ſine dubio etiā illa ꝓpheticis predicta uocibus expectatio gentiū. Quippe cum defeciſſēt apud eos ab origīe ipſius moyſei ſceptra prīcipū regūq; ſucceſſio. Prius enī quā ī captiuitatē Babilonie ducerēt. regnauit apud eos Saul primus: & inde Dauid. Nam ante reges a iudicibus regebant. qui poſt Moyſen & Ieſū ſucceſſorē eius: gentis illius tenuerāt principatum. Poſt reditum uero de Babilonia nō defuere eis gubercula diſciplinis optimis inſtituta. Per pontifices &enī rerū ſūma gerebat: donec Pompeius & romanorū magiſtratus aduenies hieroſolimā. urbem quidē romanis armis oppugnaret & capet. ¶ Sancta uero & ſacratiſſima queq; templi pollueret. ita ut ne ab ipſis quidē abditis īgreſſum tēperaret hoſtilem. Cum uero qui per auiam ſucceſſionē per idem tempus regno ſimul & pontificio fungebatur. Ariſtobolum noīe uinctum cum liberis romā miſit. Hircano fratri eius pontificatum relinquens. Omnē uero iudeorū gentē ex illo tempore tributariā romano fecit imperio Sed Hircano in quē ultimū iudeorū gentis pontificatus fuerat deuolutus. a parthis capto. primus ſicut ſupra dixi externi generis uir Herodes per ſenatus cōſultū Auguſto imperāte iudeoꝝ gentis adipiſcitur gubernacula. Sub quo īminente iam ſaluatoris aduentu. etiā ſalus gentiū & uocatio expectata illa ſecundum

ea que prophete

ea q̄ ꝑphete predixerāt cōſecuta ē.Exquo utiq; tēpore ĩterrupta ſucceſſiōis ſerie ducū uel prīcipū q de iude femoribus deſcende bant.Cōſeq̄nti rōne ordo quoq; ſacerdotii ab auis & ꝑauis.ide clinabiliter currēs repēte cōfundit̄.Habes & de his idoneū teſtē ipſū Ioſephū.q indicat Herodē poſtq̄ regnū ſibi iudeoꝝ a roma nis cōceſſū ē.nō iam ſecundū generis ordinē cōſtituiſſe pōtifices ſed ignobilibus qbuſq; ſacerdotia ꝑmiſiſſe.Similia quoq; ĩ ſacer dotibus ordinādis egiſſe ēt ſucceſſorē eius archelaū refert.Poſtq̄ iudeoꝝ impiū dicit recepiſſe romanos. idē ipſe Ioſephus ĩdicat q; etiā ſacrā ueſtē pōtificis ſūmi Herodes obcluſā ſubſignaculo ſuo tenuerit.nec unq̄ pōtificibus uſū eius poteſtatēue ꝑmiſerit. ¶ Hoc idē & ſucceſſor eius archelaus.Hūc & romāi morē poſt ipſos pōtificalis iniurie tenuere.Hec āt dicta ſint nobis approbare uo lētibus ueritatē ꝑphetie:q̄ ĩ aduētu dnī noſtri & ſaluatoris ĩple ta ē.Sed & apud Danielem ꝑphetā euidēter numerus ſeptima naꝝ.qui uſq; ad chriſtū ducē futurus deſignat̄.ĩpletus ē.De qui bus ĩ aliis locis expoſuimus.Poſt quaꝝ ſeptimanaꝝ cōſumationē abolēdū eſſe chriſma.qđ apud iudeos ſacratiſſimū ſeruabat̄. idē ꝑpheta deſignat.Quod qdē manifeſtiſſime eo ipſo tēpore quo dominus noſter ieſus chriſtus aduenit.ꝑbat̄ ĩpletū. Hec autē a nobis ꝑ neceſſario relata ad oſtēdendā ueritatē tēpoꝝ teneant̄. ¶ Cap.vi.

VErū qm̄ de generatiōibus chriſti uarie nobis Matheus & Lucas euāgeliſte tradiderūt. & cōtraria ſibi a quāplurimis dicere putāt̄.Inquo ēt nōnulli fideliū ueritatis igno rātia cōmenta q̄dā ꝑ ſuis qſq; opinatōibus conant̄ adhibere. ēt de hoc hyſtoriā que ad nos uſq; deducta ē in mediū ꝑferamus. ¶ Affricanus cuius ſupius fecimus mētionē. ſcribēs ad ariſtidem quēdā de euāgelioꝝ cōſonātia.& de genealogiis q̄ a matheo & lu ca diuerſe referūt̄.ceteroꝝ qdē opiones ꝑcul a ueritare dei er rātes coarguit.Ipſe āt hyſtoriā quā cōpererat.his ipſis ꝑtulit uer bis. Apud gentē inqt iſrahel generationū noīa. nūc ſcđm nat̄e nūc ēt ſcđm legis ordinē numerāt̄.Nature qdē ſucceſſiones ha bent̄.q̄ ex ſeminis uel ſanguinis ueritate deſcēdūt.Legis aūt qs filius alio generāte ſubſtituit̄.ſub noīe fratris defūcti ſine liberis.

¶ Cū enim

Cū enī reſurrectionis inter eos ſpes necdū fuiſſet accepta.ꝑ hec reſurrectiōis quēdā imitabāt imaginē.uti ne nomē generis uitio ſterelitatis aboleret. Cū ergo huiuſcemōi apud eos generationū ordines ſeruarēt.ut qdā ex ipſo germine. quidā ex ſubſtitutiōe ab aliis generati.alii filii legis beneficio deputarēt. a ſingulis euā geliſtaꝝ utriuſq; modi cōmemorata ſucceſſione.Id ē ut alter eoꝝ eū q genuiſſet. alter uero eū qui quaſi genuiſſe uideret expone ret.Et ita fit:ut neutr⁹ euāgeliū mētiat.dū aliud nature ordinē. aliud uero legis exeqt.Recōiunctū nāq; ſibi ē inuicē genus.& il lud qđ ꝑ Salomonē.& illud qđ ꝑ nathan deducit.ꝑ legales ſub ſtitutōes q̄ fiebāt his qui ſinē liberis decedebāt. & ꝑ ſecūdas ni hilominus nuptias.qbus unus atq; idē aliis parētibus ꝑ genitus alioꝝ eē filius uidebat.Et ita fit ut utraq; narratio generationū uſq; ad ioſeph ueriſſimis lineis deducat. diuerſo qdē ſi ſatis ex plorato ordīe ſignata. Vt āt clarius fiat qđ dicit ipſas generatio nū cōſequētias enarrabimus.A dauid ꝑ ſalomonē generatō quā dinumerat matheus.tertiū a fine facit mathā.qui dicit genuiſſe iacob patrē ioſeph.Per nathan uero de dauid lucas generationū ordinē texens. tertiū nihilominus eiuſdē loci facit melchi.Dicit enī ioſeph qui fuit heli.qui fuit melchi. Nobis ergo imminet oſtēdere.quō ioſeph qui dicit ſcđm matheū qdē patrē habuiſſe iacob qui deducit ꝑ ſalomonē.ſecūdū lucā uero heli qui deducit ꝑ nathā. Vt q̄ iſti ipſi id ē iacob & heli qui erāt duo fratres. ha bētes alius quidē mathā.alius āt melchi patrē. exdiuerſo gēnere ueniētes.& iā iſti ioſeph aui eē uideāt.Eſt ergo modus iſte.Ma thā & melchi diuerſis tēporibus de una eadēq; uxore eſta noīe. ſingulos filios ꝑ crearūt.quia mathā qui per ſalomonē deſcendit. uxorē eā primus accepat.& relicto uno filio iacob noīe defūctus ē.Poſt cuius obitū qm̄ lex uiduā alii uiro nō uetat nubere.mel chi qui per nathā genus ducit.cū eēt ex eadē tribu.ſed nō ex eo dē genere.relictā mathā accepit uxorē. ex qua ipſe ſuſcepit filiū noīe heli.Per qđ ex diuerſo patr⁹ genere efficiunt iacob & heli uterini fratres. quoꝝ alter.i. iacob fratris heli ſine liberis defū cti uxorē ex mādato legis accipiēs.genuit ioſeph.natura quidem

germinis ſuū

germinis ſuū filiū. ꝓpter qđ & ſcribit. Iacob āt genuit Ioſeph. ſcđm uero legis preceptū Heli efficit filius cuius iacob qa frater erat uxorē ad ſuſcitādū frīs ſemē acceperat. Et ꝑ hoc rata iuenit atq; itegra generatio. & ea quā matheus enumerat dicēs. Iacob āt genuit ioſeph. & ea quā lucas cōpetēti obſeruatōe deſignat dicēs. quod putabat eē filius ioſeph q fuit iacob. Qui & ipſe ſubſonāte eadē diſtictione heli eē filius putabat. q fuerat melchi. qa legalē hāc ſucceſſionē q̄ uelut adoptōe quadā erga defunctos cō ſtat magiſq; germinis ueritate. cōpetēti ſatis ꝑ hoc deſignauit indicio. obſeruans euāgeliſta. ne oīno ī huiuſcemodi ſucceſſionibus genuiſſe aliquē noīaret. per qđ digna diſtīctiōe nō deſcēdēs. ſed aſcēdēs uſq; ad adā. & ad ipſū uſq; peruenit dn̄m. Hec āt nō nobis ad ſubitū reperta. aut abſq; ullis autoribus cōmentata ſunt. ſed ipſī hic ſaluatoris noſtri ſecundū carnē ꝓpīqui. ſeu ſtudio tāti ſeminis demōſtrādi. ſeu edocēdi q̄ ſcđm ueritatē geſta ſūt tradiderūt. Addētes ēt hoc. q̄ cū idumei latrones aſcalonitane ciuitati irruētes. & de apollinis tēplo qđ muro urbis adherebat cū ceteris ſpoliis ēt antipatrē herodis cuiuſdā editui filiū captiuū diripuiſſēt accidiſſe poſtmodū. ut ad amicicias hircāi pōtificis antipater pueniret. Cuius prīcipatū q̄ inquāplurimis iuuiſſet: defūcto eodē hircano Herodi filio ſuo a romanis per ābitionē regnū iudee acceperit. Ver̄ hec & ī aliis grecor̄ hyſtorīs deſignāt. Sed illud precipue ſupradicta uiri memorie tradiderūt. qđ per idē tēpus oēs hebreor̄ generatiōes deſcripte. in archiuis tēpli ſecretioribus habebāt. In quibus ēt alienigenar̄ quor̄q; cōtinebāt origīes. ſicut achior ex amanitis. & ruth ex moabitidis. alii ēt ex egypto q diunt iſrahelitis eē cōmixti. Ver̄ herodes cū ſūmā poteſtatē teneret. uidēs q̄ huiuſcemodi generis indicia ſi permanerēt. obfuſcationis ſibi plurimū q̄rerēt. ignobilitatis ſue cōſciētia exagitatus. oēs libros ī quibus cōſcriptio generis habebat. iuſſit incēdi: eſtimans ſe nobilē uideri poſſe. ſi nouitius eē & aduena iſrahelitici generis nullis conſcriptionū faſtibus urgeret. Ver̄ fuere tū pauci diligētes & ſtudioſi uiri. qui uel deſcriptos ex parte aliqua huiuſcemodi libros domi haberēt. uel ēt mēorie habite ordinē ꝓ ſapie retinerēt.

ſapie retinerēt. Precipue quos demiſſa a ꝓauis nobilitas cōmone
bat. Ex quibus fuerūt & hi quos paulo āte mēorauimus. deſpo
ſyneo. i. ſteriles uel dominici appellati. ꝓpter ꝓpīquitatē generis
chriſti qui & nazarei fuerūt ex uico cochaba iudeoꝝ. quiq; per
oēm regionē circūeuntes. ordinē ſupradicte generatōis. partī me
moriter. partī ēt ex dieꝝ libris īquātū erat poſſibile perdocebāt.
Quibus ita a nobis īquātum diligētia potuit perſcrutatis. euidē
tiſſime euāgelioꝝ per hoc ueritas declarat̄. Hec ſūt q̄ ab affrica
no didicimus. Hoc itaq; mō ī ioſeph patꝝ generatōe deducta. du
bitari iā nō pōt de Maria. quī eiuſdē generis atq; ejuſdē tribus
extiterit. Siqdē ſcdm legē moyſi nō licebat ī diuerſas tribus nu
ptias permiſceri. ſed uni ex eodē populo atq; ex eadē familia in
nupta precipit̄ copulari. ut ne ꝓmixtiōe cōiugii. ēt ſors hereditā
tis deducatur indubiū. & de alia tribu contra fas ad aliā trāſfe-
ratur. ſed de his ſatis dictū ē. ¶ Cap. vi.

QRiſto igit̄ ſecundū ꝓphecie fidē nato ī bethleē iude. tēpo
ribus ſupradicti herodis de oriētis partibus aduentantes
quidā uiri ex magoꝝ gēte. percōtant̄ ab herode. ubi nā eſſet rex
qui nuper natus ē iudeoꝝ. affirmātes uidiſſe ſe ſtellā eius ī oriē
te. q̄ ſibi ēt dux itineris extitiſſet. cām uero tāte ꝓperatiōis. ado
rādi ac uenerādi nup editi regis eē. Quibus ille auditis īcredibili
ter deterretur. uerēs. ne ſtatus ſui pclitaret̄ īperii. Accerſitis er
go legis doctoribus pcūtāt̄ ubi nā chriſtū naſci ſparēt. Vt uero
ex michee oraculis locus natiuitatis eius apud bethleē deſigna-
tus ē. uno precepto rex oēs lactātes pueros nō ſolū apud bethleē
ſed & ī oībus finibus eius abimis & īfra. ſcdm tēpus q̄ explora
uerat a magis interimi iubet. ſi quō etiā ieſū cū equeuis poſſit
extīguere. Sed preuenit regis īſidias. puer adductus ī egyptū. pa
rētibus de dolo regis angelo prenūciante cōmonitis. ¶ Cap. viii.

QErū hec etiā ſacris euāgelii uocibus edocemur. ſed opere
preciū ē. crudelitatis herodis ī chriſtū: & eq̄os eius uide
re mercedē. Satī nāq; nec mora ulcio ī eū diuina cōuertit̄. que
nō ſolū preſēs īferret exiciū. Veꝝ & q̄bus poſt īteritū ſuppliciis
eēt cruciādus oſtēderet. Lōgū ē ſi ꝓſperitates īperii eius quibus

ad illud

ad illud tēpus usq; pollebat. domesticis referā cladibus obscura ta.ignominiā mrīmonii.funera liberoꝝ.quoꝝ tamē ipse extiterit parricida.fororis ēt ꝓpīquoꝝq; oīm exequar clades.tragedia ma gis quā hystoria texi uidebit̄.De quibus tamē siqs scire uult.io sephus plenius refert. Igit̄ cū ꝓ sacrilegio qđ ī saluatorē cōmise rat.& scelere qđ ī eq̄os eius pegerat. ulcio eū diuīa urgeret in mortē.quē dederit exitū nō puto iudeoꝝ.sed ipsius iosephi ī septīo decīo libro antiqtatū hoc referētis.sermōibus explicemus.Hero dē īquit porro amarior ī dies morbus urguebat.supplicia cōmis si dudū sceleris expetēs.Lēto nāq; igne extrīsecus īsupficie cor poris urebat̄.intrīsecus uero uastū cōdebat̄ incēdiū. Auiditas in explebilis semp ierat cibi.nec tam̄ saciari unq̄ rabidis īcitata fau cibus ualebat īgluuies.Intestina intrīsecus ulceribus obsepta.do loribus quoq; coli quā maxīe cruciabat̄. Humor liqdus & luri dus erga pedes tumidos oberrabat.& ab inferioribus partibus pubetenus tumore dīstētus.Sed & uerēda ipsa putredīe corru pta scatere uermibus. Spūs quoq; īcredibilis īflatio. & tentigo obscena satis & execrāda.His āt oībus doloribus fetor dirior.uel ex m̄broꝝ putredīe.uel ex respiratōe anhelitus reddebat̄.Ita ex oī parte cruciatibus fesso.nulle sufficere uires ad tollerātiā pote rāt.Dicebāt ergo hi quibus diuināndi pericia ē.diuinitus has pe nas ab īpatore deo ob multa eius īpie & crudeliter gesta depo sci. Hec quidē ī supradcā hystoria refert uir de quo paulo ante memoratuimus.Sed ī scđo libro idē hystoriographus similia ni hilominus de eodē scribit hoc mō dicēs.Post hoc uero oē corpus eius morbus īuadēs.diuerso eū sibimet corruptele genere uēdi cabat.Febris nāq; una parte lēta uexabat. prurigo ex alia parte ītollerabilis p oēm corporis diffusa superficiē.Coli quoq; creber rimus dolor.pedes pubetenus hydropis obsederat tumor. Ve rēda corrupra putredīe. & scatentia uermibus orrescebāt. Infla tiōes ēt tortuosi spūs. & crebra suspiria cōuulsis admodū ꝓdu cta uiscerībus. ita ut diceret̄ a uatibus. nō morbi corporis hec sed diuine ultiōis eē supplicia.Quiq; cū tot morbis ēt feralibus urgueret̄.tamē spē adhuc uiuēdi gerēs.de medelis atq; remediis

cogitabat

cogitabat.Deniq; trāſito iordane aquis calidis q̄ apud calleroen
ſūt utebat̄.que ēt potantibus cōmode dicant̄.Viſum ē āt me-
dicis etiā oleo calido oñe corpus fouēdum. Cūq; depoſitus fuiſ
ſet ī huiuſcemodi fomēto.ita reſolutus ē omnibus mēbris.ut ēt
oculi ipſi e ſuis ſedibus ſoluerentur. ¶ Cap.ix.

DEportat̄ ex inde hiericho & famulo⁹ plāctibus admoni-
tus.ubi deſperare cepit.militibus quidē quīquagenas dra
gmas diuidi iubet.Ducibus uero & amicis ſuis. plurimū pecūie
largit̄.Ipſe āt furore iā plenus. & ipſi ut ita dicā minitās morti.
fert̄ īfacinus execrabile.Etenī ex ſingulis q̄buſq; uicis uel caſtel
lis ſi qui nobiliores & primarii erāt uiros ex oī iudea ad ſe colli
gi & recludi iubet ī loco qui dicit̄ hypodeomus.Accerſita cū ſo
rore ſua ſalome atq; eius uiro noīe alexa. Noui īquit iudeos de
meo īteritu gauiſuros.ſed potero habere lugētes & exeq̄as ho-
norabiles explāgētiū multitudīe.ſi uolueritis uos meis parere pre
ceptis.Hos oēs quos ī cuſtodia haberi iuſſi totius iudee nobiles
uiros.ſtatī ut ego ſpiritū exalauero īterficite.ī hoc ipſū militibus
preparatis.ut oīs iudea & oīs domus ēt īuita defleat obitū meū
¶ Et poſt pauca idē ioſephus ait.Rurſum āt nā & ībi auiditate &
tuſſis cōuulſiōe diſtēdebat̄.Cū ex dolo⁹ uiolētia iā uite exitum
adeſſe ſentiret.malo accepto cultr⁹ popoſcit.Solebat enī p ſemet
ipſū purgatum ſic pomū atq; īciſū edere. Tūc deinde circūſpe-
ctās ne quis eēt qui ꝓhiberet.eleuauit ī ſemetipſū dexterā.ictūq;
librauit. Adhuc idē ꝓſequit̄ ſcriptor.q⁹ paulo antequā nouiſſi-
mū ſpīm redderet.tertiū poſt duos quos āte necauerat filiū ſuū
preceptis īpiis iugulaſſet.atq; ad ultimā lucē ſicut nō abſq; maxi
mis doloribus corporis.ita etiā ne abſq; parricidii piaculis aufu-
giſſet. Talis igitur herodis extitit finis.quo digna ſupplicia ſcele
re.q⁹ in bethleem erga paruulos geſſerat.& ꝓ inſidiis domini no
ſtri ac ſaluatoris exactum eſt. ¶ Cap.x.

DE ſucceſſiōe uero eius hyſtoria nos euāgelica ꝓdocet.q⁹ po
ſtea quā p āgelū cōmonitus ioſeph.ſublato puero & matre
eius de egypto rediit ad terrā iudeā. Audiēs īqt euāgeliſta.qa ar
chelaus regnaret ꝓ herode patre ſuo.timuit ire illuc. Cōmoni-
tus āt

tus ãt ĩ sõnis.abiit in partes galilee. Huic aũt euãgelice ueritati cõsona scribit ẽt supradictus hystoriographus. diligẽter hoc exequẽs.quõ & testionio herodis patris sui. adiudicãte ẽt cesare augusto regni iudeoꝝ successor extiterit archelaus.& ut post decẽ ãnos ĩperio deuolutus sit.ut q̃ philippus & herodes iunior frater cũ lisania in tetrarchias diuisũ iudee regnũ regebat. ¶ Cap.xi.

TDẽ quoq; ipse hystoriographus ĩ decioctano libro refert duodecio ãno tiberii cesaris q augusto septẽ & quĩquagĩta ãnis pricipatu potito successerat.põtium pilatũ iudee ꝓcurationẽ suscepisse. atq; inibi ibi ꝑ decẽ cõtinuos ãnos usq; ad ipsum pene finẽ tiberii ꝓdurasse.Ex quibus oĩbus figmẽtũ ĩpudẽs eui dẽter arguit̃ actoꝝ.q̃ recẽti cõfecta plamaste aduersus christum dnm̃ ꝓferũt̃.In qbus primo oĩum tẽporis ipsius rõ coarguit falsitatẽ.Quarto nãq; cõsulatu tiberii. q cõsulatus septĩo ãno ĩpii eius fuit.piaculi ĩ saluatorẽ cõmissi tẽpus.falsa hec acta pscribũt. ¶ Quo ĩ tẽpore euidẽter ostẽdit̃.ne missus quidẽ adhuc ad iudee ꝓcurationẽ pilatus. scdm iosephi ꝓbatissimi hystorici testioniũ. ¶ Qui plenissime designat duodecio ãno tiberii cesaris iudee ꝓcurationẽ suscepisse pilatũ.Cõsonãter ãt ĩ his cũ hystorico euãgelista cõcordat.quĩtodecio dicẽs anno tiberii cesaris.ĩ quo quartus erat pilati ꝓcurationis annus.cũ ẽt iudee tetrarche haberẽt̃ herodes & lisias & philippus. dnm̃ & saluatorẽ nostꝝ iesũ christũ fuisse ãnoꝝ trigĩta.quãdo ad Ioannẽ baptisandus aduenit. Tunc &enĩ initiũ euãgelice predicationis instituit. ¶ Cap.xii.

REfert aũt eum diuina scriptura oñe doctrine sue tempus exegisse sub põtificibus anna & caipha.quo scilicet ãne põtificatus tẽpore ĩcipiẽte docere cepit. & usq; ad initiũ caiphe ptẽderit.In quibus spaciis uix toti quatuor cõcludũt̃ ãni.Legalibus porro preceptis iam ꝑ illud tẽpus ui & ãbitiõe cessantibus. nulli qppe põtificatus honor uite uel generis merito reddebat̃.Sed romana potestate aliis nũc.ĩtẽ aliis sũma sacerdotii prestabat̃.ita ut annuis successiõibus mutarẽt̃.Deniq; idẽ iosephus refert quatuor ꝑ ordinẽ usq; ad caiphã põtificatus officio post annã eẽ perfũctos his uerbis scribẽs.Valerius gratus anna sacerdotio detur

bato

bato iſmahelū pōtificē deſignauit filiū baffi. Sed & hūc nō multo poſt abiciēs. eleazar⁹ ananie pōtificis filiū pōtificatui ſubrogauit. Poſt annū uero etiā hūc arcet officio. & ſimoni cuidā caiphi filio pōtificatus tradidit mīſteriū. quo non amplius & ipſe quā unius anni ſpacio ꝓfunctus. ioſephū cui & caiphas nomen fuit. accepit ſucceſſorē. Hac ꝑ hoc oīne tēpus qđ dominus & ſaluator noſter in terris docuiſſe ꝓſcribit. intra quadrieni tēporis ſpacia coartat. In quo quatuor iſte quas ioſephus memorat ſucceſſiōes pōtificū deſcribunt. uix ꝑ ānos ſingulos miniſtrate. Cōſonanter igitur ſcđm ea q̄ ſcripſit. caiphā pōtificē anni illius quo ſaluator paſſus ē. etiā euāgelii ſcriptura deſignat. Igit dominus & ſaluator noſter nō multo poſt iniciū predicatiōis ſue. duodecī ex oībus diſcipulos aſſumpſit. Quos & ceteris ſectatoribus ſuis preferēs. ſpecialī quodā electiōis priuilegio apoſtolos noīauit. Cuius noīs uirtus miſſos indicat. Sed & alios poſt hos elegit ſeptuaginta duos. & ipſos binos ꝑ loca & urbes ad quas ipſe acceſſurus erat premiſit.

¶ Cap. xiii.

Verū breui iteriecto tēpore. ioānes baptiſta ab herode filio herodis capite punit. De quo & ī euāgeliis quidē refert. Cōcordi uero teſtīonio etiā ioſephus de hoc ſcribit. noīatim etiā herodiade cōmemorās uelut de cōiugio fratris philippi uiuentis uiolēter abſtracte. & ſuis ab herode inceſtis nuptiis ſociate. ꝓpria & legittima uxore depulſa. quā herodiadē filiā fuiſſe dicit arethe regis arabie. ꝓpter quā etiā ioannē baptiſtā ab eo cōmemorat ī teremptū. Bellū quoq⁹ exortū inter arethā dicit & herodē. tanq̄ ob ignominiā filie uindicandā. In quo bello exercitū refert herodis extinctū. Hec aūt oīa accidiſſe. ꝓpter piaculū qđ ī nece ioannis admiſit. Idē quoq⁹ ioſephus iuſtiſſimū ſuper oēs ioannē fuiſſe. ſcđm euāgelio⁹ fidē. & ab herode ꝓpter herodiadē capite ceſum refert. Propter quā etiā regno eū memorat eſſe depulſum. atq⁹ in exiliū apud uiennā gallie urbē truſum. Hec in octauo decimo antiquitatū libro his ipſis quibus infra adnotatū eſt ſillabis ſcribit. Quibuſdā inquit iudeo⁹ uidebat ideo periſſe herodis exercitū. qđ in eū ſatis iuſte ulcio diuina cōmota ſit. ꝓuīdicta

ioannis

ioannis q uocat baptiſta.quē puniuit herodes uirū ualde bonū qui precipiebat iudeis uirtuti operā dare. iuſticiā inter ſe inuicē cuſtodire.& in dm̄ ſeruare pietatē.p baptiſmū in unū coire.Hoc enī pacto baptiſmū acceptabile fore.ſi nō ſolū ad abluēda pecca ta ſumat.uex & ad caſtimoniā corporis atq; ad anime iuſticiam purificationēq; ſeruet.oīumq; pariter uirtutū uelut ſignaculum & cuſtodia quedā fidelis habeat.Que cū ab eo precepta huiuſ cemodi docerent. atq; ad audiendū eū pplurima multitudo cō curreret.ueritus herodes ne forte doctrine eius pſuaſione popu li a ſuo regno deſciſcerent. Videbat enī q preceptis eius ac mo nitis obedire in oībus plebs eēt parata. melius credidit priuſq noui aliquid f.eret anticipare hominē nece.quā poſtmodū turba tis rebus ſerā penitudinē gerere.Ex ſola igit ſuſpitione herodis uinctus ī caſtellū macheronta abducit ioānes.ibiq; capite obtrū cat. Actenus de ioāne.Sed & de ſaluatore noſtro domino ī eiſ dē hyſtoriax ſuax libris idē ioſephus ita ſcribit.

Cap.xiiii.

HVit autē hiſdē tēporibus ieſus ſapiens uir. ſi tamē uirum eum noīari fas eſt.erat enim mirabilium opex effector.do ctorq; hominum eorum qui libenter que uera ſunt audiunt.Et multos quidem iudeorum.multos etiam ex gentilibus ſibi ad iunxit.Chriſtus hic erat.Hunc accuſatione primorum noſtre gē tis uirorum.cum pilatus in crucem agendum eſſe decreuiſſet. non deſeruit eos qui abinitio eum dilexerant. Apparuit enim eis tertio die iterum uiuus. ſecundum q diuinitus inſpirati pro phete. uel hec uel alia de eo innumera miracula futura eſſe pre dixerant.Sed & ī hodiernum diē. chriſtianorum qui ab ipſo nū cupati ſunt & nomen perſeuerat & genus.Hec cum ipſe hebre orum ſcriptor olim ſuis libris inſerta.tam de ioanne baptiſta quā etiam de domino & ſaluatore noſtro tradiderit. qđ ultra ef fugium? que excuſatio impudentibus & perfidis remanebit? Quo minus de falſitate geſtorum que poſtmodum confin xerunt . apertiſſime conuincantur . Sed de his iſta ſufficiant.

ſufficiāt. Apoſtolorꝫ autē dnī & ſaluatoris noſtri noīa q̄ referāt̄ ex ipſis euāgeliis oībus palā ē. Septuagīta uero diſcipulorꝫ uocabula. nuſq̄ quidē repperimus ſcripta. Dicit̄ tamē unus ex ipſis eſſe barnabas. Cuius ēt ī actibus apoſtolorꝫ mētio facta ē. Sed & paulus nichilominus ſcribēs meminit eius. deniq; ipſū dicit eſſe. qui cū ſoſthene & paulo corrīthiis ſcribit. Clemēs uero ī quarto diſputationū libro cephe mētionē facit. de quo paulus dixit. Cū āt ueniſſet cephas antiochiā. in faciē ei reſtiti. Et dicit eū unū eē ex ſeptuagīta diſcipulis cognoīe petri apoſtoli. Sed & mathiā ex ipſis eſſe dicit. qui ꝑ iuda apoſtolorꝫ numero ſubrogatus eſt. & eum qui cū ipſo ē ſtatutus ad ſortē. Tatheū quoq; unū ex ipſis fuiſſe tradunt. De quo & hyſtoriā que ad nos uſq; ꝑuenit. exponere neceſſariū duco. Nā & plures quā ſeptuagīta fuiſſe diſcipulos ſaluatoris inuenies. ſi obſerues ea que paulus īdicat dicēs. poſt reſurrectionē apparuiſſe dnm̄. primū quidē cephe. poſtea illis undecim. Et poſt hos āplius quā quingentis fratribus ſimul. Ex quibus quoſdā dormiſſe dicit. plurimos autē adhuc ꝑmanere eo tēpore quo hoc ſcribebat. Poſt ēt dicit eū uiſū eē iacobo. q erat unus. ex his qui fratres ſaluatoris appellabant̄. Tū deinde tanq̄ preter hos duodecim. ad eorꝫ tamē ſimilitudinē eſſent alii quidā apoſtoli. ſicut & ipſe erat paulus. addit & dicit. Poſtea apparuit apoſtolis omnibus. Nouiſſime autē uiſus eſt & mihi. Sed & de his iſta ſufficiant.

Cap. xv.

DArratio uero quā de tatheo ꝑmiſimus. hūc habet modū. Dnī & ſoluatoris noſtri ieſu chriſti diuītas cū ꝑ mirabili uirtutis ope ꝑ oēm locū celebraret̄. ī numeros tā de uicinis quā de peregrinis & lōge poſitis ꝑ remediorꝫ & cure uirturibus īuitabat. ſiq precipue morbi alicuius egritudīe laborarēt. Vnde & rex qdā abagarus noīe gētis ultra eufraten poſite prīcipatū nobiliter tenēs. morbo quodā corporis ī remediabili quantū inter hoīes tenebat̄. Qui cū de noīe ieſu & de mirabilibus uirtutū ei uſ audiſſet. ſupplex ei ꝑ epiſtolā factuſ exorat miſſo ī rem hoīe diutini morbi uīculis q̄bus tenebat̄ abſolui. Sed ad preſēs qdē a domīo corporis eius cura differt̄. Dignus tam̄ efficit̄ reſcripto eplē

ſaluatoris

ſaluatoris.In qua ſimul ēt ꝓmittit ei. qđ nō multo poſt deſide rii ſui cōſeq̄ret effectū. Deniq; poſt reſurrectionē atq; aſcēſionē dnī ad celos.thomas apoſtolus ex cōmonitiōe diuīa.tatheū q̄ndā unū ex ſeptuagīta diſcipulis ad ediſſenā ciuitatē euāgeliſtā & pre dicatorē uerbi dei emittit.ſimul & q̄ a domino ꝓmiſſa fuerant īpletu⁊.Hoc ī archiuis publicis ediſſene ciuitatis īqua tūc ſupra dictus abagarus regnauit.ita deſcripta repperimus ī his cartis.q̄ geſta regis abagari ſeruata antiqtus cōtinebāt. Et ut euidēs dic-to⁊ ueritas fiat.ipſa⁊ exēplaria epiſtola⁊ ex ſiro⁊ līgua trāſlata ponemus.Exēplar epiſtole ſcripte a rege abagaro uel toparca ad ieſū.& miſſe hieroſolimā per annaniā curſorē. ¶ Cap.xvi.

OBagarus uehame filius toparca.ieſu ſaluatori bono q̄ ap-paruit ī locis hieruſolimo⁊.ſalutē.Auditū mihi ē & de te & de ſanitatibus quas facis. q̄ ſine medicamētis aut herbis fiāt iſta ꝑ te.& qđ uerbo tm̄ cecos facis uidere.claudos ābulare.& le proſos mūdas.& īmūdos ſpūs ac demonia eicis.Et eos q̄ longis egritudinibus adflictāt curas & ſanas. Mortuos quoq; ſuſcitas. ¶ Quibus oībus auditis.id ſtatui ī aīo meo.unū eē de duobus.aut q̄a tu ſis deus & deſcēderis de celo ut hec facias.aut q̄ filius dei ſis qui hec facis.Propterea ergo ſcribēs rogaueri te ut digneris uſq; ad me fatigari.& egritudinē meā qua iā diu laboro curare. Nā & illud cōperi q̄ iudei murmurāt aduerſū te & uolūt tibi in ſidiari.Eſt āt ciuitas mihi parua qdē:ſed honeſta.q̄ ſufficiat utriſ q;.Exēplū reſcripti ab ieſu ꝑ annaniā curſorē ad abaga⁊ toparcā

BEatus es q̄ credidiſti ī me.cū me ipſe nō uideris. ¶ Ca.vii. Scriptū ē enī de me.qa hi q̄ me uidēt nō credēt ī me.& q̄ nō uidēt me ipſi credēt & uiuēt.De eo āt q̄ ſcripſiſti mihi ut ue niā ad te. oportet me oīa propter que miſſus ſum hic explere. & poſtea quā impleuero recipi me ab eo a quo miſſus ſum.Cū ergo fuero aſſumptus mittam tibi aliquem ex diſcipulis meis. ut curet egritudinē tuā.& uitā tibi atq; his qui tecū ſūt preſtet. Erat āt his epiſtolis adiūctū ēt hoc līgua ſiro⁊ qđ infra ſcriptū ē. ¶ Poſtea uero quā ieſus aſſūptus ē.miſit ei iudas qui & thomas ta theū unū ex ſeptuagīta.Qui cū ueniſſet:manebat apud tobiam

filiū tobie

filiũ tobie. Vt ãt audiuit de eo abagarus. & nũciatũ ẽ ei q̃ uenisset apostolus iesu secundũ qđ ei scripserat. Cũq; cepisset tatheus ī uirtute dei curare oẽm lãguorẽ & ifirmitatẽ: ita ut oẽs mirarẽt

Abagarus cõsideratis mirabilibus q̃ faciebat. recordatus ẽ q̃ ip se eẽt de quo sibi iesus scripserat dicẽs. cũ ãt fuero assũptus. mit tã tibi aliquẽ ex discipulis meis: qui egritudinẽ tuã sanet. & uocãs ad se tobiã apud quẽ manebat. ait ad eũ. Audini q̃ uir qdã potẽs uẽit & manet ī domo tua: adduc eũ ad me. Cũq; rediisset tobias ad tatheũ dixit ei. Abagarus toparca uocauit me ad se & dixit mihi. ut te ad eũ ꝑducã ut cures eũ. Et tatheus. Veniã īqt qm̃ maxie ꝓpter ipsũ missus sũ. Postera igit̃ die. tobias mane ad sũpto tatheo ucit ad abagarũ. Et cũ fuisset īgressus presẽtibus primatibus suis. statī ī ingressu uisũ ẽ abagaro diuini nescio qd splẽdoris ī uultu apostoli tathei. Quod cũ uidisset abagarus adorauit tatheũ. Sup̃ quo admirati sũt oẽs qui assistebant regi. Ipsi enī nihil hoꝝ uidebãt. quia soli abagaro fuerat ostẽsũ. qui & dicere cepit ad tatheũ. Vere discipulus es iesu filii dei. qui mihi dixerat. mitto tibi aliquẽ de discipulis meis qui te curet & uitã tibi prestet. Et tatheus respõdit. Quia magnifice credidisti ī eũ q̃ me misit. ꝓpterea missus sũ ad te. & si permãseris ī fide eius & credulitate. prestabũt̃ tibi oĩa desideria cordis tui. Tũ & abagarus ad eũ. Vsq; adeo īquit credidi ei. ut & iudeos qui eũ crucifixerũt. ueli si ulla mihi adesset tãta exercitus copia trucidare. & si nõ romani regni auctoritas īpediret. Et tatheus ait ad hec. Dominus noster uolũtatẽ patris sui īpleuit. Qua īpleta assũptus ẽ rursus ad patrẽ. Dicit ei abagarus. Ego scio & credo ī eũ & ī patrẽ eius. Et tatheus. Propterea īqt pono manũ meã sup̃ te ī noĩe eius. Et cũ hoc feciisset. statī oĩ egritudiñ morbo quo tenebat̃ absoluitur. Miratus est abagarus. q̃ sicut uerbis audierat de iesu ita & rebus & operibus repperit per tatheum discipulum eius impleri. qui eum absq; medicamentis & herbis curaret. Non solum ãt illũ. sed & abdon quẽdã abdie filium podagra laborantẽ cũ se uestigiis eius aduolueret manus īpositione sanauit. multos q̃ alios urbis illius ciues uariis obsessos sanauit incõmodis. Et

sic opa

sic opa magna & admirāda pficiēs predicabat uerbum dei. Post hoc āt abagarus ait ad tatheū. Tu inqt cū uirtute dei hoc facis & nos oēs uidētes mirāur. Veꝝ q̄so te narra mihi de aduētu ieſu quō factus ſit. & de uirtute eius ī qua faciebat hec que audiui. & tatheus. Nūc qdē taceā. ueꝝ qa uerbū miſſus ſū predicare. cr̄aſti no cōgrega mihi oēs ciues tuos. & corā ipſis predicabo & ſemina bo ī eis uerbū uite. uel aduētus ieſu quō fuit & cur & qua de cā miſſus ē a patre. & de uirtutibus opeꝝ eius. uel de myſteriis q̄ locutus ē ī hoc mūdo. & ī qua uirtute hoc fecit. Sed & denoua eius predicatōe. & qđ ita puulus & humilis. & quō ita ſe hūilia-uit. & depoſita maieſtate paruifecit deitatē ſuā. ita ut & in crucē ſubigeretur. & ī infernū deſcēderet & dirūpet ſepē quā a ſeculis nemo dirupat & mortuos ſuſcitaret. Qui deſcēdit qdē ſolus. aſcē dit āt cū grādi multitudīe ad patrē ſuū. Iuſſit ergo abagarus ut mature oēs ciues cōuenirēt & audirēt predicationē tathei. & poſt hoc iuſſit dari ei auꝝ & argētū. ſed ille nō accepit dicēs. Si noſtra dereliqmus quō accipimus aliena? Geſta ſūt āt iſta quadrageſio & tricēteſimo āno. Hec nō iutiliter utputo a nobis ad uerbum ex ſiroꝝ līgua īterpretata. hūc ī noſtris libris tenebunt locum.

¶ Explicit liber primus. Incipiūt capitula libri ſecūdi.

¶ De uita & īſtitutione apoſtoloꝝ poſt aſcēſionē chriſti. cap. i.
¶ Quēadmodū tiberius de criſto edoctus a pilato cōmōitus ē. c. ii.
¶ Vt ī oēm mūdū breui tēpore diffuſa de chriſto predicatō ē. c. iii.
¶ Quēadmodū poſt tiberiū gaius ceſar regē iuđoꝝ cōſtituit agrip pā. herodi ppetua pene deportationis poſita. ca. iiii. ¶ Vt filo ꝓ iudeis ſuſcepit legationē ad gaiū. ca. v. ¶ Quāta acciderīt iudeis grauia poſt temeritatē crucis ī chriſto. ca. vi. ¶ Vt pilatus quoq; ſemetipſū morte dānauit. ca. vii. ¶ De fame tēporibus claudii. ca. viii. ¶ Martyriū iacobi apoſtoli. c. ix. ¶ Vt agrippa & herodes apoſtolos pſecuti diuinā cōtinuo ſenſerūt uindictā. cap. x.
¶ De theoda q deprauauerat populū. c. xi. ¶ De helēa regīa Adya benoꝝ. cap. xii. ¶ De ſimone mago. ca. xiii. ¶ De predicatione apoſtoli petri apud urbē romā. ca. xiiii. ¶ De euāgelio ſcđm mar cum. ca. xv. ¶ Vt prius marcus per egyptū chriſti noticiā pred

cauit. ca. xv

cauſt.ca.xvi. ¶ Qualia de abſtinẽtibus apud egyptũ Filo ſcribit.ca.xvii. ¶ Quãti ad nos Filonis peruenerĩt libri.ca.xviii. ¶ Cuiuſmodi clade cõpreſſerit iudeos ipſo die paſcalis.cap.xviiii. ¶ Qualia ẽt ſub nerone hieroſolimis geſta ſũt.ca.xx. ¶ De egyptio cuius actus apoſtolorꝫ faciũt mẽtionẽ.ca.xxi. ¶ Queadmodũ de iudea paulus romã miſſus ĩ uinculis oĩ culpa liberatus ſit.ca.xxii. ¶ Vt ſit paſſus iacobus qui frater dnĩ ẽ dictus.ca.xxiii. ¶ Quod poſt marcũ primus epiſcopus alexãdrie eccleſie ordĩatus ſit annianus.ca.xxiiii. ¶ De perſecutiõe neronis ſub quo paulus ac petrus pia cõfeſſione decollati ſũt.ca.xxv. ¶ Vt ĩnumeris iu dei malis afflicti ſũt ac nouiſſime cõtra rõanos arma mouerũt. ca.xxvi. ¶ Expliciũt capitula.Incipit liber ſecundus.

QVecũqꝫ oportuit uelut ĩ prĩcipiis eccleſiaſtice hyſtorie deſignari.ſiue de diuinitate ſaluatoris ſiue de antiqtate noſtre religiõis ac uetuſtate doctrĩe.& ut olĩ tradita ſit chriſtianorꝫ. q̃ no uella uideť iſtitutio. ſed & de aduẽtu ipſius dnĩ & ſaluatoris noſtri nup ĩpleto ac paſſiõibus cõſumato.de apoſtolorꝫ quoqꝫ electiõe ſupiore libello quãta potuimus breuitate ꝑſtrĩximus. Age iã nũc q̃ ẽt poſt aſcẽſionẽ eius cõſecuta ſũt uideamus.partĩ diuinarꝫ ſcripturarũ teſtĩoniis edocẽtes.partĩ extrĩſecus ex his q̃ fideliter ĩ cõmẽtariis q ad memoriã poſteritatis ĩuẽti ſũt cõperimus adprobãtes. ¶ Cap.i.

PRimus igiť ĩ apoſtolatũ ꝑ iuda ꝓditore mathias ſorte cõſciť. q erat unus ex diſcipulis dnĩ.ſicut ſupra demõſtratũ ẽ.Ordinãť ãt & diaconi ſeptẽ numero ꝑ oratões & manus ĩ poſitionẽ apoſtolorꝫ mĩſterii uiduarꝫ gratia.In quibus ſtephanus qui & primus poſt dnm̃ ſtatim poſt ordinationẽ ſuã lapidať ab his qui & dnm̃ occiderũt. per quos & noĩs ſui ſtephano corona donať a chriſto.Tũc deinde iacobũ qui dicebať frater dnĩ.ꝑ eo qđ eẽt filius ioſeph.q chriſti quaſi pater habebať. q̃q̃dẽ deſpõſata ei fuerat uirgo Maria.q̃ priuſq̃ cõueniret cũ eo.inuenta eſt in utero habens de ſpiritu ſancto.ſicut euangelia ꝓteſtãť. Hũc inquã ipſũ iacobũ qui & iuſtus cognominatus eſt ab antiquis:

uirtutũ merito

uirtutū merito & insignis uite priuilegio.primū hystorie tradi-
derūt suscepisse ecclesie q̄ hierosolimis ē sedē. sicut clemens ī se
xto dispositionū libro asserit dicēs.Petrus enī inq̄t & Iacobus &
Ioānes post assūptionē saluatoris quāuis ab ipso fuerīt oībus pe
ne prelati. tamē nō sibi uēdicant primatus gloriā. sed Iacobū q̄
dicebat iustus.apostolo⁹ episcopū statuūt.Idē quoq; ipse in se-
ptīo eiusdē opis libro addit de ipso ēt hec.Iacobo īq̄t q̄ dicebat
iustus.& Ioāni & Petro.post resurrectionē dominus omnē scien
tiā tradidit. & ipsi ceteris apostolis. qđ apostoli illis septuaginta
tradiderūt.ex q̄bus unus erat & barnabas.Duos aūt fuisse Iaco
bos cōstat. Vnū hunc instū qui de pinna tēpli deiectus.fullonis
uecte p̄cussus ē.& morti traditus. Alius autē ē ille q̄ ab herode
capite cesus ē.Huius ergo iusti Iacobi etiā paulus meminit cum
scribit. Aliū aūt inq̄t apostolo⁹ uidi neminē. nisi Iacobū fratrē
dnī.In hoc ergo tēpore.etiā tatheus de quo supra mēorauimus
scđm dnī preceptū ad regē abagarū missus.ipsū quidē egritudīe
morbi corporalis absoluit. Vniuersā uero ciuitatē edessenor⁹ chri
sto domino fideli satis credulitate sociauit.ita ut ī hodiernū ciui
tas illa.q̄ppe que ipsius dnī & saluatoris meruit scripta susci-
uelut speciali quadam christo deuotione dicata sit. Interea per
secutio prīa aduersus ecclesiā dei q̄ hierosolimis facta ē sub pri
mo martyre Stephano. omnes discipulos exceptis duodecim p̄
uniuersā iudeā samariāq; dispsit.seu potius ut sancta scriptura ī
dicat disseminauit.Ex q̄bus nōnulli ad fenicē.& usq; ad cyprum
atq; antiochiā deuenerūt. q̄ gentibus quidē credere mysterium
fidei nōdū audebāt. iudeis tamē predicabāt.Interea saulus adhuc
uastabat ecclesiā.īgrediēs domos. & p̄trahens uiros ac mulieres
tradebat ī carcerē. Sed Philippus q̄ erat unus de septē cū Ste-
phano diaconus ordiatus.descēdit samariā.uirtute dnī repletus.
& predicabat primus uerbū dei samaritane gēti.Inquo tāta erat
diuīe gratie efficacia.ut ēt Simonē magū suis predicatōibus cō-
sternaret. q̄ per idē tēporis celebris fame apud samaritanor⁹ po
pulos habebatur. ita ut uirtus dei magna esse putaretur. Sed
his cū uidisset signa & miracula que a Philippo p̄ diuine gratie

potestatē

poteſtatē fiebāt. obſtupefactus & territus ceſſit.& credere ſe in chriſtū uſquequo ēt baptiſmū accipet ſimulauit. Quod reuera mirari dignū ē.hodieq; eodē ordīe fieri ab his. q uelut heredita riā ab illo ſimulationē ſectā ipuriſſimā ſuſceperūt.Quiq; aucto- ris ſui artibus inſtituti. eccleſiā fraude qualibet ingreſſi lauacrū furant̄. & ſcā noſtra uelut alicuius morbi cōtagione cōmaculāt. ¶ Serpit enī eoꝝ uenenatus ſermo ſicut lupus ī gregibus.& occul tis uerboꝝ morſibus. incautis letale uirus infūdit.donec noxias eoꝝ latebras diligētia paſtoris inueſtigatas educat ad lucē.Sicut & ipſe Simon petri induſtria cōprehēſus. penā quā merebat̄ ex pendit. Veꝝ p dies ſingulos augeſcēte predicatiōe uerbi diuini. p dei ꝓuidentiā ex ethiopie regionibus adeſt quidā regine gētis illius prepoſitus.Moris qppe ē illi natiōi. etiā nūc a feminis regi tanq̄ uota ī hieroſolimis redditurus.Huic Philippus reſpōſis ſcī ſpūs iuſſus.primo ex oībus gētibus myſteriū fidei & ſacramētū baptiſmi tradit.& uelut q̄ſdā eū deo primitias oīm cōſecrat na tionū.Hūc opīo tenet ad patriā terrā regreſſū.ſciētiā dei ſūmi & ſalutarē dnī noſtri preſcientiā. indigenis gētibus ſicut ſibi tradi ta fuerat predicaſſe.In quo rebus ipſis cōpleta ē p eum ꝓphetia que dicit.Ethiopia preueni& manus eius deo. Dū hec ita agūt̄ Paulus uas electionis:nō ex hoībus neq; p hominē.ſed p reuela tionē Ieſu chriſti & dei patris qui eū ſuſcitauit a mortuis.in apo ſtolatū uocat̄.celeſti ad ſe uoce delata. ¶ Cap.ii.

INterea cū p omnē iam locū de reſurrectione & mirabili bus dnī noſtri Ieſu chriſti.& de aſcēſione eius ad celū fe- lix fama loqueret̄.ac p oīum aures beati huius rumoris uolue- ret̄ opinio.& qm̄ antiqui moris erat apud romanos. ut ꝓuītiaꝝ iudices.ſiquid forte noui ī his quas regebāt ꝓuintias accidiſſet. uel principi uel ſenatui nūtiarent.uti ne ex his que gerebantur. ignorare aliqd uiderent̄. De reſurrectione a mortuis dnī & ſal- uatoris noſtri ieſu chriſti que iam in omnē locū fuerat puulga- ta.Pilatus tiberio principi refert.ſed & de ceteris mirabilibus ei us.Et ut poſt mortē cū reſurrexiſſet a quāplurimis iam deus eē crederet̄.Tiberius que cōpererat.retulit ad ſenatū.Senatus aūt

ſpreuiſſe dicit̄

ſpreuiſſe dicit. ꝓ eo q̄ nō ſibi prius huius rei iudiciū fuerit dela tū.ſed auctoritatē ſuā preuerit uulgi ſentētia.Lex enī erat antiq tus deſignata.ne quis apud romanos deus haberet. niſi ſenatus decreto & ſētētia cōfirmatus. Porro aūt ꝓuero hoc erat qđ age bat.ne diuina uirtus hūanis putaret aſſertoribus indigere.Cūq; ſcđm ea q̄ ſupradiximus tenuiſſet ſenatus Tiberius tam̄ tenuit ſentētiā ſuā.neqd aduerſū doctrinā chriſti cōtrariū moliret.Hec tertulianus uir & legū & īſtitutionū romanarꝝ peritiſſimus. & inter noſtros ſcriptores admodū clarus in apolegetico ſuo quē aduerſū gētes ꝓ noſtra fide ſcribit.hoc modo retulit. ut de ori gine inquit aliqd retractemus eiuſmodi regū uetus erat decre tum.nequis deus ab īperatore cōſecraret. niſi a ſenatu ꝓbatus. ſicut marcus emilius de deo ſuo alburno facit.Et hoc ad cauſam noſtrā. q̄ apud uos hūano arbitratu diuinitas penſitat. Et niſi hōi deus placuerit.deus nō erit.Homo iam deo ꝓpitius eē debe bit.Tiberius ergo cuius tēpore nomē chriſtianū ī ſeculū ītrauit. annūciata ſibi ex ſiria paleſtinaq; que illic ueritatē iſtius diuinita tis reuelauerāt.detulit ad ſenatū cū prerogatiua ſuffragii ſui.Se natus q ātē ipſe ꝓbauerat reſpuit.Ceſar ī ſentētia māſit.cōmina tus piculū accuſatoribus chriſtianorꝝ.Hec tertulianus. Cap.iii.

QVod ꝓfecto diuina ꝓuidētia.ita tunc ceſaris ſenſibus in geſſit.ut abſq; ullo obſtaculo ī ipſis dūtaxat initiis euāge lii ſermo uſq;quaq; ꝓcurreret. Vnde & factū ē ut repente quaſi celitus lumē oſtēſum.aut radius quidā ſolis erūpens. totū orbē claritate ſup̄ni luminis illuſtraret.ut cōpleret illa ꝓphetia q̄ di xerat.in omnē terrā exiuit ſonus eorꝝ.euāgeliſtarꝝ dūtaxat & apo ſtolorꝝ.& in fines orbis terre uerba eorꝝ. Ex quo & ꝑ omnes ci uitates ac uicos inmēſe multitudines uelut meſſium tēpore fru mēta ad areas.ita ad eccleſias populi cōgregabant. Quecūq; illi a parētibus tradite ſibi morbide ſupſtitionis uinculis tenebāt. ꝑ doctrinā chriſti ſimul & ꝑ uirtutū miracula que fieri uidebāt recepta ueri dei noticia.tanq̄ a tirānicis dominis liberati. ad unū uerum deum & dominū creatorēq; ſuū.uetuſti penitētes erro ris.fideli cū cōfeſſione uenibant.Cū igitur paſſim iam ꝑ omnes

etiā gentiliū.

etiã gentiliũ populos ꝑfusius effũderet diuina dignatio.primus cornelius apud cesariã palestine urbẽ maximã.cum omni domo sua ad fidẽ christi petro ministrante ꝓducitur.Iam inde quãplurimi & alii ex gentibus apud antiochiã ad fidem ueniunt. eorũ predicatione pertracti.Quos ꝑseditione aduersus stephanũ cõmota. disseminatos esse per omnẽ locum superius edocuimus. Per quos & apud antiochiã florentissima congregat ecclesia. in qua erant etiã ꝓphetici ordinis uiri quãplurimi. cum quibus & barnabas & paulus.Quibus omnibus pariter ī gratia dei & una nimitate de gentibus. ibi primũ discipuli uelut eperenni fonte sumpto uocabulo.appellati sunt christiani. Qua tẽpestate agabus quidã unus ex his qui aderant ꝓphetis.famẽ magnã futurã diuinis presagabat oraculis.Paulus uero & barnabas cũ ministerio a fratribus collato.q̃ sanctoꝝ usibus deseruirẽt. hierosolimã destinantur.

¶ Cap.iiii.

INterea tiberius duobus & uiginti circiter annis sui prĩcipatus ex actis. uiuendi finẽ fecit. Post quẽ gaius imperiũ suscepit.& continuo iudeoꝝ principatũ tradidit agrippe simul & philippo.ac lisanie tetrarchias. cum quibus & paulo post herodi eidem pariter contulit.Ipsum uero herodẽ qui & in nece ioãnis auctor extiterat.& in passione domini interfuerat. multis excruciatum modis.eterno dãnat exilio.sicut iosephus in his que supra inseruimus scribit.

¶ Cap.v.

QVuius tẽporibus Filo insignissimus scriptoꝝ florebat. q nõ solum in nostra.ueꝝ & in grecoꝝ philosophia.primus inter primos habebat. Hic autẽ genere quidẽ a ꝓauis hebreus. Apud alexandriã uero in omnibus clarius & nobilibus uiris.clarior ac nobilior erat.In diuinis autẽ legibus & patriis institutis. quantus qualisue fuerit. ex his que nobis liboꝝ suorũ tradidit monimentis.omnibus clarum est.Quis enĩ digne ualeat explicare.quanta eius in liberalibus litteris fuerit institutio.Quanta in philosophicis? Quantusq̃ maxime in platonicis & phitigoricis fuerit disciplinis.ut q̃ omnes & q̃ secum floruerant pene & q̃ precesserant superarit? Hic igitur ipse temporibus gaii quanta

iudeis

iudeis acciderīt mala.quīq; uoluminibus exponit.Sed & de eiul dem gaii mentis inſania cōmemorat.q; in tantū ſuperbie elatus ſit.ut deū ſe uoluerit appellari.In ipſis autē ubi de iudeoꝝ cladi bus refert.ſuā quoq; legationē quā ꝓ cōtribulibus ſuis iudeis de tulit ad urbē romā deſcribit. & qđ porās apud gaiū ꝓ patriis le gibus. nihil āplius quā irriſionē retulerit domum.immo & pene periculum mortis incurrerit. ¶ Sed & ioſephus meminit horum in octauodecīo antiquitatū libro talia quedā ſcribens.Et quidem cū ſeditio apud alexandriā fuiſſet exorta inter iudeos & grecos terni ab utriſq; ptibus legati mittūt ad gaiū.In qbus ꝓ pte gre coꝝ.erat quidā legatus appion noīe.Qui cum ī ceteris quāpluri mis inſimularet iudeos. tum maxime q; honorē ceſari nō defer rent.ut moris eſt facere omnibus qui romanis faſcibus ſubia cent.Hi ergo aiebat neq; aras gaio.neq; tēpla cōſtituūt.neq; alia huiuſcemodi. in quibus ei diuini honores a ꝓuintialibus deferū tur.Sed ſoli ſunt qui neq; ſtatuas ei decernāt. neq; ſacramentū noīs eius obſeruent.Cūq; hec & alia grauiora allegaret appion. ꝓ que cōcitari crederet gaium.Filo qui legationi preerat iudeoꝝ uir ī omnibus magnificus.alexandri alabarche frater.philoſophie nō ignarus.potentiſſime purgauit obiecta. Sed abiecit eū gaius & iubet ilico econſpectu ſuo abſcedere.dū iracundia repletus. ſe cum ipſe rimat quid in eos cōferat mali. Egreſſus autē Filo cū iniuria ait ad iudeos qui ſibi adſtabant.Bono animo nos eē opor tet. quibus iratus eſt gaius.quia neceſſe eſt adeſſe diuinum.ubi humanū ceſſat auxiliū.Hec quidē ioſephus. Sed & idem Filo in ipſo libro quē de ſua legatiōe cōſcripſit. ſingillatim de omnibus q̄ aſemet geſta ſūt refert. Ex quibus illa ſola cōmemorabo.q̄ le gentibus euidenter in iudeos diuinā ꝓpiaculis que aduerſū chri ſtum auſi ſunt indicent ultionē. ¶ Cap.vi.

PRimo quidē temporibus tiberii refert in urbe roma Seia num quendam magni apud imperatorē loci.uniuerſā eoꝝ gentem ſūmo niſu interimere uoluiſſe.In iudea autem pilatum ſub quo in ſaluatorē facinus admiſſum eſt. dum templum qđ in hieroſolimis tunc adhuc manebat integrum ꝓphanare tēta-

ret.maximis

ret.maximis eos perturbationibus agitauiſſe.Sed & poſt tiberii occaſū.refert ſucceſſorē eius cum ceteris quāplurimis. tum etiā iudeoꝝ genti acerbiſſimum extitiſſe.quod preſto eſt etiā ex ipſi us ſcriptoris ſermonibus diſcere.Multa quidē erat inquit ī gaio ingenii prauitas.qua erga omnes hoīes.tum precipue erga iude orū gentē ferebat̄.& ſpeciali quadā ſeuitia loca eorum que in di uinis habent ſupplicationibus cōſecrata. incipiens ab alexandria diripi & contra religionē morēq; gentis ꝑphanari iubet. ſtatuis ſuis & ſignis atq; imaginibus ea replens. Templū quoq; ſancte ciuitatis qđ ſolum manebat totius ꝑphane contagionis intactū. & a maioribus ꝑdurauerat aſilum. cōmutare in tēplum proprii noīs auſus eſt.ut hedes iouis nobiliſſimi noui dei gaii uocaret̄.

¶ Sed & alias innumeras clades. & ultra omnes tragicos luctus apud alexandriā iudeis irrogatas eſſe ſub gaio.in ſcđo operis ſui de uirtutibus libro uir memoratus exequit̄.Nec nō & ioſephus conſona huic de pilati tēporibus ſcribens.ꝑ piaculis ſaluatoris q̄ uniuerſe genti acciderint mala. audi ut etiā ipſe in ſcđo iudaici belli defleat libro. Is autem ait qui miſſus eſt in iudeā a tiberio ꝑcurator pilatus. noctu uelatas hieroſolimā introferri imagines ceſaris iubet ac ſtatui.Quod ubi dies exortus eſt.magnā ꝑturbationē iudeoꝝ populis excitauit.ſtupentibus & perturbatis ad nouā faciem rerū.Coniciebant nāq; ex hoc qđ ſpernerent̄ & cō culcarent̄ iam leges ſue.& omnia inſtituta maiorū.quibus nihil tale haberi intra menia urbis illius fas erat. Sed hoc eſt nimirū in quo eos impie confeſſionis ſue uelox uindicta dānauit. ꝑ eo q̄ ſcđm euangelii relationē. ſimul gens cōclamauit uniuerſa. nō habemus regem niſi ceſarem. Tum deinde idem ſcriptor aliam quoq; in eos delatam cōmemorat ulcionē dicens. Poſt hoc autē etiā alia ī eos accidit ꝑturbatio. ꝑ eo qđ ſacrū erarium qđ apud eos patria lingua chorbonas appellat̄. contra fas in uſus cōmu nes publici aqueductus ꝑrogari uiderēt.qui atrecentis ſtadiis de ducebat̄.Pro quo nimia indignatione populus cōmouebat̄.Cūq; adeſſet pilatus hieroſolimis audēt adire eum.& clamoribus fati gare.At ille q̄ preuiderat ſeditionē futurā.milites habitu plebeio

obtectis

obtectis armis multitudini īmiſcuit.precepto eis dato.uti ne gladiis inſeditioſos.ſed fuſtibus uterent̃. Igitur ubi tēpus fuit. ſigno de tribunalibus dato.cedi ꝑſterniq; ceperūt. Nonnulli uerberantiū uulneribus.plurimi aūt dum infugam conferti ꝑruūt. propria cōſtipatione ꝑculſi periere.Reliqui uero diſperſi.& ſuoꝝ funeribus deterriti.uim doloris ſilentio depreſſere.Multas preterea clades ī hieroſolimis eis obueniſſe.dum nouis ſemp rebus ſeditioſius ſtudent.idem ſcriptor exponit. Oſtendens qđ ex admiſſi ſacrilegii tempore nūquā bella morteſq; ceſſarūt. uſq;quo ultimū & exitiabile malū tēporibus ueſpaſiani eos obſidione incluſit.

¶ Cap.vii.

IGitur iudeos procōmiſſo ſcelere.ulcio diuina dānabat.Sed & ipſe pilatus qui ī ſaluatorē iniqui iudicis functus officio eſt.iſdem tēporibus gaii tantis ac talibus malorꝝ cladibus cruciatus ē.ut ꝓpria ſe manu tranſuerberans.nefariam uitā ui abiciſſe referat̃.Nec enī poterat tanti piaculi miniſter īpunitus euadere.Sicut in hyſtoriis grecorꝝ repperimus.eorꝝ dūtaxat qui oli piadas ſcribūt.& annales rerū geſtarꝝ libros ad poſteritatis memoriam condunt.

¶ Cap.viii.

ETenī gaio quatuor annis nec integris prīcipatu mīſtrato, claudius īperator ſuccedit.Sub quo fames ſatis clara. uni uerſū orbē terre obtinuit.Hoc tamē ita futurū.lōge ante noſtri ꝓphete predixerāt.Sicut ī actibus apoſtolorꝝ refert̃.agabū q̄ndē ꝓphetā famē magnā futurā ſub īperatore claudio denunciaſſe. Verū lucas q hec de agabo refert cōiungit etiā hoc. qđ ꝑ paulū & barnabā fratres q erāt antiochie ꝓ uiribus unuſquiſq; ſūptū miſerint ſanctis habitantibus hieroſolimā.Et poſt hoc addit dicens.

¶ Cap.ix.

IN illo autē tēpore.ſine dubio tēpus qđ ſub claudio fuit cū fames erat deſignans.Immiſit inquit herodes rex manus ſuas ut affligeret aliquos de eccleſia.Et interfecit iacobū fratrem ioannis gladio.De hoc autē iacobo.clemens alexandrinus etiam hyſtoriā quandā dignā memoria in ſeptimo diſputationū ſuarū libro ſcribit.ꝓlatā ad ſe uſq; extraditione maiorū. Quoniāquidē

inquit

inquit & is qui obtulerat eū iudici ad martyriū.iacobū ſcilicet. motus etiā ipſe cōfeſſus ē ſe eſſe chriſtianū.Ducti ſunt īquit ambo pariter ad ſuppliciū.Et cū ducerēt in uiā.rogauit iacobū dari ſibi remiſſionē.At ille parū p deliberās.pax tibi inquit.Et oſculatus ē eū.Et ita ambo ſimul capite plexi ſunt. ¶ Cap.x.

SEd tunc īquit ut ait ſcriptura diuina.uidens herodes quia de iacobi nece gratū eſſet iudeis. addidit adhuc. & petrū adiecit ī carcerē. ſine dubio etiā ipſum punire uolēs. niſi diuinū adfuiſſet auxiliū.quo angelus ei nocte adſiſtens.mirabiliter eum uiculoꝝ nexibus abſoluit.& ad miniſteriū predicatiōis ire liberꝝ iuſſit.Et cum petro quidē hec geſta ſunt.Regis uero facinus in apoſtolos perpetratū.dilationē nō patit ulcionis.ſed cōtinuo uindex adeſt diuinitus dextera.ſicut hyſtoria ī apoſtolorꝝ actibus cō ſcripta nos edocet.Cum inquit ceſareā deſcēdiſſet herodes.& in die ſollēni preclara ueſte regia indutus p tribunali cōſediſſet.ac de ſublimi cōcionaret ad populū.cūq; populus adclamaret ei dei uoces & nō hoīs.ſtatim inquit percuſſit eum angelus dnī. eo q nō dederit gloriā deo.Et ſcatēs uermibus exſpirauit.Miraculo āt dignum ē tantā conſonantiā diuinarꝝ ſcripturarꝝ cum hyſtoriographo gentis illius deprehēdi.Ipſe &enī ioſephus de eiſdē commemorās in nonodecīo libro antiquitatū.his quibus infraſcriptū eſt. hec ſermonibus refert.Tertium inquit annū īperii totius iudee expleuerat.cum forte ceſareā que prius pyrgoſtratonis uocabat.aduenit.Vbi cum in honorē ceſaris ſpectacula quibus edoret.uotiuo ut uidebat ſalutis ceſaris die.Cūq; illuc totius puīcie uiri honore & facultatibus prediti cōueniſſent.ſcđo ſpectaculoꝝ die indutus ueſte fulgenti.ex auro argētoq; mirabiliter cōtexta incipiente die pcedit ad theatrum.Vbi cum primos ſolis radios argentee ueſtis gremio ſuſcepiſſet.repculſo ſplendore duplicatā ſpectantibus lucē fulgor metalli uibrantis effudit. ut intuentibus perſtringeret aciem terroris aſpectus.Et per hoc plus aliq̄d de eo quā humane nature eſt artifex arrogantia mentiret.Ilico adulantis uulgi concrepant uoces.honorē ſonantes.ſed exitium cōferentes.Et hinc atq; illinc ab eis cōclamātibus deus cōpellat

utq; fieret

utq; fieret ꝓpitius.ſuppliciter exoraꝝ.dicentibus populis.qđ nūc uſq; ut hominē te timuimus. ſed ex hoc iam ſupra humanā te eſſe naturā fatemur. Sed rex adclamationē contra fas habitam nō repreſſit. nec impietatē inlicite adulationis exhorruit. donec reſpiciens paulopoſt imminentē atq; inſiſtentē capiti ſuo uideret angelum.eūq; ſenſit continuo exitii ſui miniſtrum. quem prius nouerat prouiſorem bonorum. Et ecce repente cruciatus eū ex dolore incredibili uentris atq; inflatione corripuit. Reſpicienſq; ad amicos.en inquit ille ego deus ueſter. ecce propellor & confeſtim deturbor ex uita.Quoniāquidē diuina uirtus nuper collatas in me falſas arguit uoces.& qui modo immortalis dicebar a uobis.preceps iam iāq; rapior in mortē.Sed ſuſpicienda eſt ſententia quā deus ſtatuit.Nam & uiximus haud contēnendi.& lō geuitatem que beata putatur expleuimus. Et cum hoc dixiſſet ui doloris uehementius agitatus.inſtanter ad palatiū reportatur ¶ Cūq; diuulgatū eſſet eum pro pediē moriturū.ingēs multitudo totius etatis & ſexus conueniens.more patrio ſupracilicia ſtrati. omnipotenti deo pro regis incolumitate ſupplicabant. Omnis autē domus regia planctibus & gemitibus perſonabat. Cum interim rex ipſe in excelſo ſolario recubans.& deorſum reſpiciens ac pronoſ ꝑſtratoſq; omnes cum fletibus puidens.nec ipſe qdē tēperabat a lacrimis ¶ Verū continuis quinq; diebus uentris doloribus cruciatus.uitam uiolenter abrupit. quinquageſimū etatis & quartū agens annū. Regni uero ſeptimū. Quatuor &enī ſub gaio ceſare annis regnauerat.Philippi retrarchiam tribus annis obtinens.Quarto autē etiā herodis ſibi adiungens.tribus āt reliquis annis ſub claudio ceſare exactis. cum in ceteris quāplurimis ioſephum.tum in his tam integre diuine ſcripture. cōcordare ualde miratus ſū ¶ Quod uero uidetur in ſolo regis uocabulo uariare.cum & tempus & actus & res eundē oſtendat fuiſſe.poſſibile eſt ſicut in aliis quāplurimis iudeorum nominibus inuenimus etiam hunc duplici uocabulo nuncupatū.Quoꝝ altero lucas noſter altero uſus ſit ioſephus. ¶ Verū qm̄ rurſum lucas in actibus apoſtoloꝝ introducit gamalielū.cū de apoſtolis ī iudeoꝝ

conſenſu

cõſenſu deliberatio fieret hoc ipſo tẽpore dicentẽ. quia ſurrexit theodas quidã dicẽs ſe eſſe magnũ quendã.qui deſtructus eſt.& omnes qui ſequebant eum diſſoluti ſunt. Age etiã de hoc qđ ioſephus in hoc eodem libro ſcripſerit proferamus. ¶ Cap.xi.

FAdo inquit iudeã ꝓcurãte. deceptor quidã magus theodas noĩe ꝑſuadet populi multitudinẽ ſublatis ꝓpriis facultatibus urbe excedere.& ripas iordanis fluminis obſidere. Dicebat autẽ ſe etiã ꝓphetam eſſe. & poſſe uerbi ſui precepto fluuii fluenta dirimere.& facilem ſectatoribus ſuis fluminis tranſitum dare. Que cũ diceret.multos decepit.Fadus uero nõ inlongum uecordie eius indulſit.ſed emittit equitũ turmã. que exĩprouiſo irruens ſuper eos.quãplurimos quidẽ peremit.multos tamen & uiuos cepit. Ipſius autẽ theode caput deſectũ hieroſolimam reportauit. ¶ Cap.xii.

POſt hoc idẽ ſcriptor etiã de fame que ſub claudio facta ẽ hoc modo memorat.Poſt idem tẽpus inquit fames magna obſederat etiã iudeã.Qua tẽpeſtate.regina noĩe helena.multis pecuniis cõparatũ frumentũ de egypto & hieroſolimã delatũ indigentibus miniſtrabat. Quid tam conſonãs tãq; cõcordans. quã hec ſũt cũ illis que in actibus apoſtolorꝫ ſcribunt̃.ubi dicit̃. quia diſcipuli qui erãt antiochie.ꝓput potuit unuſqſq; miſerunt ĩ miniſteriũ ſanctis habitãtibus in iudea deferendũ.ꝑ manus barnabe & pauli ac preſbyteros diſpenſandũ. ¶ Helene uero cuius hyſtoriographus intulit mentionẽ. etiã nũc extat ſepulcrũ nobile ꝓportis hieroſolimorꝫ.Regnaſſe autẽ apud adabenorꝫ gentẽ refertur. ¶ Cap.xiii.

INterea cũ fides domini & ſaluatoris noſtri ieſu chriſti. ꝑ omniũ creſceret mentes.& per dies ſingulos religionis ꝓpagarent̃ augmẽta.nequaquã quieſcit hoſtis ſalutis humane.ſed urbem maximã que eſt caput omniũ preuenit.& ſimonem illuc de quo in ſuperioribus diximus euocat.cuius nefariis artibus ammonicula ipſe maiora ſuppeditans. plurimos urbis illius ciues in erroris eius uincla coniecit.Deſignat hec uir in ſcriptoribus nobilis.nõ multo poſt apoſtolorꝫ tempus exortus.iuſtinus. de quo

ſuis in locis

ſuis in locis qđ cōpetit adſignabimus. Hic igitur in apologetico quē ꝓ fide noſtra ad īpatorē antoniū ſcripſit. de his hoc modo refert. Et poſt aſcenſionē inquit dnī ad celū. inſtigabant demones quoſdā hominū. qui dicerent ſe eſſe deos. quos nos fugauimus. Simon deniq; quidā ſamaritanus de uico qui dicit gyttho ſub claudio ceſare magicis artibus & ope demonū ſubleuatus. in urbe ueſtra que regnū omniū tenet quāplurimis perfantaſias deceptis. deus decretus ē. & ſimulachri apud uos quaſi deus honore donatus ē ī flūine tiberis īter duos pōtes collocat. Habetis etiā titulū latinis litteris ſcriptū. Simoni deo ſancto. quē & oīs pene ſamarite. nō nulli etiā ex ceteris gentibus tanq̄ ſūmū deum & adorant & confitent. Sed & ſelenen quādā erroris eius ac deceptionis comitem. que prius in ꝓſtibulo ſteterat apud tyrum urbem fenicis. cū ipſo uelut primā quandā mentē cōſecrauerūt. Hec quidē iuſtinus. Conſona uero huic etiā ireneus ſcribit. in primo aduerſus hereſes libro. In quo uel quis ipſe fuerit ſimon. uel quā impura eius opera atq; doctrina plenius refert. Que multū eſt ut his inſeramus. cum liceat uolentibus ea ſcire per ſingula. ex ipſis ſupradicti irenei libris. uel de hoc uel de ceteris auctoribus diuerſarū hereſeon. & de uenenatis eoꝝ dogmatibus diligētius noſcere. Caput igitur totius prauitatis & principiū oīs hereſis a ſimone cepiſſe accepimus. Ex quo uſq; ad hodiernū ſectatores eius ſimulantes adire ſe puriſſimā chriſtianoꝝ philoſophiā. quā uident apud oēs ꝓ caſtitate uite & inſtituti ſanctitate mirabilem. ſuperſtitionis idolorum quam deſerere uidentur. rurſū uinculis innectuntur. colentes ac uenerantes picturam & imaginē ſimonis. & illius quam ei ſceleris ac turpitudinis extitiſſe ſociam diximus ſilenen. His incenſos odores offerunt. his ſacrificia & libamina impura delibant. Sed eorum adhuc nequiora & execrabiliora committunt. Aiunt enim eſſe quedam apud ſe ineffabilia. que cum primo quis audierit. mente excedat. & eorum quaſi uirtute perculſus. uelut attonitus maneat. & uſq; ad dementiam ueniat. Que cum ita ſint. aiunt impoſſibile eſſe. uel ſcripture ea tradi. uel ore ac labiis. proferri.

Hic qui

Hic qui audit ꝑ ueneratione ita ſe habere rem credit. Porro ãt uere illa huiuſcemodi ſũt. que ꝑ impuritate & obſcenitate ſui. caſtis & pudicis auribus execrabilia & penitus orreſcẽda ducãt.

Quicqd enĩ illud ẽ turpe & impuꝝ qđ ex cogitari a quoquã poteſt.omni hoc impurius eſſe illud traditũ.qđ inquinatiſſime huius hereſis myſteriũ tectũ apud ſe ſeruari pollicentũ archanum. Infelicibus ꝑ hec mulierculis & peccatis.ut ait apoſtolus honeratis.deteſtabiliter illudẽtes.Hũc igitũ taliũ maloꝝ patrẽ & auctorẽ ꝑ idem tẽpus ſimonẽ ex apparitoꝝ ſuoꝝ numero diabolus ſuſcitans.ad urbẽ maximã ire cõpulit romã.ut ibi potẽtiſſimis athletis dnĩ ac ſaluatoris noſtri ieſu chriſti apoſtolis.in hoc ipſum ab eo ſubrogatus obſiſteret. Sed diuina uirtus & gratia ĩ maximo precipue certamine nũq̃ deſerit ſuos.Que incenſã maligni flammã tota celeritate reſtinguit.& omnẽ altitudinẽ deſtruit extollẽtem ſe aduerſũ ſcientiã dei.Propter qđ neq; ſimon neq; alius qs cõgreſſus tũc aduerſus apoſtolos dnĩ potuit obtinere. quia ueritatis lux & uerbi diuini claritas.que obſalutẽ hominũ nup obfulſerat.ꝑ apoſtolos ſuos totius mẽdatii diſcuſſa caligine.de hũanis mentibus ignorãtie tenebras effugabat. Deniq; ſupradictus magus ueri luminis fulgore ꝑculſus. cecitatẽ cõtinuo male ſane mẽtis incurrit.Quippe qui aũt prius ĩ iudea ꝑ apoſtolũ petrum de his q̃ gerebat ſceleribus cõfutatus.trãſmarinã agreſſus ẽ fugã & ab oriente ad occidentẽ uſq; ꝑtendit.nuſq̃ ſibi uitã niſi ĩ fuge ſubſidio ſperans.Is igitũ urbẽ romã ingreſſus. utens adminiculo adſiſtentes ſibi & adherentes demoniace uirtutis. quã paredrũ uocant.breui tempore intantum malorum uenit profectum. ut etiam ſimulacri a ciuibus romanis.tanq̃ deus honore putiretur.

Cap.xiiii.

Sed non in longum permanet fraude queſita diuinitas. cõtinuo nanq; in ipſis claudii temporibus. clementia diuine prouidentie probatiſſimum omniũ apoſtolorum & maximum fidei magnificentia & uirtutis merito primorum principem petrum ad urbem romam uelut aduerſum humani generis communẽ perniciem repugnatuꝝ deducit. Ducem quendam & magiſtrũ milicie

giſtrum militie ſue.ſcientem diuina prelia gerere.& uirtutū ca-
ſtra ductare.Iſte aduenies ex orientis partibus.ut celeſtis qui-
dam negociator.mercimonia diuini luminis ſiquis uelit cōparare
paratus aduexit.& ſalutaris predicationis uerbo.primus in urbe
roma euangelii ſui clauibus ianuā regni celeſtis aperuit. Ca.xv.

IGitur cum romane urbi clarum uerbi dei lumen fuiſſet
exortum.ſimonis quidem tenebre eum ſuo auctore reſtin
ēte ſunt.Sermo autē ueritatis & lucis qui per petrum predica-
batur.uniuerſoꝝ mentes placido illuſtrauit auditu.ita ut quoti-
die audientibus cum nulla unquā ſatietas fieret. Vnde neq; au
ditio eis ſola ſuffecerat. ſed marcum diſcipulum eius omnibus
precibus exorant.uti ea que ille uerbo predicabat. ad perpetuā
eorum cōmonitionē habendā.ſcripture traderet.quo domi foriſ
q; in huiuſcemodi uerbi meditationibus permanerent.nec prius
ab obſecrādo deſiſtunt.quā qđ orauerant ipetrarent.Et hec fuit
cauſa ſcribendi qđ ſcđm marcum dicitur euangelii.Petrus uero
ut per ſpiritum ſanctū religioſo ſe ſpoliatum cōperit furto. dele
ctatus eſt.fidem eorum per hec deuotionēq; cōſiderans. factūq;
confirmauit. & īperpetuū legendam ſcripturam eccleſiis tradi-
dit.Clemens in ſexto diſputationū libro.hec ita geſta eſſe deſcri
bit.Cuiq; ſimile dat teſtimoniū etiā hierapolites epiſcopus noīe
Papias.qui & hoc dicit. q̄ petrus in prima epiſtola ſua. quā de
urbe roma ſcribit.meminerit marci.In qua tropice romam ba-
biloniam nominaret.cum dicit. Salutat uos ea que in babilone
electa eſt eccleſia.& marcus filius meus. ¶ Cap.xvi.

TVnc āt marcū tradūt primū ad egyptū prexiſſe.atq; inibi
euāgeliū qđ ipſe cōſcripſerat predicaſſe. & ipſū primū ec-
cleſiā apud alexandriā cōſtituiſſe. Tāta autem referē multitudo
credentiū uirorū ac mulierum primo ingreſſu exemplo ſobrie-
tatis eius & continentie cōgregata.ut etiā cōuerſatio eoꝝ qui p
ipſū crediderāt.& uita totius abſtinētie.ac frugi eoꝝ.ſobriaq; cō
uiuia.libroꝝ memorie mādarēē a uiro diſſertiſſimo Filone.Quē
ſermo tenet tēporibus claudii īperatoris romā ueniſſe. & petrū
apoſtolū uidiſſe.atq; eius adheſiſſe colloq̄s uerbū dei predicātes.

¶ Quod ualde

¶ Quod ualde ẽ ueriſimile.quia & ſcripturã iſtã quã diximus.poſterioribus ab eo tẽporibus conſtat cõpoſitam eſſe.In qua euidẽtiſſime omnia eccleſie inſtituta cõplectit̃.que & tunc tradita ſũt & in hodiernũ ſeruant̃ a nobis.Sed & abſtinentiũ uitas eoꝝ dũ taxat qui nunc ĩ eccleſiis & monaſteriis degunt deſcribit ad liquidũ. Vnde plane manifeſtiſſime ꝓditur non ſolũ ſciens q̃ noſtra ſunt.ſed & amplectens. Quippe qui diuinis laudibus extulit apoſtolicos uiros ſui corporis & hebreoꝝ quantũ ĩtelligi dat̃ precipue genere credentes.qm̃quidẽ conſtat qđ hii qui ſub apoſtolis ex iſrahelitis credebant. iudaicis adhuc inſtitutionibus & legis obſeruationibus inherebant. ¶ Cap.xvii.

HIc igitur deſcribens hoc ĩ libello quẽ deuita theoritica.uel ſuppliciũ articulauit.nihil oĩno uel de proprio uel extrinſecus addidit.ſed primo omniũ uiros ipſos cultores.& feminas cũ ipſis ait cultrices appellari.Cauſa uero huius uocabuli. uel ex eo ducta ꝙ conuenientiũ ad ſe animas tanq̃ rudes & agreſtes excolerent.uel qđ erga dei cultũ pura & integra cõſcientia perdurarent.Quod nomẽ ſiue ipſe ĩpoſuit primus illis ex ipſoꝝ actibus colligens.ſiue uero ininitiis ita appellabant̃.qui ſcđm euãgelium uiuebant antequã chriſtianoꝝ appellatio ꝑ omnẽ locum diffunderet̃. nihil ĩtereſt. dũmodo ex ipſis rebus nomẽ ad quos ptinet cõprobet̃.Dicit ergo prĩo oĩm qđ renũciẽt cũctis facultatibus ſuis.qui ſe ad huiuſcemodi philoſophiã dederĩt.& bonis ſuis quibus ĩtereſt cedãt.Tũ deinde qđ oẽs ẽt uite ſollicitudies ꝓcul abiciant. & extra urbẽ egreſſi ĩ ortulis uel exiguis q̃buſq; agellulis degãt.refugiẽtes imparis ꝓpoſiti cõſortia.& uite diſſimilis cõtubernia.Sciẽtes ĩpedimẽto eẽ hoc arduũ uolẽtibus iter uirtutis incedere.Tali quippe ordine calore fidei ĩcitati hii q̃ primitiis credebãt.uitã duxiſſe memorant̃.ſicut euidẽter in actibus apoſtolorum legimus ſcriptum.qua omnes qui credebant ſub apoſtolis poſſeſſiones ſuas & predia uendẽtes precia ponebant ante pedes apoſtoloꝝ.& diuidebant̃ unicuiq; prout opus erat. ita ut nõ eẽt quiſq̃ in eis egens. quia ergo & hic ſimilia ſcribit geri ab his qui apud alexandriam credebant. ſicut illi qui in hieroſolimis ante crediderãt.

ante crediderant. certum eſt q̄ idem actus eademq; inſtitutio eandē ſine dubio & religionis fidē deſignet. Deniq; libro ipſi de quo ſupradximus. tale initiū dedit. In multis eſt inqt orbis terre partibus hoc genus hominū. Oportebat nāq; p̄fecti huius boni. participem fieri omnē greciam omnēq; barbariā. In egypto tamen maior eſt copia p̄ ſingula queq; territoria. precipue aūt circa alexandriā. Nam optimus quiſq; ex oībus locis uelut ad uberis patrie glebam. feſtinus occurrit colonus. Regio quedā ē philoſophie magiſq̄ frugibus oportuna. ſupra lacū cui Marie nomē ē ſita. colliculis quibuſdā molliter & clemēter erecta. ad munimētū ſimul atq; aeris temperiem cōmoda. Poſt hoc deſcriptis eorū habitaculis. ut ſe habeat ſingulo⁹ qualitas & ſitus. etiā de eccleſiis que apud eos ſunt. ita dicit. Eſt autē inquit in ſingulis locis cōſecrata orationis domus. que appellatur ſemmon uel monaſteriū.

¶ Semmon aūt in noſtra lingua ſignificare poteſt honeſto⁹ cōuēticulū. In qđ ſecedētes inquit honeſta & caſta uite myſteria celebrāt. nihil illuc prorſus qđ ad cibū potūq; p̄tinet inferentes. uel ad reliqua humani corporis miniſteria. Sed tantū legis libros. & uolumīa p̄phetā⁹. hymnos quoq; in deū. ceteraq; his ſimilia. In quo⁹ diſciplinis atq; exercitiis īſtituti. ad p̄fectā beatāq; uitam. ſtudiis iugibus coaleſcant. Et poſt aliquanta iterum dicit ¶ Ab ortu aūt diei uſq; ad ueſperā. omne eis ſpaciū in ſtudiorū exercitiis ducit̄. quibus ad diuinā philoſophiā p̄ ſacras litteras imbuūt̄ patrū leges in allegoricā intelligentiam deducentes. Quoniāquidem formas eſſe & imagines. ea que in legis littera ſcripta ſunt opinantur. latentis intrinſecus profundi cuiuſdam diuiniq; myſterii. Habent autem etiam diſputationes quaſdam & interpretationes ueterum uirorum. qui & auctores ipſius idem propoſiti hereſeos extiterūt. quos eis allegorice ac figuralis intelligentie normam. quāplurimis ſcriptorum ſuorum conſtat tradidiſſe monimentis. Quorum illi uelut itineris ſui ducum & auctor⁹ inſtituta pariter ſecunt̄ & morē. Hec autem dixiſſe hunc uirum certum eſt. De euangelicis atq; apoſtolicis libris. in quibus quomodo lex & prophetia ſpiritualiter intelligi debeat edocetur.

¶ Poſt pauca

Post pauca rursum etiam de eo qđ psalmos faciant nouos ita scribit. Itaq; non solum subtilius intelligunt hymnos ueterum. sed & ipsi faciunt nouos in deum. Omnibus eos & metris & sonis honesta satis & suaui cõpage modulantes. Multa quidem & alia in eodem libro enumerat. que a nostris uel in ecclesia uel in monasteriis exercentur. Sed properandum nobis est illa ex omnibus dicere. que ecclesiastica proprie continent formam. Ex quibus citius manifestum esse debeat ad ecclesiam pertinere q̃ scripta sunt. Ait ergo. Continentia uero uelut fundamẽtũ quoddã primo in aĩa collocant. & ita demum reliquas super hanc ꝓgunt hedificare uirtutes. Cibum potũq; nullus eorum capit ante solis occasum. Videlicet tempus lucis cum philosophie studiis. curam uero corporis cum nocte sociantes. Nõnulli autẽ etiã post triduũ in cõmunionẽ ueniunt cibi. Quos scilicet edatior studioꝝ fames perurget. Iam uero hi qui in eruditionibus sapientie & in ꝑfundiore intelligentia sacrorũ uoluminũ conuersant̃. tanq̃ copiosis dapibus inhantes expleri nequeunt. & contuendo acrius inflammant̃. ita ut nec quarto iam nec quinto. sed sexto demum die non tam desideratum quã necessariũ corpori indulgeant cibũ.

Hec Filonẽ de nostroꝝ institutis referre quis potest dubitare. qđ si cui adhuc uidetur ambiguũ. adhibebimus etiã alia eius dicta. que nulli oĩno nisi nostris tantũmodo conuenire etiã infidelissimus quisq; fatebitur. Ait ergo. Cum uiris aũt quos dicimus sunt & femine. in quibus plures iam grandeue sunt uirgines. integritatẽ casti corporis non necessitate aliqua. sed deuotione seruantes. dum sapientie studiis semet gestiunt non solum aĩo sed & corpore consecrare. indignũ ducentes libidini mancipare uas ad capiendã sapientiam preparatũ. & edere mortalem partũ eas a quibus diuini uerbi concubitus sacrosanctus & ĩmortalis exp̃etitur. ex quo posteritas relinquatur nequaq̃ corruptele mortalitatis obnoxia. Quod si adhuc parũ uidet̃ istud. audi qđ post aliquanta scribit. Tractatus autẽ sacrorum inquit uoluminum huiusmodi habent. ut magis allegoricis. opinionibus utant̃. Quoniamquidem omnis lex uiris istis uidetur animali esse similis.

qđ corpus

qđ corpus qdē habeat ipſā litterā.& ea q̄ ſcđm litterā deſignāt. Animā uero.occultū ī littera ſpūalē & inuiſibilē ſenſum. quē illi ab auctoribus ſuis edocti.ſublimius & nobilius uelut inſpiciētes per ſpeculum contēplantur. Ex ipſis etiam nominibus admiran das quaſdam ſpecies intelligentie proferentes.Quid autem ad derem.his opus eſt etiam de conuentibus eorum que cōſcribit & ut ſeorſum quidem uiri.ſeorſum etiam in eiſdem locis femīe congregentur. & ut uigilias ſicut apud nos fieri moris eſt per agant.& maxime diebus illis cum paſſionis dominice ſollēnitas celebratur.cum in ieiuniis pernoctare. & lectionibus ſanctis au ditum prebere conſueuimus.Que omnia ſupradictus uir eo or dine.eadēq; cōſequentia qua apud nos geruntur expreſſit.Et ut unus ex omnibus cōſurgens in medio.pſalmū honeſtis modulis concinat.ut que precinenti ei unū uerſiculū.omnis multitudo re ſpondeat.atq; ī ipſis diebus in terra recūbentes. ſicut antiq mo ris fuiſſe dicitur.uinū quidem nemo oīno.ut ipſe ait.nec guſtu quidē contingat.ſed nec quālibet carnē. Tantū aūt a qua ſit eis poculū.& panis cum ſale uel iſopo cibus.Addit adhuc his. quō ſacerdotes & miniſtri exhibeāt officiā ſua.uel q̄ ſit ſupra omnia epiſcopalis apicis ſedes.Que cuncta ſiquis plenius uult & explo ratius diſcere.oſtendimus ex quo iſta fonte debeat haurire. In quibus ſupradictus uir eccleſiaſtice īſtitutionis initia.& originem apoſtolice atq; euāgelice traditionis intexuit.Eſt autē idem Filo affluentiſſimus quidem in eloquentia. in ſenſibus autem profū diſſimus.& in interpretatione atq; intelligentia diuinarum ſcri pturarum ſubtiliſſimus.Copioſe inueniēs.& copioſius eloquens Multa deniq; diuini nobis.etiam ipſe ingenii ſui monimenta de reliquit.

¶ Cap.xviii.

PRimo quidē per ordinē in geneſim ſcripſit libros. quos articulauit.ſacre legis explanatio figuralis. Tum deinde & alios continentes ſparſim de diuerſis capitulis queſtiones.in qui bus que requiri debeant.& proponit & ſoluit.Quas q̄ſtiones & abſolutiones de geneſi & exodo articulauit. Sunt & alii eius li bri q ſupſcribuntur propoſitionū. qui ſunt de agricultura duo.

& de temulentia

& de tẽmulẽtia duo.Sed & alii quãplurimi extãt eius libri diuer
ſis uocabulis adnotati.Sicut ẽ.que ſint ꝑ qbus mens debet ora
re deũ.& de cõfuſiõe lĩguarꝝ.De natura & inuẽtiõe.de his q cõ-
gregari debeãt ad erudiẽdũ.Et quis ſit qui heres ſit diuinorꝝ. q̃
ſit equaliũ & inequaliũ diuiſio.Itẽ de tribus uirtutibus. quas de
ſcripſit cũ ceteris moyſes. Itẽ de his quorꝝ inſcripturis noĩa cõ-
mutata ſũt.& quibus ex cauſis cõmutata ſint. In quibus refert
ſcripſiſſe etiã de teſtamẽtis primũ & ſcdm. Eſt aũt & alius eius
liber de captiuitate.& de uita ſapiẽtis.eius q ſcdm iuſticiã ꝑfectã
& leges naturales cõſumatus ẽ. De gigantibus.de eo q ꝑ incõuer
tibile ſit qđ diuinũ ẽ.De moyſi uita libri.v. De eo qđ a deo ſint
ſõnia.Hec pene oĩa in geneſi ſcripſit.Sed & in exodũ q̃ſtionũ &
abſolutionũ libri.v.De tabernaculo.De decẽ uerbis legis.De his
que inferunt̃ ſub ſpecie decalogi.Et de aĩalibus que ſacrificiis de
putata ſũt.Et q̃ ſunt ſpecies ſacrificiorꝝ.Que ſunt ꝓpoſita ĩ le-
ge bonis premia. & malis maledicta. Tum preterea ſingulares
eius libri.De ꝓuidẽtia.De iudeis.apologeticus liber. hoc ẽ de ui
ta urbana. & ad alexandrũ dicentẽ.rationẽ habere muta aĩalia.
¶ De eo q ꝑ ſeruus ſit omnis qui peccat. Itẽ alius de eo q ꝑ liber ſit
omnis qui bonis ſtudiis operã prebet. De uita theorica uel ſup
pliciũ.Hic ipſe.in quo & de apoſtolicis uiris eẽ que ſcripta ſunt.
ſupra edocuimus.Sed & interpretationes nominũ hebraicorꝝ q̃
ſunt in lege & ꝓphetis. Hic tẽporibus gaii ĩperatoris romã ꝓfe
ctus.cũ de ĩpietate atq; ĩpuritate gaii quãplurima ſcripſiſſet.que
ꝑ hyroniã de uirtutibus articulauit.& ea ſenatui recitaſſet.in tã
ta dicit̃ ammiratione habitus. ut bibliotheca digna eius ſcripta
decernerent̃. ¶ Verũ ꝑ idẽ tẽpus paulo apoſtolo ab hieruſalem
in circuitu & uſq; ad illiricũ predicationẽ uerbi dominici mĩſtrã
te.Claudius impator iudeos urbe depellit. Tunc aquila & priſca
cũ ceteris iudeis expulſi.aſiã ueniunt.ibiq; coherẽt apoſtolo.tum
primũ eccleſie inibi fundamẽta iacienti.ſicut edocet liber de acti
bus apoſtolorꝝ conſcriptus. ¶ Cap.xix.

GLaudio uero adhuc ĩ impio ꝑdurãte.in ipſa ſollẽnitate pa
ſche.tanta iudeis ꝑturbatio & uaſtitas hieroſolimis accidit
exſeditione

ex seditione cõmota.ut illi soli qui in foribus tẽpli constipatione populi necati sunt.tria milia iudeoꝝ numerarentᷣ.& conuersus ẽ dies festus eoꝝ in luctum.Sed & alia quãplurima iudeis mala irrogata.Iosephus per hec uerba designat. ¶ Cap.xx.

QLaudius inqt agrippã filiũ agrippe iudeoꝝ regẽ cõstituit. Felicẽ uero totius ꝓuincie samarie quoq; & galilee.& regionis q̃ dicitᷣ trãsiordanẽ.ꝓcuratorẽ misit.Et post pauca addit etiã hoc. Inflãmatur aũt & seditio acerbissima a põtificibus aduersũ sacerdotes.& primos plebis hierosolimoꝝ. quoꝝ singuli cõquirẽtes sibimet ꝓditoꝝ iuuenũ & nouis rebus gaudentiũ manũ.duces semetipsos ꝓprie factiõis instituebãt.Qui cõfligẽtes adiuicẽ. primo cõuitiis lacessire.tũ deinde & saxis inuicẽ sternere.nec qsq̃ erat q̃ coherceret.sed agebãtᷣ oĩa.tãquã ĩ urbe nõ habẽte rectorẽ

¶ Igitᷣ põtifices ĩtantã uenere ꝓteruiã.ut seruis suis ad areas missis inuaderẽt decĩas que sacerdotibus debebãtᷣ. Et accidebat ut nõ nulli ex minoribus sacerdotibus quoꝝ alimonie ui fuerãt direꝓte inedia deperirẽt..Ita seditionũ uiolẽtia.ius fasq; confuderat.

¶ Itẽ post pauca subiũgit etiã hoc.Nõ nũquã autẽ etiã in media ciuitate occurrẽtes sibi trucidabãt. Precipue ĩ diebus festis sicarii plebibus admixti.occultatis pugionibus oberrãtes. ut quisq̃s designatus eis cominus inciderat.perimebãt.& arte nefaria cũ corruisset is quẽ occulto uulnere strauerãt. tũ idẽ ipsi ꝓcussores uelut indignari se simulabãt.aduersus eos qui hoc ĩ media urbe cõmitterent.atq; hoc modo occulta eoꝝ facinora ꝓmanebãt.Et primo omniũ ab his ionathas põtifex interficitᷣ.post illũ quãplurimi iugulantᷣ.ita ut iam ipsis mortibus eẽt grauior metus mortis.dũ unusq̃sq; quasi ĩ procinctu semꝑ positus.ꝓ momẽta singula ꝑaret ĩterfici.Post hoc ãt ĩteriectis q̃busdã addit ẽt hoc .ca.xxi.

QRauius uero omni hac uastatione afflixit iudeos egyptius quidã falsus ꝓpheta.Qui cũ uenisset ad iudeã. homo magus fidẽ sibi ꝓphete magica arte cõsciuit.Et continuo ad triginta milia uiroꝝ congregãs. & ductans eos ꝓ desertũ. ꝓuenit cum ipsis in montẽ qui uocatᷣ oliueti.Paratus inde irruere hierosolimã.& ui ac potestate urbẽ tenere.simulq; romanoꝝ presidia ac

plebem

plebē tyrannidi ſue ſubiugare.fretus per oīa his quos ſecū eduxerat ſatellitibus.ſed conatus eius preuenit felix. Cōfeſtimq; cū armatis obuiā ꝑgens.ſecū etiā plebe reliqua cōſpirante cōgreſſione facta egyptiū quidē cū paucis infugā uertit. Peremptis uero aliis. aliis etiā captis. temere cepta facile reſtrinxit. Hoc in ſcdo hyſtoriaꝝ libro ioſephus refert. Opepreciū tamē ē hec que de egyptio ſcribit.cū illis que ī apoſtoloꝝ actibus deſignata ſūt cōparare.ubi ſub felice tribunus qui ī hieroſolimis erat.ad paulum in quē fuerat cōmota ſeditio.dicit. Nonne tu es egyptius ille q ante hos dies cōcitaueras populū.& eduxeras in deſertū ad qua tuor milia hoīes ſicariosꝫ. Sufficiant iſta de felice. ¶ Cap.xxii.

INterea claudio tredecī annis & octo mēſibus romanorū impio ꝓfūcto.nero ſuſcipit principatū. A quo feſtus mittitur in iudeā ſuccedere felici. Apud quē cauſa dicta.paulus uīctus mittit romā.ariſtarco ſecū comitante. quē cōſequēter ī epiſtolis ſuis cōcaptiuū appellat. Sed & lucas.qui & actus eius ceterorūq; apoſtoloꝝ deſcribit.ſed precipue pauli.de quo ēt hoc ī fine ſignauit.qđ biennio ī urbe roma poſitus.uerbū dei predicabat.nemine ꝓhibēte. Quē tamē adfuiſſe ſibi.& defendiſſe ſe apud neronē & rurſū ꝓfectū eſſe ad predicationis officiū ſermo cōfirmat. Et poſt hoc denuo rediſſe ad ſupradictā urbē.ubi & martyrio cōſummatus ē. Tūc cū ī uinculis poſitus. ſcđam ad timotheū ſcribebat epiſtolā.in qua & de prima ſua defenſione. & de preſente ſimul indicat paſſione. Suſcipe ergo de his ſingulis teſtimonia. In prīa inquit ipſe paulus mea defenſione nemo mihi adfuit.ſed omnes me dereliquerūt.nō illis ꝑputet̄. Dominus enī adſtitit mihi. & cōfortauit me.ut ꝑ me predicatio cōpleret̄.& audiāt oēs gentes qa liberatus ſū de ore leonis. Manifeſtiſſime ꝑ hec deſignat. qa primo quidē ut ꝑ ipſū cepta predicatio cōpleret̄.liberatus eſt de ore leonis. Neronē ſcilicet ī leone ꝓp crudelitate ſignificans. tum deinde in cōſequētibus adicit & dicit. Liberauit me dominus de ore leonis. Preuidebat ī ſpiritu cōſumationē ſuā. ꝓpter qđ & dixit.qa & liberatus ſū de ore leonis. Et iteꝝ. Liberauit me dominus ab oī ope malo.& ſaluū faciet ī regnū.ſuū celeſte. Significās

per hoc

ꝑ hoc q̄ eēt cōfeſtim martyrio coronādus.De quo tamē euidē-
tius ī eadē epiſtola dicit ſcribēs.Ego enī inqt iam īmolor.& tem
pus regreſſiōis mee inſtat.Hec aūt dicta ſūt a nobis.ut oſtēdere
mus qa nō eo tēpore quo pauli actus ī urbe roma cōcluſit lucas
martyrio ꝑfūctus ē paulus. Potuit enī fieri ut ininitiis adhuc le
nior eēt nero.& defenſionē pauli ꝑ noſtro dogmate nō aſpernā
ter acceperit.Proceſſu uero tēporis cū ceteris malis aucta ſit ei-
us etiā in apoſtolos ſeuicie rabies. ¶ Cap.xxiii.

IGit̄ iudei poſteaq̄ paulus ad ceſarem quē appellauerat a
Feſto trāſmiſſus ē.& fruſtratas īſidias quas ei intēderāt ui
dēt.ī iacobū fratrē dnī īmanitatē neqcie ſue uertūt.cui epiſcopa
lis ī hieroſolimis delata ab apoſtolis fuerat ſedes.quē hoc modo
adorti ſūt.ꝑductū ī mediū abnegare eū fidē criſti corā oī populo
expetūt.At ille citra oīm opinionē uoce ſatis libera.& multo ma
iore quā uellēt.corā uniuerſo populo cū oī fiducia ꝑfiteť filium
eē dei ſaluatorē & dnm̄ noſtr̄ ieſū chriſtū.Tū illi non ferētes tā
graue & tā libeꝛ teſtimoniū uiri.ꝑ eo maxīe qđ iuſtiſſimus apđ
oēs habebať ob religioſe & cōtinētiſſime uite merita.ī necē eius
uertūť.fauēte ſibi occaſiōe tēporis ex morte rectoris.Cōtigit enī
¶ Feſtū ꝑ idē tēpus obire apud iudeā.& ſine rectore ac prīcipe eſſe
ꝑuinciā.Nā mortis iacobi modus iam qdē & ī ſuperioribus a no
bis clemētis ſermonibus indicatus ē.cū de pinna tēpli eū preci-
pitatū.& fullonis ꝓcuſſū uecte deſcripſit.Exploratus tamē de eo
egeſippus.qui poſt ipſas ſtatī primas apoſtoloꝛ ſucceſſiōes fuit.ī
cōmētarioꝛ ſuoꝛ libro his uerbis refert.Suſcepit inqt eccleſiā cū
apoſtolis frater dnī iacobus.qui ab oībus cognoīatus ē iuſtus.ab
ipſis dnī tēporibus perdurās uſq; ad nos. Et multi quidē iacobi
uocati ſūt.Sed hic ex utēro matris ſue ſanctus fuit. uinū & ſicē
rum nō bibit.ſed neq; aīal māducauit.Ferrū ī caput eius nō aſcē
dit.oleo nō ē ꝓunctus.balneis nō ē uſus.Huic ſoli licebat ītrare
in ſancta ſanctoꝛ.Neq; enī laneo utebať indumēto. ſed tm̄ ſin
done.Solus ingrediebať tēplū.& iacebat ſupgenua ſua orans ꝑ
populi indulgētia.ita ut orādo callos faceret ingenibus admodū
cameli.ſemp genua flectēdo. nec ūquā ab oratiōe ceſſādo. Itaq;
ꝑincredibili

ꝑ incredibili hac cōtinētia & sūma iusticia appellatus ē iustus. & oblias qđ ē interpretatū monimētū populi & iusticia. sicut & ꝑ phete īdicarūt de eo. Quidā ergo de septē hereſibus q̄ erāt ī po pulo.de q̄bus ſuperius ſcripſimus. īterrogabāt eū qđ eēt hoſtiū ieſu.At ille dicebat hūc eē ſaluatorē.Ex quibus aliquāti credide rūt.qa ieſus ē chriſtus.Ille aūt hereſes quas ſupradiximus. non crediderūt. neq; ſurrexiſſe eū.neq; uētuꝝ ut retribuat unicuiq; ſcđm opa ſua.Qui uero crediderūt.per iacobū crediderūt. In q̄ bus cū multi etiā ex principibus credidiſſent. ꝓturbatio erat iu deoꝝ & ſcribaꝝ ac phariſeoꝝ dicētiū.nihil iam ſuper ē.qn oīs po pulus credat in ieſū qđ ipſe ſit chriſtus. Cōueniētes igit̄ ad iaco bum dicebāt ei.Oramus te ut reuoces populū. qa ecce errat in ieſū.putās qđ ipſe ſit chriſtus. Deprecamur ergo te ut ſuadeas oībus cōuenientibus in die paſche de ieſu.Tibi enī oēs obtēpera mus.& de te tā nos quā populus teſtimoniū ferimus. qa iuſtus es.& ꝓſonā nullius accipis.Tu ergo ſuade populo de ieſu ne er ret.qa oēs tibi obedimus. Aſcēde itaq; in excelſū locū pinne tē pli.ut inedito poſitus appareas oībus.& uerba tua audiāt̄ a cun ctis.qa ī die paſche cōuenit nō ſolū iudeoꝝ.ſed & gētiliū multi tudo.Statuerūt igit̄ ſupradicti ſcribe & phariſei iacobū ſupra pin nā tēpli.& uoce magna clamātes ad eū dicunt.Viroꝝ iuſtiſſime cui oēs obtēperare debemus. qm̄ populus errat poſt ieſū q̄ cru cifixus ē enuntia nobis.qđ ſit hoſtiū ieſu. Tum iacobus ad eos ī genti uoce reſpondit. Quid me interrogatis de filio hoīs. Ecce ipſe ſedet ī celo a dextris ſūme uirtutis. & ipſe uēturus ē ī nubi bus celi. Cūq; hac reſpōſiōe. & teſtīonio iacobi multis ſatiſfactū eēt & libēter audiſſēt q̄ iacobuſ ꝺteſtatuſ ē.ceperūt glorificare deū & dicere.oſāna filio dauid. Tūc rurſū ſcribe & phariſei ceperūt ad inuicē dicere.Malefecimus tale teſtimoniū preſtare de ieſu.Sed aſcēdamus & precipitemus eū deorſū.ut ceteri terreant̄ & non credāt ei.Simul & uoce magna clamauerūt dicētes.O.o.& iuſtus errauit.& cōpleuerūt ſcripturā q̄ in Iſaia ſcripta ē dicentē. Aufe ramus iuſtū·qm̄ inutilis nobis ē.Propterea fructū opeꝝ ſuorum māducabūt.Aſcēderūt ergo & precipitauerūt eū.& dicebant ad

inuicem

inuicē.Lapidemus iacobū iustū. Et ceperūt eū urgere lapidibus.
Qui deiectus nō solū mori nō potuit.sed cōuersus super genua
sua ꝓcūbēs dicebat.Rogo te domine deus pater remitte eis pec
catū.nō enī sciunt quid faciūt.Cūq; eū talia orantē desup lapidi
bus purgerēt.unus ex sacerdotibus de filiis rechab filii rechabī.
de quibus ꝓtestat Ieremias ꝓpheta.exclamauit dicens. Parcite
queso.qd facitis? Pro uobis orat iustus hic quē lapidatis. Tunc
unus ex ipsis fullo arrepto fuste.in quo res exprimere solēt.cere
bro eius illisit. Et tali martyrio cōsumatus ē.ac sepultus in eodē
loco ꝓpe tēplum.Hic ē qui extitit ueritatis testis iudeis & genti
bus.quia iesus ē christus.Et nō multo post oppugnatio cōsecuta
est uespasiani.Hec latius quidē.sed cōsonāter clementi etiā ege-
sippus retulit.Quod ita mirus quidē & apud oēs hoīes opinatis-
simus in obseruatōe totius iusticie iacobus habebat̄.ut & iudeo
rū prudētes quiq; crederēt hāc esse causā statim cōsecute oppu-
gnationis hierosolimorū.q̄ in illū sceleratas iniecerint manus. &
iosephus ita sibi uideri euidēter indicat ꝑ hec. Que oīa inqt ac
ciderūt iudeis ꝓuindicta iacobi iusti.qui erat frater iesu qui dicit̄
christus.Quē iustissimū & piissimū omniū cōfessione uirū iudei
interfecerūt. Idēq; etiā mortē eius ī uicesimo antiquitatū libro.
his uerbis designat.Mittit aūt cesar albinū iudee prefectū Festi
morte cōperta.Ananias aūt iunior quē pōtificatū suscepisse su-
pradiximus.ꝓteruus admodū & insolens moribus.heresim defē
debat saduceoꝝ.qui in iudiciis crudeliores ceteris iudeis uident̄
sicut iam supra ostēdimus. Hic insolentie sue tēpus datū credēs
ex morte Festi.cōsensū iudicū cōuocat.& introducit ī mediū fra
trē iesu qui dicit̄ christus iacobū noīe.& alios quāplurimos.quos
uelut cōtra legē gerere incusans.tradidit lapidādos.quod facinus
siqs ex ciuibus molestior fuit.& equi ac legis obseruātior grauis-
sime tulit.Qui etiā occulte legationē ad cesarē mittūt.orātes eū
scribere ananie ne hoc agat.quia nec prius huiuscemodi facino-
ra recte cōmiserit. Quidā aūt ex ipsis etiā albino occurrunt.de
alexandria ad ipsos iter agenti.atq; edocent. qd̄ nō licuerit ana-
nie se inconsultu cōsensum iudicū cōuocare. At ille cōmotus ex

his que

his que dicta sūt.cū indignatione scribit ad ananiā.cōminatus ab laturū se ab eo iudicādi potestatem qua nō recte utebat. Quia agrippa rex eū solis tribus mēsibus functū hoc honore priuauerit.& iesū dāmei filiū ī locū eius subrogauerit. Hactenus etiā de iacobo.cuius illa habet epistola. que prima scribit inter eas q̄ catholice appellant.Sciendū tamē ē qđ a nōnullis nō recipiat. nec facile qs antiquoꝝ meminerit eius.sicut nec illius qdē que dicit Iude.que & ipsa ē una de septē.Nos tamē scimus etiā istas cum ceteris ab omnibus pene ecclesiis recipi.

¶ Cap.xxiiii.

IGit neronis primo īperii anno. post marcū euāgelistā ecclesie apud alexandriā Annianus sacerdotiū suscepit. Sed nero regni sibi potestate cōualescēte. postmulta que aīo cōcepat nefaria & īpura flagicia.ad ipsā quoq; iam diuinitatis tēdebat iniuriā.Longū ē & nostro opi incōueniēs. ꝓbra eius flagiciaq; describere. maxīe cū multi de his plenius scripserint. Ex quoꝝ libris si qs dedecorosā eius uitā atq; oībus sceleribus obnoxiā scire uult.facilius potest.In qbus eū inueniet intātum sceleris esse ꝓgressum.ut ne ꝓpriis qdē ac domesticis tēperauerit.Sed & in matrē.& ī fratres.& ī uxores.atq; ī oēs sanguinis ꝓxīos.& parricida extiterit & īcestus.His igit oībus deerat.ut ipse primus ex īmpatoribus romanis etiā ī ipsum deū īpietatis arma cōuerteret Sicut tertulianus uir scriptoꝝ nobilissimus refert dicēs.Cōsulite cōmētarios uestros.illic repperietis primum quoq; neronē ī hāc sectā. cum maxīe rome orientē cesariano gladio ferocissime tali dedicatore dānationis nostre etiā gloriamur. Qui enī scit illum intelligere pōt. non nisi grāde aliqđ bonum a nerone dānatum. Tēptauerat & domicianus portio neronis de crudelitate.sed qua si homo facile ceptum repressit.restitutis etiā quos religauerat. Tales nobis semp insecutores.iniusti.impii. turpes. quos & ipsi dānare consueuistis.& a quibus damnatos restituere soliti estis. Hec tertulianus.

¶ Cap.xxv.

IGit nero ut aptum se hostē diuinitatis pietatisq; ꝓfessus ē. ipsoꝝ prius apostoloꝝ.quippe q duces & signiferi erāt in populo dei.expetit neces.Et paulū quidem capite in ipsa urbe

rome

roma.petrū uero crucis patibulo condēnat.Hoꝝ teſtioniū q̄rere extrīſecus ſupfluū puto.cū rem geſtā inſignia uſq; in hodiernū. & ſplēdidiſſima eoꝝ monumēta teſtēt̃.Verūtamē ſcribit de his etiā gaius qdā ſcriptor antiquus. Qui cū zepherino epiſcopo romano aduerſū ꝓculū quēdā catafrigam diſputās. Hec de apoſtoloꝝ cōmemorat locis.Ego inquit habeo trophea apoſtoloꝝ que oſtendā.Si enī ꝓcedas uia regali que ad uaticanū ducit. aut uia hoſtienſi.inuenies trophea defixa. q̄bus ex utraq; parte ſtatutis romana cōmunitur eccleſia. Quod aūt eodē tēpore ambo paſſi ſūt.corinthioꝝ epiſcopus dioniſius.cū in urbe poſitus eēt. & de ſcriptīs diſputaret.hoc dicit. Sed & uos habētes cōmonitionē a petro & paulo.plātationē rōane & corinthioꝝ eccleſie cōiunxiſtis ¶ Ambo &enī ſimul aduētātes.& ī noſtra corīthioꝝ eccleſia docuerūt.& ꝑ omnē Italiā.atq; in hac urbe ſimul docētes.etiā martyrio pariter uno eodēq; tēpore coronati ſūt. Hec aūt retulimus. ut hyſtoria q̄ ī opinione omniū ē cōfirmatior habeat̃..Ioſephus aūt ſcribēs quante clades iudeoꝝ gentē peruaſerint. & ut eorū uaſtitas ꝓpagata ſit.addit etiā hec. ¶ Cap.xxvi.

VErū ad innumera mala que iudeis acciderāt.addit etiā hec Florus q ꝑ idē tēpus iudee ꝓcurationē tenebat.ut honorabiles quoſq; uiros flagris uerberaret.& ī ipſa urbe ſacratiſſima hieruſalē patibulo ſuffigeret.eo tēpore quo ꝓturbari iudeoꝝ ſtatū nouarꝝ reꝝ molitiōibus accidit.Duodecīo ſc̄licet anno īperio neronis.Sed & ꝑ oēm ſiriā īſeditioſos iudeoꝝ atrociſſimā refert exercitatā eē ſeuitiā.ita ut etiā illi q ꝑ urbes ſingulas admixti gētibus cōmanebāt.in hoſtiū numero deputarēt̃. Et uideres repletas hūanis corporibus ciuitates iacētes mortuos ſimul cū paruulis ſenes.Feminaꝝq; abſq; ulla ſexus reuerētia nudata ī publico. reiectaq; cadauera.atq; uniuerſā ꝓuinciā innumeris malis refertā Sed tamē tam diro hoc & tam atroci ſpectaculo. multo grauius eos futurorum & per dies augeſcentium malorū metus & formido terrebat. Hec aduerbum ioſephus refert. Verum in hoc de iudeis iſta ſufficiant.

¶ Explicit liber ſecundus. ¶ Incipiunt capitula libri tertii.

In quibus locis christum apostoli predicauerunt ¶ Cap.i.
¶ Qui primus romanam rexit ecclesiam. ¶ Cap.ii.
¶ De epistolis apostolorũ.Cap.iii. ¶ De successionibus apostoli pau
li.Cap.iiii. ¶ De iudeorꝫ expugnatione post decẽ annos. Cap.v.
¶ De fame que oppressit eos. ¶ Cap.vi.
¶ De his que a christo predicta sunt. ¶ Cap.vii.
¶ De portentis ante bellum. ¶ Cap.viii.
¶ De iosepho & quos reliquerit libros. ¶ Cap.ix.
¶ Vt diuinarum meminit scripturarum. ¶ Cap.x.
¶ Quẽadmodũ post iacobũ symeõ hierosolimorꝫ rexit ecclesiã.c.xi
¶ Vt uespesianus posteritatẽ dauid iussit inquiri. ¶ Cap.xii.
¶ Quod alexandrine ciuitati secundus Abilius prefuit. Cap.xiii.
¶ Quod rome secundus episcopus Anacletus fuit. ¶ Cap.xiiii.
¶ Vt tertius ab hoc Clemens.Ca.xv. De epistola clemẽtis.c.xvi.
¶ De persecutione sub domitiano. ¶ Cap.xvii.
¶ De Ioanne apostolo & reuelatione eius. ¶ Cap.xviii.
¶ Quẽadmodũ domitianus posteritatẽ dauid iussit occidi.Ca.xix.
¶ De prosapia saluatoris. ¶ Cap.xx.
¶ Quod alexãdrinorꝫ ecclesie tertius prefuit Cerdos. ¶ Cap.xxi.
¶ Quod antiochene ecclesie scds prefuit Ignatius episcopus.c.xxii
¶ Delatio de Ioãne apostolo.ca.xxiii. ¶ De ordĩe euãgeliorꝫ.c.xxiiii.
¶ De indubitatis diuinis susceptisue scripturis. ¶ Cap.xxv.
¶ De menandro mago.Cap.xxvi. ¶ De secta ebioniorꝫ.Cap.xxvii.
¶ De cherinto praue religionis antistite. ¶ Cap.xxviii.
¶ De nicolao & sectatoribus suis. ¶ Cap.xxix
¶ De his apostolis qui nõ sũt aspernati iura cõnubii ¶ Cap.xxx
¶ De philippi & Ioannis excessu ¶ Cap.xxxi
¶ Quẽadmodũ symeõ hierosolimorꝫ episcopus passus ẽ Ca.xxxii.
¶ Vt troianus christianos uetuerit inquiri ¶ Cap.xxxiii
¶ Quod ecclesiã romanã quartus rexit Euaristus ¶ Cap.xxxiiii
¶ Vt ter prefuit hierosolimis Iustus ¶ Cap.xxxv
¶ De Ignatio & epistolis eius ¶ Cap.xxxvi
¶ De qbusdã euãgelistis & qbus tẽporibus eminebãt ¶ Ca.xxxvii
¶ De epistola clemẽtis aliisqꝫ scripturis & de libris papie.ca.xxxviii

¶ Expliciunt capitula. Incipit liber tertius.

IGitur iudei debitis cladibus perurgebantur. Sancti uero apostoli domini & saluatoris nostri ceteriq; discipuli. ad predicandum uerbū dei. per singulas quasq; orbis terre prouīcias dirimuntur. Thomas sicut nobis traditū est. sortitus est Parthos. Matheus ethiopiā. Bartholomeus Indiā citeriorem. Andreas Scithiam. Ioannes Asiā. ¶ Vnde & apud ephesum & cōmoratus est & defunctus. Petrus pontum. galaciā. bithiniam. cappadociam. ceterasq; confines ꝓuincias. Iudeis dūtaxat predicans circumisse deprehenhitur. & ad ultimum in urbe roma cōmoratus. ubi crucifixus est deorsum capite demerso. qđ ipse ita fieri deprecatus est. ne exequari domino uideretur. De paulo autem quid dicam. qui ab hieru salem usq; ad Illiricum repleuit euangelium christi. & ad ultimū sub nerone martyrium duxit. Hec ita per ordinem in tertio libro explanationū geneseos Origenis exponit.

¶ Capitulum secundum

VErum petrus apostolus predicationis sue monimenta nobis ꝑ pauca dereliquit. Vna &enī eius epistola est. de qua nullus omnino dubitauit. Nam de secunda multis incertū est. ¶ Apud plurimos tamen etiam ipsa legenda susscipitur. Ille uero libellus qui dicitur actus petri. & qđ nominis eius euangelium nuncupatur. sed & q̄ dicit eius predicatio uel reuelatio. in scriptu ris prorsus canonicis non habetur. Sed ne aliquis quidem scriptorum ueterum. uti eorum testimoniis inuenitur. Verum procedente nobis hystorie narratione per oportunitatem locorum cum scriptores ecclesiasticos memorabimus. necessario etiam scri pturarum libros qui in auctoritate esse debeant. & quorum minus sequenda sit auctoritas exponemus. Interim petri ut diximus prima epistola ab omnibus ueteribus est recepta. Pauli quoq; manifeste. xiiii. sunt epistole que in auctoritate habentur.

¶ licet sciam

licet sciam apud latinos de epistola que apud hebreos scribitur haberi dubitationem. Sed & de ipsa quid unusquisq; ueterum scriptorum senserit. in tempore suo proferemus. Et libellus Herme qui appellatur Pastoris . cuius paulus in epistolis suis meminit.a plurimis non est receptus. Ab aliis aūt necessarius iudicatus est.propter eos qui primis ad fidem institutionibus imbuuntur. Vnde & in nonnullis ecclesiis legitur. & multi ueterū scriptorū usi sūt testimōiis eius.Hec interim nobis premissa sint de diuinorum librorum fide. quā mox etiā ueterum adstipulatione firmabimus.

¶ Cap.iii.

SAulus autem q̄ ab hierusalem in circuitu usq; ad Illiricum gentibus euangelium predicauerit.ex ipsius uocibus comprobatur.& ex his que lucas in actibus apostolorum scribit. Sed & petrus in quibus etiam ipse prouintiis his qui ex circūcisione sunt predicauerit christum.propriis uocibus in epistola quā ipsius absq; ambiguitate claruit esse designat.in qua ad eos qui in dispersione sunt scribit.sine dubio hebreos. Ipsi &enim dispsi dicuntur.tanquā propriis sedibus pulsi & positi indispersione.ut ait ipse.ponti galacie.cappadocie.& asie.ac bithinie. Ex quibus si qui constantes in fide & emulatores uerbi dei reperti sunt. etiā regendas ecclesias quas apostoli fundauerant susceperunt.Quorum nomina non est facile explicare per singulos.Ex apostoli tamen sermonibus colligere possumus.p multos esse.quos ille nūc adiutores nunc cōmilitones.nunc etiam concaptiuos.& conlaborantes in euangelio & comites nominat. Sed & lucas in actibus apostolorum. plurimos eius socios memorat & participes predicationis.sicut timothei meminit ac titi.Quorum alter ī epheso episcopus.alter ordinandis apud Cretam ecclesiis ab eo preficit̄. Ipse autem lucas genere quidem antiocenus arte medicus. comes uero pauli & ceterorum apostolorum socius & necessarius fuit. Is ergo secundum hanc medicinam quam ex apostolorum societate uel traditione susceperat . duos nobis medicinales libros . quibus non corpora sed anime curentur explicuit .

¶ Euangelium

Euangelium ſcilicet. in quo etiam ſic prefatur. ¶ Sicut tradiderunt nobis inquit hii qui abinicio ipſi uiderunt.& miniſtri fuerunt uerbi dei.quos & ab inicio ſecutus ſum. Et actus apoſtolorum. quos non iam auditu perceperat. ſed oculis inſpexerat. Tradunt autem q̄ euangelium ſuum ex pauli ore deſcripſerit & ipſum ſit q̄d apoſtolus ſuum euangelium ſoleat nomiare cum dicit.ſecundū euangelium meum.ſicut & marcus que ex ore petri fuerant predicata conſcripſit.Memoratur autem ex comitibus pauli.creſcens quidem ad gallias eſſe profectus. Linus uero & clemens in urbe roma eccleſie prefuiſſe.qui comites & adiutores eius fuiſſe ab ipſo paulo perhibentur. Sed & dioniſium ariopagitem apud athenas quem lucas deſcribit.primum paulo predicante credidiſſe.inter ſocios eius fuiſſe. & eccleſie athenienſium conſtat ſacerdotium ſuſcepiſſe.Sed nunc interim ad hyſtorie ordinem redeamus.

¶ Capi.iiii.

IGitur poſt neronem qui tredecim annis obſedit romani culminis principatum.galba & otho. āno & ſex menſibus detento principatu defuncti. uelpaſiano regni gubernacula dereliquūt.poſito per idem tempus in procinctu belli q̄d iudeis intenderat. Vbi ab ipſo exercitu cum quo oppugnabat iudeam. ſubrogatur imperio.Iſq; confeſtim romam tendēs. tito filio ſuo curam belli.& hieroſolimorum oppugnationes iniungit. Verum poſt aſcenſionem domini & ſaluatoris noſtri.iudei uel in ipſum cōmiſſi piaculi.uel perſecutionis in apoſtolos. & necis in ſtephanum.ſed & obtruncationis in apoſtolum iacobum. in iacobum nihilominus fratrem domini qui appellabatur iuſtus ſceleris admiſſi. ceterorumq; omnium quos propter fidem chriſti inſidiis dolis atq; omni fraude nequicie circūuenerant. pro his inquam omnibus malis penas diuinitus repoſcebantur. & apoſtoli quidē ab illis prius fugati.ac p omnē locū diſpſi ſicut ſupradiximus. pgebāt ī uirtute chriſti q eis precepat dicēs.Euntes baptizate oēs gētes in noīe meo. Eccleſia uero que in hieroſolimis fuerat congregata.reſponſo a deo accepto.emigrare iubet̄.& trāſire ad oppidū quoddā Pellā noīe trāſiordanē.quo ablatis ex urbe ſanctis

& iuſtis

& iuſtis uiris uindicte celeſtis fieret locus. tā de urbe ſacrilega quā de populo impio ꝑ excidiū patrie euerſionemq; ſumende.
¶ Quantis ergo malis gens tunc uniuerſa mulctata ſit.atq; ipſa iudee terra.bello.fame.igni.cedibuſq; uaſtata ſit.quanta populoꝝ milia. patres ſimul cum coniugibus ac paruulis & liberis abſq; numero abſq; diſcretione trucidati ſint. que etiam diuerſarum urbium obſidiones.ſed & ipſius magnifice & famoſiſſime ciuitatis hieruſalem quanta uaſtitas.& quanta fuerit diuerſarū mortium ſtrages.quiſue per hec ſingula bellorum extiterit modus. & ut ſecundū id quod prophete predixerant.abhominatio deſolationis in ipſo quondam dei famoſiſſimo collocata ſit templo. utq; ad ultimum cuncta ignis populatus ſit. & flamma conſumpſerit.ſi quis plenius noſſe uult hyſtorias ioſephi relegat.Nos uero ex his ea tantum que ad explanationem ſuſcepti operis ſuffi ciunt aſſumemus.& in quibus refert. q; ex omni iudea populi ī die ſolēni paſche.hieroſolimam uelut exitiali quadam manu cogente conuenerant. Quos tricies centena milia hominum dicit fuiſſe.Iuſto ſcilicet dei iudicio.tempore hoc ultionis electo. ut q; in diebus paſche ſaluatorem ſuum & ſalutare chriſtum domini cruentis manibus & ſacrilegis uocibus uiolauerant. in ipſis diebus uelut in unum carcerem omnis multitudo concluſa. feralis pene exitium qđ merebatur exciperet. Preteribo que in eis uel gladii cede uel aliis belli machinis conlata ſunt explicare.ea tantūmodo q̄ dire famis exitio ꝓtulerūt. ſupradicti hyſtoriographi ſermōibus ꝓferā.quo legētes hec ītelligāt quātū piaculi ſit aude re aliqd ī chriſtū.& quā grauibus hac cā ſuppliciis expiēt. Cap.v.
¶ Ge itaq;.quintus ioſephi hyſtoriarum liber ponatur ī medio. Ex quo omnis eorum luctuoſa tragedia pernoſcatur.
¶ Diuitibus autem permanere inquit aut perire.unum atq; idem erat.Si enim in urbe permanſiſſent facultatum ſuarum cauſa. crimine obiecto. quaſi qui detranſfugiendo cogitarent. perimebant.Neceſſitas uero famis factioſoꝝ extollebat arrogantiā. & utrūq; ſimul inedia cū temeritate creſcebat.Publice qdē frumētū nuſq; oīno erat.Sed irruentes urbis predones perſcrutabant domos

domos & ſiquidem inueniſſent tanquã de his qui fefellerãt pe-
nas ſumebant. Si uero nõ inueniſſent.nihilominus tanquã eos
qui occultius & diligentius abſconderint. cruciabant. Indicium
uero haberi ab eis pabula capiebant. Hoc ipſo q̃ adhuc uiuere
& ſubſiſtere corporibus uidebantur.tanquã qui profecto iam in
teriſſent.niſi abſconditos uſpiam tegerent cibos.Si quos ſane ta
beſcentes macie uidiſſent. hos cũ uenia preteribant.ſuperfluum
putantes perimere.quos paulo poſt abſumeret fames.Multi ta
men inoccultis omnium cenſu ſuo mercati ſunt unum metrũ.
Si diuites frumenti.ordei ſi inferiores fuerunt.Et concludentes
ſe in inferioribus quibuſq; penetralibus domus.Nonnulli nec
in panes confectas fruges edebant. Alii uero in quantum uel
neceſſitas uel metus permitteret exquoquebant. Et menſam
quidem nullus expectabat apponi.ſed ex ipſo ſemiuſta igni rapi
entes.propria uelut furtiua deuorabant. Et erat infelicis ipſius
cibi ſpectaculũ miſerabile. Cum ualidiroes quiq; inuenta diripe
rent. Inbecillioribus uero nihil preter luctum ſupererat & lacri
mas.& omnium licet acerbitates rerum ſuperet fames.nihil ta-
men ita ſubruit & ſubuertit.ſicut uerecundia. Quicquid enim
ſaluis rebus pudore dignum eſt.id in hac neceſſitate contẽnitur
Deniq; & uxores de uirorum manibus.& filii de parentum. Et
qđ eſt infelicius matres cibos de paruulorum ſuorum manibus
atq; ore rapiebant.Et cum dulciſſimi liberi in manibus atq; an
te ora poſiti tabeſcerent.exigua uite ſubſidia dentibus ipſis exi
mere nemo parcebat.Verum nec ipſos quidem infelices & per
exiguos ſumentes latebant cibos. ſed continuo aderat predonũ
quis.& ſtatim ut clauſas cuiuſpiam conſpexiſſent fores. inditiũ
credebant hoc eſſe. q̃ intrinſecus poſiti ederent. Et repente de
ſpicatis foribus precipites irruebant. atq; ab ipſis ut ita dicam
faucibus exprimentes. ſiquid forte ſumptum iam fuerat reuo-
cabant. Verberabantur ſenes ſi cibum uendicare temptaſ-
ſent. Sparſis etiam crinibus mulieres trahebantur. occulta-
re nitentes. ſiquid forte deprehenſum fuiſſet in manibus.Nul
la ſenibus pro canice reuerentia. nulla erga paruulos miſeratio.

miſeratio.Sed in exiguo panis fragmento paruulos inherentes. ex ipſo cui inheſerant ſuſpenſos elidebant in terram.In eum uero qui raptores cibo preueniſſet adſumpto. crudelius ſeuiebāt. & excogitabāt dira ſupplicia obturātes infelicibus naturales digeſtionū meatus.Aliis uero preacutas ſudes ꝑ eadē uerēda adigentes. horreſco que geſta ſūt referens.ad cōfeſſionē ꝑ hoc unius panis aut ciati farine.miſeros perurgebāt.Nam ipſi tortores nec patiebant̄ famē.Eſſet enī quodāmodo tollerabilius.ſi hoc cō pulſi inedia facere uiderent̄.ſed ut uel prepararent ſibi īpoſterꝝ cibos.uel ut crudelitas exercicio cōualeſceret. In his etiā ſiq̄ forte furtim ꝑſtationē hoſtiū ꝑ colligendis herbis erepſiſſent. occurrentes eis qui hoſtiū manus effugiſſe gauderent.diripiebant quicquid attulerant.Supplicantibus autē. & terribile quoddam ſibi nomen dei inuocantibus.ut uel partē aliquā ex his que cum mortis periculo queſierant indulgerent. nihil prorſus prebebāt ſed hoc beneficii loco ceſſerat.ſi cōprehenſum uiuū licuiſſet euadere. His aūt poſt aliquanta adiungit dicens. Iudeis uero cum egreſſu urbis omnis pariter ſpes excludebat̄ ſalutis. & īualeſcēs acerbitas famis.domos ſimul & familias gentemq̄ uaſtabat. ita ut in petrabilibus ſtrata iacerent mulierum paruulorumq̄ cadauera.Per plateas uero infeliciū ſenum corpora. fame magiſq̄ etate conſumpta.Iuuenes uero atq̄ omnis etas rubuſtior.uelut ſimulacra quedam in uiis & egreſſibus oberrabant. corruentes quocunq̄ loci greſſum ſubruiſſet inedia. Sepelire autem cadauera proximorum.nec defunctorum multitudo. nec uirium debilitas permittebat.ſimul & ꝑ ſue unuſquiſq̄ uite incerto.Deniq̄ aliquanti ſupra eos quos ſepeliebant animas emiſere. Multi etiam dum proſequuntur funera priuſq̄ ad ſepulchrum ueniretur efflabant.Sed nec planctus ex more defunctis exhibebat̄ aut luctus.quia hoc ſibi totum uendicauerat fames. Sed nec aridītas inedie.humorem cuiquam reliquerat lacrimarum. Obſederant ciuitatem profunda ſilentia. & nox plena mortis cuncta contexerat.Quibus malis omnibus grauiores ſoli uigebāt predones. qui nec ſepulchra quidē diripere & ſpoliare cadauera

inlicitum

inlicitum ducebant.Non tam predam petentes.quā ſcelus irriſione cumulantes.& aciem gladiorū ſuorum in cadauerum obtruncationē probantes.Interdum etiā in nonnullos adhuc ſpirā tes mucro examinandus agebatur. q; alii ſemi neces cum uiderent.ſupplices dexteras extendebant.ut in ſe quoq; beneficii loco conuerterent ſcelus.quo ſcilicet cruciatibus famis uelocius ab ſoluerentur.Sed nouo crudelitatis genere.necem quā ſponte inferebant.ſi rogarentur negabāt.Cum tamen unuſquiſq; deficientium cum gemitu oculos retorqueret ad templum. non de morte propria dolens.ſed de impunitate predonum quos ſupſtites derelinquebāt.Et primo quidem ſumpto publico ſepelire mortuos iuſſerant.fetoris intollerantia.ut uero omnem ſumptū cepit uincere multitudo morientium de muro cadauera precipitabant. At cum titus circuiens peruidiſſet repletos mortuorū cadaueribus uallos. & humani corporis tabe patriā terram rigari. cum ingenti gemitu eleuatis ad celum manibus deum inuocat teſtem.hoc ſuum opus non eſſe.Et poſt aliquanta iterū talia quedam proſequitur. Non cunctabor inquit proferre qđ ſentio.Arbitror enim qđ etiam ſi aduerſū impios ciues romanorū pauliſper arma ceſſarent.aut hiatu terre.aut aque diluuio.aut ſo domitanis ignibus & fulminibus celitus tortis. ſuppliciū ciuitas dependiſſet.que multo infauſtiorē illis qui hoc perpeſſi ſunt. & nequiorē uirorum preſentē hanc protuliſſet etatē.pro quibus & omnis gens pariter mereret extingui. Sed & in ſexto libro de eiſdē talia ſcribit.Et eoꝝ inquit qui p totā ciuitatē famis inedia corrūpebantur.multitudo innumerabilis erat. quorum nec explicari miſeria poteſt.Per ſingulos nāq; domos ſic ubi fuiſſet aliquid cibi repertum. bella continuo & cedes inter caros ipſoſq; parentes ac liberos naſcebantur.dum non ſolum emanibus.ſed ex ipſis etiam faucibus inuicem cibum rapere certabant. Fides autem nec mortuis erat.Sed & ipſi cum iam ſpiritum exalarent perſcrutabantur a predonibus. ne cui forte intra gremium cibi aliquid reſediſſet. Alii autē p inediam hiantes uelut rabidi canes.huc atq; illuc ferebantur.& quaſi inſania quadam exagitati.

in eaſdem

in easdē domos sub momento tēporis itez ac sepius irruebant.
¶ Omnia tamē necessitas uertebat in cibū.etiā illa que nec mutis quidē animalibus edere usus fuit.Ad ultimū ne loris quidē uel cingulis aut ipsis etiā calciamētis abstinuerūt.Portaz quoq; īdumenta detrahētes.cōficienda dentibus ingerebāt.Nōnulli & feni ueteris festucas edebant.Sed & de qsquiliis undecunq; collectis paruissimū pondus dragmis quatuor distrahebāt. Sed qd opus est p hec pōdus famis illius explicare.cū gestū sit ibi facinus. qđ neq; apud grecos neq; apud barbaros ullus accepit auditus.horrendū quidē dictu.auditu uero incredibile? Equidē libenter tam immane facinus siluissem. ne quis me crederet monstruosa narrare.nisi multos memorie nostre uiros testes cōmissi sceleris habuissem. Porro uero nec aliquid in hoc patrie prestare me arbitror.si subtraham eoz malorum uerba.quorum pertulit facta.
¶ Mulier quedā ex his qui ultra iordanis alueum cōmanebāt maria noīe.eleazari filia de uico bethezob.qđ interpretatur domus isopi genere & facultatibus nobilis.cum reliqua multitudīe que cōfluxerat & hierosolimis reperta.cōmunē cū omnibus obsidiōis casum ferebat.Huius reliquas quidē facultates quas e domo in urbē conuexerat tyranni inuasere.Siquid uero reliquiaz ex magnis opibus fuerat quibus uictū quotidianū pertenuem duceret irruentes p momenta predonū satellites rapiebant. Pro quibus ingens mulierē uelut insania iam quedam ex indignatione fatigabat.ita ut interdū predones malectis in necē sui & conuitiis instigaret. Verum cū neq; irritatus quisq; neq; miseratus eū perimeret.& si quid forte cibi fuisset ab ea quesitum ab aliis queretur.nec iam usq; reperiendi copia fieret.Fames aūt dira uisceribus ipsis insisteret ac medullis.& ad furorem iam perurgeret in edia. fame & ira pessimis usa consultoribus.contra ipsa iam armatur iura nature. Erat nanq; ei sub uberibus paruulus filius.
¶ Hunc ante oculos ferens.infelicis inquit matris. o infelicior fili. in bello fame & direptione predonum cui te seruabo? Nam & si uita sperari possit.iugo romane seruitutis urgemur.Sed nunc ipsum etiā seruitutem preuenit fames. Predones uero utraq; ui

grauiores

grauiores purgent. Veni ergo nūc o mi nate eſto matri cibus. predonibus furor.ſeculis fabula.que ſola deerat cladibus iudeo rū.Et hec cū dixiſſet.ſimul filiū iugulat.Tū deinde igni ſuppoſi tū torret.& mediū quidē cōſumit.mediū uero ſeruat obtectum

¶ Et ecce cōfeſtim predones irruūt.obuſte carnis nidore cōcepto. mortē minant̄.niſi ſine mora cibos quos paratos ſenſerāt demō ſtraret.Tum illa equidē partē inquit uobis optimā reſeruaui.Et cōtinuo que ſuperfuerāt mēbra detexit infantis.At illos repēte ingens horror inuaſit.& īmanes quāuis animi diriguere.uox fau cibus intercluſa ē.Illa uero truci uultu. & ipſis iam predonibus truculētior.meus inqt hic filius.meus ē partus.& facinus meū ē Edite. Nam & ego prior commedi quem genui. Nolite effici aut matre religioſiores.aut femina molliores.Quod ſi uos pietas uincit & execramini cibos meos.ego que iam talibus paſta ſum ego his itē paſcar. Poſt hoc illi territi tremēteſq; diſcedūt. q̄ hunc ſolū ex oībus facultatibus miſere matri reliquerāt cibum. Repleta ē aūt cōfeſtim ciuitas uniuerſa nefarii ſceleris nuntio. Et unuſqſq; ante oculos facinus q̄d perpetratū fuerat adducens tanq̄ ſi ipſe hoc perpetraſſet horrebat. Omnes autem quos famis neceſſitas p̄gebat.feſtinabāt magis ad mortē.beatos di centes eos quibus cōtigit interiſſe priuſq̄ talium malorū pollue rentur auditu. Hactenus ioſephus.

¶ Cap.vi.

IGitur iudeos p̄ his que in chriſtū deū cōmiſerūt piaculis. talis cōſecuta ē pena. Dignū aūt ē huic hyſtorie adhibere dominicas uoces.quibus ipſe ſaluator talia ſecutura eſſe predixit Ve aūt ait pregnantibus & nutrientibus uel lactantibus in illis diebus. Orate aūt ut non fiat fuga ueſtra hyeme uel ſabbato.

¶ Erit enī tūc tribulatio magna qualis nō fuit abinitio ſeculi uſq; nunc.neq; erit.Colligens aūt ſupradictus hyſtoriographus oēm numerū p̄emptoꝝ.uel fame uel ferro.undecies centena milia de ſignauit.Ceteros uero latrones & ſicarios ac predones poſt ur bis excidiū mutuis declarat interiſſe uulneribus. Electos autem quoſq; iuuenū quos decor & proceritas corporis cōmendabat. ad triumphū dicit eſſe ſeruatos.Reliquos autē qui ſupra decem

& ſeptē

& ſeptē annos agebāt etatis. uinctos ad opa egypti ꝑ metalla de ſignatos.& per ceteras ꝓuin tias eſſe diſperſos. Alii quidē ut lu dis gladiatoriis.alii ut beſtiis traderent. Si qui uero intra ſeptimū & decimū etatis reper ti ſunt annū.ꝑ diuerſas ꝓuīcias ī ſerui tutē diſtrahi iuſſi ſūt.quoꝝ numerus uſq; ad nonagīta milia per ductus ē.Hec uero oīa geſta ſūt ſcđo āno īperii uelpaſiani.iuxta ea que ipſe dominus & ſaluator noſter ieſus chriſtus predixerat

¶ Quippe qui ea q̄ gerēda erāt. preſentia iam uideret tūc ſecūdū euāgeliorū fidē. Vidēs ciuitatē fleuit ſuper eā.& uelut in auribus eius prelocutus ē hec uerba.Si agnouiſſes inquit & tu ī hac die que ad pacē tibi ſunt.nunc abſcōdita ſunt ab oculis tuis. Quia ueniēt dies in te.& circūdabunt te inimici tui uallo & circūdabūt te.& perurgebunt te undiq;.& ad ſolū reducent te.& filios tuos qui in te ſunt.Sed & rurſum tanq̄ de populo dicēs.erit enī inqt neceſſitas magna ſuper terrā & ira populo huic. & cadent in ore gladii.& captiui ducent̄ ī omnes gentes. & hieruſalem erit conculcata a gētibus.uſq;quo cōpleant̄ tēpora gentium.Et itez.Cū autē uideritis circūdari ab exercitu hieruſalē. tunc ſcitote qa ap propinquabit eius deſolatio.Cōparet nunc unuſquiſq; domini & ſaluatoris noſtri ſermones.cū hyſtoriographi relatione. de bello qđ geſtū ē atq; excidio ciuitatis.Et uidēs mirā diuine preſcientie uirtutē.agnoſcat predicētis diuinitatē. Hec quidē iudeorū genti poſt paſſionē ſaluatoris·iuſta ulcione uenerūt.ꝑ eo qđ auctorem uite a ſemet uniuerſa gens cōclamauit auferri. Verūtamen nihil obſtat ea addere.per que pietas & clemētia dei. licet ingratis ui detur oblata.Quadraginta nanq; poſt admiſſum piaculum con tinuis ꝓtracta annis impioꝝ pena differtur.In quibus & apoſto li omnes.precipue tamen iacobus qui dicebatur frater domini ī hieroſolimis epiſcopus cōſtitutus.indeſinenter populum cōmiſſe impietatis & feralis auſi de ſcelere cōmonebant.ſi forte poſſent cōmiſſi penitudinē gerere.ſi poſſent flere ꝓ ſcelere.& ultrices penarum flāmas lacrimaꝝ ubertate reſtringere. Oſtendebat nāq; eis deus ꝑ ſuā patiētiā.qđ ipſoꝝ q̄reret penitētiā. Quia nō uult tm̄ deus mortē peccatoris.quātum ut cōuertat̄ & uiuat.Ca.vii.

QOllire autē adhuc mētis eoꝝ duriciā nitebat diuina ma-
ieſtas ſignis & ꝓdigiis celitus datis.tortoreſq; ſimul & mi
nacē dexterā oſtēdendo potiuſq; inferēdo¶De qbus ſupradicti
hyſtoriographi fides.ut ī ceteris etiā ī hoc ſufficiens erit.Relega
mus ergo quid in ſexto hyſtoriaꝝ ſuaꝝ libro.de his ipſe ſigna-
uerit.Sed infelicē īqt plebē.teterrimi quidā hoīes & deceptores
falſa uaticinantes ſuadebant.ut euidētibus ſignis & indiciis ira-
cūdie & indignationis diuine nō crederēt.Quibus aperte futuꝝ
& urbis & gentis preſagiebat excidiū. Sed uelut affłati & amē
tes.& qui neq; oculos neq; animā in ſe haberēt.ſpernebāt oīa q̄
celitus nunciabant. Etenī ſtella prefulgens. gladio ꝑ oīa ſimilis
imminere deſuper ciuitati.& cometes preterea exitiabilibus flā-
mis ardere per totū uiſa ē annū.Sed & ante excidii tēpus ac bel
li.cum populi ad diem feſtū azimoꝝ cōuenirēt.octaua die mēſis
ſandicis qui ē aprilis noctis tēpore hora nona.tantus luminis ful
gor.arā tēplūq; circūdedit.ut putarēt oēs diem clariſſimū factū.
& permāſit ſpacio hore dimidie. Quod imperitis quidē & igna
ris ꝓſperum uidebat.Sed legiſperitos & ꝓbos quoſq; doctores
nō latuit exitiale portentū.In eadē quoq; feſtiuitate. uitula ſacri
ficiis admota & aris adſiſtēs inter ipſas miniſtroꝝ manus enixa
ē agnam.Sed & ianua interioris hedis que reſpiciebat orientem
cum eſſet ere ſolito induta. ac ꝑ inde īmenſi pōderis.que uix ui
ginti uiris ſūmo conatu īpellētibus clauderet.ferreis quoq; ue-
ctibus & ſeris munita.ac peſſulis in altū demiſſis teneret obſtri
cta.repente hora noctis ſexta apparuit ſponte patefacta. Sed &
trāſacto die feſto poſt aliquot dies.prima & uiceſima die mēſis
artemeſii qui maius apud nos uocat.ꝓdigioſus apparuit uiſus &
fidē pene excedens.quod uere falſum putaret.niſi oculoꝝ fidem
cōfirmaſſet maloꝝ cōſecuta pernicies.Etenī ꝓpe ſolis occaſum.
uiſi ſunt currus & quadrige in omni regione per aerem ferri.&
armatoꝝ cohortes miſceri nubibus. & urbes circūdari agmini-
bus īprouiſis.In alio autē die feſto qui pentecoſtes appellat.no-
ctu ſacerdotes ingreſſi templū ad miniſteria ex more cōplenda.
primo quidē motus quoſdā ſtrepituſq; ſenſerunt¶Tum deinde

uoces

uoces ſubitas audiunt dicentes. Migremus hinc. Addit̃ his etiã aliud terribilius. Etenĩ quidã ananie filius. ieſus noĩe. uir plebeius & ruſticus. ante quartũ belli annũ. cum ciuitas in pace & habũdãtia perduraret. in die feſto tabernaculoꝝ repẽte clamare cepit. Vox ab oriente. uox ab occidente. uox a quatuor uentis. uox ſuper hieroſolimã & ſuper templũ. uox ſuper ſponſos & ſponſas uox ſuper populũ. Et indeſinẽter die noctuq; per oẽs plateas circũiens hoc clamabat. uſq; quo quidã primores ex populo uiri uelut infauſti preſagii indignatione cõmoti. correptũ hoĩem multis uerberibus afficiunt. At ille nequaq̃ ꝓ ſe aliquid loquens. ſed neq; eos quidẽ qui circũſteterant deprecans. eaſdẽ uoces pari obſtinatione & clamore repetebat. Tunc principes intelligentes ut res erat numinis eſſe motus in uiro. perducũt eum ad iudicẽ romanũ. Apud quẽ flagris uſq; ad oſſa laniatus. neq; preces neq; lacrimas fudit. ſed eandẽ uocẽ miſerabiliter & cum quodã ululatu emittens. per ſingula pene uerba proferebat. addens etiam hoc.

¶ Ve ue. Proſequitur & aliud idem hyſtoriographus maiore geſtũ miraculo. dicens oraculũ quoddã in ſacris litteris repertũ. q; per idẽ tempus uirum deſignaret ex eoꝝ regione ꝓceſſurũ. qui totius orbis potiret̃ imperio. Cuius oraculi preſagiũ idẽ hyſtoriographuſ ueſpaſianũ declarare ẽ ſuſpicatuſ. Sed ueſpaſianuſ nõ aliis quã illis ſolis gentibus que romano imperio uidebantur ſubdite dominatus eſt. Vnde iuſtius ad chriſtum hec reſponſa referant̃ ad quẽ dixerat pater. Pete a me & dabo tibi gentes hereditatẽ tuã. & poſſeſſionẽ tuã terminos terre. Et cuius per idem tẽpus per apoſtolos ſuos in omnẽ terram exierat ſonus. & in fines orbis terre uerba eorum.

¶ Cap. viii.

OPereprecium ſane eſt poſſe iſta agnoſcere quis fuerit hic ioſephus. & unde. uel ex quo genere originẽ ducens. qui tãtam nobis materiam reꝝ geſtarꝝ cognitionẽq; preſtiterit. Exponit ergo etiã hoc ipſe de ſe hoc modo ſcribens. Ioſephus mathie filius ex hieroſolimis ſacerdos. qui & ipſe primo bello romanos oppugnauerit. & poſterioribus nihilominus ĩterfuerit preliis neceſſitate conſtrictus. Conſtat ergo hunc uirum per idem tẽpus.

non ſolum

non ſolum apud romanos habitum eſſe nobiliſſimum.ita ut lit terarum merito in urbe roma etiam ſtatua donaretur . & libri eius bibliothece traderentur. Conſcripſit nāq; antiquitatum hy ſtoriam in uiginti libris . Belli uero iudaici cum romanis habiti hyſtoriam.ſeptem uoluminibus comprehendit. Quam non ſo lum greca facundia.uerum & patrio ideſt hebreo ſermone ſu is etiam ciuibus ſe edidiſſe confirmat.dignus cui preceteris om nibus debeat credi ¶ Sed & alia eiuſdem uiri extant de iudeoꝝ uetuſtate duo uolumina ¶ In quibus contradicere appioni cui dam grāmatico uidetur.qui illis temporibus aduerſum iudeos ſcripſerat.& ad alios quoſdam. qui morem gentis iudeorū atq; inſtituta lacerauerant . In primo ergo ex his duobus libris que uolumina apud hebreos in auctoritate habeantur ſecundum maiorū traditionem per hec edocet . ¶ Cap. viiii.

Neque igitur innumera inquit apud nos habentur uolumi na inter ſe inuicem diſcordantia. Sed duo tantum & ui ginti ſunt libri.qui oīum temporꝝ ſeriem continent. Qui & iu ſte creduntur diuinitus inſpirati. Ex quibus quinq; ſunt moyſi continentes legis uite & ſucceſſionis humane proſapiā . uſq; ad ipſum moyſei terminū pertendentes. Qui paulominus ad tria milia annorꝝ continentiam gerunt. A morte uero moyſei uſq; ad artarxerxen qui poſt xerſen regnauit apud perſas.que geſta ſunt.prophete quiq; per ea tempora tredecim uoluminibus cō ſcripſerunt . Reliqui uero quatuor libri.hymnos in deum & ui te inſtituta ac monita mortalibus tradunt . ¶ Ab artaxerxe ue ro uſq; adnoſtrū tempus ſcripta ſunt quidem oīa.fide tamē nō eadem que primis habetur digna ducuntur . pro eo q̄ non ita extiterit prophetarū iugis & explorata ſucceſſio ¶ Rebus igitur ipſis conſtat.quam nos uenerabiliter utamur ſcripturis noſtris ¶ Nam cum tot ſecula interceſſerint.neq; addere quis unq̄ neq; auferre aut permutare quid auſus eſt. Sed oībus gentis noſtre hoībus inſita hec quodāmodo atq; ingenita fides.ē credere hec dei eſſe conſulta.& his iugiter inherere.ac pro ipſis ſi ita res po poſcerit libenter & aīam ponere. Sit etiā hec pars hyſtoriogra-

phi. his ī locis

phi.his in locis a nobis ut arbitror nō incompetenter inſerta.Eſt adhuc & aliud eius elegās ſatis uolumē qđ aīus ſit qui īperium teneat in nobis.Q uē libellū quidā machabeoꝝ attitulauere.pro eo qꝺ certamīa inibi & agōes ꝓprietatē a machabeis frībus deſu data contineat. Sed & in fine uiceſimi antiqtatū libri. ſignificat idē ipſe propoſuiſſe ſe quatuor uoluminibus cōprehenſurū. ſecū dum fidē & religionē patriā.de deo & ſubſtātia eius ac legibus & cur quedā apud eos liceāt quedā uero nō liceāt.Sed & alia nō nulla opuſcula a ſe dicit eſſe cōpoſita. In fine etiā ſupradicti uice ſimi libri antiqtatū.iuſtū quendā extiberiade. q conatus ſit hoc idē opis qđ ipſe explicuerat aggredi.arguit falſitatis per hec uer ba. Sed nō ego te imitatus ſu in his que cōſcripſerā. Ipſis etenī īperatoribus obtuli libros meos.cū adhuc ipſa que geſta ſūt pe ne in oculis haberentur.Q uipe q conſcius mihi eſſem ſeruate in oībus ueritatis.nec me de eoꝝ teſtionio fefellit opinio . Sed & aliis pluribus obtuli quoꝝ multi ēt ipſis interfuere bellis.ſi cut Agrippa rex.& nōnulli eius propīqui . Et Impator quidē ¶ Titus intatū probauit ex iſtis debere libris ad oīs hoīes rerū geſtaꝝ notitiā pūenire.ut manu ſua ſubſcriberet publice ab om nibus eos legi debere. Rex uero Agrippa ſexaginta & duabus epiſtolis de opis noſtri ueritate teſtatus ē.ex quibus & duas in ſerui.Sed de his ſatis dictū eſt.nūc ad narrationis noſtre ſeriem redeamus . ¶ Cap. x .

POſt martyriū Iacobi & cōtinuo cōſecutum ciuitatis exci dium.tradit Apoſtolos ceteroſq; dnī diſcipulos qui ad illud tē pus reliq erāt.in unū e locis oībus cōueniſſe.ſimul cum his qui propīqui ſcđm carnē dnī dicebātur. Plurimi nāq; & ex his per illud tēpus ſuperant.& habuiſſe ī cōmune cōſiliū. quē oporteret dignū ſucceſſione Iacobi iudicari. Oīnſq; uno conſilio atq; uno cōſenſu Symeonē cleophe filiū decreuiſſe. Cuius mētio ī euāge liis facta ē.ut epātus ſedē ſuſciperet. Cōſobrinus is ſcđm carnē ſaluatoris fuiſſe dicebat.quia Cleopham fratrem fuiſſe Ioſeph

PEgeſippus teſtatus eſt . ¶ Cap.xi .

PEr idē tēpus Veſpaſianus poſt excidia Ieroſolimoꝝ oīs ſi qui forte

si q forte ex fāilia dauid supfuissent apud iudeos. uelut regalis ꝑsapię uiros pquiri iubet. Vnde etiā ꝑ hac cā grauissia iudeis ꝑ secutio exorta ē a tito filio uespasiāi. Sed uespasiano decēnio pri cipatu ministrato. titus filius in īperio succedit. Cuius secūdo re gni anno Linū. xii. ānis in sacerdotio trālactis. urbis rome episco patū tradidisse anacleto ferunt. ¶ Cap. xii. ¶ Sed Titus non ām̄plius quā duobus annis totidēq; mensibus principatu romani apicis ministrato. Domitiano frī sūmam rep̄ reliquit ¶ Quarto igitur āno Domitiāi apud Alexandriā Annianus. xx. & duobus ānis mīstrato sacerdotio defūctus est. In cuius locū scds succedit ¶ Abilius. ¶ Cap. xiii. ¶ In urbe uero roma duodecim Anacle tus ānis ī epātu exactis. sacerdotii sedē clemēti tradidit. C. xiiii. ¶ Quē adiutorē suū Paulus apostolus Philippēsibus scribēs. desi gnat dicēs. Cum clemēte & ceteris adiutoribus meis. quorum noīa sūt in libro uite. ¶ Cap. xv ¶ Huius clemētis epistola ha bet adcorinthios scripta precipua plane & ualde mirabilis. quā uelut ex persona romāe ecclie dictauit. cū dissensio apud corīthi os fuisset exorta. Quā epistolā in plurimis ecclesiis publice legi & uetep̄ & nostris etiā tēporibus constat. Verum de seditione facta apud corinthios. ac dissensione plebis. testis ualde fidelis. ¶ Egesippus indicat hoc mō dicens. ¶ Cap. xvi. ¶ Multa & erga multos crudelitate Domitianus exercita. plurimisq; ī urbe roma nobilibus & illustribus uiris nullo iure nullaq; rōne trucidatis. innumeris etiā ī exiliū trusis. & bonop̄ direptione mulctatis. ad ultimū neroniane & cheomachie impietatis successor efficit. Se cūdus hic quippe ab illo ꝑsecutionē molit in nostros. cū utiq; pa ter suus Vespasianus nihil prorsus nostris inrogauerit iniurie. ¶ Cap. xvii. ¶ Quo in tēpore apostolus & euāgelista Ioannes obpredicationē uerbi diuini & testīoniū ueritatis. in insulam pa thmos traditur ablegatus. Deniq; hyreneus scribēs decôputo noīs antixpī qđ cōtinet ī reuelatiōe que dicit Ioannis. qnto ad uersū hereses libro hec de ipso Ioāne cōmemorat. Q đ si oporte ret inqt aptius ī hoc tēpore de isto noīe predicari. aquo magis potuerat aperiri. nisi ab eo q ipsā reuelationē uidit? Neq; enim

multū tēporis

multū tēporis ē qđ reuelata ē.ſed pene noſtra etate.Infine &eī Domitiāi prīcipatus exorta ē.In tātū uero per idē tpūs fidei no ſtre īſtituta florebāt.ut etiā nōnulli aliēi a religiōe nrā ſcriptores hyſtoriaꝝ ſuaꝝ tradiderūt monumētis & de perſecutionibus il lius tprīs & etiā de martyriis.Quod & diligēter explorato tprē deſignat.ꝙ qntodecimo āno Domitiāi principis.cū aliis plurimis ab eo etiā flauiā domicillā ſorores filiā flauī clemētis unius tunc ex cōſulibus uiri.ob teſtīoniū quod xpō perhibebat. in inſulam Pontiam noīe deportatā. ¶ Cap. xviii.

APud ipſū uero Domitianū.cū iuſſiſſet oīns perimi qui de genere dauid & regia ſtirpe deſcēderēt:uetus traditio tenet. ꝙ delati ſint qdā q̄ſi eſſēt depoſteritate Iude.quē frēm fuiſſe ſal uatoris ſecūdū carnē tradūt.Quiq; duplici urgebāt inuidia.ue lut q ex dauid genere & ex ipſius xpī ꝓpinqtate deſcenderēt. Que hegeſippus per ordinē his uerbis refert. ¶ Cap. xviiii.

ADhuc aūt uiuebāt qdā decarnali genere dnī nrī nepotes Iude.eius q ſcđm carnē frater dnī dicebat. Quos qdam detulere.tanq̄ ex dauid ſtirpe ueniētes.Hos reuocatus qdā noīe q ī hoc miſſus fuerat perducit ad Domitianū ceſarē.Et ipſe enī formidabat de aduentu xpī. ſicut & initio herodes. Interogati ergo a Domitiano ſi eēnt ex familia dauid.cōfeſſi ſūt.Tūc queſi uit ab eis.q̄tis poſſeſſiōibus uel q̄tis eēnt facultatibus prediti. At illi reſpōderūt ꝙ utriq; nō āplius eēt inbonis.nouē milibus denariis.Ex q̄bus ſingulis pars media ꝓportione deberet. Nec hec ſibi in pecuniā ſubſiſtere.ſed in eſtīatione terre. q̄ eis eſſet in quadragīta minus uno iugeribus cōſtituta.Quam ſuis mani bus excolētes uel ut ipſi alerēt & ut tributa depēderent.Simul & teſtes ruralis & diurni operis manus labore rigidas. & callis obduratas preferebāt.Interrogati uero de xpō quale ſit regnū eius uel ēs ipſe aut unde aut q̄do uēturus.reſpōdere ꝙ non hu ius mūdi regnū.neq; huius terre ei deſigneť īperiū. ſed qa cele ſte ei regnū per angeloꝝ miniſteria in cōſumatione ſeculi prepa reť.q̄do ſcilicet aduenturus ī gloria de uiuis ac mortuis iudica bit.& reſtituet unicuiq; profactis ac meritis ſuis.Ad hec Domi

tianus cum

tianus.cū neq; in eis quicq̄ criminis inueniret & uilitatē eorum q̄maxīe cōtemneret.abire eos liberos iubet. Sed & ꝓsecutionē quā aduersus ecclīas agitari iusserat.datis rursū cōpescit edictis. Illi uero dimissi ab eo uel martyrii merito.uel tāte ꝓpinquitatis prerogatiua.pacis iā tempore duces ecclīe effecti usq; ad Traiani tēpora ꝑmansērūt. Hec qdē Egesippus. Sed & Tertulianus de Domitiano similia refert dicēs. Tēptauit aliquādo & Domitianus simile aliqd.portio neronis de crudelitate sed quasi hō cito destitit.ita ut etiā eos quos inexiliū miserat reuocaret. Post Domitianū uero qndecim annis īperio potitū Nerua suscipit principatū. Sub quo oīs quidē honoꝝ tituli qui in Domitianū conlati fuerāt.detrahūtur. Reuocari aūt qcūq; ab eo inexiliū trusi sūt.ac recipere facultates.ex senatusc̄onsulto iubent̄. De quibus singuli testioniū ꝓhibēt.qui gesta illoꝝ tēpoꝝ cōscripserūt . Tūc igit apostolū Ioannē post abolutionē insule.ephesū quasi ad scolam propriā rediisse.nostroꝝ scriptores declarāt . ¶ Cap .xx.

NErua uero post ānū plus minus defūcto Traianus succedit īperio. Cuius primo p̄cipatus āno Abilius apud alexandriā tredecim ānis sacerdotio ministrato diē obiit. Cui succedit Cerdon tertius in sacerdotiū. Q ua tēpestate in urbe roma Clemēs quoq; tertius post paulū & petrū pōtificatū tenebat.

¶ Ca.xxi.

SEd & apud anthiochiā Euodius primus fuerat & secūdus Ignatius Ierosolimis quoq; Symeon secundus post Iacobum fratrē dnī hisdē tēporibus gubernabat ecclīam .

¶ Ca.xxii.

IN his superstes adhuc apud asiā demorabatur ipse ille quē amabat dominus Iesus apostolus simul atq; euangelista Ioannes ecclesiarum que inibi erant gubernacula gerens.post Domitiani ut diximus obitum regressus ex insula. Q uod quia ita se habeat.duobus fidelibus testibus adprobabo.Hyreneus & Clemēs Alexādrīus. huic ueritati adstipulātur In secundo aduersū hereses libro. Hyreneus hoc mō scribēs.& oīs inq̄t presbiteri testes sūt.q in asia Ioānē discipulū dnī uiderūt sciunt hec tradidisse Ioānē. q & ꝓmansit apud eos usq; ad tēpora Traiāi.Itē ī tertio eiusdē opis libro idē scriptor de eisdē

ita testatur

ita teſtat. Eccl̃ia ĩqt q̃ eſt apud epheſũ.a paulo qdẽ fundata eſt a Ioãne uero edificata.q ꝑmãſit in ea uſq; ad tẽpora traiani .Habes hũc teſtẽ fidelẽ de apoſtoli tẽporibus cõteſtantẽ.Accipe qd ẽt clemẽs cuius pariter ꝑmiſimus teſtionĩũ dicat.hyſtoriã q̃dam ꝑneceſſariã ſimul texẽs.Quã nos quoq; ſi inſeramus. utilẽ fore legẽtibus credimus.Scribit ergo hec. ¶ Cap. xxiii.

AVdi ĩqt fabulã & nõ fabulã.ſed rẽ geſtã de Ioãne apoſtolo & memoriis oĩum traditã . Cũ poſt tyrãni obitũ depathmos ĩſula epheſũ rediret.rogabat ẽt uicinas inluſtrare ꝓuĩncias quo uel eccl̃ias fũdaret ĩ q̃bus nõ erãt locis.& ĩ q̃bus erãt. ſacerdotibus ac mĩſtris ĩſtrueret.ſcđm qđ ei de uno quoq; ſpũs ſcũs ĩdicaſſet. Cũ igit̃ uẽiſſet ad q̃dã urbẽ haud lõge poſitã.oĩbus eccleſiaſticis ſolẽpniter adĩpletis.uidit iuuenẽ quedã .ualidũ corꝓe & uultu elegãtẽ.ſed & ãimis acrẽ nimis: reſpitiẽſq; ad epiſcopũ q nup fuerat ordĩatus.Hũc ĩqt tibi ſũmo ſtudio cõmẽdo.ſub teſtionio xpĩ & totius eccl̃ie. Tũ ille ſuſcipiẽs.oẽm ſe adhibitur⁹ ſic precipiebat diligẽtiã pollicẽt. Sed iter⁹ atq; iter⁹ eadẽ ſepius repetẽs.iuuenẽ cõmendabat attẽtius.Et poſt hec epheſũ rediit. Tũ uero epũs adoleſcentẽ ĩ domũ ſuã ſuſcepit cõmẽdatũ. & cum oĩ diligentia enutrit ãplectitur fouet.Ad ultimũ ẽt baptiſmi grãm tradit. Poſt hec iã uelut cõfidẽs grẽ qua fuerat cõmonitus.pau lo ĩdulgẽtius habere iuuenẽ cepit.Sed ille ubi immatura libertate potitus ẽ.cõtinuo ꝑ equeuos q̃bus luxus & deſidia cordi eſt. amare uitia.& corrupte uite ĩcedere tramitẽ ꝑdocẽt .Et primo qdẽ cõuiuio⁹ illecebris decipit̃.Inde nocturnis eũ furtis ſotium ſibi participẽq; cõſciſcũt.Poſt hec ẽt ad maiora flagitia ꝓtrahũt ¶ Cũ ĩterea ſẽſim iuuenis formabat̃.& ĩſtituebat̃ ad ſcelera & qui eſſet acer ĩgenio.ſicut equus infrenis & ualidus.duris morſibus obfirmatis.recti itineris lineã derelinquẽs .rectore contẽpto.rapido curſu totus fertur inpreceps.Ita ſuccedẽtibus ſibi malis.ut deſperationem quoq; adeo ſibi preſtite ſalutis acciperet.Dedignatur iam deparuis ſceleribus cogitare.grãdia queq; molitur.& ex integro perditioni ſe tradens . nulli inferiorem ſe inflagitiis patitur. Deniq; illos ipſos qui prius magiſtri criminum fuerant

diſcipulos facit

discipulos facit. Et latronum ex his turmam quibus ipse dux & princeps uiolentus preesset instituit. & cum his omni crudelitate crassatur. Verum tempore elapso. cum rei ita popos-cis-set utilitas. inuitatur iterum ad illam urbem Ioannes. Et cū ce-tera quoꝝ gratia uenerat ordinasset. age īquit o Episcope. depositum repetenta. qđ tibi ego plane & Christus commendauimus ecclīa tel te quā regis. At ille obstupuit. prīo pecuniā putās a se reposci quā non acceperat. Sed rursum considerabat. nec posse fallere Ioannem. nec qđ non dedit querere. herebat igitur stupens. Quem Ioannes herentem uidens. iuuenem inquit illū repeto ate. & animā fratris. Tunc grauiter suspirans senior. & in lacrimis resolutus ille ait mortuus est. Quomodo īquit uel qua li morte? deo ait mortuus est. quia pessimus & flagitiosus euasit Ad ultimū et iam latrocinium aggressus est. Deniq; nunc mō tem quēdam cū multa latronum manu occupauit. Quibus auditis Apostolus. uestem continuo qua erat indutus scidit. & cū ingeniti gemitu feriens caput suum. bonum inquit te custodē fratris anime dereliqui. Sed iā nunc mihi equus paretur & dux itineris. & confestim ab ipsa ecclīa ascendens. concitus properabat. Cūq; peruenisset ad locum attinetur ab his latronibus qui custodias obseruabant. At ille neq; effugere. neq; prorsus declinare usq̄ nitens. ingenti tantum uoce proclamabat. quia ad hoc ipsum ueni. adducite mihi principē uestrum. Qui cū ueniret ar matus. eminus agnito Ioanne apostolo pudore actus infugā uertitur. Ille equo post eum admisso confestim insequitur fugitantem. etiam etatis oblitus. simul & clamans. Quid fugis o fili patrem tuum? quid fugis inermē senem? miser noli timere. habes adhuc spē uite. ego aūt rōnē reddā ꝑte. certe & mortē ꝑte libēter excipiā sic & dominus excepit ꝑ nobis. & ꝑ tua aīa dabo aīam meā. Sta tm̄ & crede mihi qa xpūs me misit. At ille audiēs restitit. ac uultū demisit ī terrā. Post hec arma ꝓiecit. Tū deīde tremefactus flebat amarissīe. & accedētis ad se sēis geībus ꝓuoluit̄. gēitibus & ululatibus qbus poterat satisfatiēs. & uberrimis lacrimarum suarum fontibus iterū baptizabat̄. occultans solam

dexterā suā

dexterā ſuā. Apoſtolus uero iuriſiurandi ſacramento ſe ei aſal uatore impetraturū ueniam pollicens. ſimulq; genibus eius pro uolutus. atq; ipſam dexteram ex cuius cedis conſcientia torque batur tanquā iā per penitentiā purgatā de oſculans. ad eccleſiam reuocat. Et indeſinenter pro eo orationes profundens. & cum ipſo pariter ducens erebra ieiunia. indulgentiam adeo quā ei pol licitus fuerat expetebat. Sed & uariis ſermonum conſolationi- bus. uelut quibuſdā precantationibus efferos & exterritos eius animos mitigabat. ¶ Nec prius abſtitit. quam eum in omnibus emendatum etiam eccl̄ie preficeret. prebens per hoc magna ex empla uere penitentie. & documentum ingens noue regenera- tionis. atq; inſignia quedam & trophea inuiſibilis in eo reſurrec tionis oſtendens. Hec a clemente dicta non ſolum ad ſcientiam rerum. ſed ad utilitatem legentium profutura. hunc in noſtris quoq; libris teneant locum. ¶ Cap. xxiii.

HAGe iam etiam huius apoſtoli que ſint ſcripta que in auc- toritate habeantur cum his pariter explicemus. Eſt igit̄ primo euangelium nominis ipſius. qđ in omni orbe perſonuit Quod aūt poſt cetera tria euangelia quarto aueteribus ſtatutū eſt loco. hec erit ratio. ¶ Venerabiles & uere deo digni apoſtoli criſti cum eſſent in omnibus puritate uite & animi uirtutibus clari non magnipendebant ſermonis ornatum. ¶ Quippe in qui bus anima erat diuinis ornata uirtutibus. ſimul & ſignoꝝ gra- tia que eis a domino noſtro ieſu criſto conceſſa fuerat. confiten tes. non ſuaſoriis humane ſapientie uerbis. ſummam predicatio nis dominice collocabant. ſed in oſtentatione ſpiritus & uirtute per quam mirabilibus conſumatis / & uerborum ſuorum fide facta uniuerſo orbi regni celorum ſcientiam tradiderunt. parui- ducentes plures libros condere quod huiuſcemodi predicatioīs aſſertio. non argumēto humani ſermonis. ſed adſtipulatione di uine uirtutis indigeat. ¶ Cap. xxiiii.

DEniq; Paulus qui inter omnes Apoſtolos erudi- tior etiam in uerbis uidetur & in ſenſibus pre potens non amplius quam paruum epiſtolarum ſuarū corpus

ſuarum corpus reliquit.que utiq; immenſa continerent intra ſe atq; innumera ſacramēta. utpote qui etiā uſq; ad tertiū celum raptus.que gererent inſpexerat.Et in ipſum quoq; deo dignum paradiſum abductus.audierat ibi ineffabilia uerba & doctrinā q̄ cūq; illa inibi eſt. ſiue corporeus ſiue incorporeus illius interim ſchole diſcipulus effectus exceperat.Sed & reliqui dnī ac ſaluatoris noſtri diſcipuli.nō ſolū ex illis duodecim. ſed & ſi qui extra numerū hunc.de ſchola tamē dnī & ſaluatoris noſtri ſermonem aliquē diuinitus inſpirati memorie reliquerūt.breuē hunc & ſuc cinctū p oīa eſſe uoluerūt.Igit̄ ex ipſis diſcipulis dnī Matheus tā tūmodo & Ioānes ad ſcribendū appuliſſe animū tradunt̄.neceſſi tate quadā in hoc ipſum prouocati.Matheus enī primo hebreis predicauerat. Verū cū pararet trāſire ad gētes.patria lingua ſcri pturā cōpoſuit.& ea que predicauerat cōprehendens. dereliquit his ad memoriā a quibus proficiſcebatur ut gentibus predicaret Poſt hūc luce & marci ſcriptura euāgelica.ſcd̄m eas cauſas quas ſuperius diximus editur.Ioannē uero tradunt uſq; ad ultimum pene uite ſue tempus.abſq; ullius ſcripture indiciis euangelium predicaſſe.Sed cum horum trium euangeliorum. etiā ad ipſum noticia peruenīſſet.probaſſe quidem dicitur fidem & ueritatem dictorum . Deeſſe tamen uidit aliqua & ea maxime que primo predicationis ſue tempore dominus geſſerat. Certū eſt enim q̄ in ſuperioribus tribus euangeliis.hec uidentur ſola contineri. q̄ ab eo geſta ſunt anno quo Ioannes baptiſta uel incluſus eſt in carcere uel punitus. Deniq; ſi obſerues.ſtatim ininitio narratio nis poſteaq̄ refert matheus de quadraginta dierum ieiunio. & de temptatione eius.continuo ſubicit dicens. Audiens autē quia Ioannes traditus eſt deceſſit de iudea & uenit in galileam. Sed & marcus ſimiliter poſteaq̄ īquit traditus eſt Ioannes.uenit ie- ſus in galileam.Lucas uero etiam priuſq̄ incipiat aliquid de acti bus referre ieſu dicit. qa adiecit herodes ſuper oīa mala q̄ geſſe rat & concluſit Ioannē ī carcerē. Quia īquā ab his hec uidebāt̄ omiſſa rogatus dicit̄ Ioānes apoſtolus. ut ea q̄ preterierāt prio res ate traditionē Ioānis ſaluatoris geſta cōſcriberet.Et ideo dicit

in euāgelio

in euãgelio ſuo.hoc fecit iniciũ ſignoꝝ ieſus. Et iteꝝ in alio loco indicat dicens.Nondũ enĩ Ioannes miſſus erat in carcerẽ.Ex qꝫbus cõſtat qđ ea q̃ anteq̃ Ioannes traderet᷑ ab ieſu fuerãt geſta deſcribit.Et ideo ſiqs hoc diligẽtius cõſideret.euidẽter ĩuenit nõ ſibi euãgelia diſſonare .ſed alterius tẽporis geſta eẽ q̃ ſcribit Ioãnes.alterius uero q̃ ceteri.Vnde qa natiuitatẽ ſcđm carnẽ ſalua toris uel matheus uel lucas deſcripſerãt.reticuit hoc Ioãnes. & a theologia atqꝫ ab ipſa eius diuinitate ſumit exordiũ. Que pars ſine dubio ipſi uelut eximio ꝑ ſpm̃ ſanctũ reſeruata ẽ.Hec ẽt de euãgelio Ioãnis dicta ſint.De marci uero euãgelio.ſufficienter ſupra cõprehẽſũ ẽ.Lucas uero ĩitio euãgelii ſui cãm cur ſcriberet ĩdicauit.Videlicet qm̃ multi alii temere preſũpſerãt enarrare. q̃ ſibi magis erãt ad liqdũ cõꝑta.Volẽs ergo abſtrahere nos a ceteroꝝ narratiõibus.fidẽ facit per ſe cõſcripte ueritati. certus qꝫ eã uel paulo exponẽte uel aliis apoſtolis q abinicio ipſi uiderãt ac ſibi tradiderãt cõſecutus ſit.& hãc nobis per ꝓpriũ euãgeliũ tradat.Hec a nobis ẽt de luca breuiter dicta ſint.Oportunius uero & plenius ĩ tẽpore ĩſertis his q̃ antiqui auctores ſcripta reliq̃rũt. ut ſe cũcta habeãt ĩdicabimus.Ioãnis tamẽ extãt preterea & epiſtole.de quaꝝ prĩa.neqꝫ ab ãtiqs ũquã.neqꝫ apoſteris dubitatũ ẽ

¶ De reliqs uero duabus & de reuelatõe.ẽt nũc anceps ſentẽtia habet᷑. De qbus ut dixi & a ueteribus dubitatũ ſuis ĩ locis ipſorũ uocibus approbabimus. Vt ergo quãdoqdẽ ĩ hos deuenimus locos.omnẽ noui teſtamẽti canonẽ deſignemus. Prĩo nobis oĩum euãgelioꝝ celeſtis quadriga iũgat᷑.His actus apoſtoloꝝ copulet᷑.

¶ Poſt hos pauli epiſtole ſocient᷑.Cõſequãt᷑ uero has. prĩa Ioannis epiſtola.Similiter & petri prĩa. Hec ſũt de quibus nulla unquã ꝓrſus extitit dubitatio.Sequẽti loco iã ſũt illa de qbus a nõnullis dubitatũ ẽ.Reuelatio Ioãnis.de qua quid ſinguli ueteꝝ ſenſerint.ſuis ĩ locis oſtendemus.Et epiſtola iacobi.ſed & iude. Petri quoqꝫ ſcđa.& itẽ Ioãnis ſcđa & tertia.ſiue hee ipĩus euãgeliſte.ſiue ẽt alterius eius cognois oſtẽdãt᷑.Poſt hec iã ſcript᷑a ẽ q̃ dicit᷑ actus pauli .Sed & libellus q appellat᷑ paſtoris.& reuelatõ petri de qbus q̃maxĩe dubitat᷑.fert᷑ ẽt barnabe eplã & doctrĩa q̃ dicit᷑ apoſtoloꝝ

Quidã

Quidā aūt his ſotiant etiā euāgeliū qđ dicitur ſcđm hebreos.
¶ Quo precipue utunt̄ illi hebrei q̄ chriſtū ſuſcipe uidēt̄. ſed ī ec
cleſia ei cōtradicit̄. Que oīa tamē a nobis neceſſario enumerata
ſūt. ut abſq; ulla ābiguitate clareſcerēt. q̄ ſint ī ueteri auſtoritate
& q̄ ſint ī q̄bus uel cōtradictio aliqua uel etiā cūctatio. cū tamen
a quāplurimis eccleſiis recipiāt̄. ſoleat admitti. Sed & de illis ſcie
dū ē q̄ ſub noīe apoſtolo⁊ ab hereticis ꝓferūt̄. uelut petri & tho
me & mathie. & cetero⁊ ſimiliter apoſtolo⁊ actus q̄ appellant
euāgelia. Sed & andree & ioānis atq; alio⁊ apoſtolo⁊ actus. qui
nuſq̄ ꝓrſus ī ſcripturis uete⁊. eo⁊ dūtaxat q̄ apoſtolis ſucceſſe
rūt. aliqua mētio eo⁊ aut cōmemoratio habet̄. In q̄bus & ipſe
ſtilus. multū ab eccleſiaſtica cōſuetudīe deprehēdit̄ eē diuerſus.
Senſus quoq; ipſe & oīa q̄ ī his inſerūt̄. lōge ab apoſtolica diſſo
nāt fide. Ex quo figmēta eē prauitatis heretice cōprobāt̄. Vnde
nō inter illa quidē de quibus dubitari diximus collocanda ſunt.
ſed ut aliena penitus & a pietatis regula diſcrepantia propellēda
Verū ad hyſtorie ordinē redeamus. ¶ Cap. xxv.

IGit̄ ſimoni mago menander ſuccedit. ſcutū diaboli nō īfe
rius prīo. Et ipſe ſamarites genere. In arte āt magica ſolus
reptus ē. q̄ nō modo eq̄parare. ſed & ſup̄gredi ī pietatē magiſtri
poſſet. Maioribus q̄ppe portētis efferebat̄ ſemetipſū ſaluatorē
dicēs. ad hoīm ſalutē de celeſtibus & īuiſibilibus ſeculis deſtina
tū. Aſſerēs nō aliter poſſe unūquēq; āgelos ſeculi uīcere. niſi pri
us a ſemet magice artis ꝑ ordinē ſuſcipet diſciplinā. & ꝑ baptiſ⁊
mū a ſe datū īmortalis & eternus effectus ī hac uita ꝑpetnus fi
eret. q̄ oīa ex libris Hyrenei uolētibus ſcire ꝑfacile ē. Sed & Iuſti
nus ī his ipſis ī q̄bus ſimonis fecerat mētionē. ēt de hoc talia q̄
dā ſcribit. Menādrū quēdā ſamaritanū ex uico capparatthea ſi⁊
monis diſcipulū. ſtimulis demoniacis īcitatū ueniſſe antiochiā. ꝑ &
quāplurios ꝑ artē magicā decepiſſe ſcimus. q̄ hoc ēt ſuadere po⁊
tuit ſectatoribus ſuis. qđ nō eēnt morituri. Ex q̄bus ī hodiernū
ſūt aliq̄ ex illo eadē cōfitētes. qđ ē uere diaboli cōmētū. ut hoīes
magi chriſtiāo⁊ ſibi nomē īponerēt quo ꝑ hoc ſanctū & uenera
bile religiōis noſtre myſteriū macularēt. q̄ tam̄ irridēt & ſp̄nūt

ecclеſiaſtica

ecclesiastica dogmata.uel de immortalitate anime. uel de resur-
rectione mortuoꝝ. Verum hi talibus freti auctoribus de spe sa
lutis & uite penitus exciderũt. ¶ Cap.xxvi.

SEd & alios idem demon quos ab amore christi separare
nõ poterat.alia nihilominus arte decepit . idẽ ebioneos q̃
interpretantur pauperes. Vere enĩ pauperes sunt & egeni in scien
tia glorie christi.Quoniãquidẽ solũ eum hominẽ putant. & per
ꝓfectum uite ac uirtutis uirũ iustum effectũ.Cõmuni etiã natiui
tate ex uiro & femina ꝓcreatum. Custodiendã uero censentes
etiã legis obseruantiã. nec sufficere ad salutẽ solã christi estimãt
fidẽ. Quidã tamẽ ex ipsis refugiunt hanc impietatem. ut ex ui
ro & femina asserant eum natũ.sed cõfitentur de spiritu sancto
& maria uirgine.Nec tamen semp eum fuisse deũ & uerbũ ac
sapientiam dei fatentur. Corporalẽ uero legis obseruantiã custo-
diunt.Apostoli autẽ epistolas oẽs pariter respuunt. & ipsũ apo-
statam legis appellant. Vtuntur & euãgelio uno quodã qđ scdm
hebreos appellatur. Cetera oĩa nihil ducunt. Sabbata cũ iudeis se
cundũ legẽ.nobiscum dominicã diem sacratã ꝓ resurrectione do
mini obseruant. Vnde cõpetenter ebionite ꝓ paupertate intelli
gentie compellati sunt. ¶ Cap.xxviii.

DIsdẽ tẽporibus ẽt alterius hereseos obortũ prĩcipẽ cherin-
thũ accepimus.De quo gaius cuius iã in supioribus feci-
mus mẽtionẽ.ĩ disputationũ suaꝝ dialogo ita scribit. Sed & che
rinthus inqt ꝓ reuelationes quasdã quas uelut a magno aposto
lo cõscriptas.& ꝓ angelos ei reuelatas putaret.alia q̃dã portenta
nobis ĩtroducit.Post resurrectionẽ terrenũ dicit futurꝝ eẽ regnũ
christi ĩ hierusalẽ.Et hoĩes ĩ carne iterꝝ cõcupiscẽtiis & uitiis sub
iectã cõuersationẽ habituros.Cõtra fidẽ quoq; scripturarꝝ quosdã
mille annos designat. in qbus multa qdẽ & alia corruptiõis opa
& nuptiarꝝ festiuitates dicit futuras ad eos q̃ libidini sũt dediti de
cipiẽdos. Sed & dionisius cũ de Ioannis reuelatione dissereret.
& quedã scdm ea que antiquitus ecclesie tradita fuerant dispu-
taret.mentionẽ facit huius ipsius uiri in his uerbis. Cherinthus
inquit a quo & cherinthiana heresis oborta est. figmenti sui
auctoritatẽ

auctoritatem magni nois adquirere. secundum scripture huius prauam intelligentiã gestiebat. Quippe cuius hec erat heresis ut affirmaret terrenum futurũ esse cristi regnum. Et quia erat uentri & gule ac libidini deditus. ea futura decernebat. que sibi propria libido dictabat uentris & eorũ que sub uentre sunt in-citamenta. cibis. potibus nuptiis. predicabat explenda. Et ut ali quid sacratius dicere uideretur. legales agebat festiuitates rursũ celebrandas. & hostias carnales iterum iugulãdas. Hyreneus ue ro secretiora ipsius heretici in primo operis sui libro publicauit Que inde discat. siqui plenius scire uult. ¶ Cap. xxviii.

SEd & alia heresis que appellatur Nicolaitarum. per pauco tẽ pore tenuit. Cuius etiam in reuelatione Ioannis mẽtio fa cta est. Isti Nicolaum unum ex illis qui cum Stephano ab apo stolis constituti sunt diaconi auctorẽ se habere iactabant. Sed Clemens alexandrinus in tertio libro stromatum hec de eo scri bit. Pulchram īquit ualde hic uxorẽ habuit. & post ascẽsionem domini & saluatoris nostri cum increparetur ab apostolis tanq̃ de zelotipie iniuria. productam ī medium uxorem suam si quis eam uellet habere permisit. Ex qua occasione isti consequens pu tauere. ut secundum hoc factum uel dictum Nicolay. unusq̃sq; carne sua in quo delectaret abuteretur. Et obtinentes dictũ uel factũ simpliciter uel innocenter. absq; ulla reuerẽtia promiscuos nunc & inlicitos concubitus expetunt. hii qui sub illius nomine sectam sibi proprie libidinis assumpserunt. Mihi autẽ comptum est Nicolaũ nullã prorsus agnouisse mulierẽ. preter eã quam in matrimonio acceperat. Cuius etiam liberi. femine quidem usq; ad ultimam senectutem casta uirginitate durauerunt: filius aũt ipsius sanctitatem incorrupti corporis custodiuit. Que cum ita se habeant. constat illud quod in medio apostolorum pro zelo tipie suspitione produxit uxorem ex contẽptu uitii uel libidinis gestum. quo per hec continentem se ostenderet eius rei quam nimie putabatur expetere. contẽnendam magis quam expeten dam carnis edocens uoluptatem. Quoniam quidem nolebat ut opinor secũdũ saluatoris preceptũ duobus dnis seruire. libidini et deo

& deo.Dicunt autem etiam Mathiam ita docuiſſe aduerſū car nem pugnandum.& in nullo prorſus uoluptati eius ac libidinni concedendum.Animam uero alendam ſapientie paſtibus.& ſci entie cibis in maius ſemper augendā.Hec de illis hereſibus que temporibus memoratis a ueritate declinantes cito extincte ſūt c retuliſſe ſufficiat.

¶ Cap.xxviiii.

Lemens ſane hic cuius uoces adnotauimus ſcribēs aduer ſus eos qui nuptias ſpernunt inter cetera etiam hec dicit.An & apoſtolos improbant?Petrus etenim ac Philippus & uxores ha buerunt.& filias etiam uiris nuptum dederunt. Sed & Paulum non tedet apoſtolum in quadā epiſtola ſua mentionē uel ſaluta tionem facere comparis ſue.quā ſe ideo negat circūducere.ut ad predicationem euangelii expeditior fiat. Verum quoniam Cle mētis fecimus mentionem.abſurdum nō erit aliam quoq; eius memorabilem narrationem proferre.quam in ſeptimo eiuſdem operis libro ita inſeruit. Aiunt inquit beatum Petrum cum ui diſſet uxorem ſuam duci ad paſſionem . gauiſum eſſe electionis gratia ac reuerſiōis ad propriam domum.& exclamaſſe poſt eam cum duceretur.ac proprio nomine compellantem dixiſſe. O cō iunx memento domini. Talia erant ſanctorum coniugia. tā per i fecta fuit affectio beatorum .

¶ Cap .xxx .

Citur quia de uite exitu Petri uel Pauli iam in ſuperiori bus explanauimus.ſed & tēpus Ioannis quo uita exceſſit ex par te iam diximus.nunc etiam de loco quietis ſecundum fidē Poli cratis Epheſii Epiſcopi edocere conueniens puto. Hic etenī Po licrates Victori Epiſcopo urbis Rome ſcribens. & ipſius & Phi lippi apoſtoli ac filiarum eius pariter meminit dicens . Sicut iā ſupius inſeruimus.quod magna lumīa in Aſie ptibus dormie runt.que reſuſcitabit dominus in nouiſſimo die aduētus ſui. cū uenerit ī glīa.& reqret oms ſcōs ſuos.Dico aūt de Philippo īqt q fuit unus ex aplīs.q dormiuit apud Ierapolī. Sed & due eius filie inibi uirgies cōſenuere.& alia eius filia ſpū ſcō repleta pman ſit apud Epheſū.Et Ioānes ille q ſupra pectus dnī recūbebat . q fuit ſacerdos dei.pontificale petalum geſtans. martyr & doctor optimus apud

optimus apud Ephesū dormiuit. Hoc etiā de locis in qbus reqe
scūt insōno pacis.adiecisse sufficiat. Sed & gaius cuius ante mtio
facta est īdialogo suo quē cū proculo disputās scribit.de filiabus
Philippi simul & obitu ipsius cōsonis uocibus memorat dicens.
Post hoc aūt prophetisse quatuor fuerūt Philippi filie.cuius se-
pulchrū est apud Ierapolim Asie urbē una cū filiabus suis. De
his aūt & Lucas in actibus Apostolorꝫ meminit.cū adhuc apud
cesareā degerent dicit ergo ita. Venimus inqt Cesareā. & ingres
si in domū Philippi euāgeliste qui erat ex septē.māsimus apud
eū.Huic aūt erant uirgines filie quatuor prophetantes.His igit̄
a nobis de Apostolorꝫ temporibus uel excessibus prout potui
mus ex scripturis ueterum cōgregatis.Sed & de scripturarꝫ ca-
none qui in auctoriate habeant̄ libri.uel qui penitus repudient̄.
¶ Qui uero medii quodāmodo ad instrutionē ab ecclesiis non etiā
ad indubitatam auctoritatē recepti sint.consequēter expositis.tē
pdamus ad cetera. ¶ Cap. xxxi.
POst Neronem Domitianūqꝫ.sub hoc cuius nūc tempora
memoramus.per singulas ciuitates ex insolētia populi persecutō
nem in nostros accepimus motā. Quo ī tēpore etiam Simeon
¶ Cleophe filius.quem secundū hierosolimis ordinatū Episcopum
supra edocuimus.per martyrium carnis uinculis resolutus est.
¶ Hoꝫ adstipulator.ipse ille est Egesippus.quē in pluribus iā pro
duximus testē.Is ergo refert qꝫ a qbusdā hereticis accusatus sit
supradictus uir.tāqꝫ xpīanus.& multis suppliciis afflictus p mul
tos dies.ita ut etiā iudex ipse cū amicis suis de eius patiētia mi-
raret̄.Et ad ultimū iuberet sīl̄ eū qua dominus ptulit passione
uitā finire.Sed & ipsa uerba qbus hec protestatur addere grati
us puto. Ait ergo cū de hereticis diceret.Ex his igit̄ ipsis accusa
uerūt qdā Simeonē Cleophe filiū.tāqꝫ q eēt ex genere Dauid &
xpīanus.Et ita martyr effectus ē.cū esset ānorꝫ cētū uiginti sub
Traiano Cesare.apud atticū cōsularē. Addit aūt etiā hoc qꝫ accu
satores eius cū ī illis tpōribus pqrerēt̄ si q ex genere Dauid & ex
regia tribu descēderēt.cōprehēsi sūt īter ipōs. Q d aūt Symeon
unus fuerit ex ipsis auditoribus dnī.uel lōgeuitas eius īditio est
uel euāgeliorꝫ

uel euāgelioꝝ fides.ubi etiā mater eius Maria Cleophe uxor refert. Sed & alios quosdā idē scriptor refert preter eos de qbus dixīus nepotes Iude unius ex frībus dnī p idē tēpus supstites iuēnos & Doītiāi tēporibus martyres factos hoc mō scribēs. Veniūt igit hii & presūt oī ecclīe tāq martyres & propinq dnī. Et redditā pace ecclīe pmanserūt usq; ad tēpora Traiani Cesaris usq; quo cōsobrinus dnī Symeon de quo supra dixīus filius Cleophe calūniā pateret ab hereticis. tāq Cristianus cōsulari delatus. Cūq; multo tēpore suppliciis fuisset affectus .martyrio cōsumatus est oībus q ad erāt. & ipso iudice mirātibus. ut cētū uiginti annorū senex. crucis supplicīū ptulisset . Post hec idē scriptor addit etiā hoc. qꝑ usq; ad illa tēpora uirgo mūda & īmaculata pmansit ecclesia. Corruptoribus ueritatis & diuini uerbi temeratoribus aut nūquā oīno extantibus. aut etiā si qui forte fuerāt ī ocultis & abditis hiatibus terre delitescētibus. Vt uero & aplōꝝ chorus & oīnis illa etas que a domīo susceperat uiue uocis auditū de hac luce discessit. tū uelut in uacuā domū falsē doctrine īpius se error īmersit. & tanq ubi nullus iā diuinis cēsus defensor existeret. nudato ut aiūt capite. corripientē arma mēdatii. oppugnare apostolicā ueritatē nituntur. Sed istud bellū intrinsecus gerebatur Persecutionū uero exstrīsecus pōdus urgebat eccliam. et tā īmē se caterue martiꝝ cottidie iugulabantur. ut Plinius secūdus q tūc ꝓuintiā administrabat. multitudīe iterēptoꝝ ꝓmotus . referret ad īperatorē. qꝑ īnumera hoīm milia cottidie obtrūcarentur. ī quibus nihil oīno sceleris deprehēderet admissū. aut aliqd cōtrariū romanis legibus gestū. nisi hoc solum qꝑ ante lucanos hymnos Cristo cuidā canerēt deo. Adulteria uero uel cetera huiusmodi crimina apud eos īlicita hrī. & penitus arceri. Cetera uero scdm leges eos agere communes .

Cap. xxxii.

AD quē tūc Traianus rescripti sui auctoritate decernit. ut xpiani nō qdē requrāt. si q tamē īciderint. puniāt. ꝓ qđ ex parte aliq ꝓsecutiōis sedatū putabat īcendiū. Sed his q neqtiā suā ad uersū nos exercere cupiebāt. ledendi occasio nō uidebat exēpta. Interdum enī populus īstigabatur. īterdū etiā iudex occasiōibus utebatur &

utebat.& negabat queſitos.quos punire uoluiſſet oblatos.i hec Tertulianus in apologetico ſuo dicit.ex quo poſſunt inſtrui plenius ſcire cupientes.

¶ Cap. xxxiii.

i GIt in urbe roma tertius ab apoſtolis Clemes.noue annis ſacerdotio pfunctus Euariſto diuini uerbi tradidit miſterium.

¶ Cap. xxxiiii.

i IN Ieroſolis uero Symeone de quo ſupius dixius defuncto.iuſtus qda ex his q de circuncisioe ad fide xpi uenerat.epiſcopatu ſuſcepit. Quibus tporibus apud Aſia ſuperat adhuc & florebat ex apoſtolorum diſcipulis Policarpus Smyrneoꝝ ecclie epiſcopus.& Papias ſilr apud Ierapoli ſacerdotium gerens.

¶ Cap.xxxv.

¶ Sed & i noſtra quoq; tpora fame celebritate uulgatus Ignatius.apud athiochia poſt Petru ſecunda ſucceſioe epiſcopatu ſortitus.Que ſermo tradidit de Syrie ptibus ad urbe Roma trāſmiſſu.& p martyrio xpi ad beſtias datu.Quiq; cū p Aſia ſub cuſtodia nauigaret.ſingulas quaſq; digrediens ciuitates..eccliе populos euangelicis cohortatioibus edocebat ifide pſiſtere.& obſeruare ſe ab hereticoꝝ cotagiis.q tunc primu copioſius cepant pullulare.& ut diligetius ac tenatius apoſtoloꝝ traditioibus ihereret.Quas traditiones cautele gra.& neqd apud poſteros remaneret icerti.etia ſcriptis ſe aſſeruit epiſtolis reliqſſe.Deniq; cū Smirna ueiſſet ubi erat Policarpus. ſcribit ide una epla̅m ad Epheſios eoꝝq; paſtore.i qua meminit & Oneſimi.Alia magneſie ciuitati q ſupra meadru iacet. In qua & epi

¶ Damei mtione fac.Sed & ecclie q e Trallis ſcribit cuius pricipe tuc eſſe polimiu deſignauit.In ea uero qua ad Romana eccliam ſcribit.deprecat eos ne ſe taq ſuppliciis ſuis parcetes.uelit priuare martyrio.Et his poſt aliquata utit uerbis.A Syria inqt Roma uſq;.cū beſtiis terra mariq; depugno.die ac nocte conexus & colligatus.dece leopardis.de militibus dico ad cuſtodia datis.qui ex beneficiis nris ſeuiores fiut.Sed ego eoꝝ neqtiis magis eruditor.nec tam i hoc iuſtificatus ſu.O ſalutares beſtias q preparatur mihi.qdo uenient:qdo emittent:quado eis frui licebit carnibus meis: quas & ego opto acriores parari. & inuitabo ad deuorationē mei.& deprecabor ne forte ut i nonnullis fecerunt timeant cotingere

timeāt contingere corpus meū. Quinīmo & si cūctabunt̄. ego uim faciā. Ego me ingerā. Date queso ueniā. ego noui qd expediat mihi. Nūc īcipio esse discipulus xpī. Facessat inuidia uel hūani affectus uel neqtie spūalis. ut Iesū Cristum merear adpisci. Ignes uel cruces. bestie. dispersiones ossiū. discerptiōesq; mēbroꝝ. ac totius corporis pene. & oīa in me unū supplitia diaboli arte quesita cōflent̄. dūmō Iesū Cristū merear adipisci. Hec & multa alia his similia ad diuersas ecclīas scribit. Sed & ad Policarpū uelut apostolicū uirum datis litteris. Anthiochenā ei ecclīam precipue cōmendat. Ad Smyrneos sane scribens. utitur uerbis qbusdam unde assūptis nescimus. qbus hec de saluatore proloquitur. Ego aūt post resurrectionē quoq; in carne eū scio fuisse & credo. Nā & cū uenisset ad Petrū ceteros. ait eis. Accedite & uidete. qa nō sum demoniū incorporeū. Qui et contingentes eū crediderunt ei. Scit aūt & Hyreneus eius martiriū. & mētionē facit scriptorum eius per hec uerba. Sicut dixit īqt quidā ex nostris ꝓ martirio Cristi dāpnatus ad bestias. Frumentū inqt ego sum dei. bestiaꝝ dentibus molor & subigor. ut panis mūdus effitiar Cristo

¶ Sed & Policarpus hoꝝ memoriā facit in epistola quā ad Philippenses scribit per hec. Deprecor inqt om̄s uos. obedientie operam dare. & meditari patientiā quam uidistis in Ignatio. & Rufo. & Zosimo beatis uiris. Precipue aūt in Paulo & ceteris apostolis. qui fuerūt apud uos. sciētes ꝙ hi om̄s non īuacuū. sed per fidem & iusticiam cucurrere. usq;quo peruenirent ad locū sibi a domino preparatum. Quoniam quidem passionum eius participes extiterūt. nec dilexere presens seculū. sed eum solum qui pro ipsis & pro nobis mortuus est. & resurrexit. Et post pauca subiūgit. Scripsistis mihi & uos & Ignatius. ut si qs uadit ad partes Syrie deferat litteras ad uos. Quod fatiā cū tēpus inuenero

¶ Mittam uobis & Ignatii epistolas & alias. si que sūt que ad nos transmisse sūt ex qbus utilitatem maximā capiatis. continentes de fide & patiētia īstructionē ꝑfectā. secundum domini preceptū

Hactenus de Ignatio. ¶ Cap. xxvi.

POst hūc rexit ecclesiā ciuitatis Anthiochene Heros Inter eosdem sane

eosdem sane floruit uir eque īsignis Quadratus. Qui una cum philippi filiabus in prophetica grā celeberrimus fuisse ꝑhibetur

¶ Sed & alii plurimi ꝑ idem tēpus apostoloꝝ discipuli superstites erāt. qui ecclīe fundamentis que ab illis locata fuerant. dignissīa desuper fidei edifitia construebant. augentes in oībus predicatio nem uerbi dni. & salutaria semina regni celoꝝ per oēm terrā la tius disserentes. Deniq; nōnulli ex his ardentiore diuine philoso phie cupiditate succensi. aīas suas uerbo dei cōsecrabant. explen tes perfectionis salutare preceptum. ut facultates suas primo indigentibus diuidentes. expediti ad predicandū euāgeliū fierēt

¶ Vt si quibus forte prouintiis nomen fidei esset incognitū pre dicabāt. primaq; apud eos fundamēta euangelii collocantes. atq; electis quibusq; ex ipsis offitium regende ecclīe quā fundauerāt cōmittentes. Ipsi rursū ad alias gētes aliasq; prouintias propera bant. & euangelistaꝝ fūgebant officio. Quosq; similiter ut ī ex ordio apostolos. diuinoꝝ signoꝝ comitabantur effectus & sancti spūs gratia. ita ut uideres una allocutione integros simul popu los ad cultū diuine religionis adduci. & predicantium uerbis nō esse tardiorē audientiū fidē. Verū qm̄ impossibile est nobis sin gulos enumerare qui post apostoloꝝ primas succensiones in ec clesiis que per orbē terre sūt uel principes uel euāgeliste fuerīt uel pastores. Illos tantūmodo cōmemorasse sufficiat. quoꝝ libris inserta ad nos usq; fidei & predicationis monumenta uenere.

¶ Vt clemētis & Ignatii. cetroꝝq; quoꝝ supius fecimus m̄tionē.

c Clemens tamē in epistola quā ad corinthios ¶ Cap. xxvii. scripsit meminit epistole pauli ad hebreos. & utitur eius testimoniis. Vnde cōstat ꝙ apostolus tanq̄ hebreis mittendam patrio eam sermone cōscripserit. & ut quidā tradūt Lucā euāge listā. alii aūt hūc ipsum Clementē idterpretatū esse. qđ & magis ueꝝ est. qa & stilus ipse epistole Clemētis cū hac cōcordat. & sē sus nimirū utriusq; scripture plurimā similitudinē ferūt. Dicit̄ tam̄ esse alia Clemētis epistola. cuius nos noticiā non accepimus

¶ Sed & alia eius opuscula nō minima a nonnullis haberi ꝑhiben tur uelut petri & Appionis disputatio que in usu a ueteribus habita minime

habita minime reperīus.qa nec pura ī eis & icorrupta apoſtolice fidei regula mālīſſe deprehēditur .Papie quoq; ferūtur quinq; libri qui attitulantur uerboꝝ dominicoꝝ explanatio.hoꝝ facit & Hireneus mentionem per hec uerba . Cap. xxviii.

Hec autē & papias Ioannis auditor.policarpi uero cōdiſcipulus & ſodalis.uir unus ex antiqs.proteſtatī in primo libro ſuo.Q inq; enim uolumina cōſcripſit.Hec quidē Hyreneus de Papia.Ipſe uero de ſe ita indicat.tanq̄ qui non ab apoſtolis.ſed ab eoꝝ diſcipulis ſuſceperit fidē.per hec uerba.Non pigebit autē nos tibi oīa que quondā a preſbiteris didicimus & bene retinemus recordantes exponere cū interpretationibus ſuis & ut ſe eoꝝ ueritas habeat explicare.Neq; enim multa dicentibus ſed uera tradētibus auſcultauimus.Neq; his qui hominum precepta.ſed qui domini mandata memorabātur ab ipſa ueritate ſuſcepta.quod ſi quādo aduenīſſet aliquis ex his q ſecuti ſūt apoſtolos.ab ipſo ſedulo expiſcabar.quid Andreas quid Petrus dixerit.Q uid aūt Philippus uel Thomas. qd uero Iacobus qd Ioannes.aut qd Matheus.uel alius quis ex diſcipulis dnī. Que ue Ariſtion uel Ioānes preſbiter ceteriq; diſcipuli dicebāt . Nec enī tantū mihi librorꝝ lectiones prodeſſe credebā.quātū uiue uocis preſētiſq; magiſteriū.Sed mihi dignū uidetur ītēdere q̄ ſecū do nomen Ioannis enumerat.& eū quidē cuius primo meminit Petro & Iacobo ac Matheo ceteriſq; apoſtolis ſotiat.Q uē ſine dubio ipſū euāgeliſtā eſſe & apoſtolū cōſtat.Aliū uero Ioānē diſtinctione quadā facta extra apoſtolorꝝ numerꝝ collocat.preferēs ei Ariſtionē quendā.& euidēter eū preſbiterū noīat.ut per hec comprobetur uerum eſſe illud quod quidam Aſiani ſcribunt.q̄ duo ſint apud Epheſum ſepulchra .& utrumq; Ioannis appelle tur Q uibus ſi diligentius intendamus .fortaſſis ſecundus hic erit Ioannes .ſi ille non creditur primus ſub cuius nomine reuelatio habetur que appellatur Ioannis . Sed . & hic ipſe de quo nobis ſermo eſt(Papias apoſtolorum ſe uerba ab his qui ſecuti eos fuerant (Ariſtione uidelicet & Ioanne. preſbitero aſſerit ſuſcepiſſe. Vnde & frequenter nominatim

in commentariis

incõmentariis ſuis.a Ioanne & Ariſtione traditũ ſibi de ſingu-
lis quibuſq; cõmemorat.Meminit ſane idem ipſe etiam de qui
buſdam mirabilibus in opere ſuo que pretereunda minime cen
ſeo.Per Philippi enim euangeliſte filias prophetuſſas hec ſibi tra
dita eſſe deſignat.Mortuũ reſurrexiſſe tẽporibus ſuis dicit. Sed
& de Iuſto qui cognominatus ẽ Barſabas refert miraculũ igens
qa uenenũ biberit.& nihil ex hoc triſte pertulerit propter dnĩ fi
dem.Iuſtus aũt ipſe eſt hic.qui poſt ſaluatoris aſcenſũ a ſanctis
apoſtolis cũ Mathia ad apoſtolatus ſortem ſtatutus eſt ſicut in
actibus apoſtolo⁹ cõmemoratur.Dicit aũt & alia plurima a ma
ioribus ſibi tradita miracula.& nouas quaſdam parabolas ſalua
toris & doctrinã incognitã magiſq; fabuloſã. Mille ãnos futuros
poſt reſurrectionem.qbus corporaliter regnũ xpĩ ĩ hac terra futu
rũ ſit.Sed ego puto eũ ſpirituales & miſticas apoſtolo⁹ traditio
nes corporaliter & ſecundum litteras ſuſcepiſſe .nec potuiſſe di
ſcernere ea que illi in figuris uelut lactantibus & paruulis loque
bãtur.Q ui & reuera etiã ex ipſis que cõſcripſit opuſculis.exigui
ſẽſus uir.& minus capacis oſtenditur. Multis tamẽ poſt eccliaſti
cis uiris.erroris huius prebuit cauſas.auctoritatẽ dogmati tãtum
ex uetuſtate tribuẽs.nõ etiã ex rõne dictorũ ſicut.Hyreneo.& ſi
qs alius eũ ĩ hac ꝑte uſus ẽ ſeq. Alia quoq; q̃plurima ſupra me
morati Ariſtiõis refert.tanq̃ ex uerbis ei domini tradita. & Ioã
nis pbrĩ.q̃ ſiqs uult plenius noſcere.ipſos eius relegat libellos.
Nos tamẽ illud aſſuẽmus ex his.qđ de Marco euãgeliſta his ꝓ
tulit uerbis.Etiã hoc ĩqt preſbiter narrabat.q; Marcus ĩterpres
fuerit Petri. & quecũq; meminerit ab eo dicta cõſcripſerit .Nõ
tamñ ꝑ ordinẽ ea q̃ a domino dicta ſũt uel facta digeſſerit.qa nõ
ipſe auditor dnĩ fuerit uel ſectator.ſed nouiſſie ut dixi Petro ad
eſit ad uſũ ac miſteriũ predicãdi. nõ ad cõſcribẽdos dnĩ ſermo
nes.Itaq; nihil peccauit Marcus ĩ eo ꝙ ita q̃dã ſcripſerit quaſi q
paſſim audita recordari uideat . Et hoc ſolũ ſatis egit.neqd ex
auditis obmitteret.aut aliqd falſũ ſcriberet .Hec de Marco ſcri
bit Papias.Sed & de Matheo ita refert. Matheus quidẽ ſcripſit
Hebreo ſermõe.Interpretatus ẽ aũt ea q̃ ſcripſit.unuſqſq; ſicut
potuit Hec

potuit.Hec etiã de Matheo.Vtitur ſane idem Papias teſtimoniis ex epiſtola Ioannis prima.Et Petri ſimiliter prima ¶ Simul & hyſtoriã quandã ſubiungit de muliere adultera.que accuſata eſt a Iudes apud dominũ.Habetur aũt in euãgelio quod dicit̃ ſecundũ hebreos ſcripta iſta parabola.Sed de his iſta ſufficiant. ¶ Explicit liber tertius. ¶ Incipiunt capitula libri quarti .

¶ Ca.i. ¶ Qui ſub Impio Traiani.Romanoꝝ uel Alexãdrinorum Epi fuerint. ¶ Ca.ii. ¶ Qualia ſub eodẽ paſſi ſunt Iudei . ¶ Ca.iii. ¶ Qui ſub Adriano fidei defenſiones ſcripſerint. C.iiii. ¶ Qui ſub eodẽ Romanoꝝ ¶ Alexãdrinoꝝq; fuerint ſacerdotes . ¶ Ca.v. ¶ Epiſcopi Ieroſolimoꝝ ab exordio ſaluatoris uſq; ad tẽpora memorata. ¶ C.vi. ¶ Excidiũ nouiſſimũ Iudeoꝝ tẽporibus ¶ Adriani ¶ C.vii. ¶ Qui temporibus hiſdem falſi noĩs ſcientie prĩcipes extitere. ¶ C. viii . ¶ Qui fuerit tũc eccliaſtici ſcriptores ¶ Ca.viiii. ¶ Epiſtola Adriani que pſecutionẽ a nris remouerat. ¶ C. x . ¶ Qui principatu Antonini Romanoꝝ Alexãdrinoꝝue fuerint ſacerdotes ¶ Ca.xi. ¶ De his qui ſub eodem tẽpore diuerſas adſerueriut ſectas. ¶ C.xii. ¶ De Iuſtini defenſione apud Antoninũ. ¶ C.xiii. ¶ Epiſtola Ceſaris Antonini ad ¶ Aſianos ꝓ defẽſione noſtroꝝ ¶ Ca.xiiii ¶ Que de Policarpo diſcipulo Apoſtoloꝝ ferunt̃ ¶ C.xv ¶ Vt Policarpus ſub Vero aliiq; nonnulli Smyrne martiriũ meruerũt. ¶ C.xvi. ¶ Vt Iuſtinus philoſophus xpĩ uerbũ predicãs Rome martyrium meruit. ¶ Ca.xvii. ¶ De martyribus quos Iuſtinus ĩ ſuis cõmemorat libris ¶ Ca.xviii. ¶ Que Iuſtini ſcripta ad nosuſq; puenerĩt. ¶ C.xix . ¶ Qui tũc uiri Romane Alexãdrineq; eccliẽ prefuerĩt. ¶ Ca.xx. ¶ Qui Antiocenſiũ. ¶ C.xxi. ¶ De his q memoratis tẽporibus eccliaſtici ſcriptores enituerũt ¶ C.xxii. ¶ De Egeſippo c̃q; ipẽ cõmemorat. . xxiii. ¶ De Dioniſio Epõ corĩthioꝝ.uel de eplis eiuſdẽ. .xxiiii. ¶ De Epõ Theophilo Anthiocheno. .xxv. ¶ De Modeſto. . xxvi. ¶ De Melitone quoſq; ipſe cõmemorat .xxvii. ¶ De Appollinare . .xxviii. ¶ De Muſano. .xxix . ¶ De ſecta ſcdm Tatianũ. .xxx ¶ De Bardeaſo Syro uel ſcriptis eiuſdẽ. ¶ Expliciũt caplã Incipit liber.iiii.

¶ Duodecimoãno

DVODECIMO anno pricipatus Traiani Cesaris. Cerdo quē Paulo āte memorauimus Alexādrinoꝝ gubernare plebē.diē obiit.Post quē quartus ab apostolis. Primus noīe sacerdotii inibi iura suscepit.Eadē tēpestate Alexāder quoq; Rome.cū octauū annū Euaristus sacerdotalis administrationis īplesset.qnta successiōe post Petrū atq; Paulum.plebis gubernacula sortitus est . Et quidem saluatoris nostri institutio ecclesiarumq; profectus crescebat in dies Iudeorū porro funera densissimis cladibus exagitabantur. Itaq; post quā predictus Imperator annum octauum decimum principatus ingressus est.rursus Iudeorū tumultus exarsit. Quo magnus mox numerus gentis eius occubuit.Nam & Alexandrie. & per egiptum.uel cyrenem tanquā atroci quodam seditioso q; spiritu exagitati.primo simul cōmanentibus uicinisq; gentibus inferre certamina.Tum deinde paulatim seditione crescente sequenti iam anno bellum publicum & non minimum intulere Romano duci. Tūc Lupo cuidā ī partibus egipti ac sane primo prelio Iudeos secuta uictoria ē.Sed gētiles qui ex acie fugerant irrumpentes Alexādriam.Iudeos si quos forte inibi reperant captos interemere. Quorum auxilio destituti reliqui qui apud Cyrenem rebelles extiterant.uelut desperantes .ad agros Egypti & castella uastanda uertūtur duce Luca.Ad uersus hos Imperator mittit cum exercitu peditum atq; equitū sed & nauali manu. Martium turbonem.Qui multis sane preliis nec̄ paruo tempore consumptis. multa milia Iudeorum non mō apud Cyrenem.sed & ī egipto qui Luce auxilium ferebant prostrauit ac perculit .

¶ Cap.ii.

PRinceps uero Romanus etiam eos qui apud Mesopotamiam consistebant Iudeos ratus similia ausuros . Lutio quieto precipit delere prouintiam funditus.ac totam gentem penitus excidere.Tum ille directa acie. magnam eorum multitudinem sternit.Cuius facioris grā.Quietus remūeratiōis uicē ab Imperatore. puintie Iudee ideptus ē presidatū.Sed hec etiā grecoꝝ gētiliū hystoriographi.p singlās q̄sq; etates eodē ordie mēorie tradiderūt

¶ Traiano autem

TRaiano aūt uigīti ānis mīus sex mēsibus prīcipatu ¶ C.iii.
pfūcto. Elius Adrianus īsceptra succedit. Huic quadratus
oratione splendidissima Apologeticū librū pro nostra religione
cōscriptū et ualidissimis cōmunitū assertionibus obtulit. Quo-
niam quidē maligni qdā hoīes sub eodē principe nostros nitebā
tur incessere. Qui liber hodieq; seruatur. & apud nos & apud
multos ex fratribus nostris. Ex quo uolumine inditia magni cu
iusdā uiri. & mtis ac fidei apostolice. eius scilicet q cōscripserat col
ligūt. Idē igit ipse sue antiqtatis specimen. talibus exprimit uer
bis. Nostri aūt saluatoris inqt opa semp aderant uiua & uera ī
his qui sanati fuerāt. & in his q a mortuis excitati sūt. Nō enim
uisi sūt tantūmodo uel resurgere. uel sanari. sed perpetuo ab ho
minibus uidebātur nō tantū saluatore presēte. sed & post disces
sum eius multis tēporibus. ita ut aliquāti q ab eo uel curati uel
resuscitati sūt. etiā ad nostra usq; tēpora perdurarint. Et de hoc
quidē satis dictū. Sed & Aristides uir fidelis & pietate nostre re
ligionis imbutus. quadrato simile uolumē ad Adrianū pro fidei
nostre rōne cōscripsit. cuius etiā nūc scripta seruātur. ¶ Cap.iiii.
TErtio autem eiusdem principatus anno. Alexander episco
pus Romane urbis sacerdotium simul ac uitā finiuit. de
cēnio expleto. Huic subrogatur Xystus. Sed & Alexādrie eodē
tempore defuncto Primo. duodecimo sui sacerdotii anno episco
patum Iustus excepit. ¶ Cap.v.
IN Ierosolimis sane episcoporum tempora successionesq;
nullis ad integrum monumentis cōseruata reperimus. eo quod
ualde ad breue tēpus mortis celeritate prerepti. sacerdotio sīgu
li qq; functi perhibeātur. ita ut quantū exueterū lectione compe
rior. ad tempora usq; principis Adriani sub quo iudei excidium
passi sunt. tradant quindecim episcoporum successiones esse de
cursas. Quos omnes aiunt hebreos antiq; originis extitisse. et
scientiam Cristi fideliter recepisse. Et ideo incunctanter ab his
qui poterant de fidei merito iudicare. sacerdotio quoq; uisos esse
dignissimos. Quippe cum oīs tūc ecclīa ex hebreis fidelibus co
aceruata firmataq; uideretur. incipientibus ab apostolis & per
durantibus nimirum

durantibus nimirū uſq; ad illud tēpus excidii .quo Iudei iterum deficientes a romanis.magnis rurſum preliis ſubiugati ſūt. Igit̄ quia per idē tēpus aſſumere epiſcopos ex circūciſioe ceſſatum ē neceſſariū uidet̄.oīs a primo uſq; ad id tēporis enumerare pariter ſacerdotes. Primus itaq; Iacobus q dnī frater eſt habitus. Poſt hūc Symeon electus eſt. Tertius iuſtus. Zacheus quartus deīde Thobias qntus.Beniamin ſextus ac ſeptīus Ioannes. Tūc Mathias quē Philippus excepit.Cui decimus Seneca ſubrogatus ē.Iuſtus exīde .ac duodecimus Ieui.Poſt hūc Effrem.& quartuſdecimus Ioſeph.Ac finis omniū iudas.Iſti ſūt fere oīs. qui Ieroſolimis Epiſcopi ab apoſtolis ad illa uſq; tēpora que ſupius deſignauimus.plebi illi ex circūciſiōe prefuerūt.Rome aūt duo decimo āno memorati principatus Sixto duodecim annis ecclie gubernaculis fūcto. Theleſphorus ſeptimus ab apoſtolis ſubrogatur. Anno poſt quē & uno mēſe. Alexādrine ecclie moderaīn Eumeneus ſexta ſucceſſione ſuſcepit.cum deceſſor eius undecī annis populo prefuiſſet . ¶ Cap.vi.

VErum iudaicis motibus ac factionibus rurſus ad maiora progreſſis.Rufus Iudee preſidens armata manu ſibi ab īperatore decreta.inſolentiā gentis acerrime cōprimebat. Multa milia paſſim uiroꝝ feminaꝝ pueroꝝq; conficiens . quorū terras iure belli romano uendicabat īperio. Tēpore quo iſta gerebant̄. ducebat exercitū Iudeoꝝ Barchochadas quidā. Quod noīn ſignificat ſtellā cecam uir crudelis & ſceleſtus.Sed ex uocabulo ſuo uelut uilibus mācipiis perſuadebat.ſe obſalutē eoꝝ ſidus magnū celitus eſſe delapſū egris. mortalibus lōga obſcuritate dānatis ferre lucis auxiliū. Igit̄ cū maxime belli huius fomēta cōcreſcerent.octauo decimo anno principatus eiuſdē.apud Bethara oppidum preualidum Ieroſolimis uicinum.cum longior a Romanis tenderetur obſidio . fame ac ſiti perduellibus intrinſecus ad extremum internitionis adductis. Poſtquam dux ipſe precipue meritas ſuo facinore penas luit . omnis hec natio iam ex illo ab omni regione finitima Ieroſolimorū penitus arcebat̄.cū ſāctiōe diuine legis.tū maxīe cōſtitutiōibus & decretis Adriani ita ut ne

ita ut ne decelsiori qdem prospectu.eminus eis saltē paternum solū ꝓphanis obtutibus liceret īspicere.Aristopelleus hystorio graphus ista prosequit̄.Ita factū est.ut ciuitas post iteritū iudai ce gētis.incolis mox in eā peregrine nationis cōfluētibus.ꝑmuta tis ciuibus etiā ipsa Helia appellaret̄.ex cognoīnto Imperatoris Helii Adriani.Et ut in romanoꝝ ius tota cōuersa ritum pariter mutaret ac nomen.

Cap.vii.

IGitur ex gētibus ut inibi cepit ecclīa cōgregari.prīus post Episcopos ex circūcisione.sacerdotiū ciuitatis illius accepit Marcus.Cūq; iā refulgētibus in modū clarissimoꝝ sideꝝ ecclesiis.ubiq; terraꝝ uigēte etiā per oīne genus hoīum fide qua cūcti pariter in saluatorē ac dnm̄ nostrū Iesum Cristū integre & constanter crediderāt.ille totius bonitatis emulus demon utpote ueritatis inimicus.& salutis humane hostis ꝑpetuus.oīa molimina contra dei ecclīam uersās.q prius externis eā ꝑsecutiōibus & hostilibus obpugnauerat.nūc malignis qbusdā uiris & deceptoribus repertis.ītestino bello eā quatere nitit̄.Scilicet ut fraudulēti fallaceſq; hoīes nostre religiōis simulato tātū noīe induti.fideliū quidem si quos forte ꝑsuasionis sue fraude deciperēt.pessūdarent.Ignorantes uero fidei nrē misteriū.peruersis & feralibus suis gestis uel assertionibus īpeditos.a desiderio uere fidei & salutis lōgius sub mouerēt.Igit̄ hūani generis deceptor ātiquus.post menādrum quē supra retulimus Symonis succesſorē.uelut quādā bestiā bino ore sibilantē.binisq; linguis diabolica uenena uibrantē.Saturninū quendā Anthiochie genitū & basilidē Alexandrie ortum ꝓduxit.Quoꝝ uterq; suis ī regiōibus officinas īpie ac deo īuise cōdidit disciplīe.Et qdē ī oībus pene Saturninū eadē q̄ Menandrū cōmentatū esse significat Hyreneus.Basilidē uero pretextū mistice doctrine īmensū tetendisse m̄tis impie cogitatū.dū ꝓdigiosa fabulaꝝ figm̄ta sibimet cōplacerēt. C.viii.

Sed de contra multi admodū ecclesiastici uiri pro ueritate fortiter stare.ac scriptis quoq; & assertionibus uera ratione subnixis.ꝓ apostolica & ecclesiastica traditione certare.ut ex librorum monumentis etiam posteris ad cauenda

hereticoꝝ uenena

hereticoꝝ uenena munimen & ſubſidiū preberet̃.E quibus per uenit ad nos liber celeberrimus ſcriptoris id tēporis Agrippe ca ſtoris confutationē baſilidis ualidiſſimā continens.per quē uerſu tia & calliditas uiri ad decipiendū nimis apta detegit̃.Deniq; cū publicaret eius archana.dixit eū de euangelio quidē quatuor & uiginti cōmentarios condidiſſe.Prophetas uero ſibimet nūcupaſ ſet quoſdā .Barchabā.& Barchob.alioſq; qui nūquā extiterint . ¶ Quos ipſe tamē cōſtituerit ſibi.ac Barbaris uocabulis ut eēt ap pellatio ipſa terribilis noīarit.Docere etiā eum refert.immolata abſq; ullo reſpectu conſciētie deguſtāda.& ſine ſcrupulo atq; in differēter fidē negandā p̄ſecutionis tēporibus.Sectatoreſq; ſuos ad morē Pythagoricū docuit qnquēnio ſilere. Addit alia quoq; nō pauca quibus ſecte huius errorē penitus a ſe deprehēſum & cōfutatū eſſe declarat. Sed & Hyreneus ſcribit coeuū tēpore & moribus memoratoꝝ fuiſſe Carpocratē quendā. ſupſtitionis al terius qui gnoſtici appellantur uocabulo abſcientia confecto au ctorē.qui ſane preſtigia Simonis magi.nō ut ille clam.ſed publi ce ac palā tradebat.Et uelut pro ſūmis atq; optīs ſtudiis. laudē cōfeſſā ac publicā de nefariis artibus a deceptis auditoribus req rebat . et magicas tenebras in luce publica perorabat. De ama toriis dūtaxat ſomniis que īmiſſis ademoniis parhaedris aliiſq; ſi milibus fraudibus. Deq; his conſequenter doceri oportere om nem hoīem decernebat.q ad perfectionē ſui miſterii uel potius ſceleris cuperet p̄uenire.aſſerens nō aliter unumquēq; effugere poſſe mūdi huius principes uel decliare. niſi p huiuſcemodi faci nora ſua cuiq; nefaria debita ſoluerētur.His igit̃ ille totius bo ni emulus utēs ſue malignitatis miniſtris. tā eos q poſt fidē ab his decipiebāt̃ rapiebat ad tenebras ſēpiternas.quā illos qui nec dum crediderant tanquam hec eſſet noſtre religionis infamia ſubmouebat a fide.dum execrabilem horum hominum uitam ipſam criſtianorum profeſſionem audiens quiſq; uitaret. Nec aliunde tunc ſuſpitio de nobis tanquam de uere impiis & ince ſtis fuerit exorta . ¶ Qua adſereretur illicitis plebem no ſtram ſtupris & promiſcue habitis in matribus ac ſororibus

pollui atq;

pollui atq; execrandis infanticidii dapibus funeſtari. Sed non in longū durauit īfamia.ubi ſe ipſa cepit ueritas aperire. Quinimmo & clarius ac ſplendidius inluceſcente uita noſtrorū.extingue batur continuo ſuperſtitioſi caligo figmenti. Et ſingulis qbuſq; ſectis que aduerſum ueritatem exorte fuerant .euaneſcentibus uel in multifidas ac multiformes ſpecies diffluentibus proficie bat.& extollebatur in dies.ſolus uere & catholice eccleſie ſplendor.nulla temporū uarietate fucatus. ¶ Quod caſtimonia ſui ac puritate.& diuine conuerſationis gloria per oīe genus hominū ſapientia:doctrina:fide & actibus refulgebat. Etenim ipſo cōfeſtim tēpore quo ceperat.obprobrii huius flāma reſtīcta eſt. Permanſit aūt apud ſingulorū mentes ueritas. que ſuis ſēp uiribus nitens cōuincit & arguit falſitatē.nec paſſa eſt adulterino maledictorū fuco.eccleſie caſtitatem pudicitiāq; lacerari. ¶ In tantū ut ex illo ad noſtra uſq; tempora nullus tam ſeue mentis extiterit.qui honeſtatem & caſtimoniam plebis noſtre.ore ſacrilego concinnatis macularet obprobriis.Sed ad romanos & ad grecos ad ſcytas & barbaros,& ad ipſas pene in ultimis orbis partibus reconditas nationes intantū ſuauis odor de ecclie geſtis. & diui num quiddā reſpirans ſācte conuerſationis aura peruenit. intantum ad aures omniū ac mētes felix xpīanorū fama peruecta eſt ut oīne hominū genus legibus & ſuperſtitionibus patriis derelictis:ad fidem ſe cōuerteret criſti. Omniſq; barbaries genuina feritate depoſita.ad Ieſum Criſtū concurreret. & diſceret ab eo quia mitis eſt & humilis corde. ¶ Extiterunt preterea per diui nam grām uiri ea tempeſtate eruditiſſimi. q probabiliter & ſufficienter obſcena hereticorū cōmenta conuincerent. & quid uera fides in eccleſia catholica caſtitatis haberet oſtenderent.Inqbus Egeſippus celeberrimus habebatur.qui integerrimā traditionē apoſtolice predicationis ſimplici ſermone conſcriptam. inquinq; libris memorie tradidit. Vbi & de ſuis ipſe temporibus aliquanta commemorat. & de quibuſdam qui ſimulachra collocauerāt talia quedam ſcribit. Quibus inquit templa. īmo potius ſepulchra fecerunt. ſicut etiam nunc uidemus. Ex quibus eſt unus

¶ Antinous ſeruus

¶ Antinous ſeruus Adriani Ceſaris . cui agones annui celebran
tur qui Antinoii appellantur noſtris adhuc temporibus inſtitu
ti.Nam & ciuitatem condidit eius nomini Antinoum .& tēplū
ei & ſacerdotes inſtituit ac prophetas ¶ Sed & Iuſtinus fideliſſi
mus noſtre philoſophie ſectator . & in grecoꝝ diſciplinis erudi
tiſſimus.ſcribens ad Antoninum Apologeticum pro noſtra re
ligione librum.horum meminit ita dicēs.Non mihi uidetur ab
ſurdum meminiſſe in his etiā de Antinoo.q̄ nuper certum eſt
quē oīes timore principis quaſi deum colere ceperunt. Cū be
ne nouerint quis qualiſue pauloante fuerit .& unde duxerit ge
nus.Idem quoq; ipſe etiā iudaici belli qđ tūc gerebatur memo
riam fatiens.talia quedam refert. Etenī in hoc qđ nunc geritur
iudaico bello.Barchochabas prīceps iudaice factionis . criſtianos
ſolos niſi negarēt Criſtū tanq̄ blaſphemos ad ſupplicitia rapi iu
bebat.In quibus libris etiam de conuerſione ſua quam habuit
a gentili philoſophia.ad uere religionis fidem.q̄ non abſq; pro
babili rōne & examinato iuditio adhec conuerſus ſit.hoc modo
ſcribit.Nam & ego ipſe inquit ſectis platonicis inſtitutus.audi
ens infamari Criſtianos.& uidens eos impauidos ad ſuſcipien
dam mortem atq; omne ſupplitium tollerandum. cōſiderabam
q̄ impoſſibile eſſet in malitiā eos & in libidine cōuerſari. Q uis
enim aliquando uoluptuoſus & luxuriis deditus & qui humanis
carnibus ueſci delitias putet . mortem libenter amplectitur ;
quo ſcilicet ipſa confeſtim careat . pro qua infamari maluit
uoluptate? Quinimmo uiuere perpetuo ſi liceret & latere iu
ditia.in hoc magis operam daret . nedum ſemetipſum ſtatu
te ac profeſſe morti ſtuderet offerre . Sed & idem ipſe uir
ſcribit Adrianum principem ſuſceptis a Sereno Graniano cla
riſſimo uiro preſide litteris.in quibus de criſtianis percontaba
tur .reſcripſiſſe . q̄ non eſſet iuſtum criſtianos nullius crimi
nis reos . abſq; iuditio legibuſq; puniri ¶ Simul & exemplum
epiſtole ipſius ſubicit . continentis hunc modum. ¶ Ca. viiii.

EXemplum epiſtole imperatoris Adriani ad Minutium
Fundanium proconſulem Aſie ¶ Accepi litteras ad me
ſcriptas a deceſſore

ſcriptas a deceſſore tuo Serenio Gratiano clariſſimo uiro:& non placet mihi relationem ſilentio preterire.ne innoxii perturbentur & calumniatoribus latrocinandi tribuatur occaſio. Itaq; ſi euidēter prouintiales huic petitioni ſue adeſſe ualent aduerſum criſtianos ut pro tribunali eos in aliquo arguant: hoc eis exequi non prohibeo.Precibus autem in hoc ſolis & acclamationibus uti eis non permitto. Etenim multo equius eſt ſi quis uolet accuſare te cognoſcere de obiectis.Si quis igitur acculat & probat aduerſum leges quicq̄ agere memoratos homines:pro merito peccatorum etiam ſupplitia ſtatues.Illud me hercle magnopere curabis.ut ſi quis calumnie gratia quenq̄ horum poſtulauerit reum in hunc pro ſui nequitia ſupplitiis ſeuioribus uindices. ¶ Ca.x.

QUerum Adrianus poſt hec uiceſimo & primo anno ſui principatus diem obiit. Et Antoninus cognomento pius romanum ſuſcepit Imperium.Huius primo anno ¶ Teleſphorus annis undecim ſacerdotio in urbe Roma adminiſtrato uita deceſſit.& Higinus epiſcopatus ſortē romane ſuſcepit eccleſie. Verumtamen Hireneus refert Teleſphorum martirio uitam finiſſe.ſimul indicans Higini epiſcopi tēporibus Valentinum autorem ualentiniane hereſis extitiſſe.& Cerdonē quēdam erroris illius principem quē poſtea Marchion ſecutus eſt eoſq; uno tempore Rome ſed & diuerſis impietatibus efferbuiſſe.Scribit autem ita. ¶ Cap .xi.

IAm Valentinus uenit romam ſub Higino. Inualuit autem temporibus.Pii & ad Anicetum uſq; durauit Cerdo uero qui ante Marcionem fuit & ipſe ſub Higino:qui erat in urbe Roma ab apoſtolo nonus epiſcopus uenit ¶ Qui tamen aliquando quidem quaſi penitēs & errorem confitens excuſabat. aliquādo rurſum occulte.interdum etiā publice impietatem docebat.In quo conuictus a cetu fraternitatis arcetur Hec autem dixit Hireneus in tertio aduerſus hereſes libro. In primo autē libro nihilominus de Cerdone hec dixit. ¶ Cerdo uero a ſectatoribus Simōis impietatis ſue occaſionibus ſumptis romam uenit ſub Higino ibiq; docuit q̄ his q̄ a lege & prophetis predicatus eſt

predicatus est deus.non esset ipse pater domini nostri Iesu cri-
sti.Quia ille quidem notus esset . hic autem ignotus est. Et il
le iustus.hic autem bonus.Cui succedens Marcion ponticus ab
sq; reuerentia ulla blasphemans.auxit doctoris insaniam ¶ Idem
quoq; ipse Hyreneus in mensum profundum Valentini erroris
de materia & ceteris ualidissime coarguit.Et serpentis in modū
cecis semetipsum latebris obtegentem.in lucem protrahit ac de
nudat. His adiungit & de Marco quodam quem dicit Magicis
artibus imbutum adprime enituisse. De cuius prophanis super
stitionibus & archanis non tam sacris quam sacrilegis & mis-
cis misteriis ita scribit. Etenim quidam eorum thalamum con-
struunt.& nefarium quoddam initiandi celebrant genus. tanq̄
secretis quibusdam carminibus ac uerbis. non tam sacris quā
execrabilibus eum qui introducitur . consecrantes ¶ Spiritua
les nuptias aiunt esse que faciunt . instar uidelicet superna
rum coniugationum . Adducentes uero eos ad aliquam aquā
& baptizantes.hec super eos proferrūt uerba. In nomine aiunt
ignoti patris omnium.& in ueritate omnium matre.& in eo qui
descendit in Iesum. Alii uero ebraica nomina ad pauorem au-
dientium super eos quos initiant.terribiliter oblocuntur . Hec
defectatoribus Marci Hyreneus scribit. Quarto autem episco
patus sui anno cum decessisset Iginus . romane ecclesie sacerdo
tium Pius suscepit ¶ Apud Alexandriam uero Marcus.tertio
decimo anno episcopatus sui Eumenide defuncto.Qui Marcus
cum decem annis sacerdotium ministrasset. Celadioni post obi
tum suū ecclesie gubernacula dereliqt . Pius uero ī urbe roma
qndecī annis ī sacerdotio expletis Aniceto post se tradidit sedē
¶ Cuius tēporibus Egesippus refert semetipsum romam uenisse
& permansisse inibi usq; ad Eleutherii qui post Anicetum sub
rogatus est epātum. Quibus tpribus simul florebat Iustinus
ī habitu philosophi. diuinum predicans uerbum & fidei nostre
rationem tam scriptis uolumībus quam uiue uocis assertiōe de
fendens . Qui & aduersum Martionem scribens . commemo
rat de eo. quod adhuc supereset eo tempore quo scribebat.
¶ Deniq; ita ait

¶ Deniq; ita ait. Marcion uero quidam ponticus qui hodieq; sup
est. docet homines alium credere esse deum maiorē conditore
deo. Hec ille hominibus ingerens. & demonibus adiutoribus
utens. multis blasphemare persuasit ut negarent creatorem om
nium deum ipsum esse patrem cristi. sed alium quendam
qui quasi maior hoc esset: & tamen omnes sectatores eius cri
stiani appellantur. Ita nimirum sicut omnes communi uocabu
lo cum diuerse sint secte. philosophi nūcupantur. Sed & post
pauca nihilominus dicit. Est autem & nobis liber aduersus oms
hereses compositus. quem si uultis decurrere dabimus. ¶ C. xii.

Hic autem ipse Iustinus scribit etiam contra paganos uo-
lumen insigne. Sed & alios libros pro nostra religione.
in quibus ad Antoninum principem qui cognominatus est Pi-
us sermonem dirigit. Scribens & ad senatum. In urbe etenim
roma maxime consistebat. Deniq; in uno ex his libris. etiam
de semetipso uolens quis uel unde esset ostendere. hoc modo
scribit. Imperatori Elio Adriano Antonino Pio Cesari augusto
& uerissimo philosopho. & Lutio philosophi Cesaris proprio fi
lio. ac Pii adoptiuo. amatori sapientie. & sacro senatui. atq;
omni populo romano. pro uiris ex omni genere hominum cō-
gregatis. & iniusto odio laborantibus. ac non digna patientibus
Iustinus Prisci filius Bacchiadis ex urbe neapoli Palestīe. unus
pro omnibus hoc defero postulatum. Sed & interpellatus idem
Imperator in asia ab his qui uario iniuriarum genere affligebā
tur. tale rescriptum ad uniuersos asie promulgauit. ¶ Ca. xiii.

Imperator Cesar Marcus Aurelius Antoninus Au-
gustus Armenicus. pontifex maximus. tribunitie po
testatis quindecies. consul tertio. uniuersis simul plebibus Asie
salutem. Ego quidem non ambigo etiam ipsis diis cure esse ne
qui noxius lateat. Multo enim magis ipsis conuenit punire
eos qui sibi immolare nolunt. quam uobis. Sed uos confirma
tis eorum quos persequimini sententiam quam de uobis habēt
dicentes uos impios & sine deo esse. ¶ Vnde & optabilius ha
bent & animam ponere pro deo suo. & mortē libenter amplecti

quam uobis

quam uobis talibus adquieſcere . & in ueſtre religionis iura cõ cedere . De motibus autem terre qui uel facti ſunt uel etiam nunc fiunt abſurdum non erit in errorem ueſtrum iuſta com monitione ſolari. Quoniam quidem cõperi q̃ in huiuſcemodi rebus ad illorum inuidiam cõmunes caſus tranſfertis. in quo illi quidem maiorem fidutiam accipiunt apud deum. Vos autẽ in omni tempore de talibus ignoratis . ceteros quidem deos negligitis . Cultum uero inmortalis dei quem criſtiani colũt expellitis & deturbatis. uſq; ad mortem cultores illius obſer uantie perſequentes . Super quibus plurimi exprouintiis iudi ces.etiam uenerabili patri noſtro ſcripſerant . Quibus reſcrip tum eſt ab eo.ut nihil omnino moleſtie huiuſcemodi homini bus generarent.niſi forte arguerẽtur aliquid aduerſum Romãi regni ſtatum moliri. Sed & mihi ipſi de his quãplurimi retule rũt . Quibus ego paternam ſecutus ſententiam pari modera tione reſcripſi.quod ſiquis perſiſtit huiuſcemodi homĩbus abſq; ullo crimine mouere negotia . ille quidem qui delatus pro hoc nomine fuerit abſoluatur. etiam ſi probatur id eſſe q̃ ei obicit criſtianus.His autem qui crimen obtendit.reus pene ipſius quã obiecit exiſtat.Propoſita epheſi publice in cõuẽtu Aſie. C.xiiii.

HEc ita geſta eſſe teſtatur etiam Melito epiſcopus eccleſie Sardenſis. ĩ eo libro quem ad Imperatorem Verum pro fide noſtra ac religione conſcripſit. Qua tempeſtate etiã Ani ceto romane eccleſie preſidente Policarpum romã ueniſſe atq; habuiſſe ſermonem cum ipſo Aniceto de paſche die Hyreneus refert. Sed & alia quedam de eodem Policarpo ſcribit.que mi hi dignum uidetur corpori huic noſtre narrationis inſerere. Ter tio igitur libro aduerſus hereſes.hec de eo cõmemorat Hyre neus . Policarpus inquit qui non ſolum ab apoſtolis eruditus ẽ neq; ſolum conuerſatus eſt cum his qui dnm̃ uiderant.ſed ab ipſis ordinatus eſt Smyrneorum eccleſie epiſcopus. Quẽ nos quoq; in prima etate noſtra uidimus . Diu etenim permanſit in uita & lõgeua etate perdurãs nobilis uiuẽdo.ſed & moriẽdo nobilior extitit

nobilior extitit . quippe qui uitā martyrio termīauit. Docebat autem ſemper & ea que ab apoſtolis ipſe didicerat . & eccleſie hoc tradebat que ſola uera ducenda ſūt . Quorum teſtes ſūt omnes eccleſie que in Aſia conſtitute ſunt · & hii qui per tempus etiam nunc in Policarpi ſucceſſione perdurant . Multo autem uerior & fidedignior . hic auctor eccleſie eſt . & ueritatis teſtis .quam Valentinus & Marcion & ceteri peruerſe mentis homines. Qui etiam ſub Aniceto romam perrexit. & multos ex ſupradictis hereticis ad eccleſiam dei conuertit . Hanc ſolam predicans tenendam eſſe ueritatem.quam ipſe ſciret ſe ab apoſtolis ſuſcepiſſe. quam & tradebat eccleſie . Et ſunt adhuc etiā nunc qui audierunt ab ipſo.q̄ Ioannes apoſtolus diſcipulus dnī apud Epheſum. cum balneas lauandi gratia fuiſſet ingreſſus & uidiſſet ibi Cherinthum.exiluiſſe continuo & diſceſſiſſe nō lotus dicens. Fugiamus hinc.ne & balnee ipſe corruāt.ī quibus Cherīthus lauat ueritatis inimicus. Idem etiam Policarpus Martiōi aliquando cū occurriſſet dicenti ſibi agnoſce nos.reſpondit agnoſco .Agnoſco primogenitum Sathane.Tanta tūc apoſtoli atq; eorum diſcipuli in religione cautela utebantur.ut ne uerbi qui dem communione cum aliquo eorum qui a ueritate deuiauerant habere paterentur. Sicut & Paulus dicit. Hereticum hominem poſt unam & alteram correptionem deuita.ſciens quia peruerſus eſt huiuſmodi & peccat.cum ſit a ſemetipſo dampnatus. Extat & epiſtola Policarpi ad philippenſſes ſcripta peruallida.Ex qua formā fidei eius ac predicationis ſi quis forte ſalutis ſue ſollicitudinem gerit . capere poteſt. Hactenus Hyreneus Policarpus uero in ipſa epiſtola quam ad Philippenſſes ſcripſerat. utitur teſtimoniis de prima Petri epiſtola.Sed enī Antonino qui Pius cognominatus eſt uicesimo & ſecundo anno principatus exacto. Marcus Aurelius Verus & Antoninus filius eius. cum Lutio fratre ſuccedunt. Quo in tempore Policarpus maximis perſecutionibus Aſiam quatientibus .uitam martyrio finiuit. De quo plane neceſſarium duximus memorie

tradere maxime

tradere maxime . cū ſcripta extet eius epiſtola ex perſona eccle ſie Smyrneorum ad Ponti eccleſias data que de martyrii eius beato fine deſignat . Cuius exemplum infraſcriptū eſt. Eccleſia dei que eſt apud Smyrnam. eccleſie dei conſtitute apud Phile molium . & omnibus qui ubiq; ſunt ſanctis eccleſiis catholicis miſericordia & pax & caritas dei patris & domini noſtri Ieſu cri ſti multiplicetur. Scripſimus uobis fratres de martyribus & de beato Policarpo . qui uelut ſignaculo quodam martyrii ſui finē perſecutioni poſuit. Et Paulo poſt deſcribentes etiam cetero- rum martyrum agones . talia quedam ſcribunt. deterrere & enim uolentes inſpectantem populum. nunc flagris uſq; ad in teriora uiſcerum martyres laniabant .ita ut abdita corporis & que natura in archanis locauerat nudarentur Nunc autem ma rinas cocleas que conchilia uocant . & acuta queq; fragmenta indorſum ſuppinatis martyribus ſubſternebant ¶ In quibus omne tormenti genus & pene ſpeciem conſumentes . ad ulti- mum deuorandos eos beſtiis exponebant. Sed in his precipue deſignatur uir fortiſſimus effloruiſſe Germanicus nomine. qui p gratiam diuinam & meritum uirtutis . metum corporee fra gilitatis excluſit . Volente namq; proconſule perſuaſionibus ag gredi uirum . & obicere ei prime etatis florem. debere eum ſui met ipſius miſerationem capere . Ille nihil moratus . ſponte di citur preparatam ſibi beſtiam prouocaſſe . ueluti tardantes in crepans penas . & iniq; huius uite ultro uelocē expetiſſe diſceſſū ¶ Verum cum ex huius tam inſigni morte . ſtuporem cepiſſet adſtantis populi multitudo. & totius criſtianorum gentis mira ri uirtutem de contempnenda morte cepiſſent . conclamant omnes . Tolle impios . Policarpus requiratur . Sed cū ex accla matione grauis perturbatio fieret . Cherinthum quendam na tione frigem . nuper de ſuis regionibus aduentantem . accidit primo quidem beſtias ceteraq; tormenta ſponte laceſcere . de hinc fractis animis cedere . ad ultimum etiam ſalutem ſegnitia perdere Que

perdere. Que res eum ad martyriū procatia potius & temeri
tate quam deuotione profiluiſſe declarat. Ipſe namq; ſe iu
dici ingeſſerat uictus. Itaq; exemplum euidens omnibus de-
dit. cautius in rebus talibus & circunſpectius agendum. quia
nō temeritas. ſed fides & modeſtia coronatur. ¶ Cap. xv.

SEd de his quidem talia geſta ſunt. Inſignis autem
uir Policarpus primo quidem cum audiret uulgus in
ſe adclamationibus excitatum. in nullo penitus motus eſt
ſed manſit inpauidus ¶ Tranquillus namq; erat moribus. &
ſerenus aſpectu ¶ Qui cum in eadem ciuitate uelut interri
tus permaneret. adquieſcens tamen deprecantibus ſe fami-
liaribus ſuis. ad agrum quendam ciuitati proximum ſecedit.
atq; ibi cum paucis die noctuq; nihil aliud quam in oratioi
bus permanet. pro pace eccleſiarum que ubiq; ſunt ſupplicans
deo. qđ ei facere in omni uita ſua moris perpetui fuit. Sed is
in oratione poſitus. ante triduum quam comprehendere-
tur. uiſionem uidet per noctem ceruical capitis ſui flammis
eſſe conſumptum. Cumq; euigilaſſet poſt uiſum. interpre-
tatus eſt aſtantibus ſomnium ſuum. Dixitq; procerto ſe ob
criſtum per ignem uite exitum ſortiturum. Imminente igi-
tur queſtione. rurſus fratrum caritate compulſus. commigra
uit ad alium locum. Quo non multo poſt inquiſitores eius
ingreſſi. correptis duobus pueris. & altero ex his uerberato.
per inditium eius ad Policarpum perueniunt. cum iam decli-
naret dies. Et ingreſſi. ipſum quidem offendunt in ſuperio
ribus quieſcentē. Vnde cum poſſet facilis ei tranſitus eſſe ad
alteram domum. noluit dicens. Volūtas domini fiat. Quin
immo & cum comperiſſet adeſſe comprehenſores ſuos. in oc
curſum eis progreſſus. leto admodum uultu ac placido com
pellare uiros cepit cum ingenti oris gratia. ita ut illi miraren
tur & ſtuperēt. quid tantum ſtudii fuerit. ut uir illius grauita
tis & honeſtatis. in tam longeua etate. & tāta uite auctoritate
poſitus. perquiri

positus . perquiri & comprehendi sit iussus . Sed ille nihil moratus . continuo apponi mensam hostibus quasi hospitibus iubet . atq; epulas largius ministrari . unius hore ab eis spatio orationis gratia impetrato orabat . Igitur tanta dei gratia repletus . ut admirarent̃ omnes qui aderant . & ipsi qui ad comprehendendum uenerant peniterent . q̃ tam honestum uirum ac deo dignũ . & ipsa etate uenerabilem . rapere iuberentur ad penam . Et post aliquanta eadem scriptura uerbis ipsis talia coniungit ex ordine . Postea uero quam finiuit orationem . memoriam fatiens omnium quoscunq; nosse potuit . maiorũ minorumq; . nobilium & ignobilium . & totius catholice ecclesie que per orbem terre est . Instante iam hora progreditur & asino sedens . ad ciuitatem ducebatur . Cum esset dies magni sabbati . pergenti occurrit ei prefectus pacis herodes nomine . & pater eius Nicetas . Q ui leuantes eum secum in uehiculũ . persuadere sedulo conabantur dicentes . Q uid enim mali est dicere deum Cesarem & immolare . & decetero uiuere securum . Hec ille primo tacitus audiuit . sed ubi persistebãt . ait ad eos . Q uid multis opus est . Facturus nõ sum q̃d dicitis . At illi postea quam nihil se profecisse senserunt . indignatione commoti . cum contumelia eum uehiculo deturbant . ita ut pedem lederet preceps actus . Sed quasi nihil fuisset iniurie . tota alacritate contentus . pergebat ad stadium quo duci fuerat imperatus . Cum uero tumultus ingens instadio ex ingressu eius fuisset exortus . uox e celo delapsa est . Fortis esto Policarpe . & uiriliter age . Sed auctorem quidem uocis uidere potuit nemo . auditus tamen ad plurimos uenit . Interea animatur ad furorem tumultus populi . uidentes quia Policarpus introducitur . Cumq; eminus a proconsule interrogaretur si ipse esset Policarpus . se esse confitetur . Ergo inquit habeto etatis tue reuerentiam . & parce ultime senectuti tue . Iura fortunã Cesaris . gerẽs de prioribus

penitudinem &

penitudinem . & conclama etiam tu . tolle ſacrilegos . Tum Policarpus toruo uultu ad populum qui in ſtadio reſidebat aſpiciens . eleuata ad celum dextera . cum gemitu proclamauit & dixit ¶ Tolle ſacrilegos. Sed inſiſtente proconſule & dicente iura fortunam Ceſaris.& dic in criſtum conuitia.& dimitto te. Policarpus ad hoc ¶ Octoginta inquit & ſex annis ſeruio ei . & nihil me leſit unquam . quomodo poſſum maledicere & blaſphemare regem meum.qui ſalutem mihi dedit? Cumq; rurſus uehementius urgeretur ut fortunam Ceſaris iuraret . ſi hanc inquit iactantiã queris ut ego fortunã Ceſaris iurem.& qui ſim ignorare te ſimulas . omni libertate audi a me quia criſtianus ſum . Si uero etiam rationem uis criſtiane religionis accipere ſtatue diem & audi ¶ Proconſul dixit . Suade hoc populo . Policarpus ait ¶ Tibi quidem reſpondi . Docemur enim principibus & poteſtatibus his que a deo ſunt honorem deferre.eũ ſcilicet qui religioni non ſit contrarius . Populo autem furenti ſatiſſacere non eſt meum. Proconſul dixit . Beſtias habeo paratas.qbus ſubitieris.niſi cito penitueris.At ille reſpondit.Adhibeantur.Nobis enim immobilis ſtat ſententia.nec poſſumus de bono ad malum perpenitudinem commutari ¶ Melius autẽ erat ſi hii mutarentur ad bona.qui perſeuerant in malis. Tum proconſul inquit. Igni te faciam conſumi.ſi tibi beſtie contẽpnende uidẽtur.nec propoſiti recipis penitudinẽ At ille.Igne ãminaris inquit hũc qui admomentum incenditur . & paulo poſt extinguitur . quia ignoras futuri iuditii ignem eternum . qui ad perpetuas penas preparatus eſt impiorum . Sed quid moraris ¶ Adhibe utrum uoles . Hec & multa alia his ſimilia dicens Policarpus.confidentia ſimul & letitia replebatur . ita ut alacritatem uultus eius . reſponſionumq; conſtantiam proconſul maximo ſtupore miraretur ¶ Miſſo igitur curione ad populum iubet uoce maxima proteſtari . Policarpum tertio confeſſum criſtianum ſe eſſe ¶ Quo audito uniuerſa multitudo

tam gentilium

tam gentilium quam iudeorum Smyrnenſium ciuitatis . cum ingenti furore adclamabant. Hic eſt totius Aſie doctor .& pater criſtianorum.noſtrorum autem ſubuerſor deorum. Iſte eſt qui multos docet ne īmolent. ne ue adorent deos. Et poſt hec uerba adclamabant philippo munerario . ut leonem policarpo dimitteret. Qui reſpondit non ſibi licere. quia iā editionis ſue munus expleſſet. Tunc illi omnes pariter conclamare.ut policarpus uiuus arderet. Oportebat enim uiſionem eius quā de ardente ceruicali uidit impleri . Que cū dicto citius gererentur . ipſis populis ligna uel de balneis uel de publicis quibuſq; locis & ſarmenta congregantibus . precipue iudeis ardentius in hoc ex more feruentibus.cum omni uelocitate extructus eſt rogus. Tum depoſitis ſenior indumentis. ac zona reſoluta. calcia menta quoq; pedibus temptabat educere. que nunquā niſi a religioſis quibusq; fide & deuotione ſemetipſos inuicem preueniētibus reſolui conſueuerant. Ita namq; in oī etiam reliqua uita ſua uenerabiliter ab omnibus colebatur . Vt ergo expedita ſunt que ad ignem pertinebant . cum eum uellent rogo impoſitum etiam clauis affigere ait .Sinite me. Qui enim dedit mihi ignis ferre ſupplitium. dabit ut & ſine clauorum affixione hāmas immobiliter perferam. Tum illi omiſſis clauis.uinculis uſi ſunt ſolis. Quibus poſt tergum manibus reiunctis.uelut electus aries & ex magno grege aſſumptus.acceptabile holocauſtū omnipotenti oblatus eſt deo . has preces etiam in ipſa paſſione

d profundens .

¶ Cap.xv .

DEus dilecti & benedicti filii tui Ieſu criſti pater. per quem tui agnitionem ſuſcepimus . Deus angelorum & uirtutum . & uniuerſe creature.ac totius iuſtorum generis.qui omnes coram te uiuunt. Benedico te qui me in hanc diem perducere dignatus es.ut particeps exiſterē martyrum . & calicis criſti tui.in reſurrectionē uite eterne aīe ac ſpiritus dei mei per īcorruptionē ſpiritus ſancti .ī qbus ſuſcipiar ī cōſpectu tuo hodie.tāq; ſacrificiū pingue & acceptabile.ſicut preparaſti & preſignaſti ita & feciſti.

¶ Verus es tu

Verus es tu.& ſine mendatio deus.Propterea & in oībus laudo te.& benedico te.& glorifico te.p eternū deū & pontificē Ieſum criſtū dilectū filium tuū, per quē. & cum quo tibi in ſpiritu ſā cto gloria eſt nunc & iinfinita ſecula. Et cum amē inſonuiſſet, oratione completa ſubitiunt ignem homines ignis eterni ignari. Cūq; flamma ingens reluxiſſet, uidimus miracula omēs nos quibus ea deus uidere conceſſit. Ex quibus & quāplurimi a domino ad hoc reſeruati ſunt.ut adnuntiarent ceteris que uiderūt Flamma etenim in modum camere curuata, ſpecie quaſi ueli nauis uento ſinuati. ſupra corpus martyris ſtetit. Quodcorpus in medio poſitum. non erat ut caro ardens. ſed tanquā ſi aurum aut argentum infornace candeſceret. Tūc preterea odorem naribus hauſimus. tanquā turis īcenſi.uel precioſiſſimi fragrantis unguenti. Ad ultimum uidentes ſcelerum miniſtri igni corpus non poſſe conſumi, iuſſere propius accedere confectorē & corpus cui ignis ceſſerat .mucrone tranſfodere. Quo facto tam largus profuſus eſt ſanguis. ut reſtingueret rogum. Populus autem miraculi ſtupore deſceſſit attonitus.erga electos dei tam inſigni eius fauore perſpecto. Hic eſt ergo admirabilis & electus temporibus noſtris magiſter apoſtolicus. & prophetichus Smyrneorum eccleſie ſacerdos. Qui omne uerbum q̄ locutus eſt. & impletum eſt, & implebitur in futuro. Sed ille emulus totius bonitatis. & aduerſarius omnium iuſtorum.poſt quam uidit quod & pro martyrii gloria & pro uite egregie uirtutibus coronatus eſt.& per mortem premia inmortalitatis indeptus.ſatis agere cepit.ut reliquias eius ad ſepulturam noſtris deſiderantibus nemo concederet. Inſtigabatur ergo Niceta herodis pater.frater autem Dalce.adire iudicē. & petere ab eo ne humandum concederet corpus. ne forte inquit relinquentes illum qui crucifixus eſt, criſtiani hunc colere incipiāt. Iudeis maxime iſta machinantibus. qui & noſtros intentis oculis obſerua bant. ne eum flammis adhuc ardentibus raperent. Ignorantes miſerrimi.qa neq; xp̄m aliquando poſſumus derelinquere

qui mortem

qui mortē pro totius mundi ſalute ſuſtinuit.neq; aliū quenq̄ co lere q uerū deū & q ſolus colēdus ſit nouerius. Martyres uero tāq̄ diſcipulos domini diligamus & ueneremur.quaſi ītegrā fidē magiſtro ſeruantes & domino.quorum nos quoq; infide & per ſeuerantia caritatis optamus eſſe participes. ¶ Vbi autē uidit cen turio tam obſtinatam iudeorum contentionem. poſitum in me dio ipſum corpus exuſſit.& ita nos poſtmodū ambuſta oſſa pre cioſiſſimis gemmis cariora.& omni auro probabiliora per ignem facta collegimus ac ſicut cōueniebat ex more cōdidimus. ¶ uo in loco etiam nunc preſtāte domino ſollēpnes agimus celebreſq; conuentus. Maxime quidem in die paſſionis eius ¶ Sed & cum eo eorum memorias qui prius paſſi fuerant celebramus . ut ſe quentium animi adpreceſſorum uiam exemplis inſignibus ſuſci tentur. Hactenus de beato Policarpo.Cum quo etiam alii duo decim ex Philadelphia uenientes.apud Smyrnam martyrio con ſumati ſunt. Sed in eadem epiſtola continebatur etiam de aliis quam plurimis eiuſdem temporis martyribus intexta narratio In quibus refertur poſt Policarpum.q̄ etiam Metrodorus qui dam ex Martionis hereſi preſbiter igni ſit traditus.Inter cete- ros autem qui per idem tempus martyres extiterunt famoſiſſi mus inibi refertur quidam Pionius nomīe. Cuius per ſingulas interrogationes reſponſionum cōſtantiam.& profide noſtra ad populum orationes.quāq; apud iudices interritus ſēper aſtiterit docens & diſputans etiam in ipſis tribunalibus . utq; his qui in perſecutione titubauerant . cohortationibus ſuis ad conſtur gendum dexteram dederit.& in carcere poſitus qualiter ingreſ ſis ad ſe fratribus animos ad martyrii tollerantiam robo- rarit . quos ue etiam ipſe pro martyrio tulerit cruciatus . utq; ſit clauis affixus. & ardenti rogo ſuperpoſitus .& ut in his beatum uite fecerit finem . Si quis uult plenius ſcire ex illa que a nobis de antiquis martyribus ſcriptura compoſita eſt plenius diſcet . Poſt hec etiam aliorum apud Pergamum ¶ Aſie urbem martyrum geſta referuntur . Carpi cuiuſdam & Papirii.& Agotonice optime femine aliarumq; multarum que

pro beatis confeſſiōibus

pro beatis confeſſionibus martyrio coronate ſũt. ¶ Cap.xvi.

CVm quibus & uir mirabilis de quo paulo ſuperius feci-
mus mentionem. Iuſtinus cũ ſecundũ iam librum pro reli
gionis noſtre defenſione conſcriptum, temporis illius iudicibus
obtuliſſet, remunerationẽ lingue fidelis & erudite martyrii mu
nus accepit. quodam philoſopho Creſcẽte nomine cane tam pro
feſſione quam moribus. dolos uiro inſidiaſq; tendente. Quo
niam quidem ſepe cum eo diſputans .auditoribus mediis . non
ſolum obtinuerat eum. uerum & uehementius ueritate ſibi ſuf
fragante confuderat. Vnde & uictorie ſue palmã martyriũ per-
cepit a domino. Hoc autẽ ita futurum. etiam beatus ipſe uerus
philoſophus ueritatis in ea defenſione quam ab eo conſcriptam
ſupra diximus. aperte ſicut erat futurum prophetica mente pre
dixit his uerbis. Nam & ego inquit ipſe Rome ab aliquo horũ
quibus pro ueritate obſiſto inſidias me eſſe paſſurum ſpero ba
culo aut claua feriendũ. Certe uel acreſcente hoc. nõ philoſopho
ſed philocõpo. ideſt non amatore ſapientie. ſed amatore iactãtie
¶ Neq; enim dignum eſt philoſophum nominari eum. qui de his
que neſcit publice proteſtatur. & criſtianos ſine deo eſſe & im-
pios dicit. ad gratiam & libidinem eorum quos in errore poſitos
ipſe maioribus laqueis erroris ĩuoluit ¶ Si enim ignoratur ab eo
criſti doctrina. & ea arguit que ignorat. nequiſſimus eſt. & impe
ritis multo nequior . quia imperiti uel idiote obſeruant ne di
ſputare audeant de his que ignorant. & de illis teſtimoniũ per-
hibere que neſciunt. Si uero legit que apud nos ſcripta ſunt &
aut non intellexit eorum uirtutem aut intellexit quidẽ. ſed diſ-
ſimulat. ne & ipſe ſuſpectus habeatur intalibus . multo nequior
& deteſtabilior iudicandus eſt . qui imperiti uulgi captans fa-
uorem. ueritatis ac pietatis quam probat hoſtis exiſtit & pro-
ditor ¶ Nam & propoſuiſſe me ei ſciatis quedam . ex quorum
reſponſionibus nihil ſcire conuictus eſt. Et intantum ſunt uera
que dico. ut putẽ uobis etiã q̃ſtionis habite ĩter nos diſputatiões
allatas. Ex q̃bus aptiſſie dignoſcit q̃ noſtra ſũt pẽitus ignorare.
Si uero nec dũ uenerũt hec ad notitiã ueſtrã .paratus ſũ rurſũ
uobis audientibus

uobis audientibus diſputare. Hec ſunt beati Iuſtini uerba . in quibus ſecundum ea que predixerat.per Creſcētis inſidias martirio conſumatus eſt. Tatianus quoq; uir eruditis ſimus imprima etate ſua cum magna admiratione oratoriam docēs. ex qua & non parum glorie queſierat.poſtmodum ad noſtra ſtudia ſe conuertens.libros etiam ipſe aduerſum gentes dignos memorie dereliquit.in quibus Iuſtini meminit his uerbis. Sed & admirabilis inquit uir Iuſtinus.ſatis recte proſecutus eſt . ſimiles iſtos dicens eſſe latronibus. Et poſt aliquanta cū de philoſophis quedam dixiſſet.addit etiam hec. Creſcens deniq; ille qui obſedit urbem magnam in puerorum quidem ſtupris omnes preibat in pecunie autem cupiditate nullo inferior erat . Mortem uero cum ceteris contempnendam ſuaderet.ipſe tam peſſimā de ea opinionem gerebat. ut Iuſtinum tanquam ultimo malo traderet morti.pro eo quod ueritatem predicans .uoluptuoſos & deceptores philoſophos arguebat . ¶ Cap. xvii.

IDem quoq; Iuſtinus priuſquam propriū deſudaret.alioq; qui ante ſe martires extiterūt deſcribens agones. in prīo defenſionis ſue libro.talia quedam refert. ¶ Mulier ait quedam coniuncta erat uiro turpi.que & ipſa prius turpiter uixerat.Hec poſtquam criſti precepta cognouit.pudica effecta uiro quoque pudicitiā perſuadebat.ſuggerens ei ſcriptum eſſe in criſtianorū preceptis eternas imminere penas his qui pudicitiam in uita ſua iuſtitiamq; contempſerint. Sed ille in eadem obſcenitate perſiſtens.actibus iam ſuis alienam a ſe fatiebat uxorē.Q uippe cum nefas eſſe mulier eſtimaret.in eius mariti contubernio permanere.qui nature lege contempta. nouas uias libidinis exquirebat Statuit igitur repudiare iura coniugii.Sed propinquis interueni entibus.& de mariti emendatione pollicentibus.compulſa eſt in eius rurſum cōſortio reſidere. Verū ille poſt hec Alexandriā profectus.cum turpius agere atq; inceſte uite maiora nuntiaretur augmenta queſiſſe.mulier ne ultra in coniunctione eius manēs particeps inceſti hominis haberetur.libello ei repudii dato diſcedit . Tum ille egregius maritus. quem gaudere oportuerat

q; in tantum

q̄ in tantum uxoris ſue caſtitas profeciſſet .ut non ſolum nihil turpe committere.ſed ne mariti quidem patiēter ferre turpitudinem poſſet.a quo emendationem refutante pro caſtimonie amore diſceſſerit.nouo criminis genere pro caſtitate accuſat uxorem. Criſtiana inquit eſt.Et illa quidem libellū tibi optulit Imperator.ut primo permitteretur ei rem familiarem ordinare tum deinde reſponderet obiectis.quod & indulſiſti. Verum maritus cum mulierem non poſſet arguere in Tholomei cuiuſdam exitiū qui magiſter mulieris in criſtiana religione fuerat tali arte conuerſus eſt. Amicum habebat centurionem quendam huic perſuadet ut percōtaretur a Tholomeo ſi Criſtianus eſſet. Hoc tantum Tholomeus tanquam amator ueritatis . nequaquam gloriam ſue profeſſionis occultans percontanti Criſtianum ſe eſſe confeſſus eſt . Hunc continuo centurio in uincula coniecit.& multo tempore ſqualore carceris maceratum ad ultimum Vrbitio iudici obtulit.A quo ſimili modo hoc ſolum interrogatus eſt Tholomeus.ſi eſſet criſtianus.Qui rurſum tanti boni ſibi conſcius diuinam religionem pretulit.& de Criſti magiſterio ac totius boni inſtitutionibus.publica confeſſione teſtatus eſt. Qui enim negat quod eſt.ſine dubio culpabile iudicat eſſe quod negat.Continuo igitur poſt confeſſionem ab Vrbitio duci iubetur ad mortem. Lutius autem quidam Criſtianus uir uidens tam temere datam ſententiam.ait ad Vrbitium.Quid queſo cauſe eſt q̄ neq; adulterum.neq; corruptorem.aut homicidam uel latronem.raptoremq;.aut alterius cuiuſlibet facinoris reum.ſed tantum pro noīe Criſtiani q̄ hoc ſe uocabulo confeſſus eſt nuncupari.ad mortem duci hoīem precepiſti? Non ſunt hec digna pio Imperatori.nec ſapiētiſſimo puero filio eius. neq; ſacro ſenatui que agis o Vrbici. At ille nihil aliud inquirens ait ad Lutium. Videris mihi & tu Criſtianus eſſe.Cūq; Lutius reſpōdiſſet hoc plane ſum.etiam ipſum Vrbitius duci pariter iuſſit ad mortem.Ille gratias ago īquit q̄ me nequiſſimis dominis abſolutum.ad bonum & optimum patrem. & regem omnium deum remittis . Sed & tertius quidam pari mō libertate uſus

pari queq;

pari quoq; sententia punitus est. Post hec illa Iustinus adnexu it exordine. que pauloante retulimus. Idest & ego inquit spe-ro me ab aliquo horū quibus pro ueritate obstiti. insidias esse passurum. Et cetera.

¶ Cap. xviii.

Plurima aūt scripta nobis hic uir studiorꝝ monimēta dere liquit. quibus erudite eius anime ac diuinis dedite disciplinis ī ditia colligamus. In quibus emolumēti plurimum inuenire pos sint. hii qui amorē doctrine & scientie gerūt. Extat igitur eius liber hic de quo superius memorauimus ad Antoninū qui di cebatur Pius & filiū eius. ac senatū. pro nostra religione con-scriptus. Sed & secūdus nihilominus defensionē nostre fidei cō tinens. quē scribit ad successorē suprascripti principis Antoni num uerū. cuius tēpora nūc cepimus explicare. Sed & alius li ber est aduersū paganos. in quo de singulis uel nostris uel gre corū philosophis conferens. disputationē latissimā conscripsit. ¶ Ibi etiā de natura demonū disserit quedā. que his inserere lon gum est. Sed & alius liber est aduersū paganos qui super scri-bitur confutatio. Est alius eiusdē monarchica. quem non solū de nostris libris sed & de grecorū uoluminibus texuit. ¶ Est & alius qui supscribitur psaltes. Et alius uelut ī subnotatiōis mo do de aīa in quo diuersas questiones īseruit ex his que apud gre corum philosophos agitant. Quibus contradicturum se repro mittit. & suā de his sententiā ī illius responsionis uolumīe pro laturū. Composuit etiā dialogū quasi cū iudeis. quē apud ephe sum cū Triphone hebreorꝝ nobilissimo doctore habuit. In quo exponit quomō ipse per diuinā gratiam ad credulitatē uere fi-dei perductus sit. cum prius īmensū studium erga philosopho rum gesserit disciplinas. perquirende ueritatis amore detentus ¶ Simulq; refert de iudeis. quod aduersum ecclesiā cristi insidiis feralibus agant. & pro his ī simulat Triphonē dicens. quia nō solū non penituistis pro his que auobis male gesta sunt. sed & uiros aptos adhoc elegistis de Ierosolimis. & misistis ꝑ oēm ter ram. qui circūirent & dicerent. impiā heresim surrexisse cristia norꝝ. simul & criminosa quedā diffamarēt aduersū nos. Quo

scilicet per hec

ſcilicet per hoc ignorantes quiq; deterriti . conſortia noſtra ui-
tarēt . In quo non ſolū uobis ipſis . ſed & aliis obpropria fingē
do cauſa mortis extitiſtis . Scribit aūt ꝙ uſq; ad ſua tēpora.pro
phetie gratia ī eccleſiis floruit . Sed & apocalipſim Ioānis apoſto
li eſſe dicit . Propheticis etiā quibuſdā utitur teſtīoniis ad Tri-
phonē . conuincēs eū de his . ꝙ iudei abſciderint hec deſcriptu
ris & abſtulerint . Sed & multa eius alia apud quāplurimos fra
trū ferunt̄ . que ita probabilia ac digna aueteribus iudicata ſunt
ut Hyreneus ex ipſis inueniat̄ aſſumere & in quarto aduerſum
hereſes libro . de his hoc modo ſcribere . Et bene inquit Iuſti
nus in eo uolumine quē aduerſū Marcionē ſcribit proſecutus ē
dicēs.quia ipſi dnō nunquā adquieſcerē . ſi aliū deū diceret pre
ter oīum creatorē . Et iterū in qnto eiuſdē operis libro dicit.Et
optime inquit Iuſtinus affirmat . quia ante aduētū dnī nunquā
auſus eſt ſathanas blaſphemare deū. Quippe qui nōdū cogno
uiſſet dāpnationē ſuā . Hec aūt neceſſario nobis de opuſculis Iu
ſtini dicta ſint . ad īquiſitionē libroꝝ eius ſtudioſos quoſq; fide
i les prouocantibus . ¶ Cap. xviiii.
Igitur octauo anno ſupradicti prīcipis Aniceto undecimo
anno epiſcopatus ſui defuncto.ſucceſſit Soter . Apud Alexan
driam uero Celadion quatuordecim annis miniſtrato ſacerdotio
a Agrippinum ſucceſſorem reliquit . ¶ Cap . xx .
Apud antiochiā uero Theophilus per idē tēpus ſextus ab
apoſtolis.eccleſie pontificatū tenebat . Vbi quartus poſt Hero
nem fuerat Cornelius Poſt quē quīto gradu Heros ſucceſſerat
t Vnc etiā Egeſippus de quo ſupra memorauimus.īſignis
habebatur . & Dioniſius Chorinthioꝝ epiſcopus. Sed &
Pinitus nobiliſſimus apud Cretam in epiſcopis fuit. Philippus
etiā & Apollenaris . & Melito.Muſanuſq; & Modeſtus.& pre
cipuus Hyreneus . quoꝝ omniū adnos uſq; apoſtolice fidei & ſa
ne doctrine preclariſſima monimenta perlata ſunt . ¶ Ca.xxii.
e X quibus Egeſippus in quinto cōmentarioꝝ libro . ubi
ſententiā ſue fidei pleniſſima cū adſtructione deſignat .
indicat hoc etiā ꝙ cū ad urbē romā pergeret . plurimis per loca
ſingula epis

singula epiſcopis inſermone & caritate congreſſus . oñs eiuſdē fidei predicatores doctoreſq; repererit. Simul & de epiſtola Clementis ad corinthios ſcripta quedā cōmemorat . que etiā inſere re huic operi noſtro neceſſarium duxi. ¶ Ait ergo . Et permānſit inquit eccleſia corinthioꝝ in predicatione recta uſq; ad Primum epiſcopū.quē romā naurgans uidi & reſedi cum eo apud Chorinthum diebus multis . delectatus fidei eius puritate . Cū aūt ue niſſē romā permanſi inibi .donec Aniceto Soter .Soteri ſucceſſit Eleuterius. ¶ Sed in oībus iſtis ordinationibus . uel in ceteris quas p reliquas urbes uiderā ita oīa habebāt .ſicut lex ātiquitus tradidit . & prophete indicarūt. & dominus ſtatuit . Idem ipſe etiā de hereticis qui ſuo tēpore exorti ſūt . talia quedā cōmemorat. ¶ Et poſtea quā inquit Iacobus qui cognomīatur iuſtus martyr effectus eſt.ſicut domīus etiā ipſe reddēs teſtimoniū ueritati.electione diuina Simeon Cleophe filius epiſcopus ordinat̄.electus ab oībus.pro eo q̄ eſſet cōſobrinus domini . Propterea aūt tunc ecclīa uirgo uocabatur.quia nondū fuerat adulterini uerbi ſubreptiōe corrupta.Sed Theobutes quidā qa repulſus nō meruit epiſcopatū.ipſe cepit ī initio perturbare oīa & corrūpere . q erat ex ſeptē hereſibus in populo cōſtitutus . Ex quibus erat & ¶ Simon.aquo ſimoniāi. Cleobius unde cleobiani.Et Dothitheus unde dothithani. Et Gorgotheus.unde gorgotheni.Et Maſbutheus.unde Maſbutheni. Sed & Menander.unde Menādriani ¶ Ab ipſis & Marciōiſte.& Carpogratiani & Valētiniani &.Baſilide.& Saturniani. Quoꝝ unuſquiſq; diuerſis corruptionibus fidei.ſeorſū ſciſma cōponēs.propriā ſectā & proprios habuit ſectatores.Ex ipſis proceſſere pſeudo Criſti & pſeudo prophete . & & pſeudo apoſtoli.qui in diuerſas partes fratrū unitatē ſcindentes.per corruptelā doctrine caſtū eccleſie cubile macularūt.īpietatem loquētes aduerſus dnm̄.& aduerſus Criſtū eius . Sed & antiquas iudeoꝝ hereſes idē ipſe ſcriptor que uel quāte fuerint.p hec uerba deſignat. Erant inquit diuerſe ſententie in circunciſiōe.ideſt in filiis Iſrael.que maxīe aduerſabātur tribui iude ex qua xpūs eſt.Erāt ergo Eſſeni Galilei. Emerobaptiſte.Maſbutei ¶ Samarite .Saducei

Samarite.Saducei.Phariſei.Sed & alia quāplurima ſcribit.de qui
bus exparte iā pro locoꝝ oportunitate inſuperioribus memora
uimus.Diſſeruit aūt & de euangelio ſecundū hebreos & ſirios.
Et quedā etiā de lingua hebraica diſputauit.& iudaicaꝝ traditio
num meminit.per que indicat ſe exhebreis ad fidē criſti ueniſſe
Verū & hic ipſe & Hyreneus.& oīnis antiquoꝝ chorus.librum
attitulatū ſapiētie Salomonis dixerūt.ſicut & prouerbia.Et ce-
tera.De apocriphis uero cū ageret aduerſus quoſdam hereticos.
corrupta in his quedā ac falſata eſſe perhibuit. ¶ Cap.xxiii.

SEd ueniendū nobis eſt tandē ad beati Dionyſii cōmemora
tionē Corinthioꝝ eccliē epī.cuius eruditionē & gratia quā
habebat in uerbo dei.fruebātur non hii populi ſōlū quos regen
dos acceperat.ſed & procul poſiti.quibus per eplās preſentiam
ſui reddebat.Extat deniq; eius adlacedemōios ſcripta de catho
lica fide.inqua & de pace atq; unanimitate florentiſſime edocet
Et alia ad Atheniēſes.inqua ad euāgelii credulitatē inuitat & cō
citat ſegniores ſimul & arguit quoſdā uelut pene prolapſos a fi
de.cū epūs eoꝝ Publius fuiſſet martyrio cōſūatus.Sed & Qua
drati qui Publio martyri ſucceſſerat in ſacerdotio meminit. ſi-
mul & memorat.qđ labore eius & īduſtria reddiuiuus quidam
in eis calor fidei reparatus ſit.Et illud in eadem deſignat epiſto
la.q; Dioniſius Ariopagites qui ab apoſtolo Paulo īſtructus cre
didit xpō.ſcđm ea que in apoſtoloꝝ actibus deſignātur. primus
apud Athenas ab eodē apoſtolo epūs fuerit ordinatus. Ferē &
alia eius epiſtola ad Nicomediēſes.īqua hereſim Marcionis īpu
gnat.& eccliaſtice fidei regulā mirabili ratione cōſtituit. Scribit
& aliā eccliē Gortinēſiū cereriſq; ſimul eccleſiis Crete.īqua epi-
ſcopū ipōꝝ Philipphū uelut magnis uirtutibus & optimis ſtudiis
preditū ꝓteſtat.Dicit aūt ab hereticoꝝ cōuiuiis abſtinēdū. Scri
bit & aliā eccliē Amaſtrenoꝝ.ceteriſq; cū ea Pōti eccleſiis.inqua
Bachilidis & Helpirti meminit.tanq; q eū cohortati ſint ad ſcri
bendū.Et multa in ea ex diuinis ſcripturis explanat·ſimulq; epi
ſcopi eorum mentionē facit nomine Palmee.Sed & denuptiis &
caſtitate plurima cōmemorat.Et exquccūq; lapſu reſurgentes &
cōuertentes ſe

conuertentes se a peccato.etiã si ab heretica peruesitate resiliant
suscipi iubet.Coniũgit & his alia eius eplã ad Gnosios.inqua cõ
monet & deprecatur eprñ eorꝝ Pynitũ.ne grauia honera discipu
lorũ ceruicibus superponat.ne uefribus necessitatẽ cõpulse casti
tatis inducat.inquo nonnullorꝝ periclitetur infirmitas . Ad que
rescribẽs Pynitus Dionisio sentẽtiã quidẽ cõsilii melioris amplec
titur. Simulqꝫ obsecrat eũ.post illa que prius scripserat robustio
ris iã & ualidioris cibi decetero scripta trãsmittere.quibus adme
liorẽ profectũ ecclie sue populus aleretur.ne sẽper cibo lactis in
herẽtes.paruulorꝝ uitã in corpore iã senescẽte perdurẽt.Simul &
recte fidei sue insignia.& sollicitudinẽ quã erga curã plebis expẽ
dit.eruditionisqꝫ ac sapientie & uerbi diuini.in hac eplã Pynitus
nobis uelut in quodã speculo uiuentẽ sui dereliquit imaginem .
Dionisii aũt fertur & alia ad romanos data ad eprñ Soterem.In
qua instituta antiqtus tradita in ecclia romana custodiri libẽter
ãplexũ.se his indicat uerbis.A principio nãqꝫ moris est ĩquit no
bis oms fratres uariis iuuare beneficiis.multisqꝫ ecclesiis que sũt
per diuersa terrarꝝ loca cuncta quibus indigẽt destinare.Singulo
rum quoqꝫ necessitates in oĩbus cõsolari. Sed & permetalla fra
tribus relegatis.que usus poscit prebere . Hec abinitio romane
ecclesie facere moris fuit.apatribus sibi huiuscemodi institutiõe
dimissa.& semp integre custodita.Beatus uero epũs uester So-
ter.non solũ seruauit que patres tradiderãt. sed & auxit in meli
us. Qui nõ tantũ sãctis que usus corporalis poscit ĩpartit.uerũ
& adueniẽtes fratres clemẽti satis & mitissimo cõsolatur alloqo
& tanq̃ Pium se ac religiosum patrẽ singulis exhibet. In hac ipã
scriptura meminit etiã epistole Clemẽtis adcorinthios scripte.si
gnificãs uetere instituto & antiqua consuetudine semp ipsã epi
stolã lectã esse in ecclia.Deniqꝫ sic dicit.Beatã ĩquit duximus ho
diernã dominicã diem.inqua legimus epistolam uestram quã &
semper ad nostri cõmonitionem legimus.sicut & illam priorem
aclemente ad nos scriptam. Idem adhuc ipse de epistolis suis tã
quam falsatis a quibusdam.hec scribit. Epistolas enim quasdam
fratribus rogantibus me scripsi . quas tamen apostoli sathane
zizaniis repleuerũt

zizaniis repleuerũt.quedã auferentes alia autẽ addentes.quibus ue repoſitũ eſt in iuditio dei. Quid aũt miꝝ ſi dnica uerba ſcẽ ſcripture falſare conati ſũt.qui uilia hec que nos ſcripſimus corruperũt.Fertur adhuc & alia preter iſtas Dioniſii ad Chriſophorum fideliſſimã ſororẽ ſcripta.inqua cõueniẽtes uel ſexui uel mẽſure eius rõnabiles ei diuini uerbi exhibuit dapes. Sed de Dionyſio ſatis dictum . ¶ Cap.xxiiii.

THeophili uero quẽ Antiochie epm̃ ſupra diximus.ferunt̃ tres inſtitutionũ libri ad Autolicũ ſcripti.Et alius aduerſũ hereſim Hermogenis.inquo & teſtimoniis utitur de reuelatione Ioãnis.Sed & alii extant eius inſtitutionũ uariaꝝ libri.Igitur ea tẽpeſtate hereticis per oẽm locũ zizanoꝝ modo pura uerbi dei ſemina maculãtibus.& areas aplice doctrine adulterina admixtiõe fedantibus.ex oĩ parte ſacerdotes dnĩ uelut uigilãtes agricole.excutere eoꝝ & expurgare mala ſemina nitebant̃.& tanq̃ ſolliciti paſtores . inſidiantes lupos gregibus Criſti . clamoribus ſimul inſectationibuſq; repellere.cõmonendo fratres.inſtruẽdo. ſcribẽdo etiã longe poſitis.Ipſos quoq; interdũ ſicubi corã deprehẽdiſſent cõminus perurgendo.& uerboꝝ lucta ac diſputationũ certamine proſternendo.Alii etiã poſteris cõſulentes.queſtiones eoꝝ & peruerſas obiectiones.editis cõmẽtariis cõfutando.Inter quos & Theophilus de quo nunc loquimur.non ignobili aduerſũ eos ideſt aduerſum martionẽ indicatur ex his que legimus diſputatiõe cõgreſſus.Huic igitur ſeptimus ab apoſtolis in Antiochene eccle ſacerdotio.Maximus ſucceſſit.Sed & Philippus quẽ Gortinenſis ecclie epm̃ ſupradiximus.nobile etiã ipſe monimẽtũ ad uerſũ Martionẽ dereliquit.Similiter & Hyreneus . ¶ Cap.xxv.

m ¶ Agnificentius aũt ceteris Modeſtus . qui oms ipſius deceptiones & fallatias retecto quo uelabãt̃ nequitie tegmine

n denudauit . ¶ Cap .xxvi.

QUelito quoq; Sardenſis antiſtites eccleſie .& Appollenaris apud Ierapolim eccliam regens.celeberrimi inter ceteros habebant̃.Qui & Impatori Romano apollogeticos ſimiliter libros pro noſtra fide luculẽtiſſime cõſcriptos porrexerũt. Hoꝝ quãta

relicta ſint

relicta ſint moniñta que ad nrām uſq; notitiā peruenerūt.infra oſtēditur.Melitonis de paſca libri duo.De optima cōuerſatione liber unus.Sed & de prophetis. De ecclīa.De die dnīca.De fide hoīs.De figmēto.De obediētia fidei.De ſenſibus.De aīa & corpore & mente.De lauacro.De ueritate.Item de fide.De generatione Criſti.& de prophetia eius.Item de aīa & corpore.De hoſpitalitate.Itē liber qui dicit clauis.De diabolo & reuelatione Ioānis.De deo corpore induto.Et poſt oīa liber ad Antoninū Verum·In libello ſuo de paſca.tēpus quoq; quo ſcribit inſinuans ita dicit.Sub Sergio inquit Paulo procōſule Aſie.quo in tēpore Sagaris martyrio coronatus eſt.q̄ſtio ingens oborta eſt apud Laodiciā de paſca.quibus diebus hec ſcripſimus.Huius etiā ipſius libelli mentionē facit Clemens Alexādrinus in opere ſuo ubi de paſce rōne ſcribit.q; ſe dicit ex occaſione huius ipſius libelli qui
¶ Amelitone prius editus fuerat ſcribere. In eo aūt libro quē ad Impatorē ſcribit.talia quedā memorat illis tēporibus aduerſum nos geſta.Quod nūquā inquit factū eſt.nunc perſecutionē patitur genus pioꝝ.Effugantur undiq;.nouis decretis per omnem
¶ Aſiā promulgatis.Impudentes nāq; hoīes & calūpnioſi qui rapere aliena deſiderant.occaſione accepta impialiū preceptorum . more predonum die noctuq; craſſantur & diripiunt innocentes Et poſt aliquāta iterū dicit.Et ſi quidē te iubente hoc faciunt.bonum credamus quicquid Iuſto Impatore iubente committitur
¶ Sed & nos libenter ferimus mortē quā a te cognoſcimus inrogari.Sed hoc eſt ſolū q̄d te obſecramus.ut ipſe prius mīſtros ꝑ teruitatis huius requiras.& ſi ate mādate ſūt iſte quas inrogāt mortes.ipſe diſcutias.Si uero tuā quoq; cōſciētiā preceptū iſtud tam īmane & tā barbarū latet.obſecramus ne nos deſpitias & patiaris religioſos ciues tam publico latrocinio iugulari. Et iterū poſt aliquāta addit etiā hec.Etenim philoſophia hec qua nos utimur.primo quidē florebat apud Barbaros. Introducta eſt autē etiā Romane ueſtre cōuerſationis Auguſti tēporibus.Ex quo & regni ueſtri ſublimius culmñ aſcēdit.obſeruantie huius auſpitiis eleuatū.Cuius imperii feliciter propagati.tu felix ſucceſſor exiſtis
& traditum tibi

& traditū tibi feliciter ſeruas una cū filio.Propter qđ & ſimul ti bi cū Imperio traditū nrē philoſophie ritū pari religione cuſto di.uelut qui ingreſſu ſuo partibus ſuis cauſā proſperitatis intule rit.& fidē que cū ipſius Auguſti felicitatibus adoleuit.integram tu quoq; nunc regnans illibatāq; conſerua.Q uia nec ipſi Au-guſto in ingreſſu eius uel īproceſſu triſte aliquid accidit. Sed & contrario leta oīa.& oīa magnis ſucceſſibus plena.obſecrantibus deū ſūmū pro Imperii eius ſtatu religionis huiuſce cultoribus . Nec quiſquā principū niſi Nero ſolus & Domitianus.nequam hoīm ſuggeſtionibus aduerſati ſūt dogmati noſtro.Ex quo⁹ tē pore accidit nos falſis calūpniis infamari.Sed illo⁹ errorē qui ex ignorātia uenerat.emendauerūt patres tui.qui frequētibus poſt modū decretis.aīaduerterūt in eos qui auderēt moleſtie aliquid huiuſmodi cultoribus inrogare.In quibus auus tuus Adrianus & ad alios quidē multos iudices.precipue tam̄ ad Fundaniū pro cōſulē Aſie ꝓhoc litteras dedit.Pater uero tuus tecū pariter Ro māi regni apicem regēs.oībus qđē generaliter ciuitatibus.maxīe tamē Adlatriſſeos & ad Theſſalonicēſes.& ad Athēiēſes. ꝓ his mittit edicta. Te uero multomagis eandē credimus ſeruare ſen tentiā.īmo & multo clementius confidimus prouiſurū.tanq̄ qui uere philoſophie & pure religionis amator exiſtas.Hec & multa alia nobiliter ab eo ſcripta in libello de quo memorauimus infe rūtur.In his aūt que & de explanatione ſcripturar⁹ ſcribit.quaſi īprefatione enumerat.que ſint uolumina ueteris teſtamenti que incanone debeāt obſeruari.Q uā partē ſcripture.indere his ne-ceſſariū puto.Melito Oneſimo fratri ſalutē.Q m̄ quidē frequē ter me rogaſti pro ſtudio qđ habes erga uerbū dei.ut excerpam tibi teſtīonia ex lege & prophetis de ſaluatore & de fide noſtra. ſimulq; indicē qui ſit ordo uel numerus ueteris teſtamēti uolu minū.Poſtulata libenter expleui.ſciens qđ ſit inte diſcēdi ſtudiū uel quāta fidei deuotio.& ut eterne uite deſiderio nihil prepōis Scias ergo perrexiſſe me uſq; ad orientis locū.ubi predicationis noſtre cepit exordiū.& ubi geſta ſūt illa oīa que legūtur ſcripta ībiq; diligēter de oībus exploraſſe.que eſſent ueteris teſtamēti uolumina.Ibi igitur que cū oī īueſtigatione cōpi hec ſūt .Moyſi

libri quinq;

libri quiq;.Genelis.Exodus.Numerus.Leuiticus.Deuteronomiū Tum deinde Iesus naue.Iudicū.Rut.Regnorum libri quatuor. Paralippomenon libri.ii.Psalmi Dauid.Salomōis prouerbia.que & sapiētia.Eccliastes.Cantica canticoꝝ.Iob.Prophete aūt. Isaias. Hieremias.Duodecim prophetaꝝ liber unus.Daniel & Ezechiel. Esdras.Ex his ergo & Eglogas tibi . idest excepta testimonia in sex libris digesta transmisi.De Melitōis monimētis ista cōperimus a Pollenaris uero cū multa a multis habeantur ¶ Ca.xxvii. ad nos tamen ista sūt que uenerunt.Apollogeticus liber ad predictū Impatorē scriptus.Et aduersū paganos libri quinq; De ueritate libri duo.Et quos postmodū edidit aduersū Catafri gas.Montanū scilicet.& pseudo prophetissas eius.q tūc primum deuiandi arecto itinere exordiū sumpserant. ¶ Ca.xxviii. Sed & Musani cuius ī precedētibus fecimus mētionē.ferē libellus multa elegātia scriptus ad quosdā fratres.qui declinauerant ad heresim que dicitur Encratitaꝝ.tūc nuper exortā.Cuius auctorē extitisse Tacianū sermo asserit.illo ipso de quo insuperioribus memorauimus beato Iustino testioniū dante.cuius eū & discipulū ferūt. De quo tamē Hyreneus in prīo libro cō tra hereses hoc refert.A Saturnīo īqt & Martiōe descēderunt hii q uocāt Encratite.nuptias refutātes q̄ adeo antiqtus īstitute sūt.& subtiliter accusātes illū q abinitio masculū & feīam ad restitutionē huāni generis fecit.Sed &ab aīalibus abstinēdum predicāt.īgrati exīstētes deo.q hec huāis usibus ꝓcreauit. C.xxviiii. Contradicūt etiā plurimū hoīs saluti inimici.Et hoc nūc in uētum est ab his qbus Tatianus qdā auctor extitit.& hu iuscemōi blasphēias ītroduxit.Qui fuit qdē adiutor Iustini.sed dōec cū ipō fuit.nihil tale sētire ꝓdidit.Postea uero quā ille martyr effectus ē.abscidit se ab ecclesiis.doctoris adrogātia tumidus & elatiōe nimia īflatus.tāq̄ q se ceteris duceret meliorē.ꝓprium malēs quā a ueteribus traditū docēdi īstituere stilū.seclā q̄dā īuisibilia scdm Valētini fabulas ītroducēs.Nuptias aūt & fornicationē corruptionēq;.pari iudicās lege.silia Martiōi Saturninoq; confirmās.De salute uero Adā īdubiū deducēda.nouis qōnibus cō mentatur. Et paulopost idem Hyreneus addit etiam hoc. Nō

Non multo

¶ Non multo aũt inquit post. Seuerus quidã supradicte hereſi robur adiungens. fomẽta maxĩa eius ſectatoribus preſtitit. unde & magis Seueriani appellati ſũt. qui utunt quidẽ lege & prophetis & euangeliis. ſed propria quadã interpretatione ſcripturarum ſenſũ peruertũt. Obtrectant aũt Paulo apoſtolo. & refutãt eius epiſtolas. Sed neq; actus apoſtolorꝫ ſuſcipiũt. ¶ Verũtamen prior eorꝫ auctor Tatianus collationẽ quandã faciens euãgeliorꝫ. neſcio quomõ cõpoſuit euãgeliũ unũ ex quatuor qđ Diateſſerũ nomĩa uit. quod etiã nũc habetur a multis. Dicitur aũt & nonnulla a ſermonibus apoſtoli ꝑmutaſſe. tanquã qui emẽdare uelit ordinẽ cõpoſitionẽq; uerborꝫ. Reliquit aũt hic ipſe infinitũ librorꝫ numerũ. Sed ille quẽ aduerſũ gẽtes ſcripſit liber. ex oĩbus ſcriptis eius precipuus & ualde utilis cõprobatur. Sed de his ſatis dictũ.

PFr idẽ tpũs inũeris hereſibus ubiq; pullulãtibus ¶ C.xxx. & precipue apud Meſopotamiã. Bardeſanes qdã uir diſertiſſimus in Sirorꝫ lingua. & uehemẽs dialeticus. aduerſũ Martionẽ. alioſq; nonnullos dialagos ſcribit. quos propria lingua cõpoſitos edidit. Sed & plura alia eius extant uolumina. que diſcipuli eius in grecũ uertere ſermonẽ. Erat nãq; ita potens in uerbo & doctrĩa. & indiſputatiõibus ualidus. ut plurimos & nobiles uiros habuit ſectatores. Eſt & eius ad Antoninũ de Fato potentiſſimus dialogus. Sed & alia multa ſcribit que ſatis utilia & per neceſſaria perſecutionũ que tũc erãt tẽporibus extitere. Referũt aũt hũc ipſũ fuiſſe primo de Valentini ſcola. Sed cũ magiſtrum notaſſet erroris. & ineptas eius fabulas arguiſſet. uiſus eſt ſibi ad meliorẽ ſectã fidei ſentẽtiã cõuertiſſe. Nec tamẽ ex integro ueterum errorꝫ ſordes maculãq; depoſuit. Eiſdẽ uero tẽporibus etiã romane eccl̃ie Soter epiſcopus uiuendi finem fecit.

¶ Explicit liber. iiii. ¶ Incipiũt capl̃a li.v.

¶ Cap.i. ¶ Quanti & quẽadmodũ ſub Seuero apud Galliã. ꝑ pietate ſubierit mortẽ. ¶ Ca.ii. ¶ Vt martyres quãdiu habebant̃ in uita. oĩs qui in perſecutione laſpi ſũt reuocabãt. ¶ Cap.iii. ¶ Qualis Attalo martyri apparuit uiſio ¶ Ca.iiii ¶ Vt martyres ¶ Hyreneũ ſua cõmendatiõe proſecũtur ¶ Ca.v ¶ Quẽ admodũ ſub Marco

ſub Marco Aurelio Ceſare noſtrorꝝ precibus exauditis pluuiã preſtitit deus .¶ Ca.vi.¶ Enumeratio epiſcoporꝝ q fuerint ro me .¶ Ca.vii.Quod uſqꝫ ad illa tẽpora perfideles mi acula fie bant .¶ Ca.viii.¶ Quẽadmodũ Hyreneus canonẽ ſcriptura rum diuinarum diffinit.& de .lxx. iterpretibus .¶ Ca.viiii. Enumeratio ſub Cõmodo ſacerdotũ.¶ Ca.x.¶ De Pantheno philoſopho .¶ Ca.xi.¶ De clemẽte Alexandrino .¶ Cap .xii. ¶ De epĩs hieroſolimorꝝ .¶ Ca.xiii.¶ De Crodone & Martiõis ſecta .¶ C.xiiii.¶ De pſeudo prophetis Catafrigarꝝ .¶ C. xv. ¶ De Sciſmate q̃ ſublato factũ eſt rome .¶ Ca.xvi.¶ Que de ¶ Montano & pſeudo prophetis ferũtur .¶ Ca.xvii.¶ De Mil ciade & ſcriptis eius .¶ Ca xviii.¶ Quanta etiam Apollonius ¶ Catafrigas confutando proſequitur .¶ Ca.xviiii.¶ Serapionis de ſecta Catafrigarꝝ .¶ Ca.xx.¶ Que Hyreneus contra hereti cos apud urbẽ romam diſceptauit .¶ Ca .xxi .¶ Quod rome ¶ Apollonius martyriũ paſſus eſt .¶ Cap.xxii.¶ Qui tunc epi ſcopi nobiles habebãt .¶ Ca.xxiii.De paſce queſtiõe .¶ C. xxiiii. ¶ De dubitatione que orta eſt apud Aſiã .¶ Ca.xxv .¶ Vt om nibus una ſententia de paſca cõplacuit.¶ Ca.xxvi.¶ Que de ¶ Hyrenei ſcriptis ad nos uſqꝫ peruenerũt .¶ Ca.xxvii .¶ Qui e etiã ceterorꝝ qui hiſdẽ tẽporibus floruerĩt .¶ Ca .xxviii .¶ De his q Artemonis introduxerũt ſectã.qualis moribus fuerit . ¶ Ca.xxix.¶ Quo quo pacto ſacro ſcõs libros temerare auſus ſit.

Expliciunt capitula . Incipit liber.v.

IGITVR Soteri epiſcopo octo annis in urbe Ro ma ſacerdotio miſtrato.duodecimus ab aplis ſucce dit Eleuterius.ſeptiodecimo anno ĩperii Antonini ¶ Veri.Quo in tẽpore p multas romani orbis ꝓuintias ex adcla matiõe & ſeditiõe uulgi pſecutiões aduerſũ noſtros diriſſie con citate ſũt.ita ut multa milia martyrꝝ p loca ſinglã fierẽt.Q đ co nicere ex his facile poſſumus.q̃ ad rerum geſtarum memoriam conſeruandam.litteris mandata reperimus. Et quamuis de hoc plenior nobis narratio quam de ſingulorum martyriis proſecuti ſumus ſui

ſumus ſui ſub titulo uideantur expoſita.que inſtructionem pari
ter doctrine & ſcientie neceſſariā non minimā continet.tam̄ que
etiā preſenti operi competere duximus pauca īferemus emultis
Alii nāq; ſcriptores hyſtoriarū referant bella.trophea. uictorias
magiſtratuū.ducūq; fortia geſta concelebrēt.morteſq; ciuiū aut
hoſtiū narrēt.patriam.coniuges.liberos. diuerſis cuncta cedibus
confuſa deſcribāt. Noſter hic ſermo quia narrationē cōtinet de
his que ad deū pertinēt rebus.abſurdū non erit ſi bella deſcri-
bat.que caro pro aīe ſalute perpeſſa eſt.& pugnas quas aīa ut ce
leſtem patriā recuperaret excepit.ſi certamia eius referat que p
fide ueritatis exegit.in quibus non aduerſū mortales milites.
ſed aduerſum ſpirituales demōes dimicauit.nō pro libertate car
nis.ſed pro ſpiritus libertate.Si inquā monimentis litterarū mā
demus prelia.que non pro terrarū ſpatiis.nec prouītiarū poſſeſſio
nibus.ſed pro celorū regno & paradiſi hereditate peracta ſūt.Nō
regi mortali imperiū queſitura.ſed ab immortali rege omnium
deo triūphorū gloria perceptura. ¶ Cap. i.

GAlliarū nobiliſſime urbes. Lugdunenſiū ciuitas habetur
& Viennenſium. Quas precipiti lapſu preterfluit Roda
nus nobiliſſimus fluuiorū.In his que & quanta erga dei marty-
res geſta ſint ſupra memoratis Antonini Veri tēporibus.deſcri
pta per ordinē ab eis ad eccleſias Aſie & Frigie fideli relatione
tranſmiſſa ſūt.De quibus ut fides certior habeatur.ipſa ſcripto
rum exempla ſubitiā.Serui criſti habitātes apud Viennā.& Lug
dunū Gallie urbes.fratribus qui per Aſiā & Frigiā eandē quam
nos redēptionis criſti fidē & ſpecie gerunt.pax uobis & gratia &
gloria adeo patre.& criſto Ieſu dnō noſtro. Et cū nonnullā ue-
lut īprefatione proſecuti uiderentur.poſt aliquāta ita rerum ge
ſtarum ordiunt̄ initium.Tribulationis aiunt noſtre magnitudi
nem & gentiliū furorē quem ſanctis martyribus intenderunt ſi
cut eſt enumerare.ne preſentes quidē ipſi ſufficimus.ne dū ſcri
ptura cōprehēdere.Oībus etenī uiribus cōgreſſus ē inimicus.tāq
q iā p acerbitatē pſecutiōis aduētus ſui oſtētaret initia & pro hoc
inſtitueret & informaret mīſtros ſuos.aduerſus ſeruos dei oñe
miniſteriū ſceleris

miniſteriũ ſceleris & crudelitatis explere.ita ut primo domorũ nobis prohiberet̃ habitatio. Tum deinde uſus balnearũ. Poſt etiã proceſſus ad publicũ. Ad ultimum ne oĩno inquolibet loco domi foriſq; publico priuatoq; uideremur. ¶ Sed aderat dei gratia.que fragiliores quoſq; noſtrorum demanibus eorũ eripiebat Procedebãt aũt in mediũ uiri ſtabiliores colũpnis.qui poſſint p patientiã ſuã nõ ſolũ ferre impetus quos excogitabat inimicus. ſed & ultro expetere.& ſpõte ſe oĩbus uel obprobrioꝝ uel tormentoꝝ crutiatibus obiectare.& laceſcẽtibus iam pene tortoribus.ipſi adhuc parũ putare.pro eo q; morã ſibi hãc eſſe quodam modo ad Criſtũ feſtinãtibus crederẽt. Rebus fere ipſis & patiẽtie uirtute clamãtes.quia non ſunt condigne paſſiones huius tẽporis ad futuram gloriã que reuelabitur innobis. Ferebãt ergo fortiter adclamationes aduerſũ ſe & probra atq; iniurias populi & contumelias eorũ laudes ſuas ducebãt.Sed & uerberari ſe ab eis ac lapidari.& concludi patienter accipiebant.equaminiter ſuſcipientes quicquid illud furentis uulgi excogitaſſet inſania. Deniq; quodã tẽpore adſtante tribuno & prioribus ciuitatis.proſolis adclamationibus populi correpti & in carcerẽ truſi ſunt fratres.uſq; ad preſẽtiam preſidis cuiq; aduenięti offerunt̃.In quos ille tanta crudelitate uſus eſt.ut ſeuitie eius ſpẽs ſingulas nemo poſſit exponere. ¶ Vectius igitur Pagathus unus ex fratribus. qui & in deum perfectã caritatẽ & in hoĩes integrã cuſtodiret. ciuius uita cũ eſſet adoleſcens ita erat examinata rationibus & probata ut etiã grauiſſimis ſenibus preferretur. Incedebat enĩ ĩ oĩbus mandatis & iuſtificationibus domini ſine querela. Ad obſequia quoq; ſeruoꝝ dei promtiſſimus erat. Is cum Zelo diuĩo & feruore ſpiritus plenus.tam crudelia ſeruis dei ſupplitia uideret inferri.& contra ius faſq; tot penas humanis uiſcenbus excogitari.indignitatẽ rei ultra non ferens.poſcit ſe audiri pro ciuibus optĩs q̃bus nihil ĩpietatis cõmiſſũ ꝓbari poterat locuturũ. Erat enĩ & nobiliſſimus ĩter ſuos.& eruditiſſimus. Verũ cũ defenſionem eius non reciperet obſtinatio iudicis.inquirit tantum ab eo.ſi eſſet & ipſe criſtianus. ¶ Vtq; criſtianũ ſe eſſe clariſſima

& libera uoce

& libera uoce teſtatus eſt.tanq̃ aduocatus inquit criſtianorũ & ipſe uinctorũ numero ſotietur. Sed nihil illi quidẽ quid dicerẽt ignorabãt.Ille uero habẽs inſe aduocatũ pronobis letum.hoc no mine meruit honorari.ſãcti preſbiteri Zacharie qui erga ſãctos plenitudinẽ caritatis oſtenderat ſecutus exẽplũ. Q ui & ipſe dũ fribus adeſt.& defenſionẽ libertatis que in noſtra religione con ſiſtit exſequitur . dominicũ ſecutus exemplũ.aiam ſuã pro cu bus ſuis poſuit & pro amicis. Et ideo cũ hoc pariter uelut diſci puli fideles Criſti.in regno uenturo ſequẽt agnũ quocũq; uadit

¶ His igitur optimis & fideliſſimis ducibus ulus.oñis reliquus ſã ctorũ chorus . promti & alacres aias ſuas pro fidei libertate põe bant. Aliqui aũt impares & infirmiores inuẽti.& ad inlate ꝓſe cutionis euehendũ pondus iualidi.decẽ ferme numero lapſu tuo luctũ nobis & ingentẽ triſtitiã reliquerunt.& multos aios quos prioꝝ fides accenderat infregerũt. Vnde & oñs ualdẽ ꝑterri ti ſumus.nõ propter tormẽta que crudelius uidebant inferri . ſed pro exitu cõfeſſionis incerto.quia multo nos grauius lapſus noſtroꝝ.quã ea que inferebãtur tormenta cruciabãt. Compre hendebãtur tam̃ cottidie.quos dignos dominus iudicabat in lap ſorũ numero ſubrogari.ita ut exutraq; eccl̃ia oñs qui ſtudioſi & magni uidebãtur.& quoꝝ labore & induſtria regebantur eccl̃ie uniuerſi pariter tenerẽtur. Accidit aũt etiã ſeruos comprehẽdi quorũdã ex noſtris paganos.qm̃ quidẽ publice iuſſũ fuerat req ri oñs & teneri.Q uiq; demonis inſtinctu cũ tormẽta pertime ſcerent que ĩferri ſcĩs uidebãtur.monẽtibus ſe ĩ hoc ipſo militi bus quibus ita fuerat preceptũ.cõmenti ſunt aduerſũ nos.uelut

¶ Thieſteaſcenas. & inceſta edippia perpetrantes.& alia que nec proloqui aut cogitare nobis fas eſt.& que ne credere poſſumus aliquãdo apud hoies geſta .Q ue cũ de nobis diffamata fuiſſẽt in uulgus.horrori maxĩo & execrationi apud oñs hoies eſſe ce pimus.etiã apud eos qui prius aliquid moderatiõis erga nos ſer uandũ eſſe cenſebant.Et omẽs ſimul fremere aduerſum criſtia nos.atq; ĩſanabili odio furere ceperũt.Tũc uidimus cõpleri illud qđ a dnõ dictũ ẽ.qa uẽiet tẽpus.ĩ quo oĩs q occiderit uos putet

ſe obſequium

se obsequiū offerre deo . Post hec iā supra omē narrationis genus . & supplicioꝝ & cruciatuū modū . qui sanctis martyribus inferebatur perurgente sathana . quo scilicet etiā illoꝝ confessione tale aliquid eliceretur a nobis esse cōmissum.in quo omēs pari atq; eodē furore persistebant.uulgus.iudex.officiū . milites perurguentes precipue Sanctū noīe quēdā diaconum Viennensem . & Maturū neofitum quidē . sed infide & patientia robustissimū . Sed & Attalū pergamenū ciuē . qui colūna & firmamentū ecclesie nostre in oībus fuit . & Blandinā feminā . p quā cristus ostēdit.qa ea que apud hoīes despecta sūt.& cōtēptui habentᵉ.in magna gloria apud deū ducuntᵉ . & quia caritas eius que fragilia sūt per naturā . per gratiā facit esse firmissima . Cū enī.oīs nos de ea trepidaremus . sed & ipsa eius carnalis dnā que erat exnumero martyrū uereretur.ne forte Blandina cederet intormentis . & pro debilitate corporis uix ad prime confessionis tormenta sufficeret . tanta tollerantie uirtute firmata est ut resoluerētur prius & cōciderent carnificū manus.qui sibi pro contentiosa iudicis animositate inuicē succedebāt ¶ Deniq; aprima luce usq; ad uesperā tormenta semp innouātes . ad ultimū uictos se confitentur . stupentes quomō in ea spiritus permanere . cū nihil iam in illa ex corpore supplitio resedisset . Sed illa uere beata.ut postmodū nobis ipsa dixerit.quotiens uocē confessionis emisit . & cristiana sum proclamauit . totiēs noue uires corpori reddebantᵉ . & tanq̄ ablutis per confessionē doloribus.īstaurabatur recentior ad agones.Etq; quo magis intellexerat qđ uox pia sensū doloris extingueret . sepius & alacrius cristiana sum & nihil apud nos mali geritur proclamabat . Diaconus quoq; Sanctus noīe. etiā ipse supraquā dici potest.& supra quā humanā fas erat ferre naturā . acrius insistētibus ministris demonū quo aliquid ab eo elicere possent cōfessiōis inlicite . noua penarum genera pertulit . & que longe substantiam humane.conditionis .excederent . At ille uir deo plenus intantum crudelitates eorum risit . & ferinam in questione seuitiam. ut nunquam dignatus sit.uel qs esset genere . unde nec domum

nec patriam

nec patriã . uel nomen ſaltim ſuũ eis fateri. Sed de his ſingulis interrogatus nihil aliud in oĩbus tormentis . niſi criſtianũ ſe eſ ſe reſpondit . Hoc mihi nomen . hoc genus & patria eſt. Ali ud inquit omnino nihil ſũ . quã criſtianus . Vnde & incredibi lis eos agitabat inſania . q̃ tantis penaꝝ generibus conſumptis extorquere ei nec profeſſionẽ quidẽ proprii uocabuli potuiſſent Ad ultimũ cãdentes laminas eris & ferri erga ĩguinis loca & de licatiora queq; mebrorũ inſtauratis ignibus adhibent . ex quo carnes quidẽ eius aduſte igni defluebãt . Ipſe uero permanebat ĩmobilis inconcuſſus . intrepidus . celeſtibus eterniſq; fõtibus qui procedũt deuentre Ieſu humanas inſe tẽperans flãmas. Ve rũtamẽ mẽbris oĩbus martyr erat . & toto corpore unnm uul nus horrebat. Perit in eo humane forme agnitio . & non ſolũ qui eſſet . ſed & quis eſſet tormẽtoꝝ crudelitas ne agnoſci poſ ſet abſtulerat . Criſtus tamen in eo ſolus per martyrii gloriam recognoſcebatur . qui per eius patientiã deſtruebat aduerſarias poteſtates . & ſuos mĩlites per tollerãtie roborabat exemplum. oſtendẽs oĩbus quia nihil terribile ẽ ubi diligitur pater . nil do loſi eſt ubi fides criſti eſt . Sed artifices ſcelerũ nequaquã mar tyris erubuere uirtutẽ . Poſt paucos etenĩ dies conſiderãtes q̃ ſi tumentibus adhuc uulneribus que indignarẽtur etiã admolliſ ſimũ manus tactũ tormẽta rurſũ inferrent . & denuo mẽbra iã putrefacta uexarent. Vnũ eduobus fore . aut in ſua eũ impie tatis iura ceſſurũ.aut ſi intormentis aĩam poſuiſſet . terrotẽ cru delitatis & metũ ceteris intentandũ . Sed hoc longe cõtra quã impii cogitauere ceſſit . Nam q̃ uix credi ab infidelibus poteſt reſtitutũ eſt in primã ſpeciẽ corpus per ſecunda tormenta . Et offitia membroꝝ que abſtulerat prima crudelitas . ſecunda re parauit . ita ut iterata ſupplitia nõ ei iã penã cõtulerint . ſed me delã.Sed & Blãdina quã pauloãte mẽorauimus . ſimili exẽplo ad ſupplitia ſecunda reuocat . Q ue cum ſemiuiua pene & in mor tis quodã cõfinio poſita iteratis fuiſſet pulſata cruciatibus.uelut eſompno quodã ſubito euigilãs . ĩmemoriã future beatitudinis uenit . & uoce conſtanti tanquã de excelſo edito contionaretur ad populum .

ad populum. Multum īqt erratis ouiri ꝙ putatis īfantum uiſce ribus ueſci eos. q ne mutoꝝ qdē aīalium carnibus utunt̄. Et ſic īconfeſſione ꝑdurās iteꝝ numero martyꝝ ſotiata retrudit̄. C. ii.

SEd poſtea quā ꝑ beatoꝝ martyꝝ patiētiā tyrannica eua nuere ſupplicia. aliis rurſus diabolus machinis oppugnare parat famulos dei. Quo ſcilicet afflictione carceris & penali ſqualore cōſumpti. ac ſeptīo ut dicūt puncto in neruo pedes cō tra quā credi fas eſt diſtenti. in intimo tenebraꝝ loco per oīa pe naꝝ genera que furētium ſeuitia excogitare poterat deperirent

¶ Quāplurimi ergo hoc genere inergaſtulis cōſumunt̄. dnō ſuſci piēte eoꝝ huiuſcemōi exitum. qbus nec ibi defuit diuine maie ſtatis auxilium. Aliq̄ti etenī ex his qui ſeuiſſima tormēta ꝑtule rant. nec huāne aliquid medele ꝑmiſſi ſunt cōſequi. miꝝ in mo dum uirrute dnī cōualeſcere. & ſubitā m̄tis alacritatē ac deſpera tum corporis robur recuperare ceperunt. ita ut cohortatiōe ſua ceteros ad patiētiā confirmarēt. & qui īpatientes erāt penarum illi magis qui nuper fuerant correpti. & quorum corpora non dū torm̄ta ſolidauerāt. illi deniq; erāt q pedoris horrore & cō clusionis tenebris necabant̄. Veꝝ beati Fotini Lugdunēſis epī glorioſā martyrii confeſſionē. fas non eſt ſilētio preterire ¶ Qui cum nonagenario maior eſſet etate & corpore. utpote illius eui inualidus. cetera pene iā mortuus. ſolo martyrii amore uiuebat.

¶ Ducit̄ autē ad tribunalia. īmo potius defertur. ſenio & languore reſolutus. Cuius adhuc ſolum aīa ſeruabat̄. ut Criſtus ꝑ eā ma gnificentius īfragili corpore triumpharet. Statuit̄ interea ſenior pro tribunalibus īpie plebis. undiq; clamor attollit̄. hunc ipſū eſ ſe inſonāt criſtianum. Tum uero apreſide īterrogat̄. qs nā eſſet xpīanoꝝ deus. Reſpōdit. Si dignus fueris ſcies. Hinc uero cunc tos uelut rabies īmenſi cuiuſdā furoris inuaſit. ita ut qui prope aſtabāt. pugnis. alii calcibus ſubigerēt ſenē. nec etati nec grauita ti aliqd reuerentie deferentes. Illi autē qui longius erāt. quicqd furentibus teli ueniſſet in manus eminus iaciebant. ita ut unuſ quiſq; ſummi ſibi eſſe delicti duceret. ſi aliqd īſenem ſceleris nō intuliſſet. In hoc enim uindicādos deos ſuos eſſe credebāt. Quē

cum ſeminecē

cum seminecē proiecissent in carcerē.incōtamīatū paulopost spi
ritū reddidit.Per idē tēpus īmensa quedā dei dispēsatio procura
tur.& mīa ex insperato cristi dnī arte conqritur. quod nūquā
fere prius a persecutoribus gestū meminimus.Om̄s enī hii qui
primo cōprehēsi negauerāt fidē correpti tradūtur in carcerē. Et
quo infelicibus ne solam̄ quidē penalis prestaret̄ exitii.nō quasi
xpīani iā.sed tanquā homicide & incesti detinebant̄.habētes mi
seri duplicē penā.Q m̄ quidē ceteroꝝ supplitia mitigabat spes &
corona martyrii Cristiq; caritas & sācti spūs gratia releuabat af
flictos.Istos aūt ipsis penalibus cathenis & pondere carceris gra
uius cōscientia cruciabat.ita ut uultu ipso & aspectu discernerē
tur a ceteris.qđ illi producebant̄ de suppliciis leti & diuinū qd
nescio in ipsis uultibus preferentes.uincula sua monilia pretiosa
ducebāt.per squalorē carceris Cristi bonus odor effecti.ita ut ui-
derētur sibi nō in ergastulo.sed in miro odore thece cōclusi.At
illi alii tristes.demersis ipsis quoq; cōspectibus horridi.& omī tur
pitudīs deformitate fediores.sed & ipsis gētilibus in multo ob ꝓ
brio expositi erant.tanq̄ degeneres & ignaui.qui fidē perdiderīt
& crimen inuenerīt.Et qui xpīanoꝝ quidē noīe caruerint homi
cidaꝝ tamen penas nō effugerint.Q ue cū ita geri uiderent ce-
teri.incredibiliter corroborati sunt.ita ut cōprehēsi absq; aī nu
tatione cōstanter nihil aliud quā xpīanos se esse faterent̄. Et cū
quedā in his locis fuissent longius prosecuti post aliquāta iterū
hoc subiūgit.Post hec iā per diuersas spēs matyrii eoꝝ uelut co
ronā quandā uariis floribus cōpositā dominus xpūs intexens. of
ferebat patri.ut ab eo uelut uictores magni agonis. remunera
tionē eternoꝝ sumerēt premioꝝ Nā Maturus.& Sāctus.& Blan
dina.& Attalus numeꝝ diebus īnumeris milibus gentiū diuer
sarū adspectaculū cōgregatis.statuūt̄ in medio arene.Et rursum
Maturus cū Sancto.tanquam nihil prius gestum fuisset.ad om
nia tormentorum & uerberum genera renouantur.certantibus
omnimodis aduersariis.quatenus eorum patientiam frangerent
& ab ipso ut ita dicam uertice coronas eorum diriperent insanis
populi uocibus instigati.Sed illis eo magis animos roborat spes
uicine iam

uicine iā glorie.quā ſibi iā iāq; manu cōtingere & cōtrectare dex teris uidebant. Cūq; & ſupplicioꝝ genera.& ſpectaculoꝝ iā pene tempus fuiſſet abſūptum.nec moueri ullatenus a ſententia ua luiſſēt.cū etiā ſelle ferree ſuperpoſiti.cōſumptā uerberibus carnē ignis ſubter miniſtratus exureret. Ad ultimū infatigabiles mar tyrū ſpūs ferro ceſis ceruicibus effugarunt.Blandina uero reli gata ad ſtipitē atq; in crucis modū diſtēta.beſtiis pabulū prepa ratur.Q ue tamē in ligno pendens uultu interrito & ſatis leto orationē fundebat ad dnm̄.qua & ſibi cōſtantiā.& ceteris agonis ſui conſortibus perſeuerantiā precaret. Et facile uota ſpabat im plenda.que propriis iuuabat exemplis.Simul & illud edocens.q; paſſionū xpī conſortibus certū ſit etiā glorie eius donāda eſſe cō ſortia.Sed cū nulla ex beſtiis corpus eius auderet contingere.de poſita de ligno rurſū reuocat ad carcerem.aliis adhuc agonibus preparanda.ut per multas uictorias caput quidē tortuoſi ſerpē tis attereret.fratrū uero aīos ad tollerantiā concitaret.per hoc q; ipſa in paruo & fragili corpore tot certaminibus permaneret in uicta.& per ſingulos agones diſcederet coronata. ¶ Cap. iii.

ATtalus quoq; populi uocibus poſtulatur.Erat enim ualde nobilis.Et q; cunctis nobilius eſt.uir optīe conſciētie.& in fide xpī per oīa exercitia ſemp martyr.Cūq; circumactus fuiſſet in amphiteatrū.titulo ſe precedēte inquo ſcriptum erat. Atta lus xpianus Fremere in eum uulgi iſanientis furor uehemētius cepit.Sed cum preſidi indicatū fuiſſet eſſe eū romane ciuitatis uirū.iubet eum cū ceteris in carcerē recipi.ſimul & ad Ceſarem refert.eiuſq; ſentētiā quid de eo iuberet expectat Ver iter mo ras poſiti incarcere nō īfructuoſum ſibi tempus tranſire patiun tur.ſed uigore animi & alacritate fidei ſue.eos qui īfirmiores ui debant animabant . Et ipſi nōdum martyres cohortationibus ſuis martyres plurimos faciebant.Ex quo magnum gaudiū ma tri naſcebatur eccleſie.uidenti ſuos filios qui pene iam decidiſſe in mortem uidebantur.per hos reparari ad uitā.& monitis eoꝝ multi qui iam negando uelut aborſum quoddam effecti fuerāt quaſi iterum parturiebantur.& Criſtus in eis iterum formabat

Docebant enī

Docebantur enim ab his quia deus non uult mortem peccatoris.sed ut conuertatur & uiuat.Igitur cū a Cesare rescriptū fuisset.ut persistentes quidem punirentur.negantes autē dimitterentur . Die quodam celeberrimo in quo ex omnibus prouitiis coeuntes nundinas apud nos agere solēt.in ipso frequentissimo conuentu tribunal ascendens.preparari sibi iudex cristianos . & introduci ad suppliciorum pompam prebendam cunctis qui aderant iubet.Rursum itaq; cruces . rursum pene.rursum tormēta reparantur. Et si q forte ciues romāi reperti sūt.hos plecti capite decernit.Ceteros uero bestiis tradi.Ingens tamen ab omnibus gloria Cristo conferebatur pro his qui ante negauerāt.& dimitti neq; negantes potuerant. Nunc uero cū negātibus uenia prestaretur inconfessione persisterent.& deperditionis grege reuocati innumero martyrū iungerent̄.Igitur cum erga supradictos questio haberetur.Alexander quidam genere Frix. medicus disciplina.uir religiosus & prudens.& uite ac morū probitate cunctis carus acceptusq;.amore dei cōcitatus.cū adsisteret tribunali.nutibus ortabatur ad confessionem eos in quos questio agebatur.ita ut oībus qui adstabant palam fieret quid aīo ageret.Cūq; id populi notauissent.indignantes maxime pro his qui prius negauerant rediuiua nunc confessione reuocabant . conclamare aduersum Alexandrum . hoc ipso instigante comite. Q ui uisus a preside in medium statui . & quis esset interrogatus.Cristianum se esse libera professione testatur Q uem continuo preparandū bestiis cōdēpnauit.Et postera die simul cū Attalo producitur. Q uē contra preceptum Cesaris gratificari populis uolens.etiam ipsū tradi bestiis iussit . Sed cū ferarū nulla sanctoꝝ corpora contigisset.oībus eos uerberum ceterarūq; penarum suppliciis cruciatos.ad ultimum īconspectu populi in medio arene iugulari iubet.Beato Alexandro in oībus que perpessus est penis.ne unum quidē penitus proferente sermonem.sed ab initio usq; ad finem infra semetipsum semper cū deo loquente.& in laudibus eius ac precibus permanente.Attalus uero cū prunis subter subiectis insella ferrea torreretur . cumq; nidor

aduste carnis

aduſte carnis ad nares & ora inſpectantis populi pferretur.uoce magna exclamabat ad plebem.Ecce hoc eſt homines cõmedere qđ tacitis uos. Quid anobis uelut occultum inquiritis facinus. qđ uos aperta luce cõmittitis.Nos enim neq; cõmedimus hoies neq; aliud qđ mali agimus.Et cum interrogaret̃ qđ nomẽ habe ret deus.relpõdit Qui plures ſũt nominibus diſcernũt̃. Qui unus eſt non indiget noĩe . Poſt hos nouiſſimo tã nũdinaꝝ die. Banldina rurſus iducit̃ cum Pontico ãnoꝝ.xv.fere puero.Qui q; & in prioꝝ cruciatibus iuſſi fuerãt ſemp adſtare.quo magis ceteroꝝ uidentes ſupplicia.terrerent̃ . Statuunt̃ ergo in med.ũ iubent̃ iurare per deos.Illi uero cõtrario nullos eſſe aiebãt iſtos per quos iurare cogerentur.Cũq; aliis quamplurib⁹ uerbis ex probrarent gentiũ deos.inſanire magis in eos cepit populi mul titudo.neq; tenerã pueri etatẽ neq; texum femine miſerantes . ſed per oĩa tormentorũ genera quaſi quodã eos circulo peragẽ tes.nihil deeſſe penis patiebantur.quas crudelitas inueniſſet . Tunc ponticus maximũ patientie robur materna cohortatione ſuſcipiens.& perſeuerans in confeſſiõe fidei.impollutũ ſpiñ red didit.Beata uero Blãdina ultima omniũ.uelut oĩum nobilis ma ter premiſſos martyrii ad coronã filios inſequi iam ſecura feſti nat.exultans & ouans uelut ad thalamum ſponſi inuitata & ad nuptiale cõuiuium.Ex quo fiebat ut in uerberibus tripudiaret . & craticulis exuſta gauderet.ac tã hilaris uideretur & leta.tãquã ſi inter dapes regias accubaret.Poſt hec ad beſtias traditur.ſed ab his intacta perdurat.Inde etiam aliud excogitatur crudelita tis genus.ut reti conſtricta obiceretur tauro ferociter inſtigato. A quo cum fuiſſet innumeris ictibus laceſſita.& toto arene am bitu iactata.nihil penitus leditur.ſed permanet leto ut ſemper uultu.mente conſtanti.ſpe ipſa & animi preſumptione cum cri ſto iam colloquens. Ad ultimum iugulari gladio iubetur.Stu pentibus ipſis etiam impiis.& dicentibus.q; nunquam fuerit fe mina que tanta ac talia ferre potuerit.Sed nec ſic quidem ſatie tatem aliquã capere crudelitas quiuit.Antiqui etenim ſerpentis uirulentia concitati feri ac barbari mores.manſueſcere neſciebãt

¶ Ex ipſa quippe

Ex ipſa quippe ſanctoꝝ patientia.ſeuior eis contentionis rabies accendebat̃. Et uelut pudore quodã fatigabat̃.q; maior ineſſet cruciatis quam crutiatibus uirtus.Et ex hoc ad nefanda odia iu dex ſimul inſtigabatur & populus.ut ſcriptura cõpleretur que dicit.iniquus adhuc iniq; agat. & iniuſtus adhuc fatiat iniuſta. Igitur inaudito ſeuicie genere eoꝝ qui necabãtur in carcere cor pora canibus iubebantur exponi.adhibita ſimul cuſtodia die no ctuq;.ne qui collectas reliquias humanitatis intuitu traderet ſe pulture.Sed ſi quid forte uel beſtiis uel igni reliquũ ex corpori bus martyrũ fuerat.ipſaq; cum trũcis ſuis capita punitoꝝ inſe pulta per cuſtodiã militũ ſeruabantur.Et querebat̃ ſi quid ultra poſſet humana crudelitas.etiã in eos qui iam uite huius lumen exceſſerant.Exultabant tamen gentes magnificantes ſimulacra ſua.quoꝝ uirtute datã in illos uindictã dicebant.Si qui uero iter ipſos paulo mitior uel humanior uidebatur.ubi nunc eſt aiebat deus eoꝝ.Et quid eis profuit iſta religio.pro qua etiã aĩmas po ſuerunt.Igitur apud illos erat uarium illud inſultationis genus

¶ Apud nos uero ingens luctus habebat̃. precipue q; non poſſe mus corpora humi tradere Quippe quibus nec noctis tempore aliqua adhoc oportunitas prebebatur.Neq; muneribus ſuadere cuſtodes.neq; precibus aut ullo alio genere copia erat. ita atten te & ſollicite curabant .ne daretur extremis oſſibus ſepultura. Poſt aliquot aũt dies cũ nullam ſepeliendi grãm preſtitiſſent.in cenſa oſſa martyꝝ & in fauillã redacta.cũ reliquo terre puluere in Rodanum fluuiũ diſperſere.ne uſquã eoꝝ reliquie reſiderẽt

¶ Quaſi uero hoc agentes deũ uincerent.& ſicut dicebant.ſpem eis per hec reſurrectionis adimerent.Sperantes enim aiebant de ſepulchris quãdoq; ſe eſſe reſurrecturos.idcirco noua neſcio qua perſuadente ſibi ſuperſtitione leti ſe tormentis mortibuſq; ſub itiunt.Nũc uideamus ſi reſurget.& ſi poteſt eis adeſſe deus eo rum.& eripere eos de manibus noſtris. Hec ſunt que illis tem poribus geſta ex epiſtola fratrũ Lugdunenſiũ declarãtur. Ex q bus quid etiã per ceteras prouintias geri potuerit.coniectura ca piendũ ẽ.Referũt̃ adhuc in ipſa epiſtola quedã etiã de hũilitate

& mãſuetudine

& manſuetudine beatoꝝ martyrū . que dignū puto adhoc ſuis ſermonibus ſicut cetera ſotiari. Quiq; aiunt ad imitationē Criſti qui cū in forma dei eſſet nō rapinā arbitratus eſt eſſe ſe equalem deo.in tanta gloria poſiti ut ſemel & iterum ac frequētius martyres facti.poſt beſtias.poſt ignes & lamīas.neq; ſe ipſi martyres dicebant neq; aliis ita ſe appellātibus indulgebant. Sed ſi forte aliquis noſtrū uel in epiſtola uel inſermone eos martyres noīaſſet.increbabant acrius.dicētes.qđ hec appellatio ſoli Criſto debetur.qui ſolus ueritatis fidelis eſt martyr.& qui primogenitus eſt ex mortuis.& auctor uite eterne. Vel certe illis ſolis aptū hoc eſſe uocabulum.qui poſt bonam confeſſionem diſcedere de hac uita & pergere meruerunt ad deum. Nos aūt aiebant humiles & egeni.optamus ut ipſa ſaltim.in nobis confeſſio tuta p maneat.Inquo etiam ceteros fratres cū lacrimis obſecrabant.ut pro eis dnm̄ precarentur.quo perfecte confeſſionis ſignaculum martyriū mererentur accipere.Et tanta in eis humilitas erat.ut cum rebus ipſis eſſent martyres.nominis tamen iactantiam fugerent. Apud gentiles uero cum oī fiducia conſiſtebant.nobilitatem anime per contemptus iniurie & ſupplicioꝝ patientiam demonſtrantes. Erant ergo inter fratres humiles.inter perſecutores elati.ſuis mites.aduerſariis terribiles.Criſto ſubiecti.diabolo erecti Humiliabant ſe ſub potentiſſima manu dei.per quam nunc ſublimius exaltati ſunt. Placabant omnes.accuſabant neminem. Soluebant cunctos.ligabant nullū. Orabant etiam pro perſecutoribus ſuis .utentes ſermone ſācti Stephani primi martyris & dicentis domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. Aduerſū quos eo uehementiora diabolus prelia concitabat.quod per nimiam caritatē quā habebant in Criſto Ieſu.etiam eos qui lapſi fuerant & quos iam ſe īmanis illa beſtia abſorbuiſſe crediderat rurſū uiuos de īternis eius uiſceribus educebāt. & uelut matres erga paruulos ſuos.ita erga eos totis profuſis miſerationū uiſceribus inherebant.oīpotenti deo effundentes pro ipſis fōtes ac flumina lacrimarū. Vitam petebant eis adeo.tribuebatur eis. Nec

ſibi gratum

ſibi gratum iter ducebant eundi ad dominū.uel letam putabāt martyrii forte coronam . ſi partem membrorum ſuorum de eccleſiis raptam . uelut ſpolia quedam detemptari adiabolo per miſiſſent. Super omnia autem pacem & ipſi diligebant.& nobis ſeruare mandabant . Nec aliam ſibi nili per pacem uiam ad martyrium conſtruebant . cauentes ne ullam poſt ſe diſſenſio nem fratribus . ne eccleſie matri meſticiam derelinquerēt . ſed pacem ſemper habendam . pacem fratribus cuſtodiendam & caritatem precipue tenendam que eſt unitatis & concordie uin culum cōmonebant. Hec non inutiliter ut opinor a nobis ad hedificationem legentium memorie tradita ſunt . que extan torum uirorum auctoritate deſcendunt . propter eos qui tu midi & inflati aduerſum fratres feruntur . Et ſi qui forte titu bauerint . miſerationum Criſti uiſcera ab eis putant penitus excludenda . Refertur adhuc in eadem ſcriptura & alia narra tio.quam cognitionis cauſa his inſerere dignum putaui . Al chibiades quidam erat in numero eorum qui pro Criſto uincti tenebantur . Hic uitam ſatis arduam & auſteram gerebat . nihil cibo uolens accipere . ſed tantum ſale & pane cum aqua utebatur . Cumq; hunc uite rigorem uellet etiam in carcere poſitus obtinere . Attalo poſt primam confeſſionem ſuam quā in amphitheatro confeſſus eſt reuelatur . quia non recte face ret Alchibiades . creaturis dei & ipſe non uti . & aliis formā ſcandali derelinquere. Q uibus cognitis Alchibiades cepit om nia cum gratiarum actione percipere . Q uia que illi reuela bat ſpiritus ut doceret . & huic ut ſequeretur idem ſpiritus perſuadebat . Sed de his finis ſit . Igitur Montanus & Alchi biades & Theodotus in Frigie partibus tunc primum apud quamplurimos in prophetarum opinionem uenerunt.Et quia per illud adhuc tempus multe etiam alie uirtutes & gratie in diuerſis eccleſiis per donum ſancti ſpiritus miniſtrabantur facile accommodantes fidem etiam his potuiſſe prophetie gra tiam dari . Cumq; plurima inter fratres diſſenſio fuiſſet ex

orta rurſum

orta rursum ecclesie galliarum iuditium suum & sententiam de his quoq; cum omni reuerentia & recte fidei expositione decernunt . epistolas martyrum qui apud eos consumati fuerant proferentes . Quas illis in uinculis positi . per Asiã & Frigiam fratribus consistentibus scripserant . & Eleutherio urbis Rome episcopo qui de pace eum ecclesie commonentes . Quiq; etiam Hyreneum presbiterum tunc adhuc ecclesie Lugdunensis supradicto urbis Rome Episcopo Eleuterio cõmendabant . testimonium uite eius perhibentes . sicut ipsorũ etiã uoces que infra scribuntur ostendunt .

¶ Cap .iiii.

Vtere te in deo.iterum & semper optamus pater Eleutheri . Rogauimus fratrem & sotium nostrum Hyreneum hec tibi scripta deferre . Quẽ deprecamur ut habeas commendatum . Emulator namq; est testamenti Cristi . Scimus enim q̃ solus offitii gradus non facit aliquem iustum . quo tamen iste recte utitur in presbiterio sed plus eum ex uite merito commendamus . Enumerant etiam post hec diuersorum martyrum glorias . quanti ferro cesi . quanti bestiis . quanti ignibus . quanti etiam squalore carceris assumpti sunt . Que si qui uult plenius noscere ipsas ex integro requirat epistolas .

¶ Cap . v.

Igitur Antonini temporibus quibus hec gesta referuntur . Marcum Aurelium fratrẽ eius Cesarem bella inferentem Germanis ac Sarmatis tradunt hystorie . cum siti eius periclitaretur exercitus . estuantem & querentem quid facto opus esset . repperisse in legione quosdam milites cristianos . Quibus ut nostris moris est precibus exauditos . pluuiam prestitit deus. flexis genibus deprecantibus . exaudisse deum deprecationes eorum . Et subito contra omnium spem . largissimis hymbribus perfusis . exercitus quidem periclitantis pro quo orauerant cristiani sitim sedatam . hostes uero qui iam exitialiter imminebant. fulminibus crebris . & celitus prolapsis ignibus effugatos .

ignibus effugatos. Quod factum refertur quidem & ab hyſto
ricis gentilium. Sed quia noſtrorum orationibus impetratum
ſit non refertur . quippe apud quos etiam cetera miracula que
a noſtris geſta ſunt.non habent fidem. Noſtrorū uero & Ter
tullianus hoc memorat . & apud grecos Apollenaris.Qui etiā
ipſam legionem pro inſignis facti miraculo , mutato nomine no
citatam dicit ab Imperatore Fulmineā . Tertulianus uero Mar
ci Imperatoris epiſtolas etiam nunc haberi dicit , quibus de his
apertius indicatur. Sed nos iam ex hoc ad hyſtorie ordinem re
deamus . Igitur Photino nonageſſimo uite ſue anno cum cete
ris gallie martyribus conſumato.Hyreneus Lugdunenſis eccle
ſie ſuſcepit ſacerdotium . Quem Hyreneum Policarpi audito
rem fuiſe impueritia comperimus . Hic intertio aduerſum he
reſes libro.Eleutherii epiſcopi temporibus . que tempora nunc
habemus in manibus.ſcribere ſe opus illud indicat his uerbis .

FVndata igitur & hedificata eccleſia beati ¶ Cap. vii .
apoſtoli Lino.offitium epiſcopatus iniungunt. Cuius Lini
Paulus in epiſtola ad Timotheum meminit.Huic ſuccedit Ani
cletus. Poſtquem tertio loco epiſcopatum ſuſcepit Clemens .
¶ Hic autem cum beatis apoſtolis fuit.& cum ipſis uitam ſemper
exegit.atq; ab ipſis inſtitutus recentem gerebat traditionis eo
rum memoriam . & predicationis eorū formam ſemper habe
bat in oculis. Sub hoc ergo Clemente.ſeditio non modica ex
orta eſt apud Corinthum inter fratres.ita ut ex perſona roma
ne eccleſie . ſcriberet ipſe Clemens ad Corinthios epiſtolam ne
ceſſariam.que eos reuocaret in pacem & fidem eorum que con
cuſſa fuerat renouaret.exprimens in ea apoſtolorum traditionē
quam nuper ab eis ipſe ſuſceperat . Et poſt aliquanta iterum
dicit . Huic autem Clementi ſucceſſit Enuariſtus . & Enua
riſto Alexander . Et poſt hunc ſextus ab apoſtolis ordina
tur Xyſtus . Poſtquem Teleſphorus . qui & illuſtre marty
rium duxit . Poſt hunc Hyginus . Deinde Pius . Poſtquem
¶ Anicetus . Huic ſucceſſit Sother . qui nunc duodecimo
¶ loco ab apoſtolis

loco ab apoſtolis epiſcopatus obtinet ſortem.& eaſdē quas apoſtoli tradiderunt predicationes diuine fidei. integras illibataſq; cuſtodit .

¶ Cap.vii.

HEc Hyreneus in ſupradictis libris complexus eſt . Sed & in ſecundo nihilominus eiuſdem operis libro.dicens etiā ſuis tēporibus reliquias quaſdam diuine uirtutis in eccleſiis ĩueniri hoc modo ſcribit. Abeſt autē longe ab eis ut mortuū ſuſcitent.ſicut dominus ſuſcitauit.& apoſtoli per oratiōes. Sed & fratres frequenter fecerunt hoc implurimis eccleſiis.ita ut omni ſimul eccleſia congregata.ieiuniiſq; & orationibus multis ad deum profuſis.conuerteretur ſpiritus mortui.& redderetur homo uiuus per orationes ſanctorū.Et iterū dicit poſt aliquanta.Quod ſi dominū per fantaſiam dicent feciſſe hec.ad prophetas ueniamus q hec ab eo gerenda eſſe predixerant .& qui confirmarunt hūc eſſe filium dei.Propter qđ &.diſcipuli ſui in ipſius noīe & abˈ ipſo accipientes gratiā faciunt hec.ab ſubueniendū ſaluti hoīm.prout unuſquiſq; meruerit.Alii namq; demones fugant & ita eos qui incurſati ſunt purgant.ut interdū ipſi illi qui curati ſunt.credentes in eccleſia permaneant. Alii autē preſcientiam accipiunt futurorū.& uiſiones propheticas uident . Alii infirmos manu ſuppoſita reſtituunt ſanitati. Sed & mortui ab his aliquotiens ſuſcitati ſuut.& permanſerūt nobiſcū per annos multos. Et quid plura? non eſt numerus ſingularū uirtutum que per uniuerſum mundū in eccleſiis dei geruntur.per gratiam & nomen leſu criſti ſub pontio pilato crucifixi.Que tamen cottidie fiunt nō ob aliquam nundinationē.neq; ob pecunie queſtū . ſed ſicut gratis gratia accipitur adeo.ita gratis eadē miniſtratur. Et iterū alio in loco idē Hyreneus ita ſcribit.Sicut inquit audiuimus multos ex fratribus in eccleſia gratiā habētes prophetas . & oībus linguis loquentes per ſāctī ſpūs donū. Qui & miſteria & ſecreta dei in manifeſtū cū expedit proferunt.Hec aūt inſeruimus.ut oſtendemus diuerſas ſcī ſpūs grās uſq; ad illa adhuc tēpora apud dignos quoſq; ī eccleſiis pduraſſe.qm̄ qdem ī initiis polliciti ſumus hoc nos in tempore probaturos

¶ Cap . viii .

¶ Sed & de ordīe

Ed & de ordine canonis diuinarum ſcripturarū. quid etiã ſupradictus uir Hyreneus ſentiat.ipſius nihilominus ſermonibus proferamus. Primo inquit de ſanctis euangeliis uidea mus.Matheus quidem hebreis propria eorum lingua conſcriptum edidit euangeliū.cū Paulus & Petrus in urbe roma euãgelizarẽt.atq; eccleſie inibi fundamenta ſolidarent.Poſt quorū exitum.Marcus diſcipulus & interpres Petri.euãgeliū q̃d ille predicauerat digeſſit in libro. Poſt hec Ioannes diſcipulus domini qui & ſupra pectus eius recubuit edidit euangelium apud Ephe ſum urbem Aſie poſitus.Hec intertio ſupradicti operis libro. In quinto uero de reuelatione Ioannis ſcribẽs.& de numero nominis antixpī.hec refert.Cum igitur hec ita ſe habeant.& in oĩbus rectis & antiquis exẽplaribus iſte numerus ĩueniatur.ſed & illi hec eadem conteſtantur.qui Ioannẽ uiderũt in corpore poſitum & uerbũ dnī predicantẽ.quia numerus beſtie ſecundũ grecorũ cõputũ & litteras que ĩ eodẽ cõſcribũtur.Et paulopoſt itez ſubiũgit hec. Nos ergo periculũ incurrere nolumus. de antixpī noĩe cõfidentius aliquid pronũtiãtes.Si enī oporteret hoc euidẽter & palã in hoc iã tẽpore predicari.utiq; & p illũ q apocalipſim ſcripſit.nom̃ eius euidẽter fuiſſet expreſſũ.qa nec ipſa reuelatio ãte multũ tẽporis fcã eſt.ſed pene iã nrã etate prope finẽ Domitiani Ceſaris. Hec nobis etiam de apocalipſi uir ſupra memoratus expoſuit. Meminit aũt prime epiſtole Ioannis.& prime Petri plurimaq; ex ipſis ſumit exempla. Nec non & libellũ qui dicitur paſtoris amplectitur dicens.Bene ergo refert ſcriptura que dicit.primo oĩum credẽdũ eſt.qa unus ẽ deus qui oĩa creauit atq; cõpoſuit. Vtitur autẽ & teſtimoniis de ſapientia Salomonis.Sed & apoſtolici cuiuſdam uiri cuius nomẽ reticuit ſermonũ q̃ſi memoriter meminit. Iuſtini quoq; martyris & Ignatii memoriã facit.& ea q̃ ſcripſerũt producit in mediũ.& promittit ſe quoq; aduerſũ ſcripta martionis reſpõſurũ. Sed & de ſeptuagĩta interpretibus diuinaz ſcripturaz. audi q̃bus referat uerbis. Deus inqt hõ factus ẽ & ipſe domĩus ſaluabit nos.q dedit ſignũ illud q̃ de uirgĩe ſcriptũ ẽ.Et nõ ſicut q̃dã dicũt eoz q modo auſi ſũt

Aliter ĩterpretari

Aliter interpretari ſcripturas & aiunt. Ecce iuuencula in uentre accipiet & pariet filium . Sicut interpretatus eſt Theodotion Epheſius.& Aquila Ponticus.ambo iudei proſeliti. Quos ſecuti ſunt Ebionite.qui dicunt Criſtum de Ioſeph natum . Et poſt pauca iterum infra ſubiungit . Prius enim inquit quam romanorum inualeſceret principatus . cum adhuc Macedones Aſiam poſſiderent . Ptolomeus Largi filius uolens bibliothece ſue quam apud Alexandriam ex omnium ueterum grecorum uoluminibus conſtruebat maiorem gloriam querere . petiit etiam ab Ieroſolimitis.ut hebreas eorū ſcripturas in grecam linguam interpretatas acciperet. At illi ſubiecti quippe erant macedonibus.electos & in ſcripturis ſcīs eruditiſſimos atq; inutraq; lingua peritiſſimos uiros ſeptuaginta preſbiteros . miſerunt ad Ptolomeum.In quos tamen dei uoluntas & conſilium gerebat. Tum ille ſingulos uolens accipere documenta.& uerens ne forte per interpretationem occultarent inſertam diuinis uoluminibus ueritatem.ſingulos aſe inuicē ſeparat.& eadem ſeorſum poſitos interpretari iubet.eūq; ordinem interpretandi in ſingulis quibuſq; uoluminibus obſeruari.Quoſq; rurſum ſe corā in unū oms reuocari.& conferre ad inuicem que ſinguli īterpretati ſūt facit.Et tunc deus uere glorificatur & ſcriptura ſācta.q; uere diuina eſſet agnoſcitur.Oms enim eadem.hiſdē uerbis.eiſdemq; noībus ac ſententiis ſcripſerant ab initio uſq; ad finem.ita ut & ipſi qui aderant gentiles agnoſcerēt.quia dei nutu ſcripture tūc interpretate ſunt. Et nihil mirum ſi diuina prouidentia hoc ita fieri procurauit.cum in ea captiuitate que populo acciderat ſub Nabuchodonoſor rege corruptis ſcripturis.cū poſt.lxx.annos iudei ad patriam ſuā redirent.temporibus Artarxerſis Perſarum regis.inſpirauerit deus Heſdram ſacerdotem extribu leui.ut oīa priorum prophetarum uolumina ac uerba repararet.ac reſtitueret populo legem que per Moyſen fuerat data.Hec Hyreneus.

ILitur decem etnouem annis Antoninus cū ¶ Ca .viiii. inīperio pduraſſet.poſt exceſſū ſui prīcipatū Cōmdo dereliqt.Huius prīo īperii āno.Iulianus apud Alexandriā ſacedōtiū ſuſcipit Agrippino

ſuſcipit Agrippino exactis duodecī annis in epiſcopatu defuncto

¶ Ca.x.

CVm per idē tēpus ſcole eccliaſtice & doctoris offitio preeſſet uir in omī eruditiōe nobiliſſimus Panthenus. Exquo apud eos conſuetudo antiquitus tradita uſq; in hodiernū permanet. diuinarū ſcripturaꝝ doctores inibi ſcole eccliaſtice haberi uiros.dūtaxat inſcientia & eruditione probatiſſimos

¶ Huius ergo offitii uelut auctor quidā & dux de quo ſupra diximus.ſatis illuſtris habebatur.Quippe qui etiam in philoſophis prius qui Stoici appellantur.nobiliter claruiſſet.Cuius tantū ſtudii erga uerbū dei & tantum amoris fuiſſe traditur .ut etiā ad predicandū Criſti euangelium oībus gentibus que in oriētis ultimis ſeceſſibus reconduntur.fidei & deuotiōis calore profectus ſit .& uſq; ad Indiam citeriorē uerbū dei predicando peruenerit

¶ Erant enim adhuc in illis tēporibus & euangeliſte nonnulli.qui ad imitationē ſanctoꝝ apoſtolorum indiuerſis orbis partibus oberrantes per gratiā dei & animi ſui uirtutem . uerbū dei & fidē

¶ Criſti ignorantibus quibus q; gentibus inferebāt. Inquibus precipuus & illuſtris Panthenus habebat̄. Quem ferūt cū ad Indos peruenīſſet.repperiſſe q; Bartholomeus apoſtolus apud eos fidei ſemīa prima condiderit.& Mathei euangeliū hebreis ſcriptū litteris dereliquerit . qđ per idem tempus ſupradictus Panthenus inibi repertum detulerit.Sed & in multis preterea aliis doctor.in eccliaſticis ſtudiis apud Alexandriam.claram ſatis & nobilem uitam.optimo & admirabili fine cōcluſit.Tam uiua uoce diſcipulos inſtruens quā & librorꝝ monimentis etiam poſteris theſauros ſcientie derelinquens .

¶ Cap.xi.

IN huius diuinarum eruditionum ſcolis.quā maxime efloruit apud Alexandriam Clemenes.eodē uocabulo quo & ille in urbe roma apoſtolorum & ſucceſſor & diſcipulus uocitatus.Deniq; hic ipſe Clemens in ſeptimo diſpoſitionum libro Pantheni tanquā magiſtri & preceptoris ſui mentionem facit . Sed & in primo libro Stromatum hunc eundem deſignat.in eo loco ubi enumerat . q; plures apoſtolice predicationis reperit uiros . hoc dicens . Mihi quidem commentarii huius operis

operis non ad

opis nō ad ostētationē scribūt̄.sed ad cōmemorationē seēte & ad obliuionis remedium. Quo scilicet in his sit mihi adumbratio quedā rex magnificax diuinoxq; uerbox.que audire merui auiris sāctis & beatis.Quox ab alio apud Achaiā.ab alio apud Syriam.ab alio uero inoriēte & maxīe apud Palestinā instututus sū exhebreox origine ueniēte.Ad ultimum autē in egypto magisterio usus sum.uiri uirtutis & sciētie merito oībus preferendi. Post quē uelut thesauro in abscōditis repto aliud querere ultra cessaui.Et illi quidē diuine doctrīe ueritatē mihi quesiui ab ipsis statī primis auctoribus.Petro.& Iacobo.ac Ioāne.& Paulo sāctis apostolis tradita fuerat.tanq̄ patrē filiis cōmendarunt. Sed pauci prībus similes filii. Tamē deo fauēte.per ipsos innobis aplīci germinis plātata sunt semina. ¶ Cap.xii.

PEr idē tēpus ecclīe Ierosolimox Narcisus preerat. Qui fame merito nostris adhuc tēporibus celebrat̄ qntā decimā post eos qui excircuncisione fuerāt successionē.usq; ad tēpora Adriani obsidionis adducēs.Primum namq; inibi exgētibus epm̄ fuisse indicauimus Marcum.Postquē Cassianum.inde Publium.Post hunc Maximū.& sic Iulianum.Postquem Gaium.& itex alium Iulianū.Capitonē quoq; & Valentē. Inde Dolitianū Postquē tricesimum ab apostolis Narcisum. ¶ Cap. xiii.

QUerum ea tēpestate Rodo quidā ex Asie prouītia oriūdus ut ipse scribit.in urbe roma eruditus.refert a Tatiano cuius īsuperioribus īter ceteros scriptores meminimus.libros quā plurimos & maxīe contra Martionis heresim scriptos. Quā asserit idē Tatianus.indiuersas scissam esse sentētias. Sed & qui.& quā obcausā ex eadem heresē scissi sint.ipse per hec uerba designat.Propterea inquit etiā inter semetipsos discordant.quia id affirmare cupiūt.qd̄ nō potest stare.Ex eox nāq; grege est Appelles.qui abstinētie & senectutis prerogatiua usus.unum quidē oīum esse fatet̄ initium.Prophetas tamē contrario spū asserit īspiratos.sequēs psuasionē uirginis cuiusdā acte spū demonis nomine Philumīe.Alii autem sicut ipse nauta Martion. duo esse prīcipia ītroducūt.Ex qbus ē & Potitus.& Basiliscus.Qui & ipsi

secuti sunt

ſecuti ſũt quidẽ ponticũ lupũ.Sed nõ inueniẽtes exitũ rei ſicut nec ille quidẽ.ad ea que putarũt eſſe faciliora conuerſi ſũt.& duo principia introduxerũt.abſq; ullis hoc probationibus cõfirmãtes ¶ Alii quoq; ex eiſdẽ rurſus indeterius deuoluti ſũt.nõ ſolũ duo ſed tria principia & tres naturas cõfirmãtes.Q uor princeps & auctor Sinerus ſicut ipſi defẽſores dogmatis huius dicũt. Sed & ipſe deſcribit qđ cõgreſſus ſit cũ Appelle.ita referẽs.Nã & ſenex ¶ Appelles hũit nobiſcũ ſermonẽ.& multa male docere conuictus eſt. Vnde & aſſerebat nõ oportere oĩo fidei diſcuti rõnẽ.ſed unũ quẽq; debere in eo q̃ credidit p̃manere.Salutẽ nãq; his eſſe qui incrucifixũ ſp̃ant.tantũ ut inbonis operibus inueniant̃. Manifeſte tam̃ decernebat de deo ſicut prediximus unũ eſſe principiũ ut & nos dicimus.Et inde exponẽs eius oẽm ſentẽtiã.introducit etiã ipſe ſuũ ſenſũ.Dicebã aũt inquit ad eũ. Vnde tamen inquit oſtẽdimus unius principii rationẽ.aut quomõ hoc aſſerat̃ ediſſere. Tum ille prophetie quidẽ aiebat ſemetipſas coarguũt.qa nihil oĩo cõtinẽt ueritatis.ex eo q̃ inter ſe inuicẽ diſcordẽt.& utiq; falſe ſunt.que ſibi metipſis aduerſant̃.Q uomõ aũt ſit unũ prĩcipiũ.ſe quidẽ ſcire denegabat.Itatam̃ ſibi uideri. Cũq; ad iurare tur ame.ut q̃ uer eſt diceret.ſacramẽto cõfirmauit.ſe neſcire quomõ unus ſit unigenitus deus.ſed tantũmodo credere. Tum ego deriſũ plane eũ & notatũ habui.qui ſe doctorẽ profiteretur eor que ignorare fateret̃.In eodẽ quoq; opere refert̃ Calliſtion quidã in urbe roma diſcipulus extiſſe Tatiani.qui ſcripſit cõpoſitum eſſe a Tatiano propoſitionũ uel q̃ſtionũ libr.ĩquo oĩa que obſcura ſũt & difficilia in ſcripturis diuinis abſoluat.Sed idẽ Rodo in cõmentariis ſuis propoſitiões eius probaturũ ſe.& cõfuta turũ promittit.Eſt aũt eiuſdẽ & in exemer cõmentarius.inquo refert.q̃ Apelles quãplurĩa aduerſũ legẽ Moyſi cõſcripſerit impia.& aduerſũ totã legẽ blaſphemas protulerit uoces.coarguens ut ſibi uidetur.& deſtruens ea que ſcripta ſunt . ¶ Cap.xiiii.

HEc & multa alia ex ſupradicti ſcriptoris cõperimus libris. Cũ tamẽ hoſtis huãni generis ad ſalutẽ hoĩm debellandã. nihil uſquã ocii gerit.ſed diuerſas & uarias hereſes ſingula q̃q; ſuſcitat loca

ſuſcitat loca. Inquibus maximū ſui generis ſerpentē apud Aſiā Frigiāq; producit mōtanū. qui ſe paraclitū noīaret. Ee cū eo mu lieres priſcam & maximillā. quas prophetiſſas uelut ex ipſius fa ctas inſpiratione iactabat.

¶ Cap .xv.

SEd in urbe Roma Florinus quidā gradu preſbiterii de ec cleſia cōlapſus. una cū Blaſto ſotio & criminis & furoris. plurimos de ecclīa in ſuū baratrū deducebāt. noua aduerſū ueri tatem figmta machinantes. Sed aduerſū hereſim catafrigarum ſcutū ualidiſſimū protulit Apollinaris Hyerapolites. de quo ſu pra memorauimus. aliiq; quāplurimi ad id locorū eruditiſſimi uiri aduerſū eos pro ueritatis defenſione certarūt. Q ui etiā no bis ad hyſtorie textū munimenta ualidiſſima reliquerūt. Interi ut diximus Apollinaris ſcribēs aduerſus hanc hereſim. & deſi gnās īprefatione. q̄ per ecclīas Galatie uicinaq; puintias digre diens. & plurimos ab eis inretitos uidens. multos quidē & corā diſputādo correxerit. rogatus tamē a frībus etiam hec ad ipſos ſcripta tranſmiſerit. Inquibus poſt aliquanta cū auctorē huius he reſis deſignaſſet. progrediēs etiā hec addidit.

¶ Cap .xvi.

ORigo inquit huius hereſis que aduerſū ecclīam nuper ex orta eſt. inde deſcendit. Vicus quidā eſſe dicit apud Meſ ſiā Frigie ciuitatē qui appellat Ardabau. Inquo aiūt Montanū quēdā noīe qui nuper ad fidē Criſti uenerat. ſub Grate Aſie p cōſule cupiditate nimia primatus accenſū. contrariis ſpībus in ſe metipſo locū dediſſe. ac repente in quodā exceſſu mētis effectū & uelut ſpū actū proloqui cepiſſe noua quedā & diuerſa ab his que ex ſucceſſione maioꝝ ecclie tradita fuerant. uelut propheta li ſpecie proferentē. Q ue cū ita uiderēt fieri hii qui per idem tē pus aderāt auditores. alii eū uelut demone repletum. & erratico perflatū ſpū ad decipiendos populos iudicātes obiurgabāt. & pro loqui omīno prohibebant. memores dnīci precepti & commina tionis eius qua iubet obſeruari a falſis prophetis. Alii aūt uelut ſācto ſpū repletū. & prophetica grā donatū putabāt. Et inmemo res dnīci precepti. erratico & ſeductori ſpūi eatenus indulgebāt. ut etiā prouocare eum ad dicenda aliqua delectarentur. Et hoc

fiebat arte

fiebat arte diabolica.qua indiſciplinatis perditio parabat̃. A qui
bus Mōtanus cū ſupra quā dignum eſt inueneratione haberet̃
intantū temeritatis progreſſus eſt.ut etiā duas quaſdā mulieres
inſano ſpiritu quo ipſe replebat̃ particeps ſibi faceret ad inſaniē
dum ſecū pariter & doceret.quo facilius uterq; ſexus in errorē
ꝑ utrūq; caperet̃.Hic etiā beatificare eos qui ſibi familiarius ad
herebāt.& promiſſionū magnitudine tumidos reddere.Interdū
etiā obiurgare quoſdā.uti ne in oībus adulatores deprehēderēt̃
Tamen perpauci erāt ex Frigibus qui eoꝝ deciperentur inſania
Q uibus & perſuadebat.uniuerſā eccl̄iam que per orbē terre eſt
blaſphemare.& non ſolum nihil ei deferre reuerētie.ſed ne limē
quidē eius incedere.Frequēter tamē aduentantibus ex Aſia fra-
tribus . ueſani & contra fidem Criſti bachātes.cōfutati ut here
tici corruptoreſq; ueritatis.ab eccl̄ie conuētu & ſotietate depul-
ſi ſunt.Hec in primo libro ſcribens . & per oīne opis ſui corpus
fraudes hereſis in ſingulis quibuſq; cōuincens.In ſcđo quoq; uo
lumīe de eiſdem etiā hoc ſcribit.Q uale eſt autē īquit qđ & ꝓ-
phetaꝝ percuſſores nos uocāt.pro eo q̄ inſanas eoꝝ non ſuſcipi
mus fantaſias?Dicunt enī hos eſſe quos promiſerit dominus ad
populum ſuū ſe eſſe miſſuꝝ prophetas.Reſpondeāt ergo nobis
ſi adeo miſſi ſunt prophete Montanus & mulieres eius.qs eoꝝ
a iudeis perſecutionē paſſus eſt? Aut quis abiniquis occiſus eſt?
uel quis eoꝝ pro noīe dnī tentus eſt? Et ante reges & preſides
ſtetit? Aut quis inſinagogis iudeoꝝ flagellatus eſt? Vel qs la-
pidatus eſt? Q uinīmo & ecōtrario traditꝰ.q̄ finē uite exemplo
iude traditoris acceperīt.Dicunt̃ enī ipſo demone quo īſpirabā-
tur id agente.diuerſis quiq; tēporibus.uitā laqueo finiſſe.Illū ue
ro admirabilē uite ueluti prophetie ipſoꝝ primogenitum Theo
dotum noīe.tradunt quodā tēpore uiſum ſibi eſſe uelut in celo
aſſumi.& credidiſſe ſe ſpiritui erroris.quo euectus in excelſum.&
inde deductus ad terrā finē uite exitu peſſimo terminaſſe. Sed
hec ipſi de Mōtano uel Theodoto ac mulieribus ita geſtum ne
gant.Tam̄ a plurimis affirmat̃.Q uod tum īter negantes & cō
firmātes.nos rei fidē relinquimus in medio.Item poſt aliquanta

ſubiungit etiam

ſubiungit etiã hec.Sed & ſcĩ epĩ probatiſſimi uiri qui per idẽ tẽ pus fuerãt.Zoticus de Cumana.& Iulianus de Apamia.aggreſſi cohibere ſpm̃ qui loquebat̃ in Maximilla.iuſſerunt Ihemiſonẽ obturare os eius.& excludere uocem falſi & erratici ſpiritus. ¶ Quod & ita factum eſt.Et itez coarguẽs falſa fuiſſe Maximille prophetiã.que bella quãplurima iminere predixerat.his utit̃ uer bis.Et quomodo nõ eius mẽdatium euidẽter arguit? Tredecim nãq; iã exacti ſunt anni uſq; ad preſentẽ diẽ.ex quo mortua eſt iſta mulier.& nuſquã prorſus uel priuatĩ uel publice bellum ali quod exortum eſt.Sed & criſtianis per dei miſericordiã pax iu gis & firma pdurat.Sed & in tertio libro de his qui ſe iactabãt q; multi martires ex eoz hereſi extitiſſent. hoc dicit.Cũ inquit oĩbus que ſupra diximus cõuicti nihil reſpõdere potuerĩt.ad mar tyres cõfugiunt.dicẽtes ſe multos habere martyres.& hoc eſſe i ditium q; uerus ſit apud ipſos propheticus ſpiritus. Q đ ergo? ¶ Quia multi & alii heretici plurĩos martyres hẽnt.ideo adqeſcen dũ ẽ eis .qđ etiã ueritas apud ipſos ſit? Nã primi q dicũt̃ Mar tioniſte.habẽt plurĩos martyres.Sed que eſſe poterit apud eos martyrii ueritas.ubi Criſti ueritas nõ ẽ. Et poſt aliq̃ta itez ſub iũgit.Deniq; ait.Scĩ martyres q pro uera fide martyriũ ducũt cum de eccliã pcedentes ad paſſionẽ ducunt̃.ſi qui forte inuen ti fuerint cum eis de hereſi catafrigum. ſecernunt ſe ab eis & reſpuunt eoz ſocietatẽ.nec ullo genere cũ iã martyrii palmã te neãt.ſpũi Montani & Maximille adquieſcẽdum putãt. Sicut & nrĩs tẽporibns apud Apamiã que ẽ ſupra Meãdz poſita.geſtũ ſcimus a Gaio & Alexãdro·qui de Eumenia martyres extiterũt.

¶ Cap.xvii.

IN eodẽ aũt opere meminit Meltiadis ſcriptoris tanquã qui & ipſe libz aduerſũ hereſim ſupra dictã conſcripſerit.Deniq; & inſerit ex eius dictis ſuo operi hec uerba.Neq; enĩ credendũ eſt ĩquit.in exceſſu mẽtis ideſt p amẽ tiã prophetari.qđ eſt proprie pſeudo prophetaz.Vbi enim quis amens efficitur.iuſti rectiq; eſſe non poteſt tenax.Qui ſine du bio initiũ ſumũt ex ĩperitia.ad finẽ uero deuoluunt̃ amentie.ſi cut ſupra diximus.Hoc aũt modo neq; ĩueteri teſtamẽto quẽq; neq; in nouo

neq; nouo per dei ſpm̃ extitiſſe prophetã poterũt demonſtrare Quia neq; Agabus.neq; Iudas.neq; Silas.neq; q̃tuor filie Philippi.neq; Ammia q̃ĩ Philadelphie ecclia ꝓphetauit.neq; Quadratus.neq; alius quiſquã ex numero ipſoꝝ.hoc modo dinoſcit̃ prophetaſſe.Et poſt pauca iterũ ſubiungit & dicit.Si enim poſt Quadratũ & Ammiã Philadelphie ut aiũt.mulieres iſte Mõtani acceſſerũt in propheticã grãm.& ſicut confirmabant uniuerſe ecclĩe date ſunt ad prophetandũ uſq; ad aduentũ dnĩ.decipitur eoꝝ confirmatio. Quartũ decimũ &enĩ iam pene habet annũ ex quo defuncta eſt Maximilla.Hec ex ſupradicti uiri cõmentariis.Ipſe uero de quo indicat Melciades.etiam alia nobis proprii operis non cõtẽpnenda monimenta dereliquit. Scripſit namq; & aduerſus gentes librũ.& aduerſus iudeos alium . & ad principes Romani regni Apolegeticũ ꝓ fide nrã . ſcribit & aduerſus catafrigas hereticos.

Cap .xviii.

SEd & Apollonius quidã eccliaſticus nihilominus ſcriptor. libellũ aduerſum eos edidit.inquo ſatis uigilanter prophetias ipſoꝝ falſas eſſe cõuincit.& ſingula in eis uerba coarguit.ſimul & uitam moreſq; eoꝝ qui auctores hereſeos extiterũt exponit per hec uerba.Sed uideamus inquit.quis eſt hic nouus magiſter.& primũ nobis doctrinam eius ſcdm dnĩ ſententiã actus ipſius & opera cõmendẽt.Hic eſt qui docuit nuptias ſolui.& qui ieiunioꝝ leges primus impoſuit. Qui Pepuzam & Thimiũ oppida frigie Ieruſalẽ noĩauit.atq; in hec oms congregandos diſcernit.Qui exactores pecunie ſtatuit.Qui ſub noĩe oblationũ munera artifitioſius accipit.Qui ſalaria preſtat predicantibus uerbum ſuũ.ut per hoc inuitati enixius doctrine eius operã prebeant.Hec de Montano.De mulieribus uero eius poſt aliquãta ita ſcribit.Oſtendemus aũt primo oĩm has prophetiſſas.ex quo ſpiritu replete ſũt.uiros ſuos reliquiſſe.Quomodo ergo mentiunt̃ priſcam uirginẽ fuiſſe.& poſt aliquãta iterũ dicit.Non tibi uidetur ꝙ oms ſcriptura prohibet.prophetã munera accipere uel pecunias.Si ergo uideam prophetem accepiſſe aurũ & argentũ.& ueſtes precioſas.quomodo eã prophetem putẽ. Et iterum poſt aliquanta ſubiungit

aliquãta ſubiũgit dicẽs. Sed & Themiſus qui apud eos noīe tan
tum confeſſionis īflatus eſt.uere aũt cõfeſſionis fructibus caret.
qm̃quidẽ per multã pecuniam uincla depoſuit.quem oportebat
utiq; humiliter ſe agere.Hic arrogantia elatus. apoſtolice ſibi ali
quid auctoritatis aſſumẽs.epiſtolas ad oĩs ecclĩas ſcribit. Inqui
bus docere conatur eos qui multo rectius quã ipſe credebant .
¶ Et cohortatur oĩs ad nouas uerbo⁹ adinuentiões accõmodare
aurẽ ſuã.Blaſphemat aũt dn̄m & apoſtolos eius.& ſcām ecclĩam
¶ Sed & de aliis quibuſdã qui apud eos ut martyres honorantur
ita ſcribit. Verũ ne in pluribus īmoremur.dicite nobis de Ale-
xandro qui ſemetipſũ martyrẽ dicit.quẽ cõuiuã hẽt hec prophe
tiſſa.quẽ adorat ut deũ.non ne hic pro latrociniis aliiſq; nefariis
actibus reus extitit? Non nos dicimus.ſed acta hec publica con
tinent.Q uis ergo eo⁹ cui donat peccata? Prophetiſſa ignoſcit
martyri latrocinia.an martyr ignoſcit ꝓphete rapacitatis & aua
ritie crimina? Cum enī domīus dixerit nolite habere aurũ.neq;
pecuniã.neq; duas tunicas.iſti in oĩbus cõtraria gerũt.adquiren
tes & congregantes ea que dominus etiã habentes iuſſit abice-
re.Probamus nãq; eos qui apud ipſos uẽl prophete uel marty-
res noīantur.non ſolũ adiuitibus.ſed etiã pauperibus.pupillis ac
uiduis pecunias cõgregare.Aut ſi habẽt cõfidentiã adſint.& pro
his habeant nobiſcũ diſceptationẽ.ut ſi cõuicti fuerint.uel de ce
tero deſinant talibus ſi implicare cõmertiis. Oportet enī ex fra
tribus uel agnoſci uel etiã probari prophetã.Sicut & domīus di
cit.qa arbor ex fructibus cognoſcitur.& propheta uerus proba
tur ex fructibus. Vt aũt de Alexandro certius cognoſcat̃.ſcien
dum eſt quia iudicatus eſt apud Emīliũ Frontinũ proconſulem
Epheſī.non propter nomẽ Criſti.ſed propter quedã latrocinia .
¶ Nam a Criſti noīe iã apoſtata extiterat.Sed poſt hec ut fideles
quidã frẽs qui per illud tẽpus apud iudicem aliqd poterant pro
ipſo intercederent.ſimulauit ſe propter nom̃ domini laborare.&
per hoc dimittit̃.Nec tamẽ in ecclĩa patrie ſue receptus eſt.ubi
latro eſſe ab oĩbus noſcebatur.Q uod ſi qui forte minus his q̃
dicimus accõmodandã exiſtimat fidem. ī archiuis publicis apud
Epheſum geſta

Epheſū geſta ſeruant̄. Que tamen ibi ſeruari.hii optimi pro-
phete qui ei famulantur ignorant. Qui utiq; cū in his conuinci
tur.ſine dubio prophetarū ignorātia cū ipſo pariter redarguitur
Hec & multa alia in eo ſimilia poſſumus edocere. Aut ſi confi
dunt.cōminus ueniāt.excipiant intentiones noſtras.& exuant ſe
ab his ſi putant ſe eoꝝ poſſe effugere conſcientiam. Item poſt
pauca de ipſis prophetis iſta ſubiungit . Quod ſi negant ſe pro
phete ipſoꝝ munera accepiſſe.ſtatuant hoc.ut ſi conuicti fuerīt
prophetas ſe eſſe ultra non ſimulent.& mille deferā probamen
ta. Verūtamen neceſſariū puto etiam reliquos hoꝝ prophetaꝝ
fructus probari.Dicite mihi o uos prophetiſſe.uultus prophetan
tis candoribus & ruboribus aliquando fucatur? prophetiſſa ſti-
biis tingitur? prophetiſſa ornamentis utitur.& ornatibus delec
tatur ? Deinde propheta ad tabulam & ad teſſeras ludit? Pro-
pheta pecuniam ſuā ad uſuras dat? Dicant ſi licet hoc facere pro
phetis? Ego aūt uniuerſa hec eis probabo.Hec & multa alia idē
Apollonius ad confutandos eos ſatis probabiliter & conſtanter
intexuit.deſignans etiam hoc.q̄ quadrageſimus iſte quo hoc ſcri
bebat ageretur annus.ex quo Montanus falſe huius uaticinatio
nis initium dederat.Refert etiam de quodā Zotico.q̄ apud Pe
puzā cū prophetare ſe Maximilla ſimularet.repente īgreſſus ce
pit imperare ſpūi qui in ipſa loquebatur.ita ut eū penitus cohi-
beret. Sed obſtiterūt hii q̄ eis adulabāt̄.Meminit aūt & Thar
ſee cuiuſdā martyris.qui quaſi extraditione prioꝝ ſe accepiſſe aſ
ſeruerit.ſaluatorē precepiſſe diſcipulis ſuis.uti ne āte duodecimū
annū abieroſolimis diſcederent . Refert preterea & apud Ephe
ſum mortuos a Ioānne ſuſcitatos.& alia quāplurima. Ex quibus
omībus uehemēter ſupradicta hereſis cōfutat̄.Hec Apollonius.

SErapion aūt qui poſt Maximinū epiſcopus Cap̄.xix.
apud Antiochiā fuit.in epiſtola ſua quā ad Caricū & Pon
ticum ſcribit.de hac ipſa hereſi poſt aliquanta hoc dicit. Vt aūt
etiā hoc ſciatis.q̄ iſta que nūc noua prophetia uel potius exſecra
tio noua proceſſit.ab omī fraternitate que in uniuerſo mundo
eſt reſpuitur & refutatur . Tranmiſi uobis Claudii Apollenaris
Ierapolitani Aſie

Ierapolitani Asie prouincie epi litteras.qbus de his plēius īstrua
mini.In hac aūt ipsa Serapionis eplā . subscriptionē quorūdā epi
scopoꝝ & martyrū continēt.Ex qbus unus hoc modo scriplit .
¶ Aurelius Cyrinus martyr.opto uos bene ualere ¶ Alius quoq;
hoc mō.Aurelius Publius Iulius a de Beltho Colomatratie epi
scopus.Viuit deus incelis . quia beatus Sothas qui est Manchia
lo.uoluit demonē priscille eicere.sed adulatores eius nō permise
rūt.Sed & multorū simul epōꝝ eadē declarantiū subscriptiones
supradictis litteris inherebant. Verū de his satis dictū ¶ Ca.xx.
PEr idē tempus in urbe Roma diuersis nihilominus noui
tatibus per nōnullos regula traditionis ecclesiastice uexa
batur . Pro quibus Hyreneus addiuersos scripta prerogauit.Ex
tat igit̄ unus eius libellus qui superscribit̄ ad Blastū de schismate
Alius ad Florinū de monarchia.& q̄ nō sit deus maloꝝ creator
¶ Hoc enim supradictus uir uidebatur asserere . Qui tamen po
stea in errorē deuolutus est Valentini.Scribit aūt idē Hyreneus
& de Ogloade libꝝ inqua significat consecutū se esse quosdā ex
successoribus aplōꝝ.cuius libelli subscriptionē satis elegāter adfi
xam .his inserere dignū duxi. Adiuro te inquit qui trāscripseris
libꝝ hūc per dnm̄ nostrū Iesū xpm̄.& aduentū eius in gloria.cū
ueniet iudicare uiuos & mortuos.ut cōferas hec que scribis . &
emēdes diligenter ad exēplaria de qbus trāscripseris ad fidē. Et
ut sacram̄tū adiuratiōis huius similiter trāscribas.& īseras his q̄
trāscripsisti. Hoc aūt utiliter ab illo dicta īserere opi nrō necessa
riū credidi.quo p hec diligēs efficiat̄ oīs q hoc uel legere uel de
scribere dignū duxerit.sciens exemplū diligentie.a scīs uiris & il
lustribus traditū.Verū in his que ad Florinū scripsisse Hyreneū
supradiximus.facit Policarpi mētionē.Cū quo se etiā conuersatū
esse designat p hec uerba.Hec inqt dogmata florine que asse-
ris.cōfidenter dico.quia nō sūt consona ecclīastice fidei hec dog
mata.ne illi quidē qui de ecclīa pulsi sūt heretici.potuerūt aliquā
do cōmentari.Hec dogmata īpietatē docent.Hec dogmata san
cti illi presbiteri qui ante nos fuerūt nūquā ꝓtulere.illi q & apo
stolos uiderūt.quos & tu nosti . Vidi enī te dū adhuc puer essē
in Asia apud

ī Asia apud Policarpū. tūc qdē preclara agētē dū adhuc esses ītra
palatiū & studētē placere Policarpo. Multo enī magis mihi illius
tprīs reꝝ gestarꝝ inheret memoria. quā presētis. Quia hec que a
puero discimus. cū aīa ipsa coalescūt & adherēt ei. Vnde etiā locū
ipm̄ tibi possū dicere. īquo sedēs disputabat beatus Policarpus. &
incessū illius. & uultū ac totius uite modū. & ipsius quoq; corpo
ris habitū. Sed & disputationes quas hēbat ad populū. & cōuer-
satōnē q̄ fuerat ei cū Ioāne. quomodo narrare solitus erat. uel ce
terorꝝ q ipm̄ dnm̄ uiderāt. & quomodo recordabaṫ oīa ac recen
sebat uerba q̄ sunt dicta a dnō ab eis audierat. & de uirtutibus
eius ac doctrīa. Et tamē oīa hec cū scripturis cōsona ꝓferebat.
¶ Que tūc ego ꝓ mīa dei quā mihi donare dignatus ē. attētius &
studiosius audiēs describebā. nō incartis. sed incorde meo. queq;
ꝓ grām dei fideliter custodio. & mecū ipse sine intermissiōe quo
dām̄odo rumino. Deum ergo testor. & incōspectu ipsius tibi af-
firmo qa si qd tale audisset beatus & aplicus uir Policarpus. ex-
clamasset statī & aures suas obturasset. ac sicut moris erat ei di
xisset. Deus bone. ī que me tprā reseruasti ut hec audiā? Nōne
etiā ipm̄ cōtinuo locū fugisset. in quo sedēs uel stans huiuscemo
di uerba audisset. Sed ex eplis eius quas scripsit uel ad uicinas ec
clesias uel ad aliquos ex frībus cōmonēs & cōfirmās eos & cohor
tans ad fidē. potest sētētia eius euidēter agnosci. Hec Hyreneus.

¶ Eꝝ ea tēpestate. Cōmodo Romani regni apicē ¶ Ca. xxi.
gubernāte. pax ecclesiis ꝓ oēm terrā propagabaṫ. & sermo
dnī ex oī genere hoīm ad agnitionē & pietatē dei sūmi aīas con
gregabat. Deniq; & in urbe Roma multos ex illis illustribus &
prediuitibus uiris. cum liberis & cōiugibus ac propinquis atq; oī
pariter familia sotiauit ad fidē. Sed hoc non equis oculis ille anti
quus humane salutis hostis aspexit. Cōtinuo deniq; aggrediṫ ua
riis nrōs machinis īpugnare. Primo ī urbe Roma huius Apol-
lonii martyris defensionē fidei. apud grecos passionis eius hysto
riā cognoui. satis eleganter contionasse de supstitiosa prauitate
hoīm. Apolloniū quendā uirꝝ in fide nrā & in oībus philosophie
eruditiōibus illustrem ad iuditium ꝓtrahit accusator eius. citato

quodā īfelicissimo

quodā infelicissimo & despate salutis hoīe. Quiq; qm̄ lex que oblatos puniri iusserat cristianos.in delatorem prius animaduer tendum censebat.a Perhennio iudice ut eius crura cōminueren tur sententiam primus excepit. Tum deinde exortatur beatus Apollonius martyr.uti defensionem pro fide sua quā audiente senatu atq; omī populo luculenter & splendide habuerat.ederet scriptam.Et post hec secundū senatusconsultum.capite plexus ē Ita nāq; a prioribus lex iniquissime promulgata censebat.

Igitur sub eiusdē Cōmodi prīcipatu.Eleutherio Ca.xxii. in urbe Roma tredecim annis sacerdotio functo Victor succedit.Sed & Iuliano apud Alexandriā post decē annos defū cto Demetrius substituitur.Apud Antiochiā quoq; octauus ab apostolis episcopus constituitur Serapion. De quo īsuperioribus memorauimus.Tunc apud Cesaream Palestine Theophilus. Et Narcissus in Ierosolimis ecclesias procurabant. Apud corinthū uero Baccilus. Et apud Ephesum Policrates nobiles in episcopis habebantur. Sed & multi in aliis locis erant per idem tempus egregii sacerdotes. Nos tamen eoꝝ facimus mentionem quoꝝ fidem & scientiam ex proprii operis inditiis possumus habere compertam. Cap.xxiii.

Quibus ea tempestate ecclesiis presidentibus.in prouintiis Asie questio non minima exoritur.uelut ex antiqua eoꝝ obser uatiōe descendens. ꝙ quartadecima luna putarent omni gen ti pasca obseruandum. Quando scilicet iudeis pasca precipitur īmolari uelut necessario cōfirmātes.quacūq; die septimane quar tadecīa luna uenisset.solui debere ieiuniū.cū talis cōsuetudo in nullis ꝓrsus aliis unquā obseruata fuisset ecclesiis.Ob quā causā cōuētus epōꝝ & cōcilia per singulas quasq; prouintias cōuocant̄ prorogatisq; ad se inuicē eplis de singulis qbusq; locis.unū om̄s ecclesiasticū dogma confirmāt.ne liceat aliquando nisi ī die dnī ca inqua domīus resurrexit a mortuis dominicū pasce celebra re misterium.& ī hac sola soluendum esse pascale ieiuniū.Extat deniq; usq; ī hodiernū cōcilii apud Cesareā Palestīe hīti decretū in quo primus est Theophilus ipsius Cesaree epūs.& Narcissus

Ierosolimoꝝ sacerdos

Ieroſolimoꝝ ſacerdos.hētur & ī urbis Rome cōcilio ſimile aliud decretum.cui prefuiſſe Victor epiſcopus indicatur.Et Ponti pro uintie Palmeas.Galloꝝ quoq; ſacerdotalis cōuentus extat.Hyreneū preſulē ſcribens.Achaie uero Bachilū corinthiorum ecclie epiſcopū.qui oīs diuerſis locis unā eandemq; iuditii ſui ſententiam protulere

¶ Cap̄.xxiiii.

SEd epiſcopi regionis Aſiane ſeruandā magis aueteribus ſi bi traditam conſuetudinē confirmabant. In quibus Policrates qui in eis primatū agere uidebatur.ad Victorem epiſcopum Romane eccleſie ſcribens.morē traditiōis antiq; ad ſe uſq; delatū.per hec uerba deſignat.Nos ergo inquit intemeratū paſce cclimus diem.neq; addentes neq; auferentes aliquid . Eteni magna quedam luminaria apud Aſiam dormierūt.ſūmi & electi uiri quos dominus ſuſcitabit in aduentū ſuū cum ueniet de celis in gloria.& requiret oīs ſāctos ſuos.In quibus eſt Philippus euangeliſta.qui dormiuit apud Hyerapolim.ſed & due filie eius que uirgines ſenuerunt. Et alia eius filia ſpiritu ſancto repleta que apud Epheſum dormiuit.Nec non & Ioannes qui ſupra pectus domini recubuit.qui fuit ſūmus ſacerdos.& pōtificale petalum geſſit.martyr & doctor eccleſie. Q ui & ipſe apud Epheſū dormiuit.Policarpus quoq; apud Smyrnam & epiſcopus & martyr

¶ Similiter & Traſeas epiſcopus apud Eumeniam. ſed apud Smyrnam martyrio conſumatus.Q uid autē dicā etiam Sagarē nihilominus ſacerdotē & martyrem.qui apud Laudotiā quieſcit in pace? Sed & Papiam.& Macharium.& Melitonem . propter regnū dei & eunuchum & ſpiritu ſancto repletū.qui iacet in ciuitate Sardēſiū.expectās aduenūt de celis dnī.ut reſurgat a mortuis.Iſti ergo oēs diē paſce iquartadecia die mīſis obſeruauerūt ſcdm euāgeliū nihil oīno extrīſecus agētes . ſed & fidei regulā p oīa cōſeruātes.Sed & ego oīm urm̄ minimus Policrates.ſcdm traditiōnē prm̄ meoꝝ obſeruo.eoꝝ dūtaxat.quos & abinitō ſecutus ſū. Septē nāq; exparētibus meis.p ordinē fuerūt epī ego octauus.Q ui oēs ita obſeruauerūt hūc diē. ut cōueniret cū illo quo fermēta iudeoꝝ populus auferret. Vnde frēs km̄i.ſexagīta qnq;

annos etatis

annos etatis gerens in nomine dnī . multorū quoq; orbis terre
epiſcoporum notitiam pleniſſime habens.& ſanctis ſcripturis in
tendens.non perturbabor ex his que adterrorē proferunt̄ . qa
& maiores mei dixerūt.obtemperare oportet deo magis quam
hoībus.Et poſt pauca de his qui ſecum aderāt epiſcopis.iſta ſub
iungit.Poterā aūt etiā preſentiū epiſcopoꝝ facere mētionē.quos
ipſi petiſtis ut euocarē.ſicut & feci. Quoꝝ nomina nō ſcribam
nā multitudo eſt.Qui oīs ſcientes paruitatē meā cōſenſu ſuo
que ſcribimus confirmāt.certi qꝝ non inaniter canos attulimus.
ſed indiſciplina Criſti ſemper conuerſati ſumus.Sed adhuc Vic
ctor Romane ecclīe epiſcopus pertinatius agens . paſſim totius
Aſie ac uicinarū prouinciaꝝ ecclīas acōmunionis ſocietate abſci
dere nititur.tanquā in hereſim declināte.& litteras mittit.qbus
oēs ſimul abſq; diſcretiōe ab ecclīaſtico federe ſegregaret. Sed
hoc nō oībus placebat epiſcopis.qn potius & ecōtrario ſcribētes
ei iubebant.ut magis que pacis ſūt ageret.& cōcordie atq; una
nimitati ſtuderet.Deniq; etiam extant ipſoꝝ littere.qbus aſpe
rius obiurgant Victorē.uelut inutiliter ecclīe cōmodis conſulen
tem.Nam & Hyrenus cū ceteris quibus preerat galliaꝝ epiſco-
pis ſcribens.confirmat quidē ut in dnīca die reſurrectionis domi
ni miſteriū celebrare t̄. Victorē tamē arguit.qꝝ non recte fecerit
abſcidere a corpore inuitatis tot & tantas ecclīas dei . que morē
antiquitus traditū cuſtodirent. Sed & de multis aliis cōmonet
per hec uerba .Non ſolum inquit de die paſce agitur controuer
ſia.ſed & de ipſa ſpecie ieiuniorum. Quidam enim putant una
tantum die obſeruari debere ieiunium.alii duabus.alii uero plu
ribus. Non nulli etiā quadraginta.ita ut horas diurnas noctur-
naſq; computantes diem ſtatuant . Que uarietas obſernantie
non nunc primum neq; noſtris temporibus cepit.ſed multo an
te nos ex illis ut opinor . qui non ſimpliciter qꝝ abinitio traditū
eſt tenentes.in alium morem uel per negligentiam uel per īpe-
ritiam decidere . Et tamen nihilominus omnes iſti etiam cum
obſeruantiam uariarent inter ſemetipſos . & nobiſcum paci-
fici fuerunt ſemper & ſūt.nec diſſonantia ieiunii .fidei cōſonātiā
conſonantiā rupit

consonantiã rupit. Post hec inserit etiã hystoriã quandã. que pro sui oportũitate nec a nobis debet omitti. Deniq; ait. Et illi oñs ãte Soterem presbiteri . q ecclesie tũc cui nũc prees sacerdotiũ tenuerũt. Anicetũ dico. & Piũ Iginũq; & Thelesphoꝝ. & Xystũ Neq; ipsi ita tenuerũt. neq; hii qui cũ ipsis erãt. Et tamñ cum ipsi ita nõ obseruarẽt. pacẽ semp habuerũt cũ illis ecclesiis. que hunc obseruantie morẽ tenebant. Cũ utiq; & ipsis cõtrariũ uideretur q̃ non etiã ceteri similiter obseruarẽt. nũquã tamẽ obhoc repulsi sũt aliqui ab ecclie societate. aut uenientes ab ipsis partibus nõ sunt susceptι. Immo potius & oñs presbiteri qui fuerũt ante te omĩbus semp qui non ita obseruabant. presbiteris ecclĩaꝝ. eucaristiam solẽpniter transmittebãt. Beatus aũt Policarpus cũ ad urbẽ Romã uenisset sub Aniceto. cũq; de aliis nonnullis parum quid habuissẽt inter se. statim tamẽ consserent in pacẽ. de hac questione ita egerũt. ut non unus quisq; sententiã suã obstinata cõtentione defenderet. Neq; enĩ aut Anicetus Policarpo suadere poterat. ut non obseruaret ea que nouerat Ioannẽ discipulũ dnĩ uel ceteros apostolos cũ quibus semper fuerat obseruasse. Neq; rursum Policarpus Anicetũ persuasit ea deserere que ille dicebat se maioꝝ more seruare. Cũq; hec ita inter se habuissẽt communicarunt sibi iuicẽ. ita ut cederet Anicetus Policarpo. etiam sacerdotali ministerio honoratus dũtaxat cõtemplatione pfungi Et ita abinuicẽ plena fide. pace integra. & firma caritate discedũt ut oñs ecclie siue que ita de pasca siue que non ita obseruarent inter se tamẽ concordiã custodirent. Hec Hyreneus aiens nominis sui opus. pacem uidelicet dei ecclesiis colligans scribit. Et nõ solum Victori. sed & diuersis ecclĩarum doctoribus similiter per epistolas asserit. q̃ nulla pro hac questione in ecclesiis dei dissensio debeat oboriri .

Cap. xxv.

APud Palestinã quoq; cõueniẽtes ĩ unũ sacerdotes dei Narcissus Ierosolimoꝝ & Theophilus de qbus iã supradiximus. sed & cũ ipsis Cassius Tyrius. & Clarus de Ptolomaide. & ceteri permulti pariter congregati. cũ de hac questiõe ageret . qd etiã apud ipsos aplica traditio cõtineret. circa finẽ decreti qđ incõcilio eorũ statutum est

ſtatutū eſt.Hoc modo indicāt.Epiſtole aiūt nrē exēplaria p oīs ecclīas tranſmittātur.uti ne rei effitiamur animaꝝ.que diuerſis erroribns inmerguntur. Deſignamus igitur uobis.quia & apud Alexandriā eadē qua apud nos die paſce ſolēpnitas geritur.quia & ipſoꝝ nobis littere deferunt̄.& ipſi nrā ſcriptura ſuſcipiūt.ut pariter & cōſonanter diē feſtū celebremus.Hactenus de ſupradi cta queſtione ex his que in ueteꝝ ſcriptis haberi repperimus.

¶ Cap.xxvi.

EXtat aūt adhuc Hyrenei preter eos quos ſupra enumerauimus libellos etiā aliud uolumen egregiū aduerſū gētes qđ de diſciplina attitulauit.ad Martionē quendā ſcribens.Sed & dialogi de diuerſis in quibus teſtimonia de eplā ad hebreos ponit plurima.& de ſapientia que dicit̄ Salomonis. Hec ſūt q̄ ad noſtrā notitiā etiā de Hyrenei opuſculis puenerūt

¶ Cap.xxvii.

COmmodus aūt tredecim ānis īperio gubernato. Pertinaci poſt ſe regnū reliqt.Quo ex ſolis mēſibūs retento idē Pertinax diem obiit.& Seuerus poſt hunc ſuſcepit principatū.Cuius tēporibus plurimi eccliaſtici uiri nobi les & ſtilo illuſtres extiterūt.ſicut ex eoꝝ monimētis agnoſcimus

¶ Cap .xxviii.

EX quibus eſt Eraclitus.qui in apoſtolo cōmētatus eſt.Et Maximus.q̄ de famoſiſſima oīm hereti corū diſſeruit queſtione.qua ſemp inquirit̄ unde ſint mala. uel unde malitia.Et q̄ materia facta ſit.& non infecta. Sed & Cādi dus.qui in exameron ideſt de principio geneſis ſcripſit.Appius quoq; de hiſdē ſimiliter cōmētat̄.Sextus etiā qui de reſurrectio ne diſſeruit.& de ceteris nonnullis.Arabianus quoq;. & alii īnu meri quos longū eſt uel enumerare.uel etiam pro aliquo illuſtri unūquēq; uel dictoꝝ ſuoꝝ inditio deſignare.Plurimi tamē ipſoꝝ exortas tēporibus ſuis hereticoꝝ perfidias cōfutantes.fidē rectā & apoſtolicā monimētis ſuorū uoluminū mandauere. Vt Arte monis illius hereſeos auctorē.quam poſtmodum Paulus Samo ſatenus noſtris iam pene temporibus inſtaurare conatus eſt.de qua dignū ē que uel qualis ſit hyſtoria cōprehēdere. Hec here ſis purū hominē ideſt abſq; deo fuiſſe ſaluatorē confirmat.Idq; antiqtus ab ipſis etiā aplis traditum eſſe mētit̄. Aduerſū quos

unus ex his

unus ex his quos ſupra memorauimus eccleſiaſticus ſcriptor ita reſpõdit. Aiunt inquit aliqui ipſos etiã apoſtolos ita uel ſuſcepiſſe uel ceteris tradidiſſe ſicut nunc ipſi aſſerũt. Et hanc uerita tem predicatiõis eſſe ſeruatã uſq; ad Victoris tẽpora. Et quomõ ſucceſſores eorꝝ ſcribentes aduerſũ gentiles uel aduerſũ hereticos ideſt Iuſtinus .& Melciades.& Tatianus.& Clemẽs & alii q̃ plurimi de deitate Cirſti aptiſſie diſſerũt. Hyrenei uero & Melitonis. ceterorꝝq; qui per idẽ tẽpus fuerũt uolumĩa qs ignorat?

¶ Quibus dñm & hoĩem ſimul predicãt xpm̃. Sed & ptalmi uel cãtica q̃ a frĩbus fidelibus ex initio ſcripta ſũt. uerbũ dei eſſe xpm̃ & deum tota hymnorꝝ ſuorꝝ laude cõcelebrãt. Quomodo ergo tot ſeculis fidem predicatã. nũc iſti aſſerũt qđ a Victoris tẽpori bus exordium ſumpſerit. ¶ Cap. xxix.

Quomodo aũt Victori de hoc calũpniã faciũt qui ſciãt uictorem. Theodotũ Coriariũ qui princeps & pater extiterat ĩpietatis ipſorꝝ decõmunione eccleſie repuliſſe. qui primus rome auſus eſt dicere purũ hoĩem fuiſſe xpm̃. Si enĩ ſicut dicũt ita credebat. quomodo eitiebat de eccl̃ia Theodotũ. blaſphemie ipſius ĩuentorẽ? Sed de Victore hoc cõmemoraſſe ſufficiat. Cui decem ãnis epãtu functo Zepherinus ſacerdotii ſucceſſor extitit. nono prĩcipatus Seueri ãno. Dequo Zepherino eadẽ ſcriptura qua ĩſuperioribus uſi ſumus. talia quedã refert. ¶ Cap. xxx.

Igiť cõmonebo uos frẽs de his que geſta ſũt apud nos. q̃ ſi forte ĩſodomis accidiſſẽt. etiã illos emẽdare & corrigere potuiſſẽt. Confeſſor erat qdã apud nos Natalis noĩe. nrã adhuc cõfeſſus memoria. hic deceptus aliq̃do ab Aſclepiodoto quodã & Theodoto collectariis. qui ãbo diſcipuli erant Theodoti Coriarii illius qui primus pro hac ſtulta aſſertione ab eccl̃ie ſocietate depulſus ẽ. Victore tũc urbis Rome epõ. adqeuit ut accepto ab eis ſalario. epũs illius hereſis noĩaretur. certa pactione. id eſt centum quinquaginta denariis mẽſtrue preſtationis. Quiq; natalis cũ ſe inhoc deceptus locaſſet. frequenter admonebatur ĩſomnis a domino. Quia miſericors deus & dominus noſter Ieſus Criſtus nolebat martyrem ſuum qui ſibi in multis paſſionibus teſtis extiterat.

testis extiterat.de ecclīa perdere.Sed cū neglegētius ſuſcipet uī ſiōes.prīatus amore & turpis lucri deuictus illecebra.ad ultimū a ſcis anglīs p totā noctē uerberatus.& pēis grauibus excruciatus mane cōſurgēs cilicio ſe īduit.& cinere ſe cōſpergit.ac multis la crimis errorē ſuū deflens.ante pedes ſe Zepherini epī proſter nit.& ueſtigiis oīm non tantūmodo clericoꝝ. ſed etiam laicorū multa cū lamentatione prouolutus.in lacrimas & miſerationes oēm prouocauit eccliam.ut indulgētiā ſibi a Criſto continuis & iugibus pro ipſo precibus īplorarent.oſtendēs ſimul in cōſpectu dnī liuores corporis & cicatrices quas pronoīs ipſius confeſſione ſuſceperat. Vix aliquādo in cōmunionē eccliaſtici corporis reuo catus eſt.Sed & poſt aliquāta idem ſcriptor adiungit hec etiam Scripturas aūt diuinas.abſq; ulla timoris dei reuerentia corrupe runt. Antiq; uero fidei regulā proterue & impie reſpuunt.igno rantes Criſtū.Q uē idcirco nō inuenerūt.quia non recte queſie runt.& intantū ſtultitie īpietatiſq; prolapſi ſūt.ut ſi quis eis ſer monē de ſcripturis propoſuerit.illi ecōtrario proponāt.utrū hic ſermo dequo agitur cōunctū aut ſepatū genus ſilogiſmi faciat. & derelinquētes ſcās dei ſcripturas geometriā tractāt .tanq̄ qui uere de terra ſint.de terra loquūtur.Et ideo eū qui deſurſū eſt & de celis uenit.ignorāt Deniq; Euclides apud eos.uel maxime in geometrie diſciplinis uiget.Sed & Ariſtoteles & Theofra ſtus.ab his in āmiratione habēt.Galienus uero a nonnullis eoꝝ & adoratur & colitur. Quorū artibus & doctrinis. hereſeos ſue īpietatē nitunt aſſerere.& deceptionibus hoīm ignorantiū deū. ſimplicitatē diuinarū ſcripturarū & ſinceritatē fidei ſubtrahunt. Sed hoc faciūt.quia nec uicini effecti ſūt fidei.Propterea & diui nas ſcripturas abſq; ullo timore contēpſerūt.& corrūpentes eas emēdare ſe dicūt. Verum ne qui me putent falſa aduerſum eos proferre palā eſt oībus noſcere.ſi quis uult exēplaria eoꝝ accipe re.& cū aliis nihilominus eorum exemplariis conferre.inuenient etiam inter ſe ipſa multum diſſonare . quia unuſquiſq; ut ſi bi uidetur emendat . Deniq; Aſclepiodoti non conueniunt omnino cum Theodotis . Tum deinde etiam diſcipulis ipſoꝝ

ſi qui forte

si qui forte cōscripserūt.qđ eis uisū ē uel addere licuit uel auferre.& omībus preferūt habere se emēdata.magis aūt inquinata exēplaria Rursū Hermofili exēplaria non cōsonāt cū Apollonidis.Sed ne ipsa quidē sibi ipsis concordāt.si priora cū posteriori bus conferas.Semp enī emēdāt quibus semp displicet qđ emē dant.& noua queq; perquirūt.cū eis que in usu sūt uidebuntur aduersa.Quid aūt temeritatis habeat istud admissū. neq; ipsos arbitror ignorare.Aut enī nō credūt diuino spū scripturas esse cōscriptas.& sunt infideles.aut semetipsos arbitrantē sapientiores esse spū sancto. Et quid aliud indicāt per hoc.nisi q; a demone arguūtur? Neq; enī negare possūt factū suū.quādo quidē etiā manus eor in ipsis exēplaribus teneantē.& nouerint ipsi q; amagistris suis & doctoribus scripturar.scđm illud corruptele genus etiā explanationis susceperint intellectū.Quidā aūt ex ipsis nec corrūpere iam scripturas dignati sūt.sed penitus abnegare.legē scilicet & prophetas.& obtentu impie huius assertionis in ultimum perditionis gurgitē deuoluti sūt.Deniq; hec sufficiant hystoriis esse mādata. ¶ Explicit liber.v. ¶ Incipiūt caplā libri.vi.

¶ Cap.i. ¶ De persecutiōe Seueri ¶ Ca.ii ¶ De martyrio Leonidis pris Origenis & de ipsius Origenis a puero īstitutiōe. ¶ Ca.iii. ¶ De eo q; a puero uerbū dnī predicabat. ¶ Ca.iiii ¶ Quāti per ipsū docti hoīes facti sūt. ¶ Ca.v. ¶ De Potamiana. ¶ Ca.vi. ¶ De eo q; Origenes se castrauit ¶ C.vii. ¶ De Alexādro & Narciso. ¶ Ca.viii. ¶ De epis hyerosolimor. ¶ Ca.ix. ¶ De Alexandro. ¶ Ca.x. ¶ De Serapione & libris eius. ¶ Ca .xi . ¶ De libris Clemētis. ¶ Ca.xii. De Eracla. ¶ Ca.xiii ¶ Quantū studii fuerit Origeni erga scripturas diuinas ¶ Ca.xiiii. ¶ De Simacho īterprete. ¶ Ca.xv. ¶ De Ambrosio & studio origenis. ¶ Ca.xvi. ¶ De epis qui tēpore Origenis fuerūt. ¶ C.xvii. ¶ De Ypoliti libris. ¶ Ca.xviii. ¶ Quomodo Origenes presbiter factus est. ¶ Ca.xix. ¶ Quomodo Eraclas apud Alexandriā susceperit sacerdotiū. ¶ Ca.xx. ¶ De persecutione Maximini. ¶ Ca. xxi . ¶ De ordinatiōe Fabiani episcopi.& mirabilibus que in ea gesta sunt. ¶ Cap.xxii.

¶ Cap.xxii. ¶ Quāti diſcipuli fuerint originis. ¶ Ca.xxiii. ¶ De Africano. ¶ Ca.xxiiii. ¶ De Berillo. ¶ Ca.xxv ¶ De Philippo Imperatore. ¶ Ca.xxvi. ¶ De Dioniſio epiſco. ¶ Ca.xxvii. ¶ De Arabor̄ diſceſſione. ¶ Ca.xxviii. ¶ De hereſi eccleſitarum. ¶ Ca.xxix. ¶ De Decio. ¶ Ca.xxx. ¶ De paſſionibus Dioniſii. ¶ Ca.xxxi. ¶ De martyribus qui apud Alexandriā paſſi ſunt. ¶ Ca.xxxii. ¶ De his que ſcribit Dioniſius. ¶ Ca.xxxiii. ¶ De nouato ¶ Ca.xxxiiii ¶ De Serapione ¶ Ca.xxxv. ¶ De his q̄ adnouatū ſcribit Dioniſius. ¶ Expliciūt capitula. ¶ Incipit liber vi.

A T cū Seuerus quoq; perſecutiones agitaret eccleſiis preclara a militibus Criſti pro pietate certamina martyrii gerebantur. precipue tamē apud Alexandriā. quo ex omī egipto ac Thebaide. uelut in quoddam ſtadium pietatis atlete deducebant̄. Qui pro ſuppliciorū mortis q; patientia. conſequebant̄ a deo īmortalitatis coronas.

IN quibus & Leonides Origenis pater pro ¶ Cap.ii. martyrio Criſti capite plexus. tenere adhuc etatis ſupradictum puer̄ dereliquit. Quiq; qualibus animis ex eo erga diuina legis ſtudia uiguerit. non erit īportunū paucis exponere. Precipue quia & apud quāplurimos opinio de eo celeberrima peruulgata eſt. Et ſi quidē uelit quis oēm uitam uiri huius literar̄ tradere monimētis. certū eſt quia tanta ſūt de eo ac talia que proprium de eo & opus requirāt & otiū. Nos tamē in preſēti quanta poſſumus breuitate inſeremus huic opi etiā que ad ipſū ſpectant pauca de multis. Que uel ex ipſius eplis ad nos uſq; ſeruatis. uel ex alior̄ hyſtoriis indicata cognouimus. Cuius geſta ſi res pateret̄. etiā ex ipſis cunabulis digna mihi uidentur poſteritatis memoria. Decimū namq; īperii agebat Seuerus ānū. Alexādrie uero per idem tempus oīq; egipto preſidebat Letus. Epiſcopatū in ea poſt Iulianū Demetrius ſuſceperat. Cum ſupra modū accēſo perſecutionis incendio. & multis ea tēpeſtate martyrio coronatis. intantū ardorē capeſcendi martyrii puerulus tunc adhuc ¶ Origenes exarſerat. ut ſpōte ſe piculis īgereret. & aliis ī certamīe

poſitis. preceps

positis preceps in medios rueret.ita ut insectari ipsā mortē & rapere uelle uideretur.Quā & adipisci oīmodis potuisset . nisi q̄ dispensatiōe dnī ad utilitatē multorū putatur pro totius ecclesie edificatione seruatus.per sollicitudinē matris.que gloriose mortis eius desideria īpediuit. Que cū primo maternis obsecrationibus supplicaret.ut sibi cōsuleret.ut parceret matri.& ille ex his precibus īflāmatior ad amorē martyrii redderet̄.maxime ex eo q̄ patrē iam teneri cognouisset in uinculis.& ipse propere sotius effici uinculorū eius ac martyrii festinaret.arte quadā materni affectus inhibetur.Etenim cū maturare eū uelle & ante lucanum prorūpere ad agonū certamīa presensisset.noctu cubiculum filii dormientis ingressa.oīa eius indumēta quibus procedi ad publicū poterat furata subtraxit.ut p̄ hec domi residere necessitate cogeret̄.Ille maternis īpeditus dolis.cum nihil aliud agere posset.nec tamē mens quiescere pateret̄ . audet aliqd sup etatē Eplām scribit ad patrē.se quidē maternis artibus detineri.sed illum tenere debere qđ cepit.Et addit etiā hec.Vide pater ne propter nos aliud aliqd uelis.Hec sūt prīa puerilia Origenis rudimēta.Hic ludus eius īfātie.hec a tenero religionis & pietatis inditia.Talis in eo erga deū coaluit affectus.Hinc tā lectioni se cepit diuinorū uoluminū mācipare.& ī eruditiōibus fidei diuine semet ipsū haud segniter exercere.Quoniāqdem iā & aparente in his imbui ceperat.qui ei sensū inter seculares libros quibus ī prima etate erudiebatur.etiā nostrarū scripturarū nonnulla interim legenda subitiebat.Tum deinde paulatim etiam preferre hec scolaribus studiis cōmonebat.Nā inde etiā lectiones exigere p̄ dies singulos & memorie cōmendare.puerū nō inuitū. immo potius erga discenda promtiorem cogebat. Quippe qui legens hec.nō solo simplici intellectu uideretur esse contentus.sed negotia patri de scripture sensibus ac questionibus cōmouere . Inquirens ab eo quid sibi uideretur.q̄ per spiritum sanctum scriptura dicitur inspirata.uel quid diuini consilii tegat simplicitas ista uerborum.At ille simulabat quidem increpare se eum.& uetare ultra etatem aliquid querere. Apud semetipsū tamē īcredibiliter exultabat.oīpotēti

exultabat.oīpotenti deo grās referens.qui ei talis ſobolis eſſe do
nauerit patrē.Deniq; frequenter dicitur dormiēti puero religio
ſus & ſollicitus ſuperueniēs pater.opimentū pectoris detraxiſſe.
& uelut dei ſpū intus incluſo.pectus eius tanquā tēplū quoddā
ueneratus & demulcēs oſculis abſceſiſſe.beatū ſemetipſū adeo
effectum pro tanta prolis felicitate gratulatus.Hec & multa his
ſimilia in puerili etate Origenis extitiſſe memorāt. Vt uero pa
ter eius martyrio conſumatus eſt.puer ipſe cum matre uidua &
ſex aliis paruulis frībus ſeptimūdecimū agens etatis annū. inſū
ma facultatū penuria derelictus eſt. Quoniāquidē cenſus pater
nus qui uel maximus fuerat.fiſco per proſcriptionē ſotiatus eſt
¶ Nec tamē ei defuit oīpotentis dei prouidentia.Ob inſigne nāq;
uel litterarū uel religionis ſtudiū a quadā nobili & locupletiſſima
femina ꝑfamiliariter foueri cepit. Que tamē Paulū quēdā An
tiochie ortū.ātique hereſeos famoſiſſimū ſectatorē.adoptiuū do
mui ſue illo ī tēpore habebat.Inqua adoleſcētulus Origenes cū
neceſſitatē haberet apud predictā feminā una degeret.documen
tum iam inde a puero fideliſſime & catholice ſue mētis oſtēdit
¶ Nam cum ad ſupradictum uirū uelut ad magiſtrum & ſummi
nominis doctorē ꝑ dies ſingulos īmenſe multitudines cōuenirēt
non ſolum hereticorū uerū & ex noſtris multorū pro eo q̄ eru
ditionis eius fāma ab oībus crederet.nullo tamē pacto uel pro
honoris grā uel etiam pro neceſſitate coniunctionis flecti potuit
¶ Origenes.ut cū eo ſaltim in oratione cōſiſteret. Ita ei a prīa eta
te eccliaſtice regule obſeruātia honorabilis fuit.& hereticorū ſo-
cietas execrabilis.Sicut ipſe in quodā loco opis ſui ait.quia here-
ticorū execrāda doctrina eſt . Nec tamē deerat ei erga cōmunes
litteras ſtudium.in quibus pater eū erudiendū tradiderat.ſed ex
ercitabatur & in his multo attentius etiā poſt cōſumationē prīs
In arte nāq; grāmatica ita fuerat inſtructus.ut & ad docendum
plene ſufficeret.& ex hoc ei que ad neceſſitatē trāſigēde domus
uidebant.neceſſaria pararētur. ¶ Cap.iii

Cum Erum cū preeſſet auditorio & grāmaticam doceret ſicut
ipſe in quibuſdam ſcriptis ſuis refert.& cum eccliē apud
¶ Alexandriam

Alexandriā magiſterii deeſſet officiū.cūq; oīs deturbati perſe quutoꝝ minis & ferocitatibus aufugiſſent.aliquanti gentilium cōueniebāt ad Origenē.tūc adhuc grāmaticā docentē.audire ab eo uerbū de noſtra fide ac religione cupientes.Quos ille non ſo lum ad fidē de perfidia cōuertebat.uerū etiam perfecte uite īſti tutionibus informabat.Quoꝝ primus extitit Plutarchus qui p ipſum conuerſus ad fidem noſtrā.non ſolū perfecte uite inſtitu ta ſeruauit.uerū etiam que eſt ſūma beatitudinis martyrii con ſequutus eſt palmā.Secūdus cū hoc fuit Eraclas.& natura Plu tarchi frater & meritis.Qui cū ab eo infide noſtra atq; ſcien tia ſed & uite purioris inſtitutionibus ad perfectum fuiſſet in ſtructus.Alexandrine ecclie preeſſe poſt Demetrium ſubroga tus eſt.Sed ea tēpeſtate qua Aquila Alexandrine atq; Egypto preſidente pſecutionū rabies increſcebat.octauuūdecimū Orige nes agebat etatis annū.quo intēpore perfamoſiſſimū apud oīs uel incredulos uel infideles domi foriſq; nomen eius effectum eſt Precipue per id q̄ ſanctos oīs inconfeſſionis uīculis poſitos.nō ſolum ſermone & cohortatione pfecte & ſpūalis doctrīe ad mar tyrium roborabat.uerum etiam multos ſuis officiis ac miniſte riis.uinculoꝝ penis & ſqualore carceris ſubleuabat. Sepe deniq; etiam ante tribunalia iudicum & in ipſis eoꝝ crutiatibus aderat aduerſū profanas interrogationes iudicum affectu eis ac mente cōpatiens.uultuq; & nutibus ſi dici poteſt uelut firmiores eis re ſponſiones ſubicere geſtiens.Sed & cū ſententiā ſuſcepiſſent.ea dem licentia utebatur.oībus ſe periculis inferens nec repudians perſequutoribus intuentibus extremis quoq; oculis martyres ſa lutare.ita ut non nūquā pro his etiā impetus in eum gentilium fieret.Sed diuina dextera cū admiratione oīum protectus euade ret.Verum nec enumerari facile nec referri poteſt. quotiens & quam crebro īmo per ſingulos pene dies.de quantis eū & quali bus periculis dū erga predicationē uerbi dei impiger & promtus eſt.eadem illū diuina dextera confirmauit.quotiens in īſidiis po ſitis qui eum clam interimerent effugit. Et intātum aduerſum ſe dum in opus dei promtus eſt.infidelium concitauit inſaniam

ut turme militū

ut turme militum dispolite domũ in qua cõmanere uidebatur obsederint.nec tamen eum capere aut tenere potuerint diuina protectione seruatum. Tanta rabies contra eum mentes hominum incesserat.pro hoc solo q̃ plurimos per eum uidebant ad fidem nostram ab incredulitate conuerti. Et intantum cottidie aduersus eum persequutio cumulabatur.ut tota urbs maxima
¶ Alexandria eum tegere non possit. sed de domo ad domũ trã sire . & tamen undiq; fugaretur.cum uiderent per loca singula multitudines plurimas per eum ad fidem dei sotiari.Obtinebat aũt hoc.quia non solum in uerbo erat ei perfecta doctrina . uerum etiam in opere cõsumate discipline prebebat exempla.Et dicebatur sicut aiunt de eo.qui hic est qui quale habet uerbum talẽ habet uitam.& qualem habet uitã tale habet uerbũ. Q m̃ que docet agit.& que agit hoc docet. Manifeste autem & euidẽter aderat ei diuina gratia.per quã innumeros ad imitationẽ sui in fidem dei prouocabat. Vnde & uidens Demetrius episcopus q̃ ad ipsum precipue doctrine gratia & predicationis uerbi dei multitudines plurime cõuolarent.catetizandi ei.idest docẽdi magisterium in ecclia tribuit caput detersum.Quod primus post apostolos apud Alexandriam Panthenus.Secundus p ordinem
¶ Clemẽs. Tertius administrauit Origenes ipsius discipulus Clem̃tis.qui Clemẽs in op̃e Stromateo ubi etiam tempora quibus libros describebat in prohemiis designauit.ad finẽ imperii cõmodi pertendit. Vnde certum est q̃ Seueri tempora hec ipsa que nunc habemus in manibus continebat. Qua tempestate etiam Iudas quidam alius scriptor.de septimanis que in Daniele referuntur disseruit.Qui & ipse decimũ Seueri Imperatoris annũ regni cõmemorat.Is etiã diuulgatã antixpi presentiam iã iamq; estimans imminere ex pſecutionnum nimietate . multorum ex nostris fidelium animos pturbauit. Igitur Origenes iiuncto sibi a Demetrio episcopo magisterii officio . grãmaticã scolam negligere cepit.magis se uerbo dei conferẽs. Vtitur sane etiam cõsilio non puerili.Bibliothecam gentilium librorũ tradit cuidam fideli amico.pactus cum eo quatuor sibi obolos ex eius precio

p dies singulos

per dies singulos iferri.quo scilicet nec grauis esset cuiq; insusten
tãda uictus necessitate. nec cõgregandã pecuniã domi reseruare
uideret. Igitur i talibus ĩstitutis plurimũ tẽporis exigẽs.uita mo
ribus.exercitiis.per oĩa cristianus philosophus habebat. Cum &
pro iuuenilibus cupiditatibus reprimẽdis.& pro sapientie profe
ctibus capescendis.die noctuq; artioribus se abstinentie constrin
geret frenis.& indesinẽter diuinor; libror; meditationibus inhe
reret.In abstinentia plurima.in ieiuniis indesinẽtibus. in uigiliis
pene iugibus.ita ut si quando parũ aliquid somni necessitas na
turalis exigeret.hanc ille non supra stratũ quo oĩno nullo uteba
tur.sed supra nudi soli dependeret superficiem . Ante oĩa uero
precepta euãgelica & uoces saluatoris sũmo amore.& studio im
plendas esse censebat . quibus precipitur duas tunicas nõ haben
dum.neq; calciamẽtis utendũ.de crastino cogitandũ.Q ue ille &
singula sũma cũ diligentia in fide contendebat explere.Et supra
uires atq; etatẽ suã scđm apostoli monita in frigore & nuditate
agones patiẽtie desudabat. Ita cũctis auditoribus suis renũtiãdi
oĩbus que posidebãt.& beate pauptatis prebebat exempla.Erat
igitur per hoc carus oĩbus & acceptus.In hoc uno nonnullos of
fendens.q; cupientes de facultatibus propriis aliquid sibi saltim
uictus grã ministrare.pro districta cõtinẽtie disciplina refutabat
Cũ utiq; pro labore quo in uerbo dei desudabat.non solũ dupli
ci scđm apostolũ.sed & multiplici honore dignus ab oĩbus duce
retur.Sed ille honorẽ sibi sũmũ incontinẽtia deputabat . Deniq;
& per multos annos traditur absq; omĩ calciamẽto nudis incess
isse uestigiis. Vini quoq; usum ceteror;q; similiũ . nisi ex ea sola
que uite necessitas deposcebat..nullum penitus habuit.usq; quo
incõmodo stomachi imo iam pene periculo cogeret. Talibus igi
tur uite atq; instituti sui exẽplis informans eos quos a gentili
uita & stulta philosophia ad uerã xpĩ philosophiam sapientiamq;
conuerterat.nõ solũ in intimis aĩe archanis fidẽ habere docuit .
per hec q; geri ab eo uidebant que docebãtur.uerũ etiã ad mar
tyrii eos amorẽ per ea quibus cottidiano roborabant exercitio
prouocabat.Ex quibus & multi cõprehẽsi in persecutiõe.palmã
martyrii consecuti

martytirii conſecuti ſunt. ¶ Cap. iiii.

IN his primus erat Plutarchus.de quo ſuperius memora uimus.Quē cum uidiſſet populus admortē duci.& adſiſtere ei ¶ Origenē.qui ortatu ſuo ad magnanimitatē aīos eius erigeret.ue lut mortis eius auctorē diſcerpere eū pene & interficere uulgus irruerat.niſi & tunc ope diuine prouidētie e furentiū manibus fuiſſet ereptus.Poſt Plutarchi martyriū. ſecundus ex Origenis diſcipulis martyr efficit̄ Serenus. Tertius ex eius nihilominus au ditoribus Eraclides martyrio coronatur.Quartus Heros neofi tus.Nam ſuperior Serenus adhuc catecuminus conſumatus eſt ¶ Quintus eiuſdem ſcole martyr efficitur alius nomīe Serenus. ¶ Qui poſt multa ſupplitia pro Criſto etiam capite plexus tradi tur.Sed & mulieres plurime.In quibus erat quedam catecumīa de qua ipſe in quodā loco ait.quod ignis baptiſma conſecuta ſit

SEd & Potamiana famoſiſſima feminarum & ¶ Ca.v. martyrum.& ipſe eius carnifex Baſilides.Etenim ī noſtrā uſq; memoriam . ab incolis loci perhennis uirtutum potamia ne fama celebratur . q̄ immenſos & innumeros agones primo pro uirginitate & pudicitia deſudauerit.Deinde etiam pro mar tyrio exquiſita atq; inaudita tormenta pertulerit . Atq; ad ulti mum una cum uenerabili matre Marcella.ignis ſupplicus conſu mata ſit. Tradunt igitur Aquilam. hoc enim enim erat tyran nici iudicis nomen . poſteaq̄ crudelibus eam ſupplicīis lacera uit.ad ultimum ob iniuriam & nobilitatis eius & caſtitatis cō minatum eſſe Potamiane . q̄ eā uel crudeliſſimis gladiatoribus uel impudiciſſimis lenonibus traderet. At illa cum ad ea qd mal let uel qd eligeret quereretur.protuliſſe aduerſum tyrannū uo cem liberam.que ob ſupſtitionem romani ritus ſacrilega uidere tur.Et ideo ſine mora in eam illatam eſſe ſētentiam. Cūq; Baſi lides unus ex his quibus implere ſpiculatoris offitium mos eſt ſuſceptam eam duceret ad ſuplitium.ac multitudo impudicorū pariter impio⁹ Potamiane uerbis & iniuriis conarētur illudere ¶ Baſilides abigere impudentius irruentes ac deturbare cepit hūa nitatis & miſerationis obtentu. At illa religioſum uiri uotum

erga ſe &

erga se & propositū hūanitatis amplexa.certus esto inquit.q; cū abiero ad dnm̄ meū. sine mora boni huius tibi remunerationē parabo Post hec aūt uerba.constāter suscepit statuta supplicia. picis calide paulatim per artus ac mēbra diffuse. Et hoc modo beata uirgo eterris migrauit ad celum.Non multis aūt post die bus Basilides cum inter collegas suos obcausā quandā iuramen tū poscerētur.ait sibi non licere oīno iurare.pro eo q; esset xpīa nus.Et hoc publice fatebat̄.loco estimatus est primo dicere. Tū deinde cū constantius adfirmaret.pertrahitur ad tribunal. Vbi cum perseuerasset in cōfessione.uinculis traditur.Tum uero ui sitantibus eum nostris.& causā subite ac laudabilis huius pmu tationis īquirentibus.dixisse tradit̄.q; Potamiana post diem ter tium martyrii sui.noctu adsistens.coronā capiti suo īposuerit.di cens deprecatā se pro ipso dnm̄.& īpetrasse.ut scdm̄ q; scriptum est.qa qui recipit martyrē.mercedē martyris consequet̄. Q ui bus auditis confestim frēs signum ei dnīcum tradūt.& die po stera ob dnī martyrium capite punit̄. Sed & aliis pluribus per illud tempus apud Alexandriā cōdiscipulis suis cum qbus uer bo dei in Origenis scola operam dederat Potamiana.simile mu nus traditur prestitisse.adsistens eis per uisum.& coronas mar tyrii īpetratas a dnō deferēs.Sed de his ista sufficiant. ¶ Ca.vi.

ITaq; Gitur per idem tēpus cum docendi officio apud Alexan driam preesset Origenes gestū quid ab eo traditur.qđ iu uenilis fortasse & minus perfecti sensus uideatur.sed perfecte fi de ac nimie castitati inditiū cōtinens.Illud nāq; qđ scriptum est in euangelio.Q uia sunt eunuchi qui se ipsos castrauerunt pro pter regnum dei.etiam secundum hystoriam implēdū credidit Non solum castitatis obtētu.uerum qm̄ persecutionis tempore tam in publico quā ī occulto ac secreto.& tam uiris quā feminis uerbum dnī predicabat.u:delicet quo omēm occasionem turpis maledicti gratia infidelibus uideretur excludere. dominicā uocē re atq; opere in semetipso aggressus est implere.Cūq; id pro eo ne ab hominibus laudem quereret.sed adeo mercedē sperare t.

in occulto esse

in occulto esse uoluisset.tam latere nō potuit.sed rei geste iditiū ad Demetrium episcopum peruenit. Isq; ingenti primo stupore admiratus est audaci anini uirtutem . Tum deinde collaudans fidei eius magnitudinem uel calorem & tam grande in opere dei propositum.Nunc maxime ait cepto operi doctrine & predicationis insiste.quando aduersariis nulla obtrectandi suspitio derelicta est. Sed tunc quidem talis erat Demetrii sententia . cum nihil animos incesserat.qđ recti iuditii regulam in partem alteram declinaret . Postea uero cum uidisset adolescentis famam satis fieri claram . & magno eum domi foriscq; preconio extolli . humane infirmitatis aliquid passus . opus qđ ipse prius cum ingenti admiratione laudauerat.infamare postmodum cepit.Nam cum apud Palestinam precipui & eminentes inter episcopo uiri idest Ierosolimorum Alexander & Theotistus Cesaree . uidentes diuinum opus eius in uerbo dei.ordinassent eū presbiterum .ac summo eum sacerdotio iam iamq; dignū probarent . idq; dignissime factum ab omnibus laudaretur . & ne sic quidem dignus honor sapientie eius ac uirtutibus in eum collatus diceretur . uehementissime momordit hic sermo Demetrium . Et non inueniens in eum causam alterius criminis . hoc qđ aliquando puer adhuc ille egerat . & episcopus iam iste laudauerat . postmodū criminis loco protulit. etiā in illos culpā qui eum ordinauerant conatus inflectere. Sed hec postmodum gesta sunt . Tunc porro Origenes apud Alexandriam doctor ecclesie ualde clarus habebatur . omnibus quos fama eius ad audiendum eum conuenire prouocabat uerbum dei predicās sicut apostolus dicit . oportune.importune . per diem.per noctem.publice & priuatim . uelut abscisis omnibus impedimentis . liber prorsus & cum omni fidutia rem gerebat . Cum uero decem & septem annis Seuerus tenuisset imperium . Antoninus ei filius succedit . Quo in tempore quamq; plurimi erant qui inconfessionibus gloriam quesierant.dei tamen prouidentia fuerant reseruati .

In quibus Alexāder

¶ Cap.vii.

IN quibus Alexander de quo Paulo ante memorauimus cõfessionis titulo satis clarus. Ierosolimorꝫ ecclie subrogatur epūs.cū supesset adhuc Narcissus qui prius inibi fūctus est pontificatus officio. Verꝫ qm̃ Narcissi memoriā sermo progrediēs attulit.cōgruū mihi uidet̃ aliquid de eius gestis insignibus memorare.dequo abincolis quidē loci perplurima memorie tradūt̃.Nos uero unū opus eius memorabimus. ex quo ceteris que de eo narrātur merito fides possit abhiberi. Accidit aliquando in die sollēpni uigiliarꝫ pasce. oleū deesse luminaribus.Cūq; id per ministros innotuisset.meror plebi maximus fuit.Sed Narcissus fide fidēs.ministris iperat haurire aquā sibiq; deferri.Cūq; ptulisset.orauit & benedixit aquā.& infundi luminaribus precepit. Tūc repēte miro & sclis inaudito genere uirtutis.natura aque in olei pinguedinē uersa.splēdorē luminum etiā solito reddidit clariorē.Ad fidē aūt rei a plurimis religiosorum frm̃ ex eodē oleo qđ uersū de aqua fuerat reseruatū est.ita ut ad nos usq; miraculi huius inditiū perueniret. Et in hoc qdē fidei eius ac meriti habebatur exēplū. Animi uero uirtus quanta in eo fuerit.alio nihilominus uno de eius gestis opꝫ declarabitur.Is nāq; cū intercetera uirtutū suarꝫ bona esset ualde constātis aī.& iusti rectiq; indeclinabiliter tenax. quidam homūculi ne quā.male sibi conscii.metuentes ne criminū suorꝫ si arguerentur nō possent effugere uindictā.preueniūt factionibus & circūuenire parant eū.cuius iudiciū uerebant̃. Cōcinauerunt igit̃ aduersū eū infame satis & noxiū crimē.Conueniūt auditores.testes ex se metipsis producūt.qui subsacramēto iuramēti que obiciebantur confirmarent.Quorꝫ unus testis.ita ut non igni cōsumeret̃ uera se dicere testabat̃.Alius ita.ne regio morbo corrumperetur. ¶ Tertius ita.ne luminibus orbaret̃.Et quāuis ne iuramētis quidē istis qsq̃ fideliū & deū timtiū crederet.eo qꝫ uita Narcissi & īstitutio ac pudicitia ab oībus nosceret̃.ipse tam̃ eorꝫ q̃ mota sūt īdignitatē ac molestiā non ferens.simul & secretā ac philosophicā uitā sēp hēre desiderās.subterfugit ecclesie multitudinē. & ī desertis locis atq; agellis secretioribus delitescit ānis q̃plurimis. At

nō ille magnus

non ille magnus diuine prouidentie oculus quieſcit in longū.ſed in īpios ultionē per ea ipſa que ſibi in periuriis ſtatuerāt maledicta molit̄.Primus nāq; ille teſtis parua ignis ſcintilla noctis tempore domo ſuo ſucceſa cū oī genere omīq; familia flāmis ultricibus cōflagrauit.Alius repente abimis pedibus uſq; ad ſūmū capitis uertice morbo regio quo fuerat imprecatus repletur atq; cōſumitur.Tertius aūt prioꝝ exitū uidens.& oculū diuinū non ſe latuiſſe perſpitiens.prorūpit in mediū.& audientibus cūctis ſera penitētia uniuerſū cōcinnati ſceleris ordinē pandit. Tātis aūt lacrimis īmanis cōmiſſi facinus deflet.& ītantū die noctuq; perdurat inflet ibus.uſq; quo luminibus orbaret̄.Hii igit̄ figmenti ſui huiuſcemodi penas dederunt. ¶ Cap.viii.

In Arciſſus uero cū ita deſertū petiſſet.ac locis ſemet ſecretioribus.abdidiſſet.ut ubi nā degeret nullus agnoſceret.neceſſarium uiſū eſt epīs.ut aliū pro ipſo ordinarēt.cui nom̄ erat Dius Cuiq; cū paruo tēpore prefuiſſet ecclie.ſuccedit Germanius. Et germanio Ingordius. Cū ecce ſubito uelut rediuiuus celoq; reditus.ex in prouiſo apparuit Narciſſus.Et rurſū a frībus ad preſidendū rogat̄ ecclie.Multo enī uehemētius erga eū amor oīm fuerat incitatus.uel pro eo q̄ criminoſis innocens ceſſit.uel q̄ ſe cretā & philoſophicā uitam dilexit.& q̄ in eo cōpleuit domīus dicens.mihi uindictam.ego retribuam dicit domiuus. ¶ Cap.viiii.

Verum cū ipſe iā ſenio feſſus pontificatus miniſterio ſufficere non poſſit. Alexandrū de quo ſuperius memoraui mus quiſam eſſet epūs alterius loci.diuina diſpenſatio in adiutoriū Narciſſi ſenis euidētiſſimis reuelationibus euocauit. Is nāq; Alexander ex gente Cappadocū ubi erat preclare urbis epūs Ieroſolimā adorandi & ſanctoꝝ locoꝝ uidendi gratia properauerat.Q uē loci incole mentes eoꝝ inſtigante deo cū oī amore & officioſitate ſuſcipiunt.ac ui caritatis & dilectionis nexibus uīctū domum redire non ſinunt. Oſtendebatur enim euidenter a domino.non ſolū ipſi beato uiro Narciſſo.ſed & aliis plurimis p reuelationes in plebe.ut ipm̄ in loco ſācto epm̄ detinerēt. Preterea q̄ ſupra cetera oīa magis clarificū fuit.Eo die quo īgreſſurus

in urbē Alexāder

in urbem Alexander nuntiatus est.& multitudo fratrum pluri
ma extra portas in occursum eius egressa est. uox celitus mani
festissime oībus audientibus facta est dicens. Suscipite epm̄. qui
uobis a deo destinatus est. Cūq; ex his oībus euidēter apud cūc
tos fuisset dei dispensatio declarata. episcopi urbiū uicinarum cō
pertis oībus qbus de eo res geri dei iuditio docebat̄. residere in
ibi eum necessario compulerūt. Ipse ergo Alexander ī eplīs suis
ad Antionoitas scriptis. que usq; ad presens seruant̄ apud nos
meminit Narcissi tanquā sotii & consortis in epātu. his ipsis uer
bis de eo scribens. Salutat uos Narcissus qui ante me episcopa
tum huius ecclīe regere cepit. quiq; mecum positus orationibus
uestris. centum iam &. xvi. annos uite sue gerit. Q ui & ipse uos
mecū pariter deprecatur. esse cōcordes. De his quidē talia. Apud
¶ Antiochiā uero defuncto Serapione epō. Asclepiades loci illius
suscepit sedē. Q ui & ipse unus ex preclaro cōfessorum numero
fuit. Meminit etiā huius ordinatīonis supradictus Alexāder An
tiocenis scribens hoc modo. Alexander Seruus & uinctus Iesu
¶ Cristi. beate ecclīe que est apud Antiochiā in dnō salutem. Re-
leuauit domīus uincula mea. & carceris huius mei dilatauit angu
stias. ꝙ cōpi sancte ecclīe uestre Asclepiadē uiꝝ dignissimū sa-
cerdotiū suscepisse. Hāc aūt eplām īdicat se ꝑ Clementē Antioce
ne ecclīe pres brm̄ trāsmisisse. scribēs īfine epistole hoc mō. Hoc
aūt uobis dnī frēs scripta transmisi per Clementē beatū pres bi
terū. uiꝝ in oībus probatissimū. Q uē nostis uos & eo amplius
cognoscetis. Cuius presētia apud nos ꝑ dei prouidentiā procura
ta. & confirmauit & auxit ecclesiam dnī. ¶ Cap. x.

Igitur Serapionis epī eruditi uiri. puto quidē etiā alia opu
scula apud alios haberi. Ad nos aūt illa tantūmodo uenerūt que
ad Dōnum quendā scribit. qui in tēpore ꝑsecutionis a fide Cri-
sti recedēs ad suꝑstitionē iudaicā declinauit. & ea que ad Pontiū
& ad Cariciū ecclīasticos uiros scribit. Et alie nihilomīus eius sūt
ad alios eplē. Sed & ille liber uenit ad nos quē scribit de euāge
lio Petri. ubi arguit q̄dā falsa ī eo cōscripta. emēdare cupiēs frēs q
erāt apud Rossū. q ꝑ occasionē scripture ipsius ī heresim d'clīabāt

¶ Dignū tam̄

Dignū tamē uidet̄ mihi pauca quedā de eius libello inſerere.ex quibus innoteſcat que fuerit eius de ipſa ſcriptura ſentētia.Scribit ergo in quodā loco ita.Nos enī frēs.& Petrū & alios apoſtolos recepimus ſicut xpm̄.Que aūt ſub eoꝝ noīe falſa ab aliis cō ſcripta ſūt.uelut gnari eoꝝ ſēſus ac ſentētias declinamus .ſciētes q̄ talia nobis nō ſunt tradita.Ego enī cū eſſē apud uos . putabā oms recte fidei eſſe inter uos.& nō decurſo libello qui mihi oferebat̄.inquo noīe Petri cōſcriptū euāgeliū ferebat̄ dixi.Si hoc eſt ſolū q̄d īter uos ſimultatē uidet̄ inferre legat̄ codex.Nunc aūt cōperto q̄ hii qui codicē illū legi debere aſſerūt.proſpectu cuiuſdā occulte hereſeos hoc fieri poposcerūt.ſicut mihi dictū eſt Feſtinabo iteꝝ uenire aduos.Nos enī nouimus fratres cuius hereſeos fuerit Martianus.q etiā ſibi ipſi cōtrarius extitit. Nō ītelligēs que loqueret̄.que etiā uos diſcetis ex his que ſcripta ſūt uobis.inueſtigata per nos ab illis qui hoc ipſū euāgelium ſecundū illius traditionē didicerant.& ſucceſſores extiterunt ſētētie eius Quos nos uocamus.q in hac ipſa doctrīa illoꝝ ſūt quā plurimos ſenſus & ab ipſis mutuati. Nā certum eſt q̄ plurima ſcdm recti rationē ſētiunt de ſaluatore.Alia uero aliter.que ſub

Cap.x.

Quiecimus.Hec Serapion ſcribit .

Clemētis uero libri habētur plurimi.apud nos tamen hii ſunt q̄ inueniri potuerunt. Stromatū libri octo quos hoc modo pretitulauit. Titi flauii Clemētis de uera philoſophia cōmentarii ſciētie Stromatis. Stromatū autē nos poſſumus ītelligere tanq̄ opus uarie cōtextū.Sūt & alii eiuſdē
libri.viii.quos nos poſſumus informationum uel diſputationum noīare.In quibus noīatī Pantheni meminit.tanq̄ proprii magiſtri.& expoſitiones ipſius plurimas ſcribit.& traditiones eius opi ſuo īſerit.Eſt etiā liber eius adgētiles exortatorius.Et alius liber q̄ dicit̄ pedagogus.Et alius q̄ ſupſcribit̄.q eſt qui poſſit ſaluus fieri.diues eſt. Et alius libellus de paſca & diſputatio de ieiunio. & de obtrectatione.Et alius exotatorius ad patientiam.Et alius ad neofitos.Sed & ille qui ſupſcribitur Canon eccliaſticus. Item alius de his qui iudaicū ſenſū īſcripturis ſecūt̄.quē ad Alexādrū

ſupradictum epm̄

ſupradictum epm̃ ſcribit. In ſtromatibus aũt. non ſolum ea que ex diuinis ſcripturis ſũpſerat ſternit. ſed ea que apud grecos auc tores habent̃. Vtile nãq; ei uiſũ eſt in illo ope cõparare ac cõfer re ſibi inuicẽ dogmata. uel ea que diuinitus ſanccita ſũt. uel que a ſapientibus grecoꝝ inuenta. uel etiam que ceteris barbaris ui ſa ſunt. Arguit etiam hereticoꝝ errores. Hyſtoriam quoq; inibi plurimã texit. & ex oĩbus materiã nobis eruditionis perfecte con poſuit. Vnde merito libros ſuos Stromateas appellauit. ideſt la cinioſa quadã & uaria diuerſitate contextos. Vtitur ſane exem plis etiã ex his libris. quia nonnullis minime recipiẽdi uidẽt̃. ideſt ex ſapiẽtia que dicit̃ Salomonis. & ex ſapiẽtia Syrac. qui appellat̃ eccliaſticus apud latinos. Sed & de Barnabe & Clemẽtis epiſto la ponit exempla. Vtit̃ etiã de epiſtola iude. Meminit preterea & ſcriptoꝝ antiquoꝝ. Tatiani cuiuſdã & Caſſiani uelut qui chro nicas ſcripſerit. Philonis quoq;. & Ariſtoboli. uel Eieſippi. ac De metrii. & Eupolemi. iudeoꝝ ſcriptoꝝ. conferens etiã antiqſſimis grecoꝝ Moyſaicum & iudeoꝝ genus antiquius eſſe cõprobat Multaq; alia inſtrumenta optimaꝝ inſtitutionũ illo opere cõte xuit. Et intercetera hec in primo libello indicat. q; ipſe non lõge poſt apoſtolos fuerit. Promittitq; cõmentarios ſe in ingeneſim ſcripturũ. In libello aũt quẽ ſcribit de paſca. cõfitetur extorqueri ſibi a frĩbus. ut ea que a preſ biteris ideſt a ſucceſſoribus apoſto lorum uoce ſibi ſola tradita ſunt. deſcriberet in libris ac poſteris traderet. Meminit ibi Melitonis. & Hyrenei. ceterorumq; quo rum etiã quaſdã narrationes inſeruit. In libris uero

ideſt ĩformationũ. ut breuiter dicã uniuerſã pariter ſcri pturã diuinã compẽdioſis diſertiõibus explanauit. In q̃bus ne ea q̃dẽ q̃ apochripha a q̃buſdã habẽt̃ preteriit. Vt ẽ Petri reuelatio De eplã uero ad hebreos ita diſſerit. q; maĩfeſte Pauli ſit apli. ſcri pta ſit aũt hebreo ſermõe tanquã hebreis. a Luca uero qui erat Pauli diſcipulus ĩterpretata in grecũ. Vnde & ſtilus eius magis ſimilis uideat̃ libello illi quẽ Lucas de apoſtolorũ actibus ſcripſit Quod autem ſuperſcriptionem ſolitam inibi non habet ideſt Paulus apoſtolus. hoc eſſe rationis oſtendit. q; preiudicatum

hebreis erat

hebreis erat de Pauli nomine.ne eius dicta ſuſciperent. Et idcir co prudenter declinaſſe ne ſtatim in prīcipio Pauli noīe inſpecto lectio eius repudiaret. Poſt pauca uero addit etiā hec.Et ſicut īqt beatus preſbiter dicebat.quia domīus apoſtolus oīpotentis dici tur miſſus ad hebreos.Pro humilitate ergo Paulus qui ad gen tes fuetat deſtinatus.non ſcripſit ſemetipſū hebreoꝝ apoſtolū uel propter honorē dnī qui ſe miſſū dixerat ad oues iſrael . uel quia gentiū uidebat apoſtolus.Exponit preterea idem Clemens in iplīs libellis.de ordīe euangelioꝝ traditionē ſibi a ſenioribus preſbiteris traditā.& dicit priora eſſe poſita illa euāgelia.que de generationibus cōtinent.ideſt Mathei & Marci.Cauſā uero fuiſ ſe euāgelii ſcđm Marcū huiuſmodi.Cum Petrus Rome publi ce predicaſſet uerbū dei.& in ſpū expoſuiſſet euangeliū.audito res rogaſſe Marcū qui olim iā ſectator ipſius fuiſſet.conſcribere ea que ſciebat ab apoſtolo predicata. Cūq; id factū Petrus poſt modū cognouiſſet.licet fieri ipſe nō iuſſerit.tm̄ factū non prohi buerit.Ioānem uero poſtmodū dicit.cū uidiſſet q; ea magis que ſcđm carnē ſunt in euāgeliis haberēt.deprecatū a diſcipulis.ſcri pſiſſe etiam que ad ſpm̄ pertinēt. Vnde & repletus ſpū euange lium ſpūale cōſcripſerit.Hec Clemens. Alexander uero de quo ſuperius memorauimus.Clemētis ſimul & Pantheni ad Origē nem ſcribēs meminit.uelut qui ſibi etiam ī corpore noti fuerīt Scribit aūt hoc mō.Hoc enī & uolūtatis dei fuit ſicut ipſe noſti ut amicitie q̄ mihi a prībus fuerūt īuiolate durarēt.īmo uero & ardētius ac robuſtius augerēt. Patres aūt nouīus beatos q illos nos preceſſerūt.ad quos paulopoſt nos etiā abibimus.Pāthenū di co dnm̄ meū.uere beatū.& ſcm̄ dnm̄ meū Clemtē.q me ī mul tis īſtruxerūt.Sed & ſi q alii tales ſūt.p quos etiā te cognoui ui rū p cūcta egregiū.& dnm̄ mihi & frm̄.Hec qdē ita ſe hēnt.Ad amantius aūt erat & hoc nom̄ Origeni.cum p illud tēpus Ze pherinus Romane eccliē preſideret Romā ueīt.ſicut ipſe in quo dā loco ſcripſit dicēs.uoti ſibi fuiſſe ut antiqſſimā Romanorum uideret eccliam.Vbi nō multo tēpore pacto.ad iniūctū docendi officium Alexādriā redire feſtinat. Ibiq; cum omī ſollicitudine

& ſtudio

& ſtudio religioſo.ſuſceptū opus explebat. Demetrio tūc epiſco
po nō ſolū cohortante ſe & cōfouente.uerū etiā preferente.qua-
tenus frībus diuine eruditionis non deeſſet inſtitutio. ¶ Ca.xii.

INterea cū uideret Origenes ſe non ſufficere ad oīa.ideſt
uel īprofundioribus & diuinioribus pertractādis uel in ſā
cte ſcripture explationibus differendis.uel etiā in eoꝝ q cottidie
fidei addebant̄ inſtructionibus uel inſtitutionibus adimplendis
¶ Ex quibus oībus ne reſpirare quidē ei unius ſaltim hore liberū
tempus dabatur.dū ſemp ex aliis ī alia uocaretur,ita ut a prima
luce uſq; ad profundā ueſperā nūquā ceſſaret auditoriū ſuū.aliis
accedentibus.aliis uero non recedentibus. Dū uerbi dei dulcedi
ne conligati ſūt.utilius eſſe ratus eſt.ſegregare īcipientiū turbas
Et uni ex diſcipulis ſuis plene iam & optime inſtructo uiro atq;
in oībus uirtutibus ſibi probato Heracle tradere . participemq;
eum officii ſui ac laboris adſumere Erat enī inſermone diſſertiſ
ſimus.& ī oībus philoſophicis eruditionibus adprime inſtitutus
¶ Huic ergo tradendi prima elementa incipientibus delegat offi-
tiū.Sibi uero perfectoꝝ inſtructiones reſeruat. ¶ Cap.xiii.

INtercetera quoq; eruditionū ſuaꝝ ſtudia.ne illud quidem
omiſit Origenes perſcrutari & addiſcere etiā hebree līgue
uirtutē.ut agnoſceret uel ea que a iudeis hebreis litteris legūt̄
qualia ſint.uel ceteroꝝ interpretū qui preter.lxx.īterpretati fue
rant.quanta eſſet editionū diuerſitas . ita ut preter iſtas que in
uſu ſūt Aquile.uel Simachi.uel Theodotionis . inueniret etiam
alias in abſconditis ac ſecretis latentes.In quibus nec noīa qui-
dem interpretū repperit ſcripta.hoc aūt ſolū dicit de eis. qđ aliā
quidē in Actiaco littore apud Nicopolim . aliam in Hierico.atq;
in aliis alias repperit locis. Vnde & illos famoſiſſimos codices pri
mus ipſe cōpoſuit.In quibus per ſingulas colomellas.e regione
ſeparatim opus interpretis unius cuiuſq; deſcripſit.ita ut prima
oīm ipſa hebrea uerba hebraicis litteris poneret.Secūdo in loco
per ordinē grecis litteris eregione hebrea uerba deſcriberet.Ter
tiā Aquile editionē ſubiungeret.Quartā Simachi. Quintā.lxx.
interpretum que noſtra eſt. Sextā Theodotionis collocaret. Et-

propter huius

propter huiuſcemodi cõpoſitionẽ exemplaria ipſa noīauit.

Ideſt lex ſimplici ordine ſcripta. Inpſalterio autẽ & aliis nonnullis.interſerit aliqua etiã de ceteris iſtis editiõibus. Quas qñ ſine noīe auctoꝝ repperat.ſextã & ſeptimã editionẽ noīauit

Sciendũ tamẽ eſt.qꝫ ex iſtis ipſis interpretibus Ca.xiiii. Simachus Ebioneus fuerit.Que ẽ hereſis aſſerẽs xpm̃ de Ioſeph & Maria natũ hoīem purũ fuiſſe.& legẽ ritu iudaico eſſe ſeruandã.ſicut iã & ſuperius memorauimus.Sed & cõmentarios quoſdã Simachus ipſe cõſcripſit.in quibus conatur de euangelio ſcđm Matheum auctoritatem ſue hereſeos cõfirmare. Hec ipſe Origenes cũ interpretatione ipſius Simachi ſcribit ſe apud Iulia num quendã reperiſſe.qui ſe diceret hos libros ab ipſo Simacho

i ſuſcepiſſe Cap.xv

IN his & Ambroſius quidã uir genere & litteris ſatis da rus.cũ Valentini dogmatis ſectator exiſteret. ſcđm ueritatẽ ca tholice fidei ab Origene cõuictus.& tanꝫ ueri luminis ſplendo re radiatus.relictis erroꝝ tenebris.ad ecclie ſe catholice lucẽ ſplẽ dorẽqꝫ cõuertit. Sed & alii plures eruditi uiri & ſcientia littera rum admodũ nobiles.cũ de Origene glorioſiſſima per oẽm locũ celebraretur opinio.certatim cõfluebant ad eũ uel ob certamina cõmouẽda.uel quibus rectior inerat mentis ſentẽtia adaudiẽdũ tenendãqꝫ uirtutẽ. Innumeri etiã ab hereticis uenientes conuicti per eũ & penitentes ab errore ceſſabant.Philoſophorum quoqꝫ opinatiſſimi quiqꝫ & qui iſũmo noīe habebãtur.tã i noſtris eum quã in ſuis magiſtrũ incõparabilẽ fatebant.Erat nãqꝫ ei mos iſte ut ſi quos noſtroꝝ adoleſcentuloꝝ ingenioſos uideret & lectiõi ſatis deditos.traderet eis etiã ea quibus philoſophi uelut primis elementis diſcentes imbuere ſolent.Ideſt uel Geometrie partes uel Ariſmetrice diſcipline.& ſi qua alia adinſtructionẽ pertinent diſputandi.Si quãdo igitur neceſſitas popoſciſſet.ut aliqua de li bris philoſophicis explanaret.etiam ab ipſis eruditiſſimis in illa diſciplina uiris cũ tanta admirãtione audiebatur.ut ſũmus apud illos & quaſi unus ex ueteribus & primis illis auctoribus philo ſophus haberet.Multos etiã ideotas & imperitos addiſcendum

cohortabatur

cohortabatur.dicens non parū ad'intelligentiā ſcripturaꝝ emo-
lumēti eis cōferri.ſi aut in liberalibus litteris.aut etiā philoſophi
cis exercerent̄. Dicebat enī hanc nrām uerā eſſe philoſophiā. cū
partes illas grecorum que uera non eſt philoſophia precepiſſet
Nō ergo aiebat idcirco debere partes ſuas omitterē ueritatē.qa
eas ſibi preueniēs falſitas uendicaſſet. Deniq; exiſtūt teſtes ſtu-
dioꝝ eius plurimi etiā apud philoſophos.quoꝝ nōnulli libros ſu
os ad ipſū ſcribebant.Alii aūt uiditio eius cōprobandos defere-
bant.Deniq; etiā ille qui apud Siciliā aduerſū nos libros cōſcripſit
Porphirius.quibus diuina uolumina criminat̄. cū ad explanato-
res eoꝝ ueniſſet . nec inueniret aliquid incōmentariis Origenis
cui culpā poſſit adſcribere.ad conuitia & maledicta ſe uertit.&
maculas ei infigit omī apud nos laude digniſſimas.in quibuſdā
quidē uera dicendo.inquibuſdā autē more ſuo falſa dicendo. Et
nunc quidē eum tanq̄ philoſophū miratur.nūc uero tanquā cri-
ſtianū notat.Audi deniq; quibus de eo uerbis proſequitur.Ad
herent inquit de xpīanis loquēs.ineptiis iudaicaꝝ ſcripturaꝝ. In
quibus cū abſolutio uel explanatio nulla ſit. ad quaſdā ſe narra
tiones incongruas inconueniēteſq; conuertūt.que non tā expla
nationi ſint his que obſcura ſūt.quā laudē plauſūq; differētibus
conferāt.Nam ea que Moyſes agreſti & ſimplici ſermone cōſcri
pſit.diuinitus ſanccita & figuris atq; enigmatibus obtecta confir
mant.atq; ingentibus repleta miſteriis . inflati mente ac tumidi
obturbato inſemetipſis rationis hūane iuditio.ſacramēta putāt.
inquibus imperitus & agreſtis ſcriptor explicare ſe nō ualet. Et
poſt aliquanta iterū dicit. Huius aūt abſurde expoſitionis initiū
proceſſit auiro.quē etiam adhuc ego cū eſſem ualde paruulus ui
di arcem totius eruditionis tenentē.ſicut etiā ex his que poſteri
tatis memoriā tradūt uoluminibus cōprobatur.Origenes hic eſt
cuius ingens gloria iter eoꝝ magiſtros habet̄ .Hic nāq; auditor
Ammonii fuit.q ſūmā inter philoſophos preceſſores noſtros te
nuit.Sed Origenes quantū quidem ad eruditionē pertinet litte
rarū.totū pene inſemetipſū tranſfudit magiſtrū . Q nantū uero
ad uite recte lineā & ſanum propoſitū ſpectat doctori cōtrarium

iter abiit

iter abiit. Amonius quippe cū xpianus fuisset aparuulo. & xpiā nis parentibus genitus. postquā ad etatem sapiendi uentum est & philosophie ianuā contigit. cōtinuo ad legittimū uite se cōtulit cursum. Origenes econtrario cū esset paganus. & gētilibus ideſt grecoꝝ studiis eruditus . ad ritum religionis barbaꝝ declinauit Quo se conferens. omē preclarum illud īgenium philosophicis litteris expolitum uiciauit atq; corrupit. dum uitā quidē tanquā xpianus & īpius agit. Doctrine uero & eruditionis grecoꝝ prefulgidum lumē. ineptis & fabulosis narrationibus occupauit. Adsecutus quippe fuerat oīa Platonis secreta. Institutus fuerat in libris Numerii. & Chronii. & Apollofanii. ac Longini. Sed & Moderati atq; Nichomachi. In Pitagoricis uero sūmoꝝ uirorum nō eum latuere cōmētarii. Attigit etiam Ceremoniis Stoyci & Cornuti uolumina. Ex quibus oībus quecūq; secreta & mistica apud grecos habent assumens. ritui barbaro & supstitionibus iudaicis coaptauit. ac philosophoꝝ gliam ad dogmata externa & peregrina conuertit. Hec Porphirius intercio libro aduersus xpīanos scribit. in uno uera. in altero falsa cōmemorans . Nam de studii & īgenii potētia supradicti uiri. haud procul quā se habet ueritas retulit. Quod uero desuperstitione gentili. ad xpīanoꝝ cultum cōmemorat eum esse translatū. & Ammoniū a xpīanis ad errores paganoꝝ dilapsūm. anifestissime fefellit. Origeni quippe fides & disciplina xpī ab auis atq; attauis seruabat. Nā de patre martyre pauloante retulimus. Ammonius uero fidē xpī q; etiā inter philosophica studia integrā illibatā q; seruauerit quo ad usq; ultimū uite spīn exalaret. testes sūt libri eius qui etiam nunc habent. luculentissime de nostra religione cōscripti. Et precipue uolum illud. qđ de Moysi atq; Iesu consonātia scripsit. Sed & multa alia eius preclara opuscula. que abstudiosis quibusq; p magnifica habent. Hoc aūt diximus etiā inimicoꝝ testīoniis probare cupientes. quā mira & apud ipsos habita sit Origenis eruditio uel doctrina. Ipse uero de se respondēs quibusdā qui ei prohuiuscemodi studiis obtrectabāt. ita scribit. Cū uero ad uerbi dei me studia cōuertissem. & fama de nobis celebrior haberet atq;

ob id nōnulli

ob id nonnulli philoſophoꝝ uel ad percontandū uel ad obſiſten
dum adire nos & congredi cōuenirent.hereticoꝝ quoq; quāplu
rimi ad īpugnādos nos excitarent̄.uiſū mihi eſt.uel philoſopho
rum hereticorum dogmata diligētius pſcrutari.ne ad conuincen
dos eos.ſi ignorarē que apud ipſos ſūt.īparatior inuenirer.Hoc
aūt facimus.exēplū ſequentes prioris noſtri apoſtolici uiri Pan-
theni.qui ingrecoꝝ ſtudiis & philoſophie eruditionibus quā ma
xime efflоruit.Sed & Heraclee qui nūc apud Alexādriā cathe-
dram preſbiterii adornat.quē ego apud magiſtrū philoſophorū
reppi.illis ſtudiis aliquot iā ānis operā dantē priuſq; ego oīno uel
inciperē.Intantū aūt nihil ex hoc ſupradicto uiro obtrectationis
exortū eſt.ut etiā cōmunē habitū quē prius geſſerat deponens
philoſophica adſumeret indumenta quibuſq; ad preſens uti nō
deſiſtit.libros quoq; philophoꝝ legere.& in his exerceri pro uiri
bus nunquā ceſſat.Hec ipſe proſe querulis qbuſdā reſpondens
ſcribit.Per idem uero tempus cū apud Alexandriā in uerdi dei
ſtudiis exerceretur.adeſt uir quidā militaris.epiſtolas ei & De-
metrio epiſcopo.ſed & prefecto tūc Egypti aduce Arabie defe
rēs cū omī uelocitate & īſtantia Origenē illo uſq; optātis emitti
ut ſibi de fide xpī quā per eum clariſſime predicari frequens nū
tiabat fama diſſereret.A quibus exortatus.abiit·edocuit.credi-
derūt.rediit.Poſt aliquantū uero tēpus apud Alexandriā bello
ciuili exorto.alius alio.ipſe ad Paleſtine partes ſucceſſit. & apud
Ceſaream morabat̄.Vbi & diſputandi in ecclīa atq; interpretan
di ſcripturas diuinas.ei ab epīs iniungebat̄ officiū.Et quidē nec
dum preſbiterii ſibi ordinatione collata.ſicut relatū inuenimus
in eplā Alexandri reſcribentis Demetrio.poſt multū tēpus hec
ipſa culpanti.Scribit aūt hoc modo.Quod aūt addidiſti in litte
ris tuis.q nunquā auditū nec aliquando factū ſit.ut preſentibus
epiſcopis laici diſputent.neſcio quā ob cauſā tā apertū mendatiū
adſerere uolueris.cū conſuetudo exiit.ut ſicubi inueniant̄ q poſ
ſit etiam frēs inſtruere in ecclīa & conſolari populū.adtractandū
ſemp a ſanctis epīs inuitentur.Sicut Euelpius a frē nrō Neone
apud Larandos. Et Paulinus a Celſo apud Yconium.Et apud

Sīnadan theodotus

Sinnadan Theodotus ab Actico. Nō autē dubium est q̄ & alii plurimi in aliis locis si qui sūt q possint opus dei in uerbo & doctrina cōpetenter explere.ad hoc ipsum a scis epīs inuitēt. Sed hec postmodū gesta sunt. Tunc uero rursū Demetrius litteras misit ad eum per electos uiros diaconos ecclie. Alexandriā redire.& cōsueto operi īsistere oī cū affectione deposcēs. Ca.xvii.

Florebant autē per idē tēpus plurimi disertissimi in ecclesiis uiri. Quoꝝ epīas quas adhuc inuicē dabant reperimus in Ierosolimoꝝ bibliotheca ad nos usq̄ seruatas.quas construxerat uir eruditissimus de quo superius memorauimus Alexāder loci ipsius episcopus. Vnde & nos ut fateamur qđ ueꝝ ē.totius huius opis nrī & hystorie cōscribende materiā sumpsimus.Erat ergo inter ceteros & Berillus scriptoꝝ precipuus.qui & ipse diuersa opuscula dereliquit.Epūs hic fuit apud Bostrā Arabie urbem maximā. Erant nihilominus & Ypolitus.qui & ipse aliquā ta scripta dereliquit epūs. Venit ad nos etiam Gaii cuiusdā disertissimi uiri disputatio aduersū Proculū Catafrigā.habita ī urbe Roma presēte epō Zepherino. Qui cum argueret Catafrigam q̄ nouas sibi quasdā scripturas presumeret. ipse ītercetera Pauli aplī tredecim eplās asserit.eam que ad hebreos scripta est non cōmemorās. Que etiā nunc apud latinos putat nō esse aposto li Pauli. Veꝝ Antonino septē ānis & sex mēsibus Imperio consumato Macrinus succedit. Qui cum post ānum fuisset defunctus.alius Antoninus regni Romani suscepit principatum. Cuius primo Imperii āno episcopus urbis Rome Zepherinus diē obiit.xviii.ānis sacerdotali functus officio.Post hunc Calistus sacerdotium suscepit. Quo qnq̄ ānis administrato.post suum finem sedē reliqt Vrbano.Post Antoninum uero.Romanū Imperiū qđ ipse quatuor solis ānis tenuerat . Alexāder suscepit.

Tunc etiā Asclepiade apud Antiochiā defuncto. Philetus ī episcopatum succedit. Alexādri uero Impatoris mater Māmea nomine de Raris religiosa femina.cū de Origene fama magnifica ubiq̄ & celebris haberet.ita ut ne principum qdē lateret aures compta opinione uiri.sūmo insugestire cepit. quatenus sibi eius

presentia fieret

preſetia fieret.ut ī litteris.in ſermōe.īfide.īprudetia.oīq; doctrīa quā cūctis in admiratione eſſe cernebat.per ſemetipſā ſumeret documenta.Igit̄ Antiochiā ubi per idem tēpus degebat.miſſis militaribus uiris.cū omī honore & ſupplicatione ad ſe tanq̄ uere diuini uerbi interpretem famulumq; dei orat uenire. Quo cum ueniſſet.& quantū oportebat operis expleſſet ac tēporis.oībus rite peractis que ad uerbū dei & gloriā dnī ſpectāt.ſtabileſq; ac firmos infide quos inſtruxerat derelinquēs.preſentia quā fama longe clarior factus.ad proprias ſcolas Alexādriam rediit.

¶ Cap.xvii.

IN illis diebus Ypolitus de quo Paulo ante memorauimus.intercetera ſcripta ſua libellū de paſca ſcriptū edidit Inquo cū deſcriptionē quandā tēpoꝝ faceret. de xvi. annoꝝ circulo qui in paſce ratiōe obſeruari ſolet.neſcio quā ſupputationē ſecutus.uniuerſa tēpora inter primū Alexādri impatoris annū cōcludit.Sed & alii libelli eius puenerūt ad nos ideſt ī Exemerū.& Enea que poſt Exemerū ſcripta ſūt.Et cōtra Martionē.Et in cantica canticoꝝ.Et īpartē quandā Ezechielis prophete.Et contra oīs hereſes. Sed & alia apud alios opuſcula eius inueniri certū eſt.Ex illo tēpore etiā Origenes cōſcribendi cōmentarios in ſcripturas ſcās initiū ſumit cōpellente ſe Ambroſio.& multa ui precū obſecrationūq; cogente.Quiq; Ambroſius tantum ſtudii adhibuit.ut oīa que in hoc opus eſſent neceſſaria.affatim atq; affluenter preberet.Notarios ſeptē adhibuit.qui ei inceſſabiliter aſtarent.quiq; ſibi inuicē illo pene indeſinenter dictāte ſuccederent.Scriptores quoq; alios tantos. Sed & puellas ad prime eruditas inſcribendo totidē numero in hoc ipſū uacare fecit.Omībus quoq; extrinſecus neceſſariis abundātiſſime miniſtratis.cottidianū de illo opus uerbi dei uiolētus & religioſus cōpulſor exigebat.Sed & ipſe ex ſe ingens ſtudiū in eruditiōe uerbi dei adhibebat.unde maxīe dignus uidebaī.cui iſtud īpēderet officii.& cui quicqd archanū & abſcōditū in ſacris litteris tectum eſt panderetur.

¶ Cap.xviii.

INterea Vrbanus epūs in urbe Roma.viii.annis adminiſtrato ſacerdotio.Pontiano ſedē reliquit. Poſt Philetum autem

apud antiochiā

apud Antiochiã Zebennus eccliam ſuſcepit. Quo in tempore
¶ Origenes rogatus eſt ab eccleſiis que ſũt apud Antiochiã.ut illo
uſq; pro cõuincendis hereticis qui inibi liberius cõualuerant per
ueniret.Quo cũ pergeret.& iter neceſſario ageret per Paleſtinã
preſbiter apud Ceſareã ab illius prouintie epis ordinat̃.Pro hoc
aũt que aduerſũ eum inhumanus liuor accenderit . & rurſũ pro
defenſione eius que geſſerint hii qui eccleſiis preſidebãt.quanta
q; alia pro eo q̃ in predicatione uerbi dei ſatis clare efflоruerat
maiora ſint.propriã quidẽ ſingula queq; hyſtoriã requirũt. Tam̃
& nos in ſcd̃o libro tres Apologias exparte quadã perſtruxi-
mus.unde facilius agnoſcere poteſt qui ſcire deſiderat. Interea
iugi & cõtinuato labore in explanatione diuinor̃ uoluminũ per
ſiſtebat ſiue Alexãdrie.ſiue apud Ceſareã poſitus. ſicut ex ipſis
eius cõmentariis indicatur.Exponens ſane primũ pſalmũ . Deſi
gnat etiã ipſe qui ſit Canon ueteris teſtam̃ti.hoc modo ſcribens
¶ Non eſt ignorandũ inquit uiginti duos libros eſſe incanone ue
teris teſtamẽti.ſicut hebrei tradũt.ſcd̃m numer̃ ſilicet elemẽto
rum que apud ipſos habent̃.Et paulopoſt addit.Hi ſũt autem
uiginti duo libri Geneſis.Exodus.Leuiticus.Numerus. Deute-
ronomium. Ieſu naue.Iudicũ.Regnor̃ primus & ſecũdus unus
liber eſt apud illos.quẽ nomiant Samuel.Item tertius Et quar
tus unus eſt apud ipſos.quẽ appellant regnũ Dauid.Et Paralip
pomenon primus & ſcd̃s in uno habent̃.quẽ dicunt ſermones
dier̃.Heſdras primus & ſcd̃s in uno eſt.Item liber pſalmorum
¶ Salomonis.prouerbia.& alius Eccliaſtes.Et tertius eiuſdẽ cantica
canticor̃.Sed & duodecim prophetar̃ liber unus eſt.Eſaias pro
pheta.Hieremias.Ezechiel.Daniel.Iob.Heſter.In his cõcludũt ca
nonẽ uoluminum diuinor̃.Machabeor̃ uero libros extrinſecus
habent.De noui aũt teſtamenti canone in primo libro cõmenta
riorum euangelii ſcd̃m Matheum.hoc modo ſcribit̃.Ex traditio
ne ĩqt didici de quatuor euãgeliis. qa hec ſola abſq; ulla cõtradi
tiõe ſuſcipi debent in omĩbus que ſub celo ſunt eccleſiis dei.Ita
& enĩ tradiderunt patres.quia primo oĩm ſcriptũ ſit euangelium
a Matheo.qui aliquando fuerat publicanus hebraicis litteris.&

traditum h

traditū his qui ex circūcisione crediderant. Secūdū uero scriptū esse a Marco iuxta ea q̄ sibi tradiderat Petrus. De quo & ī epistola sua cōmemorat dicēs. Salutat uos filius meus Marcus. Tertium esse secundū Lucam q̄ Paulus apostolus conlaudat. tāquā his qui exgētibus crediderant scriptū. Sup omīa uero esse euangelium Ioannis. De apostolicis quoq; litteris ita dicit. Is uero qui idoneus dicit̄ factus est minister noui testam̄nti. non littera, sed spiritu Paulū dico. qui repleuit euangeliū ab Ierusalem incircuitu usq; ad Illiricū. nec ad omnes ecclesias quas docuerat scripsit. sed quatuordecim solas eplās. & in ipsis plures breuissimas scripsit. Quāuis & nonnulli de ea que ad hebreos scripta est dubitauerint. pro eo q̄ non uideatur in ea seruari eius illa sentētia quam de se ipse pronūciat dicens. se impitū esse sermone. Sed ego dico sicut mihi a maioribus traditū est. quia manifestissime Pauli est. & semp omēs antiqui maiores nostri ita eam ut Pauli eplām susceperunt. Si uero requiras ame per quē sit eius sermo cōpositus. procerto quidē deus uidet. Opinio tam̄ que ad nos usq; peruenit. huiusmodi est, Aquibusdam dicebatur. q̄ Clemēs apostolor̄ discipulus & episcopus urbis Rome. greco eam sermone nō tamen sensibus expoliuerit. Alii uero q̄ Lucas. qui euangelium scripsit & actus apostolor̄. Petrus uero sup quē xpī fūdatur ecclesia. duas tantūmodo eplās scripsit. E quibus a nonnullis & de secunda dubitat̄. Ioannes quoq; qui supra pectus dnī recubuit. post euangelium scribit & apocalipsim. Inqua tamen reticere iussus est q̄. vii. tonitruor̄ locute sunt uoces. Scripsit autem & tres eplās. Inquibus due perbreues. De quibus & apud quosdā dubia sententia est. De his quidē talia.

Cap. xix

Interea decimus erat ānus supradicti principis Romanor̄ in quo Origenes ex Alexandria profugus Cesareā uenerat. Eracle uni ex discipulis probatissimo de quo superius dixi Catheceseos auditoriū derelinquens. Non multo aūt post. & Demetrius epūs defunctus est. quadraginta tribus annis epātu illius ecclesie ministrato. Cui succedit supradictus Eraclas. Per idem tempus erat in episcopis magnificus Firmilianus Capadocū gentis urbis Cesaree. Hic

Cesarre.Hic tãtũ ueneratiõis erga Origenẽ sciẽtie & doctrĩe grã hẽbat.ut ideſinẽter eũ cõſtrigeret ſecũ morari.Sed & ipſe dereli cta eccl̃ia ad ipm̃ ꝓperabat.& utebat̃ religioſa quadã uiſſitudĩe dũ ipſe mõ adſtructionẽ ſue eccl̃ie illũ euocaret.mõ ip.e ſui ꝓfec tus grã ad ipſũ ꝓgeret.& docẽti ei diebus ac noctibus adſideret. Sed & Alexãder quã Ieroſolimoꝝ eccl̃ie preeſſe ſupra docuimus & Theotiſtus q̃ apud Ceſareã gubernabat eccleſiã.oẽ pene uite ſue tẽpus adaudiẽdũ eũ mãcipabãt.atq; ipſi ſoli ĩdiuinis ſcriptu ris & eccliaſtica doctrĩa ſũmã magiſteriũ cõcedebãt. ¶ Cap.xx.

A Lexãdro uero Impatore poſt.xiii.ãnos prĩcipatus ſui defũ cto Maximinus Ceſar ſuccedit.Qui dũ odio fert̃ aduerſũ deceſſoris ſui Alexãdri domũ.ꝓſecutiões cõmouit eccleſiis.Ita ta mẽ ut eos tãtũmõ q̃ populis preerãt & doctrĩe puniri iuberet.ue lut q̃ cãm ceteris huiuſcemõi ꝓſuaſiõis preberẽt.Tũc Origenes li brũ de martyrio ad Ambroſiũ ſcribit.Qui cũ ad plurimos cõue niſſet.tanq̃ neruis q̃buſdã ualidiſſimis ſtabiliti.ſpõte ſe ad cõfeſ ſionẽ xpi noĩs offerebãt.Ex quo & maxĩus numerus extitit con feſſoꝝ.tribus ãnis a Maximĩo ꝓſecutiõe cõmota.In q̃bus finẽ & ꝓſecutiõis fecit & uite.Poſt quẽ Gordianus ĩperiũ ſuſcepit. Pon tiano uero ſex ãnis epãtu urbis Rome fũcto.ſuccedit Antheros Qui cũ mẽſẽ unũ nõ ãplius mĩſtraſſet.Fabiãs ſacerdotiũ dereliq t

T Radũt aũt Fabianũ Anthero defũcto cũ de ¶ Cap.xxi. agro reuerteretur una cum amicis ſuis.& uniuerſus eccle ſie populus pro epiſcopo delegendo in unum coiſſet . atq; alius de alio ut fieri ſolet intalibus conclamaret.nec tamen uulgi ſen tentia certi aliquid optineret.aſtitiſſe etiam ipſum interceteros ſcire cupientem.qui rei exitus foret. Et ſubito per dei prouiden tiam.columbam celitus lapſam figuram ferentẽ illius q̃ ĩ ſcĩ ſpi ritus imagine ſup Ieſũ deſcẽderat apud Iordanem.ſup caput aſti tiſſe Fabiani.Adq̃ ſpectaculũ ora cũctoꝝ oculoſq; conuerſos.& oẽs ut uno ſpiritu cõmotos hunc eſſe epiſcopatu dignum ꝑ dei iudiciũ decreuiſſe.eumq; continuo cathedre impoſitũ.& legittio ſacerdotio confirmatũ.Quod alii ſuper huius.alii ſuper Zephe rini noĩe geſtũ tradũt. Tunc etiam apud Antiochiam epiſcopo

Zebenno defũcto

Zebenno defuncto. Babilas ecclie ſuſcepit pricipatū. ¶ Ca.xxii.

APud Alexandriā uero cum Eraclas Demetrio ſucceſſiſſet auditoriū Catheceſeos qđ ab Origene ſuſceptū tenuerat. Dioniſio tradidit. eo q; & ipſe unus ex diſcipulis eſſet Origenis Ipſe aūt cum apud Ceſaream moraretur. innumeri ad eum non ſolum regionis ipſius uiri. ſed ex prouintiis procul poſitis cōcurrebant. & derelicta patria ac parentibus. ſequebant eū uiam dei docentem. Inquibus fuit & uir famoſiſſimus Theodorus. iplē qui non longe a noſtra memoria nobiliſſimus in epiſcopis apud ¶ Pontum Gregorius noīatur. fide & uirtutibus atq; ſcientia per oīa apoſtolicus. Sed & eius frater Antenodorus. quos Origenes adoleſcentulos de auditorio rethoris retractos. ſtudia communiū litterarū in diuinā ſuaſit philoſophiam cōmutare. Q uiq; apud eum per quinquēnii tempus uerbo dei operam dantes. in tantum profectū diuine eruditionis atq; ſcientie perueuerūt. tantumq; uite merito & morū cultu enituerūt. ut ab ipſis ſcolis eius immatura adhuc etate ad prouintie epiſcopatus Ponti ſacerdotium uterq; raperetur.

¶ Cap .xxiii.

PEr idem tempus erat etiam Affricanus uir īterſcriptores eccliaſticos nobilis huius epiſtola fertur ad Origenē ſcripta obiciētis ei & proponentis. q; hyſtoria Suſanne que in Daniele eſt. ficta uideat̄. & aliena a ſcriptura ꝓphetica. Cui Origenes magni ficētiſſime reſcribēs. aſſerit nequaq̄ iudeorū cōmētis & fraudibus auſcultādū. Sed hoc ſolū pro uero habēdū īſcripturis diuinis. qđ lxx. īterpretes trāſtuliſſēt. qm̄ id eſſet ſolū qđ auctoritate aplica cōfirmatū ſit. Venerūt ad nos etiā alia ſupradicti ſcriptoris Africani opuſcula. & maxīe chronica ualde diligēter ſtudioſeq; cōpoſita. Inquibus cōmemorat ſe Alexādriā ꝓperare. Heracle opinione celeberrima ꝓuocatū. quē & indiuinis & in philoſophicis ſtudiis atq; oī grecorū doctrīa īſtructiſſimū fama loqueret̄. Q uīq; inibi epātus officiū ſuſcepiſſe ſupius memorauimus. Idem quoq; Affricanus ſcribit ad Ariſtitidē quēdā. de ea q̄ uidet̄ euāgeliorū diſſonātia. & cur Mathei & Luce ī generatiōe xpī ferat̄ diuerſa cōſcriptio. Vbi oſtēdit euidētiſſimā utriuſq; conſonantiā. ſicut iā

in primo libro

in primo libro huius operis edocuimus Per idē tēpus Origenes triginta cōmētariorꝫ libris ī partē quādā Yſaie prophete editis. in Ezechielē xxv. Athenas proficiſcens.conſumare ſe memorat. Vbi & qnq; libros primos incantica canticorꝫ ſcribit. Alios aūt qnq; regreſſus ad Ceſareā cōſumauit.Sed nunc nō opus eſt opuſcula eius enumerare.que pene īnumerabilia ſūt.cū idoneo ope fecerimus.ubi beati Panphili uitam deſcripſimus.referātes quanta ab eo antiquorꝫ ſcriptorꝫ uolumina.& precipue Origenis.Bibliotheca Ceſarienſi quā ipſe precipuo & nobili ſtudio cōpoſuit cōſecreta ſunt.Si quis ergo noſſe uult quāta Origenis uolumīa in manus nrās uenerīt.inde ſumat indiculū. Nunc aūt ad hyſtoriē nobis ordinem properandum eſt.

¶ Cap.xxiiii.

BErillus de quo pauloante memorauimus.Boſtrene urbis Arabie epūs.eccleſiaſticā docendi regulā uiolare conatus.peregrina quedā & aliena a ueritate docere cepit.aſſerens dnm̄ & ſaluatorē noſtrum.neq; extitiſſe ante carnis natiuitatē. neq; propriā diuinitatis habere ſubſiſtentiā. ſed hoc ſolum qꝫ paterna deitas in eo habitaret.Proquo quāplurimi epī cōgregati diſceptationes cum eo nō minimas habuere.Sed īterceteros Origenes magno pere exoratus eſt uenire in cōflictū uiri. Is quoq; primo ſenſim cum eo diſputans.que ſentiret diligentius ꝓſcrutat̄.Quo cōperto cōtinuo qd abſurdi ineſſet huiuſcemodi ſenſibus. & quid impietatis talia aſſerentē cōſequeret̄ oſtendens. Abicere ac reſpuere male cōceptum ſuaſit errorē. & redire ad fidē ueram ſanāq; doctrinam.Quodq; pene in cauſis talibus inauditum eſt.ita errorem ab eccliā depulit.ut & emendaret non ꝑderet erroris auctorē.Deniq; fertur etiā nunc deſcripta ipſa diſputatio Origenis & Berilli.que per ſemetipſā preclari opis eius inditio eſt.Sed & multa alia eius ſimilia ad nos geſta dictaq; ſatis clara & magnifice peruenerunt.que nos uel litteris ipſius uel maiorum relatione cōperta.nunc interim pro hyſtorie breuitate preterimus Que tam̄ agnoſci poſſūt ex ea que ſcripta eſt a ſācto Panphilo martyre Apologia pro ipſo una mecū quā ob cohibēdos querulos in inuicē nos iuuantes.cōmuni ſtudio ac labore cōſcripſimus

At Gordianus

AT Gordianus cũ per septẽ annos romanũ gubernasset impium. Philippus una cũ Philippo filio succedit. De hoc traditum nobis est. q̃ xpianus fuerit. & idie pasce idest in ipsis uigiliis cũ ĩteresse uoluisset & cõmunicari misteriis ab epõ loci nõ prius esse ꝑmissus. nisi cõfiteret̃ peccata sua. & intra penitentes staret. Nec ullo modo copiã sibi misterioꝝ futurum nisi prius per penitẽtiã culpas que de eo ferebant̃ plurime diluisset. Fert̃ igitur libẽter eũ q̃ a sacerdote impatũ fuerat suscepisse. diuinũ sibi inesse metũ & fidẽ religionis plenissimã rebus atq; operibus comprobans. ¶ Cap. xxv.

HVius tertio Impii anno. Eraclas apud Alexandriam sexto anno episcopatus sui diem obiit. locũq; sacerdotii Dionisius suscepit. Quo tẽpore sexagesimo agens Origenes etatis anũ. postea q̃ & usu & periculis & laboribus. plurimũ fidutie in uerbo dei acceperat. permisisse fertur ea que ex tẽpore in ecclesiis disserebat anotariis excipi. nec ante unquã dedisse hanc copiã. nisi cũ id sibi. & uite grauitas. & etatis maturitas. & multe experientie cõcessit auctoritas. Tunc aduersum quendã Celsũ Epicurũ philosophum qui cõtra nos libros cõscripserat. viii. uoluminibus respõdit. Tũc & in euangeliũ scd̃m Matheũ libros. xxv. cõmentarioꝝ edidit. Et in. xii. prophetas quã plurima cõmentatus est. Ex q̃bus ad nos usq; ad. xx. tantũ & . v. uolumĩa ꝑuenerũt. Sunt eius & ad ĩpatorẽ Philippũ eplẽ & ad uxorẽ eius Seuerã. absq; ullo adulatiõis fuco scripte. Scribit & ad Fabianũ urbis Rome epm̃. & ad alios quãplurimos ecclĩaꝝ prĩcipes. de catholica fide sua. De quo euidẽtius in sexto Apologie nrẽ pro ipso uolumine cõprehendimus. Sũt alie eius eplẽ ad diuersos scripte. quaꝝ nos interĩ cẽtũ numero ĩuẽire potuĩus. atq; ĩ libros digestas memor e tradere. ¶ Cap. xxvi.

EA tẽpestate ĩ Arabie partibus extiterũt q̃dã adsertores dogmatũ peruersoꝝ. dicẽtes animas hoĩm per mortem cum corporibus interire pariter & corrumpi. Rursum in tẽpore resurrectionis denuo suscitari cũ corporibus. Adquem morbũ ab ecclĩa depellendũ. cũ ingens episcopoꝝ cõcilium cõuenisset. iterũ Origenes rogatur ab omnibus interesse. & facere sermonem. Cũq;

sermonē. Cūq; corā omī sacerdotū cōcilio disputaret.tā magnifi ca fuit eius oratio.ut omēs eos quas noui dogmatis error inuol uerat ad fidē rectā & sensū catholicū reuocaret. ¶ Ca .xxviii

EXtitit etiā alia heresis per illud tempus.que dicit Helche saitarx.Quam ille statim ut uisa est appariusse restrinxit Facit aūt eius mētionē.cū de octogesimo & scdo psalmo ī eccle sia disputaret hoc modo dicens. Venit quidā in his diebus . qui sibi magnū aliquid & supra ceteros sapere uideretur . asserere uolens quedā impia & absurda.defendens heresim quandam El chesaitarx que nuper exorta est.& tam̄ qui sint qui ipsas hereses asserant indicabo uobis.necui forte uestrū subripiat ignaro. Isti ergo quedā de scripturis sanctis refutāt.Et rursū utuntur testīo niis denouo & ueteri testamēto quibus uolūt. Apostolū tamen Paulū ex integro respuūt . & asserūt q; inpersecutionibus si qui negauerit . nihil criminis habeat.q; pro eo is qui fixus est in cor de suo.etiā si ore negauerit pro necessitate.corde tam̄ infide per manet.Hec asserūt.& librū quendā circūferunt.quem dicunt de celo lapsū.Cuius uerba si q audierit remissionē accipiat peccato rum aliam preter illam quā xpūs dicit. ¶ Ca .xxix.

INterea Philippo septē annis prīcipatu administrato.De cius succedit.Qui q; infestus esset Philippo.persecutionē ecclesiis suscitat.Inqua Fabianus in urbe Roma martyrio coronatus se dem sui Episcopatus Cornelio dereliqt.In Ierosolimis uero Ale xander episcopus rursū pro confessione xpī iudici sistitur.& uin culis carceris traditur.quiq; cum longeue etatis ueneranda cani cie prefulgeret.postea quā frequenter passionibus suis & crucia tibus glorificauerat dnm̄.de uiculis adtribunal.& atribunalibus reuocat aduīcula.ītcr ipsa uicissim sibi succedentia tormenta de fecit.Huic ī sacerdotio Marabbanes succedit. Apud Antiochiā uero.simile per oīa Babilas Alexādro.post confessionē glorioſe uite finē sortit inuiculis.Post quē Fabianus epātus offm̄ suscipit Sed ī hac psecutiōe q̄ta aduersū Origenē gesta sit.q;bus q; cōtra eū pessimus demon artibus cū uniuerso exercitu suo & quanta contentiōe pugnarit.ut que sup oīs ceteros qui per illud tēpus

pro xpī noīe

pro xpī nomine tenebant̄.nouas cruces.noua penaꝝ genera.ac
ſeculis oībus inaudita tormenta pertulerit.atq; pro eo q̄ in doc
trina fidei & ueritatis.firmiſſimus uidebat̄.omīa aduerſus eum
demoniaci furoris arma cōmota ſint.& ignibus ītentatis.Ita ut
mille mortibus uexatus ſit.ne tamē una ei quā exoptabat acci
deret.quiq; exitus eū ſuſceperit.perſecutore ſūmo ſtudio id ge-
rente.ut nec interitus preſtaret̄.nec pena ceſſaret.& quales poſt
modū de his ipſis eplās ſcripſerit. quas oī miſeratiōe & lacrimis
plenas ex ipſis manifeſtius que ſcripta ſūt.integram qui agnoſce
re cupit hoꝝ notitiam ſumet. ¶ Cap .xxx.

Ad Ioniſius uero Alexandrinus epūs per illud tēpus ſicut ex
ipſius eplīs ueriſſime cōperimus.in multis ſepe cōfeſſioni
bus ſatis clarus efficitur.& pro paſſionū tormentoꝝq; diuerſita
te magnificus.Deniq; refert̄ inſectantibus ſe quibuſdā reſpōdiſ
ſe.Quid inſectādo laboratis? Caput meū pro quo magnope fati
gamini auullū ceruicibus ſūite.& donū magnū ad tyrānū referte

Sed & idē ipſe ad Fabianū Antiocenum epīm ¶ Ca. xxxi.
ſcribens de his qui ſub Decio apud Alexandriā agones
martyrii deſudauerant.hoc modo refert.Non ex precepto īquit
Impatoris apud nos perſecutio ſūpſit exordiū.ſed anno integro
principalia preuenit edicta miniſter demonū.qui dicebat̄ in ciui
tate noſtra diuinus.ſupſtitioſū cōtra nos exagitans uulgus.aquo
multitudo ſuccenſa.nihil aliud quā pioꝝ ſanguinē ſitiebant. Pri
mo ergo religioſū quendā ſenem Metranū noīe corripientes .
iubēt impia uerba proferre.Quod ille cum facere recuſaret.oē
corpus eius mēbratim fuſtibus conliſerūt. Vultumq; & oculos
acutis calamis terebrantes.extra urbē eum cruciatibus eiecerūt
Ibiq; qui in eo ſupererāt ſpūs lapidibus eiecerunt. Poſt hec mu
lierē quandā nobilē Cointhā noīe ad ydola pducentes . adorare
cogebāt.Recuſantē īmo potius execrantē.uīcula pedibus īnectē
tes.& p plateas totius ciuitatis trahētes.fedo orrēdoq; ſupplicii
genere diſcerpūt.Dehīc oēs ſimul irruerūt p domos ſeruoꝝ dei
diripiētes & euertentes.atq; hoſtili crudelitate cuncta fedātes.ita
ut precioſioribus quibuſq; direptis.ſi quo ulla uiliora reppiebāt.

in unū cōgregata

in unū cōgregata.igni īplateis cremarēt.Noſtri tamē direptionē hanc bonoꝝ ſuoꝝ.ſicut apoſtolis de illis dixit antiq̄s.cū gaudio ſuſceperūt.Sed & āmirandā uirginē longeue etatis Apolloniam noīe cū corrupuiſſent.dentes ei primo oīs effoderūt.Congeſtis deinde lignis extruxerūt rogū cōminantes uiuā ſe eam incenſuros.niſi cū ipſis pariter impia uerba proferret.At illa ut rogum uidit accenſū.paululū quid in ſemetipſa molitur. Repente uero ſe emantibus erupit impioꝝ . atq; in ignē quē minabant ſponte proſiliuit.ita ut perterrerētur etiam ipſi crudelitatis auctores.q̄ promtior inuenta eſt ad mortē femina.quā perſecutor ad penā.

¶ Syrapionē quoq; domui ſue repertū.crudeliſſimis affecere ſupplicīis.ita ut oīs ei iuncturas mēbroꝝ prius ſoluentes . de ſuperioribus eū precipitarēt Nullum nris iter erat p uicum. nullius platee trāſitus īdulgebat. Neq; die neq; nocte. ꝓcedēdi uſq̄ libera erat facultas. Vt enī qs nrōꝝ apparuiſſet ī publico.ſtatī clamor uulgi & ſeditio naſcebat.ut uel pedibus traheret q uiſus eſſet. uel igni ſuccenderet. Verū cū hec mala per dies ſingulos augerē tur.ſubito īter ipſos perſecutores rabies quedā belli ciuilis exarſit.Et dū īter ſe ſeditionibus preliiſq; decertāt.interī nobis pauſulū licuit reſpirare.Sed non in longū uenia fuit.Continuo nāq; crudeliſſima principū mittunt edicta.Q uibus tanta aduerſum nos ferebat īmanitas.ut ſcđm q̄ predictū eſt a dnō . ſi fieri poſſet ſcandalizarētur etiā electi. Ex quo preterritis pene omībus. q̄dam ex ipſis nobilibus ſtatim ſe ſponte īpiis actibus īgeſſerūt Alii conuēti tantūmodo.nonnulli a domeſticis proditi ad ſacrificia execranda & ad īmundas hoſtias properabāt . Aliq ex his pallentes & tremētes.ut magis īmolari ipſi . quā īmolare ydolis uiderent. Ita ut etiā ab īſpectāti uulgo riderent.eo q̄ & ad moriendū & ad ſacrificandū iuxta meticuloſi uidebantur & alii ſane tā īpudenter ad aras proſiliebāt ut & affirmare niterētur ſe nū quā xpīanos fuiſſe.Hii erāt de qbus predixerat dominus. Q m̄ pecunias hēntes.difficile ſaluabūt.Ceteri uero aut iſtos ſeq̄bāt īpreceps.aut certe uertebāt īfugā Exquibus nōnulli cōprehenſi & īcarcerē miſſi.alii ad primā ſtatī iudicis fatiē negauerūt fidem

¶ Aliquāti paululū

¶ Aliquanti paululū ſuppliciis tolleratis.ad ultimū deciderūt .Hii uero qui beati effecti ſunt.tanq̄ colūne fortiſſime dnī ipſius ſpiritu cōfirmati.pro fidei ſue merito uirtute adnō percepta.admiranda deo & angelis martyrii ſui ſpectacula prebuerunt. Quoꝝ primus uenerabilis Iulianus podagra cōtractus.ita ut neq; incedere neq; ſtare poſſet.cū his qui eū inſellula portabant offertur

¶ Quoꝝ unus quidē ſtatim negauit. Alius uero noīe Eunus cū Iuliano ſene in dnī noſtri Ieſu Criſti confeſſione perdurat Qui q; iubent camelis impoſiti per oēm circūduci ciuitatē.& flagris hic inde uerberātibus.populo ſpectante laniari.uſq;quo finē uite in ipſis uerberibus ponerēt.Sed uir quidā militaris cū aſſiſteret & quoſdam uolentes etiā mortuis illudere cadaueribus prohibe ret.clamor repente aduerſū eum totius uulgi extollit.Offertur iudici fortiſſimus miles iam dnī.& nuſq̄ ſe inferior factus.incon feſſione perſiſtēs capitis proprietate dāpnat. Alius quidā uir no minis ſui Macharius gēte Libicus.cū multis uerbis a iudice ad negandū ſuaderet.& eo maiore cōſtantia fidē ſuā profiteretur . uiuus ad ultimū iubet exuri.Epymachus quoq; atq; Alexander cū multo tēpore & in uinculis & incruciatibus carceris torti etiā frequēter & diuerſis ſuppliciis cōfecti perduraſſent īfide.ignibus ad poſtremū cōſumi iubent. Sed & mulieres cū ipſis quatuor. in quibus Admonaria ſcā uirgo aduerſū quā ſūma cōticne iudice perſiſtēte.& īmenſis eam atq; exquiſitis cruciatibus affligēte eo maxīe q̄ eius ſentētiā uincere cupiebat. Quā laudabili uoce decreuerat.nihil ſe prorſus eoꝝ que ſibi cōtra fas īperabant acturā.Que ſtatuti ſui tenax.ad ultimū capite punit.Secūda uero fuit uirgo Mercuria noīe. Anus uenerabilis & fecundiſſima infiliis.ſed quos non pretulit Criſto Dioniſia.& alia Admonaria

¶ Que dū nimia utunt cōſtantia apud iudicē.& ille uinci erubeſceret a feminis. inauditis tormētoꝝ generibus tolleratis.finem oīm ferro cedēte ſuſcipiunt.Heron quoq; & Arſinus & Yſidorus egyptii cū puerulo annoꝝ.xv.Dioſcoro iudici offeruntur.Et primo oīm Puerulū Dioſcoꝝ.tanq̄ pro etate facile flecti āte uerbis.poſt etiā uerberibus cogit.Quē cū ī nullo ſibi cedere uideret ferotius eum

ferotius eũ crutiare contẽpnit. Tũc deinde ceteros uariis tormẽ
tis dilaniatos.cũ pari modo cõstantia fidei uideret armatos.tra-
di ignibus iubet.Dioscoꝛ uero pueꝛ qꝫ sibi constanter & sapiẽ
ter in oĩbus respondisset admiratus.differri precipit.sperãs eum
pro etate penitudinẽ gesturũ. qđ nõ tã tyrãni miseratione quã
dnĩ prouidentia ita geritũ est. Nunc enĩ nobiscũ est Dioscorus.
adeo nobis concessus ad consolationẽ & firmamẽtum populi sui
¶ Nemesius quoqꝫ etiam ipse Egyptius.primo per calumniã quasi
latro delatus est.Q ui crimine soluto.post hoc qꝫ xpĩanus esset
defert̃.In hoc uero nulla a iudice moderatio reseruatur. Sed ge
minatis suppliciis excruciatum.cũ latronibus iussit incẽdi. Igno
rans qꝫ crudelitate sua.optimo martyri saluatoris similitudinem
detulit.qui pro salute humani generis.una cum latronibus ꝓtu
lit crucẽ. Turma autẽ quedãĩ unum cõuenerat militũ.iter quos
Ammon & Zenon.& Ptolomeus . & Ingenuus & grandeuus
¶ Theophilus. Q ui tribunalibus adstantes.cũ quidam xpĩanus a
iudice torqueret̃.& iam pene adnegandum declinaret.dirũpebã
tur intra semetipsos.& uultu oculis ac nutibus.uelut erigere co
nabantur illum qui in suppliciis positus trepidabat.Interdũ etiã
manus ꝓtẽdere.ac totius reliqui corporis motibus & habitu di
uerse inclinati.tanq̃ subleuare lapsantes aĩos gestiebant.Conuer
si uero ad eos oĩs.& quid de semetipsis proiterẽtur ex eorum
motibus agnoscentes.prius pene quã in eos uulgus clamoribus
insiliret.ipsi in medium prorũpunt.ac se se xpianos esse testant̃
Tunc uero uersa uice ex eoꝛ cõfidẽtia persecutoribus terror.no
stris cõstantia animi adcrescit.dum hii qui per tormĩta uinci pu
tabant̃.sponte se crutiatibus offerunt.& ab his qꝫ illi pro terro
ribus inferebãt.uelut pro quadã specie uoluptatis expetitur.deo
triumphante per sãctos suos.Sed nec Scyrionis opus memora-
bile fas est silentio preterire. Is nãq; cum rem cuiusdã potentis
sub mercede procuraret.iubet̃ ab eo ydolis ĩmolare. Recusans
cogebatur iniuriis.Persistens rursum blãditiis mulcebat̃ ¶ Cum
uero utrũq; cõtempneret.preacuta fude ualidissime transuerbe
ratus.per media uiscera neci tradit̃.Q uid uero memorẽ quãte

multitudines

multitudines indefertis & īmontibus oberrantes.fame.ſiti.frigore.languore.latronibus.beſtiiſq; cōſūpte ſunt. Q ui oīs imitati electos dei prophetas.gloria martyrii coronati ſunt.Deniq; & uenerandus ſenex Ceremon epūs hic erat urbis Egypti que dicitur Nylopolis.cū ad arabicum montē una cū grandeua cōiuge diſceſſiſſet.nulli ultra apparuit.Et cū ad perquirendū eū plurimi frīn frequentiſſime proceſſiſſent.perſcrutatis oībus locis.neq; ipſos ultra quiſq̄.nec corpora eoꝝ potuerūt inuenire. Hec autē nō fruſtra cōmemoraui frater kr̄me.ſed ut ſcias quāta apud nos a ſanctis martyribus ad dei glīam geſta ſint. ¶ Cap.xxxii.

ET poſt pauca addit etiam hoc dicens. Iſti igit̄ diuini martyres qui cū xpō in celeſtibus ſedent.& regni eius participes ſūt atq; iuditii.qui cū ipſo de lapſis frībus iudicāt.iſti inquā ipſi ſuſceperūt lapſos.& penitētiam cōuerſionēq; eoꝝ non reſpuerunt.ſciētes q̄ deus noſter cuius ipſi erant martyres. nō uult oī no mortē morientis.ſed conuerſionē eius & penitētiā querit. Si ergo iſti receperūt quoſdā.& in eccl̄ia ſtatuerūt.i oratione quoq; eis & in uerbo cōmunicauerūt.qd nos uultis facere frēs? Q uid nobis augendū putatis? Nōne ſequi eoꝝ ſententias & iudiciū cō uenit.atq; erga eos quos illi miſerati ſunt.nos exiſtere crudeles & truces? Non puto q̄ expediat nobis ſententias eoꝝ inirritum reuocare.miſerationes infringere.benefacta turbare.& recte religioſeq; inſtituta uiolare. ¶ Cap. xxxiii.

HEc Dioniſius delapſis faciēs ſermonē. Q uo tēpore Nouatus Romane eccl̄ie preſbiter elatione quadā tumidus. ſpem penitus eis ſalutis adimebat.etiā ſi digne penituiſſēt.Ex quo & prī ceps hereſeos extitit nouatianorum.Q ui ab eccl̄ia ſepati.ſuꝑbo noīe ſemetipſos catharos ideſt mūdos appellarunt. Obquā rem concilium ſardotale celeberrimum in urbe Roma congregatum eſt.Epiſcoporꝝ quidē ſexaginta numero.Preſbiteroꝝ quoq; totidem.cum diaconis plurimis. Preterea etiam p ſingulas quaſq; ꝓuintias de hac re magna deliberatione habita decretis ſignificatur.quid facto opus eſſet.Statuit̄ ergo Nouatus quidē cum his qui eum mētis elatione tumidū ſequerent̄ .quiq; ad inhumanā

iſtam & nihil

ſtā & nihil fraterne caritatis cōtinentē ſentētiā declinarēt.alienū eſſe ab eccliā.Eos uero qui lapſi incertamine fuerāt fraterna mi ſeratione curādos & fomentis penitentie medicandos. Scribit de hac re & Cornelius urbis Rome epūs ad eccliam Antiocenā indicās Fabiano eius epiſcopo qd ſtatuerit ī urbe Roma cōciliū cōgregatū·quid etiā Italis.Affris.ceteriſq; occidentalibus uiſum ſit.Cyprianus uero de his librū magnificetiſſime ſcriptū edidit . in quo & lapſos ad penitentiā cohortandos.& cōtradicentes alie nos eſſe axpī uiſceribus ſtatuit.Extat aūt & alia eplā Cornelii ad Fabianū Antiochie epm̄ ſcripta.edocēs ſingula queq; denouato quis qualiſq; fuerit uel uita uel moribus.& quomodo ab eccleſia xpī declinauerit.inqua refert q; ex epātus cupiditate quā ītra ſe latenter gerebat.in hec oīa mala deciderit. Ex eo aūt maxīe ela tus ſit.q; quoſdā de cōfeſſoribus uiros optimos inter ipſa initia ſibi ſotios aſſūpſerat.Inquibus fuit Maxīus quidā preſbiter Ro mane eccliē.& Vrbanus qui ſcdo cōfeſſores extiterāt.Sed & Si donius.& Celerinus.qui ualde clariores incōfeſſoribus habebāt eo q; oīa tormētoꝝ genera ſupauerāt. Sed iſti inqt cū diligenti us p̄pexiſſent agere eū cuncta fraudibus & dolis mēdatis atq; periuriis.& quia bonitatē adhoc ſolū ſimularet ut deciperet igno rantes.relicto eo uel potius execrato.ad eccliam cū magna ſatis factiōe reuertunt.& preſentibus epīs ac preſbiteris.ſed & laicis uiris.primo quidē errorē ſuū.tū deinde & illius fraudes ac fala tiam cōfitētur.Addit preterea etiā hoc ī eplā.q; cū ſemp fratri bus iurare ſolitus ſit epātum ſe oīno non cupere.ſubito & ex in prouiſu uelut nouū plaſma.epūs apparuit. Scilicet qui diſciplinā & inſtituta eccliaſtica uendicabat.epātum quē non adeo accepe rat preſumebat. Tribus nāq; epīs ſimpliciſſimis hoībus & oīm ignaris.de remota Italie parte adhibitis.īmo potius ſubtili ab eo circūuentione deceptis.imaginariā magis quā legittimā ab eis ex torquet manus īpoſitionē.Ex quibus tamē unus cōtinuo ad ec cleſiam redit confeſſus peccatū ſuū.& in cōmunionē laicā popu lo etiā pro hoc interueniēte ſuſceptus eſt.In locū uero reliquoꝝ duoꝝ qui nouato manus īpoſuerāt. ordinati ſūt alii epī & miſſi

Is ergo

Is ergo q euãgeliũ uẽdicabat.neſciebat in ecclĩa catholica unum epm̃ eſſe debere.ubi uidebat eſſe preſbiteros.xlvi.diaconos.vii. Subdiaconos.vii.Acolitos.xlii.Exorciſtas & lectores cũ hoſtiariis lii. Viduas cũ indigẽtibus mille qngentas.quos oĩs deus alit ĩ ecclĩa ſua.Addit aũt hec q idẽ ipſe Nouatus.iniuuentute ſpũ in mundo uexatus ſit.Et cũ tẽpus aliquantũ cõſũpſiſſet apud exor ciſtas.egritudinẽ incurrerit grauẽ ita ut deſperaret̃. Et q iacens in lecto pro neceſſitate perfuſus ſit.nec reliqua in eo que baptiſ mũ ſubſeq ſolẽt ſolẽpniter adimpleta ſint . nec ſignaculo chriſ matis cõſumatus ſit. Vnde nec ſpm̃ ſanctum ũquã potuerit pro mereri.Deniq; inqt cũ priuata quadã grã diligeret̃ ab epõ.& uel let eũ ordinare preſbiterꝫ.clerus uero oĩs & quãplurimi exlaicis ꝓhiberẽt dicẽtes.nõ licere clericũ fieri eũ q in neceſſitate poſitus inlecto grãm cõſecutus ſit.epm̃ ab oĩbus ſpecialẽ grãm popoſciſ ſe.ut ſibi hoc de uno iſto cõcederet̃.Scribit etiã de ipſo.q pſecu tiõis tẽpore cũ icellula quadã lateret.& a diacõis ut moris ẽ ſub uenire in exitu catecuminis rogaretur timẽs procedere,denega bat ſe eſſe preſbiterũ.Et q ſacramẽta diuidens populis.accipien tiũ manus teneret.nec prius ꝓmitteret ſumere.quã ſibi per ea que unus quiſq; tenebat ĩmanibus iuraret.q nũquã ſe relicto ad Corneliũ remearẽt. Hec & multa alia huiuſmodi Cornelius de uita ac moribus ac prophanis eius actibus ſcribit. ¶ Cap.xxxiiii

Dionyſius uero de hoc reſcribẽs ad ſupradictũ Fabianum.in texit etiã quandã hyſtoriã dignã memoria.dicens Serapio nẽ quendã fuiſſe apud Alexãdriã unum ex his q lapſi ſunt.eun dẽq; ſepe deprecatum ut ſuſciperet̃.nec tam̃ ipetraſſe Oppreſ ſum deĩde hunc eſſe egritudine.ita ut triduo iã ſine uoce pror ſus iaceret.Paululum uero quarta die reſpirantẽ.uocaſſe ad ſe fi liã ſuã & dixiſſe.Quouſq; me detinetis ? Queſo uos cito aliqs preſbiterꝫ roget.ut poſſim aliquãdo dimitti. Et cum hoc dixiſ ſet.rurſum ſine uoce ꝓmanſit. Abiit curſu puer ad preſbiterũ noctis tẽpore.Infirmabat̃ preſbiter.uenire nõ potuit.Tam̃ quia preceptum fuerat ame.ut lapſis in exitu nemo recõciliatiõis ſo latia denegaret.& maxĩe his quos prius id rogaſſe cõſtaret.paꝛ

euchariſtie puero

eucharistie puero dedit q ad se uenerat. Quod ifusū iussit seni preberi. Regrediēte adhuc puero āteq̄ ingrederet domū rursus Serapion respitiēs rediſti inqt fili. Et licet presbiter uenire non potuit. tu tamē iple qđ tibi preceptū ē. ut possim discedere. Cūq; esset cōpleta solēpnitas. uelut catenis quibusdā uinculisq; diruptis. lectorē iā spm̄ reddidit. Ex quo inquit cōstat certissime. huius boni auxilio nullū debere fraudari. Scribit etiā ipsi nouato Dionisius eplām cuius exēplū inserere his dignū putaui. ¶ Cap. xxxv.

Dionisius nouato frī salutē. Si inuitus ut ais inhoc uenisti. ostēde in eo si desinas uolens. Oportuerat quidē etiā pati oia ne scinderet ecclia dei. Et erat nō inferior glia sustinere martyriū. pro eo ne scindat ecclia. quā ē illa ne ydolis īmolet. Immo scđm meā sentētiā. maius hoc puto esse martyriū. Ibi nāq; unusquisq; pro sua tantū aīa. In hoc uero pro omī ecclia martyrium sustinet. Sed nūc siue tu suadere siue etiā cogere potes frēs redire ad concordiā. maius tibi erit emēdationis meritū quā fuerat culpa cōmissi. Quia illud iā non imputabit. hoc etiā laude dignū ducet. Si uero illi in īcredulitate permanserint. saluās salua aīam tuā Vale pacē desiderās quā tibi īprecor. Hec eadē etiā Nouatiō scripsit. Dedit & ad Egiptios eplām de lapsoꝝ penitētia. īqua & regulas eis statuit penitedi. Sed & multa alia probatissima ferunt scripta Dionisii. Scribit de penitentia. & cohortatoriū libellū. de martyrio ad Origenē. Adlaudicēses & Armenios de penitentia ¶ Ad Cornelīū quoq; urbis Rome epm̄ plurima scribit. in qbus etiā hoc indicat. inuitatū se a multis epīs ideſt ab Heleno Tarso ¶ Cilicie. & Firmiliano Cappadotie. & Theotisto Palestine. ut ad sinodū Antiochiā pgat. qꝫ ibi Nouati dogmata quidā asserere conarent. Et addit qꝫ & Fabiano Antioceno epō defūcto. Demetrianus in epātu succesſerit. Sed & de Ieroſolimoꝝ epō his uerbis scribit. Ammirabilis aūt uir inqt Alexāder īcarcere positus. beato fine preceſſit ad dnm̄. Est & alia ipsius Dionisii eplā ad Romanos scripta de ministeriis. Et alia itē adipsos de pace & de penitentia. Et ad quosdā cōfessores q adhuc in urbe Roma Nouatum sequebant. Et rursū ad eosdē posteaq̄ ad ecclīam conuersi

sūt. duas

sūt duas eplās scribit. Sed & ad multos alios uaria ac diuersa scribens. studiosis qbusq; instructionū & doctrine copiosissimā materiā dereliquit. ¶ Explicit liber. vi. ¶ Incipiūt capitula. vii. libri.

¶ Ca. i ¶ De Decii & Galli male gestis rebus ¶ Ca. ii. De Cypriano & q̄ statuit hereticos rebatizādos. sed Cornelius papa cōtradicit. ¶ Ca. iii. Q d̄ Stephanus papa similiter sētiat. & de cōcordia eccliaꝝ. ¶ Ca. iiii. ¶ De Sixto papa & hereticis nō rebaptizādis ¶ Ca. v. ¶ De hereſi Sabelli ¶ Ca. vi. ¶ De reuelatiōe q̄ Dionisio epō adnō facta est. propter electionem hereticoꝝ librorum ¶ Ca. vii. ¶ De nouati scismate. ¶ Ca. viii. ¶ De hereticoꝝ baptismate ¶ Ca. viiii. ¶ De pſecutione Valeriani. ¶ Ca. x. ¶ De his q̄ ad Dionisiū uel ceteros egyptios epōs testati sūt ¶ Ca. xi. ¶ De his q apud Cesareā Palestinā martyres facti sūt. ¶ Ca. xii. ¶ De martyrio Mariani. ¶ Ca. xiii. ¶ Relatio de Astirio. ¶ Ca. xiiii. ¶ De signis que uirtute saluatoris apud Paneadā fiebāt. ¶ Ca. xv. ¶ De trono Iacobi. ¶ Ca. xvi ¶ De pace a Galiēo reddita ecclesiis ¶ Ca. xvii. ¶ Q ui epi tūc fuerūt. ¶ Ca. xviii. ¶ De his que apud ¶ Alexādriā acciderūt ¶ Ca. xviiii. ¶ Q uomō Dionisius de pasca statuit. ¶ Ca. xx. ¶ De morbis qui acciderunt. ¶ Ca. xxi ¶ De Gallieni regno. ¶ Ca. xxii. ¶ De Nepote & scismate eius. ¶ Ca. xxiii. ¶ De apocalipsi Ioānis. ¶ Ca. xxiiii. ¶ De eplis Dionisii. ¶ Ca. xxv. ¶ De Paulo Samosateno & de Gregorio. & de hereſi eius. ca. xxvi. ¶ Q ui epis qui per illud tēpus nobiles habebātur. ca. xxvii. ¶ De hereſi manicheorum tunc exorta. ca. xxviii. ¶ De eccliasticis uiris nobilibus quoꝝ aliquāti etiā usq; ad nrām memoriā pdurarūt. ca. xxviiii. ¶ De epis martyribus & doctoribus eiusdē tēporis. ¶ Expliciūt caplā Incipit liber. vii.

Septimū nobis eccliastice hystorie librū. scriptorum suoꝝ cudat elogius nobilissius patrū & clarus ī epistolis Dionisius. Q ui posteaq̄ Decius nō totis duobus ānis principatu Romani apicis ministrato. cū filiis pariter interēptus est. & Gallus suscepit imperiū. Q uo tēpore etiā Origenes septuagesimo etatis āno nō ad integrū expleto

defūctus est

defūctus ē.Scribēs Hermāmōi cuidā de Gallo hoc refert. At ne Gallus īqt malū Decii aut uidere potuit aut cauere.ſed ī eūdē lapidē offensiōis īpegit.Cuius regnū cū floreret initio.& cūcta ei ex ſētētia cederēt.ſcōs uiros q̄ ꝑ pace regni eius deo ſūmo ſupplicabāt.ꝑſecutus eſt.cū qbus & ꝑ ꝑpitatē ſuā piter effugauit & pacē

IN urbe uero Roma cornelio epātu gerēte.& apd' Ca.ii.
Cartaginē Cypriano.ābobus fide & uirtute pietate preſtātibus q̄ſtio exorta ē ī Affrice magis ꝓtibus.ſi oporteret hereticos rebaptizari.Cumq̄ id a Cyprīão & ceteris pene oībus ꝑ Affricā ſacrrdotibus oportere fieri decerneret'. Cornelius & ceteri oīñs ꝑ italiā ſacerdotes .huiuſmōi decretū manēte ſacerdotali cōcordia refutarūt.ſtatuētes ātiqtus a prībus ſup̄ hoc traditā regulā debere ſeruari. Que cōtinebat poſt abiectionē prauī & cōfeſſionē recti dogmatis.ſola eos manus īpoſitiōe purgādos ¶ Ca.iii.

SEd poſt Cornelii cōſumationē q̄ tribus circiter ānis ſacerdotio fūctus eſt.epātus ſedē Lutius ſuſcepit. Cui octo ſolis mēſibus ſacerdotio admiſtrato Stephanus ſuccedit.Quiq̄ ſimiliter Cornelio de nō rebaptizādo ſetentiā tulit. Ad quē Dionīſius multa & ſepe ſcripta direxit.de multis eccliaſticis diſſerēs cāis.Inqbus ītercetera etiā hoc īdicat.q̄d oīñs ecclīe abiecta Nouati preſūꝓtiōe.pacē inter ſe īuicē ſeruēt.Scribit ergo de hoc his uerbis. Scīto aūt frater oēs eccliās ī oriente q̄ prius cōturbabāt nūc redīſſe īconcordiā.& oēs ſibi unanimiter coherere. gaudētes & exultātes de pace q̄ ultra ſpē ecclīe reddita ē.Idē Demetrianū apud ātiochiā.& Theotiſtū apud Ceſareī.Mazabbanen ī Ieroſolimis.dormiēte ī pace Alexādro.Marinū apud Tyrū. Heliodorū apud Laudotiā.Helenū in Tarſo.Firmilianū in cappadotia. Verūne ſermo eplē lōgior fieret. nobiliū tantūmō urbiū tibi epōs īdicaui.ut etiā ceteros cū ipſis pariter unū ſētire nō dubites ꝑ uniuerſā Syriā uel arabiā. ſed & hii qbus nūc ſcripſiſtis Meſopotamie epī idē ſapiūt.Pōti quoq̄ & Bithinie.oēs pariter unanimes & cōcordes.& multa ſibi īuicē caritate conexi glificāt dñm noſtrū

ſ. hoc Dionīſius ſcribit. ¶ Cap.iiii.

STephāo uero duobus ānis īpleto ſacerdotio Rome Sixtus ſuccedit. Ad quem ſcribit nihilomnus Dionīſius de baptiſmate cōmemorans

cõmemorãs q̃ Stephãus qdẽ deceſſor ſuus ſcribens ad Firmilianũ & Helenũ ceteroſq; illaꝝ p̃tiũ epõs ſtatuerit.nec coĩcandũ eſſe his q re baptizãt.ſed debere cõſiderari magnitudinẽ rei.qa nõ qcũq;. ſed p̃ma gni & nobiles ĩ epĩs uiri ſĩt.qbus hoc uiſũ ſit.Dicit etiã q̃ ſup hoc ſcri pſerit plenius ad dioniſiũ ac filemonẽ pbrõs urbis rome Indicauit aũt pariter etiã de fabelli hereſe q̃ tẽporibus ipſius exorta ſit ſcribẽs hec.

QVid aũt dicã de ea doctrĩa q̃ aꝑd' ptolomaidã pẽtapoleos .C.v. ciuitatẽ nup exorta ẽ.plena blaſphemiis ĩ dm̃ prẽm. & in dnm̃ nr̃m Ieſũ xpm̃.negãs uere eſſe eũ filiũ pr̃is.nec priogenitũ oĩs creatu re.Simul & ſcĩ ſpũs auferẽs ĩtellectũ. Pro qbus cũ utreq; p̃tes adme ueĩſſent.& preſẽtibus fr̃ibus q̃ cõmota fuerãt diſcuſſiſſẽt.etiã litteris p̃ut deus dedit paruitati mee p̃ſecutus ſũ.& ſcripſi ſingula queq; di ligẽter exponẽs quoꝝ tibi exẽplaria trãſmiſi. Sed & in tertio libro de baptiſmo quẽ ſcribit ad Philẽonẽ pbrm̃ urbis rome.ẽt hoc cõmẽorat

eGo ĩqt & tractatus hereticoꝝ lego & traditiones eoꝝ ¶ Ca.vi. pſcrutor.etiã ſi uidear ad horã uerbis eoꝝ pollui. Sed multum mihi cõfert hoc ipſũ.q̃ ex ipſoꝝ uerbis arguere eos poſſũ. Deniq; cũ aliqs ex fr̃ibus cõpbr̃is p̃hiberet me.ne heretica lectiõe tãq̃ ſceni alicuius fetore polluere.uiſio mihi q̃dã adeo oſtẽdit̃ q̃ me cõfirmaret.& ſermo ad me factus ẽ. Hic mihi euidẽter p̃loquẽs. Lege oĩa q̃cũq; in mãus tuas uenerĩt.qa p̃bare ſingula q̃q; & diſcernere potes.quandoq; dẽ & ex initio hec tibi fuit cã credẽdi.Amplexus ſũ uiſionẽ.qa & apo ſtolice ſẽtẽtie cõcordabat dicẽti.oĩa lege q̃ bona ſũt tene.In ipõ quoq; libello cõmemorat.nõ tũc primũ ĩ affrica de hereticis baptizãdis ab epĩs decretũ eſſe. ſed & ãtea iã ĩ nonnullis eccleſiis & cõciliis epõꝝ ue

SIut in Iconio atq; aliis locis de hoc fuiſſe tractatum. ¶ Ca.vii. Cribit adhuc & ĩ quarto de baptiſmate libro ad Dionſiũ urbis Rome preſbiteꝝ.plurima denouati ĩpietate cõmemorãs.In q̃nto uero libro ad Sixtũ urbis rome epũm ſcribẽs.aduerſũ ſupradictã hereſi q̃dã differẽs.etiã tale aliqd accidiſſe cõmemorat his uerbis. Vere aũt frater cõſiliũ peto.& req̃ro ſciẽtiã.quid tibi uideat̃ ĩ ea cã que in eccl̃ia nr̃ã exorta eſt. Vereor enĩ ne forte fallar in aliquo. Cap.viii.

eRat apud nos frater q̃dã fidelis ãtiquitus. ãte etiã quã ego epi ſcopus ordĩarer.ĩmo & anteq̃ deceſſor meus Eraclius.qui cum intereſſet his

itereſſet his q baptizabāt.& audiret uel qd iterrogēt. uel qd reſpon deāt.Flēs acceſſit adme.& ꝓcidēs ad pedes meos.cōfiteri cepit baptiſ ma ab hereticis aliter ſe ſuſcepiſſe Q d tamē ſcdm ea q nūc uideret anobis mīſtrari.nec baptiſma duceret.eo q eſſet repleta blaſphemiis oīs illa cōfeſſio.Simul & hoc addebat ſe itantū ꝓhoc errore ſtimulari ut ne oculos quidē ad deū auderet erigere.Propter qd exortabat mū dari ſe & purificari eccliaſtico baptiſmate.ut & grām cōſeq poſſet ſpi ritus ſcī.Q d ego facere auſus nō fui.ſed dixi poſſe ei ſufficere tam multi tēporis cōmunionē quā ī ecclīa cōſecutus ē.ꝑ hec q anobis eu- chariſtie ſuſcipiēs donū.reſpōderet amē.ex quo & ꝑ ſīgula potuiſſet ipſa ſacramētoꝝ uirtute purgari.Cohortabar igit eū debere cōfidere fidei ſue & cōſciētie iā purgate.& āte oīa q tā diu ī ſacramētis nobis iā ꝑticeps fuerit.Sed ille neq; aluctu ceſſat & lacrimis . neq; ultra ad menſā dnīcā audet accedere.ita ut uix a nobis cohortatus & cōpulſus orationi audeat itereſſe.Hec & multa alia de huiuſcemōi q̄ſtionibus per diuerſos libros ſuos Dioniſius ſcribit. ¶ Ca. ix.

Allus uero nō ītegris duobus ānis īperio detēto rebus hūanis exēptus ē Poſt quē Valerianus cū filio Galieno ſuſcepit prīcipatū.De quo Dioniſius ſcribēs iteꝝ ad Hermāmonē hoc mō refert. Sed & Io āni ſimiliter reuelatū ē ut diceret.Et datū ē īqt ei os loq̄ns magna & blaſphemias.Et data ē ei poteſtas ꝑ mēſes.xl.& duos. Vtraq; aūt cō- plēt ī Valeriano. Vere enī mirādū ē quomō ſupra ceteros qui āte ſe fuerūt hic & hūanus & bēignus extitit erga famulos dei.ita ut ī ini- tiis multo etiā illis bēignior uideret q noīe ſaltī xpīani dicebāt.Intātū uenerabat ſeruos dnī.& oīs eius domus erat eccleſia dei.Deprauatus ē aūt & aueritate deiectus ꝑ q̄ndā doctorē peſſimū magrīn & prīcipē egyptioꝝ magoꝝ.ut iuſtos & ſcōs uiros ꝑſeq & īterimi iuberet.tāq q aduerſarēt magicis artibus qbus ſe ipē ſubdiderat . Erāt enī reuera & ſūt etiā nūc q poſſint uirtute meritoꝝ ſuoꝝ reſtinguere fallatias dēonū.Nā ille ut impuros ritus & inſecrāda myſteria ac ſacra inceſta cōficeret pueros inueſtes iugulari iubebat.& orbari liberis prēs.atq; īteneris uiſceribus hūanas rimari ꝑ piaculū fibras & uocē illic q̄rebat ubi fugauerat uitā. Sed & multa alia huiuſcemōi de ualeriāi piaculis mēorās addit etiā hoc q ipē abarbaris captus.& lumībus orbatus filios

ſceleris &

ī ſceleris & īpuritatis ſue reliquerit ſucceſſores. ¶ Cap. x.

IPſe uero Diōiſius q̄ta ī eius pſecutiōe ꝑtulerit.& qbus affectus ſit cruciatibus ꝓpter nom̄ dei.ſcribēs ad q̄ndā Germanū epm̄ q ſi obtrectator eius eſſe uidebat refert. ubi & acta cōfeſſiōis ſue retulit.apud Emilianū preſidē geſta.Inqbus cū Dioniſius unū ſolū dm̄ q celū feciſſet & terrā diceret adorandū.ceteros aūt neq; eſſe deos neq; adorari debere.ī caſtrū q̄ddā deſerti qđ ¶ Cefro appellat ī exiliū trudit ob hoc precipue electū.q loci īcole gētiles erāt.& ydolor̄ ſuꝑſtitiōibus ſatis dediti.Q uiq; exulē Dionyſiū.prīo hoſtili aīo.& ſatis aduerſa m̄ite ſuſcipiūt.Poſt uero cū paulatī ꝑ dnī grām uerbū dei his ſeīare cepiſſet.pars maxīa trucis & barbari populi relictis ydolis cōuerſa eſt ad dm̄ uer̄.xp̄o q; ſubiecta.Q uo cōpto.rurſus eū ad alīū locū uicinū qdē Alexandrie.ſed īcolis deſertū.ac pene hītatoribus uacuū trāſtulerūt.Sed & ibi cū pro urbis uicinitate nr̄or̄ populi eū freq̄ntarēt.& tanq̄ odore paſtoris recepto. grex letior & cōſtātior agonibus reddere tur.rurſū miſſis cū cēturiōe militaribus uiris.ipſu Diōiſiū.& cū eo Gaiū.& Petrū catenis cōſtrictos & diuerſis cruciatibus afflictos. īdeſertū qd̄dā Libie ꝓtraxerūt.Ibiq; eos ī loco ſqualidiſſio & oī uſu hūanitatis carēte.a Paretonio triū dier̄ itīere īdeſertū ꝓtento.nexos uīculis reliq̄rūt.Hec ī diuerſis ſuis eplīs ſupradictus uir ſcripta dereliqt.In qbus mēorat etiā Maximū preſbiter̄.& Dioſcor̄ Demetriūq; & Lutiū.nec nō & Fauſtinū.atq; Aq̄lā ſatis claros & īlignes titulo cōfeſſiōis effectos.Sed & ex diacōibus quoſdā ī īſula poſt penas cōfeſſiōis eſſe defunctos. Supfuiſſe uero ex his Fauſtū & Euſebiū.Q uibus etiā refert tantū fidutie & magnanimitatis ꝑ dei grām datū.ut cū ad eos q īcarcere tenebāt frēs nemo ꝓrſus hūanitatis & mīſterii cā ꝓmitereť accedere.iſti tam̄ īdeſinēter & reuſerēt & neceſſaria mīſtrarēt. Et cū ꝑ dies ſīgulos preſidis furor creſceret iugulādos alios.alios ſuppliciis & diuerſis cruciatuū generibus affligēdo.ſqualore carceris & catenar̄ pōderibus enecādos.& ſup oīa precipiēdo neq; ad eos prorſus accederet.ut ex īedia q̄ſi aliud torm̄tī genus adhiberetur. Cōceſſit tam̄ deus ſupradictis diacōibus grām. cōfeſſoribus ſuis ꝓuidēs.ut īuitis oībus.iſtis tam̄ nō negaret̄ īgreſſus.Sciēdū tam̄ eſt q hic

est ꝙ hic Eusebius quē diaconū supradiximus. postmodū episco pus apud Laudotiā Syrie ordinatus est. Maximus uero quē pre sbiterꝝ noīauimus. ipsi Dionisio apud Alexādriā successit īepātū Faustus aūt & qcūq; ipsis tūc cōfessor enituit. usq; ad ꝑsecutio- nē q̄ nrīs tēporibus facta est. grādeuus & plenus dierꝝ ꝑdurans ꝑfecto martyrio obtrūcationē capitis cōsumatus ē. Hec a Dioni sio certissima fide memorantur. ¶ Cap. xi.

IGit̄ in Valeriani ꝑsecutiōibus apud Cesareā Palestīe mul ta adiuersis martyria consumata sūt. Inqbus tres qdā admirandi adolescētes. quoꝝ unus Priscus. alius Malcus. tertius Alexander uocabat̄. Cū in suburbanū Agellū supradicte urbis habitarēt. diuino fidei calore succēsi. ceperūt semetipsos segnitie atq; igna- uie īcusare. ꝙ cū celestes ī urbe martyrii proponerēt̄ corone. ipsi nō desiderarēt. nō raperēt. cū q; domīus & saluator regnū celoꝝ uiolēter diripi debere testatus sit. ipsi inglorios & desides anīos humi gereret. His igit̄ semetipsos alloquiis incitātes. urbē petūt & adorto iudice truculēto. cur tantū ī sanguinē pioꝝ deseuiret īcusāt. Ille cōtinuo nobiles aīos iuuenū quā dignis remuneratur affatibus. deuorādi inqt bestiis subrogent̄. qbus nō placet pioꝝ sanguinē fundi. Sed & mulier quedā supradictoꝝ iuuenū secuta fert̄ audatiā. ct magnanimitatis exemplū. similēq; sortit̄ exitum pene. Quā tam̄ de Martionis scola fuisse loquebant̄. Ca. xiii.

MArinū quoq; uirū militarē. Ierosolimoꝝ ciuē honore & di uitiis clarum. cū in supradicta urbe inter collegas suos per ordinē gradus sui honor quidā cōtingeret militaris. ut fieri solet in sequētē collegā suū subit īuidia. & exclamat Nō posse marinū adipisci superiorē gradum. ꝙ esset xpīanus. Interrogatur a iudice marinus. si ita res se haberet. Ita ille esse. & uere se esse xpīanum clarissima uoce testatur. Tres ei deliberandi hore decernuntur a iudice. ut eligat utrū uelit īmolare diis & imperatori. an xpīanus interimi. Cumq; atribunalibus fuisset egressus Theotignus loci adprehēsa manu eius perducit eū ad ecclīam. Ibiq; multis uerbis infide cōfirmās. ad ultimū inīteriora perducit altaris. gladiūq; suū quo precīctus erat ostēdēs ei. Et rursū offerēs euangelium quid

eduobus mallet

eduobus mallet interrogat. Marinus uero promptissima fide cū manū ad euāgeliū tetēdisset. optine inqt Theotignus qđ elegisti o fili. & cōtēpnens presentē uitā eternā spato. Cōfidēs p ge. & iuscipe coronā quā tibi domius preparauit. Regressus cōtinuo ad tribunal euocat p preconē. Aderat enī tēpus statutū. Ille uero nec moras patit. nec expectat interrogantē. sed cōtinuo sibi & delibe ratū asserit. & expaternis legibus cōfirmatū. q̄ deo obtemperare oporteat magis quā hoībus. Quem iudex ilico capite puniendū pro tali responsione pronuntiat.

¶ Cap. xiiii.

Sed inter eos cūctis clarior. & meritis fidei supra ceteros īsignis memorat Astirius uir Romane urbis senator patricius. nobilitate facultatibus propīquitate etiā regia. & oī bonor̄ fama satis clarus. Qui cum supradicti martyris extremis īteresset exequiis & capite celū cadauer subiectis humeris suis & substrata ueste qua iduebat excipet. honorē quē martyri detulit. continuo ipse martyr assequt. Sed & in multis aliis eū preclar̄ gestis infide xpī enituisse. tradiderūt nobis hii q eū ī corpore adhuc positū uiderūt. in qbus etiā tale aliqd p eū gestum memorabāt. Apud ¶ Cesareā Philippi quā Paneadā Phenices uocāt. adiūctā sub radice mōtis qui appellat Pauius. ex quo fluuii Iordanis prima fluenta prosiliunt. morē fuisse gētilis erroris. certa ac solēpni die īmolari uictimā. Que uictima arte quadā demonis subito nusq̄ cōparebat. Et erat hoc famosissimi miraculi genus. quo psuaderi astāti bus uideret ī celū hostiā īuisibiliter esse sublatā. Accidit igit dū hec gererēt adesse Astiriū. Qui cū uideret oīs miraculi huius stupore cōstringi. hūanos miseratus errores. cū gemitu & suspirio oculos ad celū pariter tēdit & palmas. xpm̄ q ē sup oīa deus tota fide profusis lacrimis īuocat. ut prestigia fallacis dēonis arguat. miserisq; mortalibus erroris huius soluat archanū. Hoc illo cū fletibus supplicāte. subito uictia q̄ īuisibiliter credebat assūpta supferri aqs uidet. & ī cōspectibus oīm reddit. nec ultra ī illis locis error huiusmōi potuit reparari Ita unius xpiani prece. tātor̄ deceptionū machina cū auctoribus suis dēonibus dissoluta ē.

¶ Cap. xv.

Uerū qa urbis huius fecimus mētionē. iustum uidet cōmemorare

uidetur commemorare etiã illud in ea qđ hyſtoria dignũ duxi
mus.Mulierẽ quã ſãguinis profluuio laborantẽ a ſaluatore cura-
tam euãgelia tradiderũt.huius urbis ciuẽ conſtat fuiſſe.domuſq;
eius in ea etiã nũc oſtẽditᷣ. Pro foribus uero domus ipſius baſis
quedã in loco editiore collocata mõſtratᷣ.ĩqua mulieris ipſius ue
lut genibus prouolute.palmaſq; ſuppliciter tendentis imago ere
uideretᷣ expreſſa.Adſtat uero alia ere nihilominus fuſa ſtatua .
habitu uiri ſtola cõpta circũdati.& dexteram mulieri porrigẽtis.
Huius ad pedẽ ſtatue ebaſi herba quedam noua ſpecie nalcitur
Que cũ exorta fuerit.excreſcere uſq; adſtole illius erei indumẽ
ti frimbriã ſolet.quã cũ ſũmo uertice creſcẽs herba cõtigerit.ui-
res inde ab depellẽdos oñs morbos languoreſq; cõquirit. ita ut
q̃cũq; fuerit illa infirmitas corporis hauſtu exiguo madefacti ſa
lutaris graminis depellatᷣ.Nihil oĩno uiriũ gerens.ſi anteq̃ eree
fimbrie ſũmitatẽ creſcẽdo cõtigerit decerpatᷣ.Hãc ſtatuã ad ſimi
litudinẽ uultus Ieſu formatã tradebãt.Que permãſit ad noſtra
uſq; tẽpora.ſicut ipſi oculis nrĩs inſpeximus. Et nihil mirũ ſi hii
qui exgentibus crediderãt.pro benefitiis que a ſaluatore fuerãt
cõſecuti.huiuſmodi uelut munus uidebantᷣ offerre.cũ uideamus
etiã nũc & apoſtoloꝝ Petri & Pauli & ipſius ſaluatoris imagines
deſignari tabulaſq; depingi . Sed & antiquas ipſorum imagines
a quibuſdã conſeruatas nos uidimus.Quod mihi uidetur exgẽ-
tili cõſuetudine indifferenter obſeruatũ.q̃ ita ſoleant honorare
q tos honore dignos duxerint.Inſignia enim ueterũ reſeruari ad
poſteroꝝ memoriã.illoꝝ honoris. hoꝝ uero amoris inditiũ eſt .

Qd Eniq; & Iacobi cathedra qui primus inter epõs ¶ Ca.xvi.
ab ipſo ſaluatore & ab aplĩs ĩ Ieroſolimis eſt electus.quẽq;
frem̃ xpĩ uolumĩa diuina deſignãt.uſq; ĩ hodiernũ inibi cõſeruatᷣ
atq; in ea ſedẽt oẽs.q uſq; adpreſẽs tẽpus ſedis illius ſacerdotiũ
ſortiũtᷣ.Seruatᷣ ergo cũ ĩgẽti ſtudio uelut a maioribus tradita me
moria ſcĩtatis.Et cũ ueneratiõe magna hẽtur.uel uetuſtatis . uel
primi ſacerdotii ſcĩficatiõis optẽtu.Sed de his iſta ſufficiãt.C.xvii.

Gd Alienus uero Valeriãi filius.poſteaq̃ reꝝ ſũmã ſolus opti
nuit lenius ac moderatius erga nrõs agere ĩſtituit.Datiſq;
decretis inhiberi

decretis.inhiberi ſupplicia.pſecutioneſq; ceſſare.& quo quiſq; pa
tat more exorare qđ diuinū eſt ſinit . ¶ Cap.xviii.

PEr idē tēpus cū Romāo adhuc ſacerdotio Sixtus preeſſet & apud Antiochiā Demetrianus . Firmilianuſq; adhuc Ceſaree ¶ Cappadotie ſup eſſet.Pōti eccliās Gregorius q prius Theodorus dictus eſt ex Origenis diſcipulis cū frē Anthenodoro ſuſcepit gubernandas.Apud Ceſareā uero Paleſtine.poſt Theotiſtū Dō nus epātum ſortitus.& breui defunctus.Theotigno iam nrē me morie uiro ſedem tradidit.Q ui & ipſe Origenis auditor fuiſſe dicebat̄.In Ieroſolimis uero poſt Mazabbanē. ſacerdotiū ſuſce pit Hyreneus.Et hii oms in pace eccliās gubernabāt. Ca.xviiii.

SEd apud Alexandriā etiā ſi nulla extrinſecus mali cauſa ſit eo ipſo q; genus hoim ferox ſeditioſū.& ſemp iquietū eſt ciuiles inter ſe motus & bella.nō uirtutis merito.neq; ob defen ſionē.ſed obnecē atq; interitū ciuiū cōmouebāt. De quibus Dio niſius in eplis ſuis cōmemorās refert . ita a propriis ciuibus eſſe uaſtatā deletāq; urbē.ut illa que cōſtipatione populoꝝ uix ſole ret digrediētibus icedēdi ſpatiū dare.nūc eo uſq; peruenerit.ut cōſpicere iplateis hoiem ualde rarū ſit.madere oms ciuiū ſangui ne uias.cadaueribus obtegi.& ne ad ſepeliendū quidē ſufficere q ſuperſūt. Vnde & poſt belli rabiē ferriq; uaſtationē. corrupti ae ris & fetore cadauerū peſtilētia increuerit . ita ut ſi qs ferro ſup ſfuerat.idem morbus abſumeret. ¶ Cap.xx.

SCripſit aūt de his idem Dioniſius in eplā paſcali.que ſolē pniter p ānos ſingulos legi ſolet his uerbis. Alius fortaſſis homi nibus nō uideat̄ tēpus hoc.tēpus eſſe ſolēpnitatis.qm̄ quidē luc tus ubiq; & acerba lamētatio iplateis cūcta circūſtrepit.gemitus uero ineſt & mugitus in domibus propter multitudinē morien tium.Sicut enī de primogenitis quondā egyptioꝝ refert̄.ita etiā nūc ingēs ubiq; clamor adtollit̄.Nō enī eſt domus ſicut ſcriptū eſt.inqua nō ſit in ea mortuus Prīo nāq; ipſi manibus ſuis par tem maximam & meliorem populi ceciderūt.perſequendo ſan ctos.Partem alterā bella inteſtina rapuerunt.Partem uero que ſuperfuerat . peſtilens nunc egritudo conſumit . Sed nos nec

in perſecutionibus

l p̄secutiõibus cũ iugularemur a festiuitate cessauimus.nec umq̄ nobis pote.t sollẽpnitas īpediri.quibus precipitẽ in tribulatione gaudere. Oīs igitur nobis locus quicũq; a tyrannis eligebat ad penã.siue ager ille seu desertũ fuit.siue insule.siue carcer .solem pnitatẽ nobis impedire nõ potuit. Letissimã uero super oĩs ha buere solẽpnitatẽ beati martyres.qui cũ sanctis angelis in celo pasca curarũt.Post hoc persecutores nostri in semetipsos manus ac tela uerterũt.Sed ne sic quidẽ nostrorꝝ festa turbata sũt. In secutus est hic pestilẽs morbus & plaga terribilis.sed illis multo terribilior & grauior.quos nec spes erigit futurorꝝ. Nobis uero hec oĩa exercitia queda uirtutis.& fidei probamẽta ducũt.Q uã uis enī densior seuiorq; paganos magis quã nostros morbus in uaserit.tamñ ne a nris quidẽ penitus absitus ẽ. Et post pauca ad dit dicens.Multi nãq; ex frībus nostris pro nimia caritate dum absq; ulla cunctatione infirmos uisitare non desinũt.& non solũ uisitare.sed & ministrare.& exhibere offitia que domīus precipit.repente morbi contagione.cũ illis pariter quibus ministrare uoluerãt interibant.Affectu enī quodã dilectionis attracti & ue lut participare dolores cũ dolentibus cupiẽtes.alienas īse mortes ha id segniter transferebãt.effectiq; sũt eorꝝ ut dicit aplī sermo pipsima.Deniq; plurimi nostrorꝝ precipui & electi uiri.īter quos pres biteri nõnulli & diaconi multiq; alii de plebe constãtissima & ardẽtissima fide tãq̄ ī martyrii tẽpus īstaret.miserãdo īfirmos semetipsos huiuscemodi mortibus inserebãt.misericordie ex hoc martyriũ capere presumentes.Et dum curandis egris.defunctis exportandis.humãdisq; corporibus operã dabant . insequebantẽ pene eos.quos suis humeris ad sepuchra deuexerãt. ¶ Ca.xxi

PAgani uero econtrario.suos continuo ut egrotare cepe rant deserebãt.parentes caros liberos.uxorẽ cõiunx. filiiq; nihilominus parẽtes.statim ut tremere mẽbra uidissent.& mor bo ora pallere domo propulsos . implateas semineces eiciebant. ibiq; insepulta eorꝝ cadauera relinquẽtes.uim morbi quã p hec se effugere opinabantẽ dupliciter incurrebãt.dũ adpestilentie ra biẽ etiã fetor insepultorꝝ cadauerũ iungeret. ¶ Cap.xxii.

¶ Refert idem

REfert idē Dionisius de Galieni tēporibus.q; eo regnāte ec clesie dei in pace durarūt.& q; mediis eius tēporibus Macrianus uelut nubes quedā tenebrosa & tetra.subito regni eius obscurauerit lucē.quo rursū ad uicē estiue nubis abolito. Galienus nouum ut ipse ait exueteri uniuerso mūdo lumē effulsit.Si mel enī atrocē tyrannū & regno deturbauit & uita. Designat aūt etiā tempus.q; nono anno imperii Galieni hec scriberet. Extant & alia quāplurīa necessaria satis & admiranda Dionisii opuscula. que utilitatis plurimū legentibus cōferant.inter q.e scripsit etiā de repromissionibus futuris.existente causa huiusmodi.

EPiscopus qdā erat īpartibus Egypti Nepos noīe. Ca.xxiii hic iudaico intellectu de futuris repromissionibus sentiebat.easq; corporaliter exhibēdas docebat.Et mille ānis indelicuis corporalibus in hac terra sanctos regnaturos esse cū xpō.huiusq; sui dogmatis probamenta sūptis ex reuelatione Ioānis testimoniis conabat̄ asserere.De quibus etiā libellos edidit.īterpretationes huiusmodi cōtinentes.Igitur Dionisius de repromissionibus scribēs adhūc Nepotē stilū sue intentionis obuertit.& in primo statim libro suā sentētiā que ei de diuinis repromissionibus uidebatur exponit. In scdo uero uolumīe de reuelatione Ioannis differens facit mētionē Nepotis his uerbis.Et cōmētarios īqt quos dā proferūt Nepotis.quibus innitunt plurimū.& per quos putant ineffabili quodā sacramēto ostendi.qualiter regnū xpi futurū sit sup terras.Sed in aliis qdē multis etiā ego āplector & diligo Nepotē uel pro fide sua.uel pro eruditione & studio scripturarū.& precipue pro exercitio psallēdi.qm̄ quidē plurimi frūm libenter pro hoc eius elegere consortia.Est ergo etiam mihi erga eū multa reuerentia.& īde magis quia iā precessit ad dnm̄. Sed reuera plus omībus & amāda & preferenda est ueritas. laudare oportet.& absq; inuidia amplecti si quid recte dictū est . Discuti uero & discerni.si quid minus sane scriptū est. Et si quidē presens esset is de quo sermo est.sufficeret solo sermone discutere que minus recte dicta uidebātur.dū interrogatione precedēte responsio subsequēs inconcordiā qd̄ cōtrariū & discrepās uidebat̄ adduceret. Vbi uero

adduceret. Vbi uero ſcripta edita ſūt.& ut uidet quibuſdā ſatis ſuaſoria.& ubi doctores procedūt q legē & prophetas pro nihilo ducāt.euāgelia nō ſequāt . aplōꝝ ſcripta deſpiciāt.Hos aūt ſolos libros atq; iſtā doctrinā uelut magnū aliqd & occultū miſterium uenerent.ac ſimplices quoſq; frūm nrōꝝ doceāt nihil excelſū ni hil magnificū ſcire de aduētu & preſētia dei & ſaluatoris nrī Ie ſu xpī.neq; de reſurrectiōis glīa.& nrē cōgregationis ī ipſū ac ſi militudinis repromiſſe.ſed parua quedā.& ſemp mortalia. & nō alia quā ſūt ea q̄ nūc uidemus ſperari ſuadēt in regno dei.Neceſ ſariū uidet adhec oīa reſpōdere frī noſtro Nepoti.Et poſt aliquā ta rurſū ſubiūgit hec.Et enī cū ī Arſenoite eſſemus.ubi multo iā tēpore uoluebat iſta doctrīa.ita ut ſciſmata inter frēs & diſcor- die nō fierēt.cōuocaui pbrōs & doctores qui erāt ī eccleſiis.& pu blice cepi habere tractatū.Simul & cohortatus ſū frēs . ut ſi qd eos moueret.obicerēt nihil reuerētes. Tū mihi illi ut ſcitū ualī- diſſimū & murū ī expugnabilē.codicē Nepotis obitiūt. Suſcepi patiēter & tribus cōtinuis diebus reſidēs.a prima luce uſq; ad ue ſperā cū ipſis coepis ſingula eius ſcripta cepi diſcutere. & unūqd q; quid ī ſe abſurdi haberet oſtēdere.Et uere ſatis admiratus ſū patiētiā & cōſtantiā atq; ītelligentiā frūm.qa cōſequenter & per ordinē de ſingulis q̄ſtionibus proponebāt.ualidiſſime his q̄ ano bis reſpōdebant occurrentes.Poſt hec. cū quid eſſet ī uero pa- tuiſſet.accōmodabāt nihilominus abſq; cōtentione cōſenſū. iudi cantes hoc q; cōtinuo ſi qd ſemel aīo uiſū fuerit. oī id ſtudio & cōtentione ſeruandū eſt .ſed eſſe rectius tūc mutare ſentētiā.cū eā melior & rectior ſuperauerit.Patefactis &enim cordibus ſuis deo audiebāt uerbū.cuius probatio nō ex hūana perſuaſiōe neq; ex eloquētie fuco.ſed ex diuinaꝝ ſcripturaꝝ aſſertione ueniebat Et ita euidēs fuit aſſertionis nrē probatio. ut is qui īter eos ma ximus doctor & uite meritis preſtantior habebat Corātion no mine.ſurgēs in medio cunctis audiētibus proclamaret & ꝓteſta retur.neminē debere ultra eius doctrine facere mētionē.Suffice re q; erratū eſt.decetero nō ſolū nihil hoꝝ tenendū uel ſequēdū ſed ne cōmemorandū quidē de talibus. Si quidem tam euidens

& manifeſta

& manifesta contra hec de scripturis diuinis patuisset assertio. Oīs uero reliqui frēs gaudio & letitia repleti corde pro emēdatione sui inexplebiles dnō grās referebant. ¶ Ca.xxiiii.

POst aliquāta uero ueniens ad apocalipsin Ioānis hec de ea scribit. Nonnulli ex precessoribus nrīs penitus libellū hūc refutandū acanone scripturarū atq; abitiendum putarūt. singula queq; eius capitula arguētes. Et dixerūt pretitulationē libri non esse uerā. sed aliene scripture. Ioānis tantū nomē impositū. Vnde neq; Ioānis hūc esse librū. nec reuelationē uideri posse. que crasso quodā uelamine ignorantie contegatur. Addiderūt etiā hec q; nihil dignū ī ea grauitate aplica censeatur. Sed ne alicuius quidem ecclīastico⁹ saltim uiro⁹ scripturam esse dixerūt. Sed cherinthū quendā auctorem Cherintiane hereseos uolentē dogmatis sui fidē aplici noīs opinione firmare. libello a se cōscripto Ioānis titulū pretulisse. Deniq; iquiunt Cherinthi dogmata hec cōtinēt. interris futurū esse regnū xpī. Et qm̄ ipse carnis & libidinis amicissimus dicebat. ea in repromissionibus futuri regni sanctis prebenda censebat. que sui animi libido dictabat. uentris & uoluptatis opera mansura cibo⁹ sacietatem. & abūdantiā poculo⁹. nuptias. & cetera que ho⁹ cōsequentiā seruāt. Et reparari rursū sperabat festiuitates & sacrificia iudaica. uictimasq; legales. Ego uero quantū ad meā sententiā pertinet. spernere aut abicere scripturā libri huius nullatenus audeo. maxīe cū multi ex fratribus ita mecū sentiant. Sed hoc magis de eo iudico. q; excedāt atq; emineāt. que in eo scripta sūt hūane auditionis modū. & sit in eo arcanus quidā & recōditus atq; admirādus oībus sensus Quē & ego admiror ac ueneror. etiā si nō ītelligo. Et ita sentio q; diuina aliqua sacramēta sermonibus cōtegant hūanis. nō tam iuditio meo discernēs. quā fide credens. Et ideo nō reprobo que nō intelligo. sed tanto magis admiror. quanto minus assequor. Post hec uero totius libelli differens corpus. & singula queq; discutiēs. atq; euidenter ostendens. nullo modo fieri posse. ut scīm litterā dignus in eo intellectus appareat. Addit etiā hoc dicens. Consumata igit oī prophetia. beatos dicit propheta eos qui hoc

custodiūt. Sed

custodiũt. Sed & semetipsũ beatũ dicit. Ait enĩ beatus q̃ seruat uerbum prophetie huius. Et ego Ioãnes qui uideo & audio hec
¶ Vocari eum Ioannẽ. & esse hanc scripturã Ioãnis nõ nego. Sancti nãq; alicuius est. & sine ulla dubitatione per dei spm̃ scripta. etiã si nõ sit ille apostolus filius Zebedei Ioãnes frater Iacobi. cuius euangeliũ scd̃m Ioãnem scriptũ est. & eplã catholica. Vtitur ergo Dionisius plurima assertione. diuinitus quidẽ inspiratã reuelationẽ non esse dubitandum & Ioãnis esse. Non tam̃ sibi liquido uideri q̃ illius sit Ioãnis qui euangeliũ scripsit. quia ille nusq̃ noĩs sui fecerit mentionẽ ac sese signauerit noĩatim. Hic autem qui apocalipsim scribit. tertio mẽtionẽ ferme noĩs sui facit. Sed & ex ipso scripture stilo discretionẽ faciens. dicit potuisse fieri in illis tẽporibus fuisse & aliũ aliquẽ Ioannẽ unũ ex scĩs cui hoc reuelauerit deus. Multa uero & alia instructionis ecclĩastice monimenta. nobis ĩ libris digesta beatus Dionisius dereliquit. Quorum lectio magnopere abstudiosis quibusq; expetẽda sit. Sed iã ad hystorie ordinẽ reuertamur. Syxto Romane ecclĩe per ãnos xi. sacerdotio procurato. succedit Dionisius. Et Demetriano apd̃
¶ Antiochiã defuncto Paulus de Samosate sacerdotium suscepit.
¶ Qui Paulus abiecta satis & ĩdigna de xpõ sentiẽs. traditionem doctrĩe ecclesiastice corrũpebat. dicens eum cõmunis nature hominem tantum fuisse.

¶ Cap. xxiiii.

TVnc Dionisius de Alexãdria rogatus uenire ad cõcilium & senectutis ĩpedimento & ĩcõmoditate corporis inhibitus. Per eplãm tam̃ presentẽ se reddidit. & q̃d fidei ac uenerationis erga xpm̃ teneret exposuit. Ceteri uero ecclĩaꝝ pastores. diuersis e locis & urbibus uelut aduersum latronẽ quendã xpĩ gregibus insidiantẽ. cõueniunt Antiochiã. In quibus insignes & ceteris precellentes erant. Firmilianus a Cesaria cappadotie. Gregorius &
¶ Athenodorus frẽs Ponti prouĩtie sacerdotes. Helenus Sardẽsis ecclĩe epũs. & Nicomas abyconio. Et Ierosolimoꝝ precipuus sacerdos Hymeneus. & uicine huic urbi Cesaree Theotignus. Sed & Maxĩus Bostrensis epũs dignus eoꝝ cõsortio coherebat. Multi uero & alii quos lõgũ est enumerare per singulos. Sed & pbrĩ quãplurimi & diacõi

& diaconi adſupradictā urbē cauſa cōpeſcendi īmo delendi noui huius dogmatis cōuenerunt. ¶ Cap.xxvi.

Hli ergo om̄s ſepius in unū coeuntes. Paulūq; Samoſatenū ſtatuentes in medio. atq; eius hereſim quā ille nūc ocultare nūc etiā diſſimulare conabat̄. frequēti tractatu & aſſiduis diſputationibus denūtiātes. arguere blaſphemie & publicare nitebāt̄. Nec tam̄ uno id aut ſcd̄o tantū cōcilio ad finē perducere potuerunt ¶ Sed & cōuentū ſepe ē. & abſq; oꝑeprecio diſceſſū ¶ Verꝝ quoniā beati Gregorii hyſtorie textus attulit m̄tionē. digniſſimū puto tanti uiri geſta que ſub orientali & ſeptētrionis axe cūctorꝝ ſermone celebrāt̄ omiſſa neſcio quo caſu huic narratiōi ad memoriā poſteritatis inſerere. Stagnū qd̄dā erat in Ponti regionibus ſitū piſcibus copioſum. ex quorꝝ captura prediues redditus dn̄s preſtabat. Iſta poſſeſſio duobus frībus ſorte hereditatis obuenerat. Sed pecunie cupiditas q̄ pene oīm corda mortaliū ſuꝑat. etiā fraternā neceſſitudinē uiolauit. Cōuēiebat̄ a frībus tēpore captionis nō tā ad capiēdos piſces. quā ad hoīes d̄cipiēdos. cedes ac bella mouebāt̄. hūanus ſanguis pro piſcibus fūdebat̄. Sed dei prouidētia affuit aliquando auxiliū. aduentuſq; Gregorii. Videt prelia & mortes uirorꝝ. furētesq; germanos. qd cauſe exiſteret. pro qua in exitiū ſui ſuorūq; frēs accēderēt̄ inqrit. nullā niſi capture piſcium cōpit. Tū ille cū pro honore aduentus ſui utreq; partes paululū ſiluiſſēt. nolite inqt o filioli rōnabiles aīas ꝓmutis aīantibus uiolare. fraternā pacem queſtus cupiditate diſſoluere. dei leges & nature ꝑiter iura temerare. & una mecū ad oram ſtagni exitialis accedite. Ego iā uos per uirtutē dn̄i oī certamīe cruēte cōtentionis abſoluā. Et cū hec dixiſſet. incōſpectu oīm uirgam quā tenebat īmanu ad prīas littoris undas defigit. Et ipſe poſitis geībus palmas tendit ad celum. atq; his uerbis excelſo ſupplicat deo ¶ Tu deus patrū nrōrꝝ qui cū tibi primus hō Adam peccaſſet. & mādatū tuū preteriſſet. penā culpe illius moderatus. ad terrā maledictiōis ſentētiā detorſiſti dicēs. maledicta terra ī oꝑibus tuis. & nūc ergo miſeratus horꝝ iuuenū fraternū ſāguinē q periclitātur precipe ut maledicte ſint aque iſte in oꝑibus iſtorꝝ. pro quibus furore ſuccēſi

furore ſucceſſi fraterne pietatis obliti ſũt. ita ut nũquã in hoc loco uel piſcis appareat uel aqua reſideat. Sed ſit cãpus aratri patiens. ac frugũ ferax. & cuſtos ineternũ fraterne cõcordie pleuret. Simul ut ille orandi finẽ fecit. ſtatim ſe unda ſubducens. & curſu uelotiore fugiens a cõſpectu ſupno iuſſa diſcedere. abyſſis ſuis redditur. & arentẽ campũ germanis iã cõcordibus derelinqt

¶ Sed & in hodiernum frugũ ferax eſſe dicit̃ ſolum. qđ ante fuerat nauiũ ferax. Memorat̃ etiã aliud inluſtrius ab eo & diuinitus geſtũ. In quodã loco ruris anguſti cũ res popoſceret eccliam conſtrui. rupes quedã uicini montis exparte orientis obiecta. ex alia uero preterfluens fluuius. ſpatiũ quantũ eccliẽ ſufficeret denegabat. Et cum alius omino nõ eſſet locus. omĩſq; meſticiã agerent. q ſolum adcõſtruendã eccliam nõ haberent. ille fide plenus pernoctaſſe in oratione dicit̃. & dnm̃ Ieſum promiſſionis ſue admoniſſe fideliter qua dixit. ſi habueritis fidẽ ſicut granum ſinapis. dicetis monti huic tolle te & mitte te imare. & fiet utiq;

¶ Cumq; hoc fide plena ac deuotione depoſceret. ad lucẽ coeuntibus populis. inuenta eſt rupis iportuna ſeceſſiſſe tantũ quãtum ſpatii ad cõdendã querebat̃ eccliam. Tradunt̃ eius & alia quam plurima. Sed ne in longum uideamur trahere ſermonẽ. itermiſſis ceteris. unũ adhuc de eius geſtis aditiã. Iter eius fuiſſe quondam per alpes dicit̃ hyemis tẽpore. Et cum pueniſſet ad ſũmũ alpium iugum. niuibus repleta erant oĩa. nullum uſquã diuerſorium. Fanum ibi tantum apollinis erat. Cui ſuccedẽs trãſacta nocte diſceſſit. Sacerdos uero erat quidã Fani eius. cui cõſulere ſimulachq; Apollinis mos erat. & reddere reſpõſa poſcẽtibus. Ex quo etiã alimonie queſtus eſſe uidebat̃. Igit̃ poſt digreſſũ Gregorii. offerre cõſulta. & reſpõſa poſcere ſacerdos accelſit exmore nihil ĩde reſponſum ueniebat. Repetit uictimas. ſilẽtium permanet. Iterum atq; itez litat̃. ſurdis ingerit fabulã. Cumq; ſtupore noui ſilentii eſtuaret ſacerdos. noctu ei adſiſtens demonium dicit ĩſomnis. Quid me illic iuocas. quo iã ueire non poſſum? Per cõtanti cãm. aduẽtu ſe Gregorii dicebat expulſũ. Quid nunc remedii daretur cũ perquireret ait. Non aliter ſibi licere ingredi

locum illum

locum illū niſi Gregorius permiſiſſet. Quibus auditis.ſacerdos occupat uiam.multa apud ſemetipſū uoluens.atq; aio recuſante pertractans perueīt ad Gregoriū.adortuſq; eū rē pādit exordīe. hūanitatis ſue atq; hoſpitalitatis admonet.querelam depulſi numinis promit. ademptam facultatem ſui queſtus deplorat.ac reddi ſibi omīa in priſtinū ſtatū depoſcit.At ille nihil moratus ſcribit eplām in hec uerba.Gregorius Apollini.Permitto tibi redire ad locū tuū & agere que cōſueuiſti.Hanc eplām ſacerdos accipit.& ad fanū defert.Poſitoq; ea iuxta ſimulachrū. adfuit demon.& dedit reſponſa poſcenti.Tum ille inſemetipſū conuerſus ait.Si Gregorius iuſſit.& deus iſte diſceſſit. nec potuit redire niſi iuſſus.& rurſus iubente Gregorio reſtitutus eſt.quomodo nō multo melior iſto Gregorius.cuius hic obtēperat iuſſis? Clauſis igit̄ ianuis fani deſcendit ad Gregorium. epiſtolā ſecum quam acceperat referens.omēmq; apud eū rei geſtū ordinē pādens. Si mulq; ſe ad pedes eius proſternens.rogat ut illi ſe deo offerat cuius uirtute diis gētiū Gregorius imperabat . Cūq; enixius & pertinatius exiſteret.catecuminus ab eo factus eſt. Et cum ſe uite caſtiſſime & abſtinentiſſime derelictis oībus non ſolū erroribus demonū.ſed & ſeculi actibus mancipaſſet.etiā baptiſma conſecutus eſt.Et intantum uite merito ac fidei uirtute profecit.ut ipſe beato Gregorio in epātu ſucceſſor extiterit. Sed & ingenii ſui nobis imparuo maxima monimēta dereliquit.In eccliaſten nā q; metafraſim idem Gregorius magnificentiſſime ſcripſit.Et catholice fidei expoſitionē breuiter editā dereliquit.quā pro edificatiōe eccliaꝝ ſociare his cōmodo duxi. Gregorii martiris & epō pi Neoceſarie fides.. Vnus deus pater.uerbū uiuentis.ſapientie ſubſiſtētis.& uirrutis ſue & figure perfectus.Perfecti genitor pater filii unigeniti. Vnus deus ſolus ex ſolo deo . figura & imago deitatis.uerbū perpetrans.ſapientia cōprehendēs cmīa.& uirtus qua tota creatura fieri potuit.Filius uerus ueri & inuiſibilis ex īuiſibili & incorruptibilis ex incorruptibili.& immortalis ex īmortali.& ſēpiternus ex ſempiterno. Vnus ſpiritus ſcūs. ex deo ſubſtantiā habēs.& q̄per filiū apparuit.imago filii perfecti. Perfecta

uiuentium cauſa

uiuentium cauſa.ſcitas ſcīfationis preſtatrix.Per quem deus ſuper omīa & in omībus cognoſcitur.& filius per omēs. Trinitas pfecta.maieſtate & ſempiternitate. & regno minime diuidīt neq; abalienatur .Igitur neq; factum quid.aut ſeruiens intrinitate neq; ſupinductum tanq̄ ante hac quidē non ſubſiſtens . poſtea uero ſuper īgreſſum.Neq; itaq; defuit unquā filius patri.neq; filio ſpūs ſanctus.ſed in conueretibilis & immutabilis eadem trnitas ſemper.Sed de Gregorio ſatis dictum eſt. nūc ad hyſtoriā redeamus.Interea Dioniſius apud Alexandriā quieuit in pace. duodecimo anno imperii Galieni.decem & ſeptem ānis functus ſacerdotio.Succedit uero ei Maximus.Igitī Galienus cū p annos xv.Romanū gubernaſſet imperiū. Claudio regni ſucceſſore defunctus eſt.Qui duobus ſolis ānis in imperio tranſactis. Aureliano rerum apicē dereliquit.Huius tēporibus ultimū apud Antiochiam epō; concilium congregatur. In quo Paulus arguitur manifeſteq; conuincitur hereticus. & dāpnatur ab omībus que ſubcelo ſunt eccleſiis xpī.inſiſtente plurimū & diſceptationibus ualidiſſimis perurguente Alchione pbrō Anthiocene ecclīe.uiro fideliſſimo & omībus uirtutibus adornato cui accedebat etiā hoc.q; erat diſertiſſimus & potens in uerbo.atq; in oī eruditiōe perfectus.Deniq; oratoriā in eadē ipſa urbe docuerat. Huic igitī ab omī epō; concilio permittitī diſputatio cū Paulo. excipientibus notariis.Que ita magnifice ab eo & accurate habita eſt.ut ſcripta ederetī.& nunc quoq; in ammiratione ſit oīmbus.Solus &enī potuit diſſimulantē & occultantē ſe Paulum confeſſiōibus propriis publicare.Quibus ita geſtis cōmuni cōſilio uniuerſi pariter ſacerdotes ſcribunt eplām ad perſonā Dioniſii epī urbis Rome.& Maximi Alexandrie epī.que per oms mitteretur ecclīas per quā cunctis & ſuā diligentiam cōprobarent.& Pauli hereſim cōfutatam eſſe atq; deiectā in uniuerſo; notitiā prouocarent.Simul etiā que cū eo queſtiones habite ſint indicant . Sed & uitā ipſius intemperatā pariter moreſq; deſcribunt.Ex quibus pauca aliqua inſerere huic operi noſtro dignū iudicauimus. Dioniſio & Maximo & omībus qui per uniuerſū orbem ſunt ſacerdotibus

& coepiſcops

& coepis.una cū cōpreſbiteris & diaconibus atq; omī eccliē catholice q̄ ſub celo ē.Helenus & Hymeneus.Theophilus.Theotignus.Maximus.Proculus.Nicomas.Helianus.Paulus. Bolaſus Protogenes.Ieras.Eutitius.Theodorus.Malcion.Lutius. preſbiteri.& ceteri oms qui nobiſcū congregati ſūt ex uicinis urbibus & gētibus epī & pbrī & diaconi.dilectiſſimis frībus in dnō ſalutem.Et poſt pauca addiderūt mittētes hāc eplām. Deprecamur oms ut ſi qui forte tali doctrina infecti ſūt. curētur auobis ſicut & beate memorie uir Dioniſius Alexādrinus & Firmilianus ex Cappadotia.iam prius ſcripſerant ad Antiochie plebē.dedignantes īmo potius declinātes ad perſonā ipſius ſcribere qui erat auctor erroris.Ipſe aūt beate memorie Firmilianus cū adhuc ſuper eſſet.ſcđo adfuit.& preſēs eū arguit ac notauit.ſicut oms nouimus & teſtamur qui ſimul cū illo ueneramus.Sed repromittente eo corrigere errorē credidit.ſperās poſſe fieri.ut abſq; religionis nrē obprobrio & diſſenſionū nota res ueniret in melius. Et ideo diſſimulauerat.cū tam Paulus dolo differret.& hoīem quidem falleret.deū aūt negaret.ac fidē inqua renatus fuerat uiolaret.Deniq; & nūc beatus Firmilianus ueniebat antiochiā.& cum Tarſū uſq; perueīſſet.& nos oms Antiochie poſiti aduentū illius opperiremur.nuntiatus eſt nobis exceſſiſſe demūdo. Poſt aliquanta uero deſcribentes eius uitam moreſq; aditiunt etiā hoc. Poſtea uero quā adoctrine regula ad aliena ſe dogmata & adulterina conuertit.non opus eſt enumerare actus eius priores.quo modo cū prius egens fuerit & pauperrimus.neq; ex parentū ſucceſſione.neq; ullam queſtus occaſionē habuerit honeſtā.nunc ad ſūmas diuitias peruenerit.non aliūde niſi ex ſacrilegiis.Et ex his que per fraudē diripuit.cōcutiens frēs.uendēs patrocinia.& fidē negotioꝝ ſuſceptoꝝ.nec accepta mercede cuſtodiēs. exiſtīans ſecundum q̄ ſcriptum eſt queſtū eſſe pietatē.Superbiā uero eius quis ferre poſſet.cū ſe magis ducenariū quam epiſcopum uidi uellet? Nam & incedēs per plateā ſtili quadam ambitione utebatur publice epiſtolam relegens.atq; īauditu omīum & oculis dictans adſiſtētibus

dictans adsistenbus sibi in platea notariis. Directio quoq; prete reuntium & constipatio insequentium quamplurima quereba tur.ita ut omnes qui uidebant horrescerent & detestarentur per illius adrogantiam religionem diuinam. Hec inpublico. Intra eccliam uero tribunal sibi multo altius quam fuerat extrui & thronū in excelsioribus collocari iubet. Secretarium quoq; sterni & parari sicut iudicibus seculi solet. Verbum uero faciens ad plebem. iactare supra modum dexteram.ac palmam femo ri inlidere. pede quoq; subsaltare. ac ferire scabellum cum sonitu. Ab auditoribus uero non fauorem neq; plausum spe rare solum. sed theatrali more oraria moueri sibi expetebat. & uoces tanquam de caueis dari. Hec non solum auiris. sed etiam amulieribus indecenter expetebantur. Si qui uero auditorum honestius & uerecundius agens aclamore nimio temperasset. uelut iniuriam faciens patiebatur iniuriam. Sed & antiquis & defunctis iam tractatoribus insultabat. & illis derogans. suas laudes inuerecunde impudenterq; iactabat. rethorem se magis quam ecclesie doctorem laudari cupiebat. Psalmos ue-ro qui in dominum nostrum Iesum cristum dicebantur cessare fecit.uelut Neotericos & nuper iuentos. In semetipsum uero cō positos.diebus pasce in medio ecclesie canere mulieres maxime quas ipse prius ad canendū pro more instituerat faciebat.ita ut horresceret si quis audiret. Nam cū ipse filium dei negaret de-scēdisse de celo.sed a Maria cepisse & initium habuisse de terra psalmi qui in ipsum dicebantur.& quibus in populo laudabatur angelum eum dicebant descendisse decelis. Et hec ipse adsistens & audiens.non solum dici nō prohibebat. sed elato supercilio delectabatur audire. De mulieribus uero que cū ipso simul ma nebant.quas nisanctas Antioceni appellant.quid opus est dici? Ex quarum societate & contubernio ut sibi nulla questio moue retur.etiam pres biteris & diaconis suis his dumtaxat qui ei mo rem gerebant habendi mulieres secum similē licentiā dedit. Sed & cōgregādi diuitias tribuit facultatem.quo ī similibus obnoxii magistro nequaq̄

magiſtro nequaquã crimẽ ipingerent.Nos aũt idcirco hec ſcribi
mus frẽs kr̃i.quia nouimus quam ſacroſanctũ debeat eſſe epã
le ſacerdotium.qđ & clero & plebi eſſe debeat exemplo.neq;
enim ignouimus quoſdam dum incautius ſibi adcohabitandum
iungũt mulierculas cecidiſſe.Quod etiã ſi non fiat. certe inſu-
ſpitionẽ uenire de talibus ſacerdoti grauiſſimũ eſt. Quomodo
aũt uetare poterit eos qui infirmiores ſunt a mulier; conſortio
quibus ex his que gerit auctoritatẽ prebet? Tantus uero ac tam
immitis ſuis fuit inpotentatu.& ita ſpecie q̃dã tyrãnidis elatus eſt
ut ne ad arguẽdũ quidẽ quiſquã.uel accuſandũ auderet accedere
¶ Sed & que diximus.condẽpnari poſſent etiã in eo qui fidẽ catho
licam ſeruat .& in eccl̃aſtici dogmatis ueritate perdurat.Hic ue
ro qui ab iiurato fidei miſterio adpollutiſſimã ſe arcemhereſim
contulit.neceſſarium enĩ fuit etiam partẽ erroris ipſius deſigna
ri.quomodo habẽdus.uel quomodo execrãdus eſt. Et poſt mul
ta in fine epiſtole addunt etiã hoc.Igit̃ neceſſarium uiſum eſt
hunc reſiſtentẽ deo neq; adquieſcentẽ uere fidei.abici & abiura
ri. Alium uero pro ipſo eccl̃e catholice cõſtitui epm̃ per dei gra
tiam prouiſũ.filiũ beate memorie Demetriani.qui huic ipſi eccle
ſie iculpabiliter prefuit Dõnum noĩe.uirũ oĩbus bonis ornatum
Indicauimus aũt uobis de eo ut ſciatis ad ipſũ uos ſcribere debe
re.& ab ipſo cõmunionis ſcripta ſuſcipere.Hic autẽ qui ĩdignus
habitus ẽ eſſe in eccl̃a catholica. anahtema ſcribat̃.& illius hẽſe
os ſectatores excoĩcẽt̃ .Dõno igitur in epãtum ſubrogato . Pau
lus a ſacerdotio abſciſus & cõmunione. cũ de domo eccl̃e nol
let exire ĩterpellatus ĩperator Aurelianus religioſe ſatis de hoc
ſancteq; decernit.his precipiens eccl̃e domũ tradi . quibus Italie
ſacerdotes & Romanus epũs ſcripſerãt. Et iterũ predictus Pau
lus ad cetera mala etiã hoc dedecoris adquiſiuit .ut manu publi
ca de eccl̃a ꝑelleretur.Et tunc quidem talis erga nos exiſtebat
¶ Aurelianus.Proceſſu uero tẽporis immutare propoſiti ſui bonũ
cepit.& malis cõſiliis deprauatus.perſecutionem erga dei eccl̃as
meditari eo uſq; ut dicatur.q; dictatis iã litteris & ſcriptis.cũ ſup
eſſet ſola ſubſcriptio.diuina dextera ĩterueĩens ſubſcriptionem
nefande dextere

nefande dextere deturbauerit. Morte etenim subita condem pnat̃ qui de pioꝝ morte censebat. ut ostenderet deus. qui ante cũ uoluerit tyrãnus cruciamur. sed cum probauerit ipse corripimur. Igit̃ sex ãnis Aurelianus cũ gubernasset prĩcipatũ Probus post hũc suscepit. Cui cũ tantũdẽ tẽporis explesset ĩperium Carus una cum filiis Carino & Numeriano succedit. Aquibus tribus ãnis nec plenis Romano regno administrato. Diocletianus suscepit principatum. Is uero maxĩas innrõs persecutiones & ecclesiaꝝ subuersiones molitus est. ¶ Cap. xxvii.

Sed pauloante quã hic imperium sumeret ni urbe Roma defuncto Dionisio post nouem ãnos sacerdotii. Felix suscepit sedẽ. Quo tẽpore Manes quidã scđm nom̃ suũ insaniẽs. & ĩstinctu dẽonis agitatus. inuisã & exsecrabilẽ oĩbus heresĩ docet. Hic aũt Manes gẽte Perses. uita & moribus barbarus fuit. tã acer ĩgenio. ut ĩsaniret uel đmone adipleri uideret̃. Deniq; ut rei exitus docet. xpĩ se nũc gerere formã conabat̃. ostendere nũc ipm̃ se esse paraclitum predicabat. Et elatus ininsania. ad similitudinẽ xpĩ duodecim discipulos eligẽs ad predicãdum mittebat. dogmata stulta & impia adiuersis hereticis qui iã prius extincti fuerant mutuata disseminãs. & ĩ nrõ orbe Persica uenena propinans.

Ex hoc ergo Manicheoꝝ heresis usq; in hodiernũ diffundit̃. eo tẽpore exorta. quo Felix ĩ urbe Roma ecclĩe preerat. Qui ꝑ qnq; ãnos administrato sacerdotio Euticiano sedẽ reliquit. Is decẽ mẽsibus solis transactis. Gaio epãtũ tradidit. Qui nrĩs iam tẽporibus qndecim ãnis sacerdotio perfunctus. Marcellinum successorẽ reliquit. Quem iam persecutionis tẽpus ĩueĩt. Ea tẽpestate apđ Antiochiã sacerdotiũ post Dõnũ suscepat Timeus. Post Timeũ uero Quirillus. Quirillo aũt successit Dorotheus. Qui ad nostram usq; memoriam perdurauit. uir eruditissimus & in scripturis diuinis satis intentus. qui pro multa diligentia. etiam hebream linguã didicerat. Greca autẽ eruditiõe liberali a puero fuerat ĩstitutus. Is eunuchus a natiuitate fuit. Ex quo etiã ĩpator ĩ ãmiratiõe eũ hũerat. & honorẽ ei cõtulerat purpure prepositurã. Huius etiam nos cũ in ecclesia scripturas exponeret ¶ Ca. xxviii.

ſcripturas exponeret auditores ĩpueritia fuimus. Poſt hũc autẽ
¶ Tyrãnus apud Antiochiã ſacerdotiũ ſuſcepit.ſub quo eccl̃iaꝝ p
ſecutio ĩcreuit. Apud Laudotiã poſt Socratẽ Euſebius Alexan
drinus genere epũs fuit. Q ui in cauſa Pauli Samoſateni ad par
tes Syrie cũ ueniſſet.q̃ eſſet in ſcripturis diuinis eruditus.a fra
tribus ſtudioſis uelut theſaurus quidã repertus.ultra nuſquam
abire permiſſus ẽ.ſicut Dioniſius ĩ eplis ſuis ſcribit.Huius quo-
q; Anatholius ſucceſſor ut aiũt bonus boni extitit. Q ui & ipſe
genere Alexandrinus erat. eruditione uero liberaliũ litterarum
& in philoſophicis apuero adprime eruditus.ita ut apud Alexã
driam dialeticã docere ab omĩbus eruditis uiris & philoſophicis
cogeretur.Hunc etiam belli tẽpore qđ ĩter ciues exortũ ẽ apud
¶ Alexandriam.ferunt multa bona ciuibus in conſiliis & prouiſio
nibus preſtitiſſe . Ex quibus unũ tantũmodo factũ breuitatis
cauſa memorabo.Frumentũ aiũt cum deeſſet obſeſſis.& fames
grauius quã hoſtis urgeret . tertia pars cũ due ſe inuicem impu
gnarent erat populi ſeparata.que quaſi fidem Romãis ſeruabat
In qua parte.tunc etiam ſupradictus Anatholius erat abſq; im
pugnatione.Hic ad magiſtrũ militie refert.eumq; defamis neceſ
ſitate que obſeſſis acciderat edocet.& impetratam gratiam ciui
bus defert.eamq; hoc modo diſtribuit.Primũ quidẽ utraq; par
tes inter ſe diſſidentes alloquitur.ac Romanis redire in gratiã
ſuadet.Sed cum reluctantes uideret.hoc ſaltim inquit credo uos
libenter accipere . ut omẽm uirorũ manum imbellem que belli
quidem uobis nequaquã cibi tamẽ neceſſario particeps eſt.exire
portas ſinatis.Conſilium ab utraq; parte gratãter acceptum eſt.
¶ Decernunt imbellẽ manum egredi caſtris debere. Data occaſio
ne.omnes pene quos inedia conſumebat . pariter cũ imbellibus
erumpunt.Precipue noſtri quibus bellum gerere contra propo
ſitũ erat. Q uos oẽs Anatholius ſuſcipiens .parẽtis ſimul ac me
dici fouebat affectu.& ita multitudini per cibum ſalutem prope
re contulit.Reliquis uero qui pauci remanſerant .formidinẽ bel
li & deſiderium pacis incuſſit.ita miſericordi prudentiq; conſilio
urbem maximam fame pariter abſoluit & bello.Hunc ergo

ſecundũ de

ſcām de Alexandria dei munere Laudicenorum ciuitas accepit epm̄ poſt tranſactū qđ ſupra memorauimus bellū. Multa quoq; opuſcula ſupradicti Anatholii magnifice cōpoſita ad nos uſq; ue nerūt. Ex quibus mihi dignū uidet̄ de paſca quid ſenſerit. iptius uerbis proferre. Eſt ergo inquit iprimo āno initiū primi menſis q eſt. x. & viiii. ānoꝝ circuli pncipium. Secundū Egyptios quidē menſis Famenoth uiceſimaſexta die. Secūdum Macedōes dicti menſis uiceſima ſcđa. ſcām uero Romanos undecimo kal. apri lis. Inqua die inuenit̄ ſol non ſolū cōſcendiſſe primā partē. uerū etiā quintā iam in ea die habere. ideſt in prima ex duodecī par tibus. Hec aūt particula prima exduodecim uernale eſt equinoc tiū. Et ipſa ē initiū mēſiū & caput circuli. & abſolutio curſus ſtel larū que planete ideſt uage dicunt̄. ac finis duodecime particule & totius circuli terminus. Et ideo nō parū delinquere dicimus eos qui ante initiū hoc noui anni. paſca putant eſſe celebrādum ¶ Sed nec anobis primis exordium ſumit. hec ratio antiqs iudeis fuiſſe cōprobata demoſtrat̄. & ante aduentū xpī obſeruata. ſicut euidenter edocet Philo & Eieſippus. Sed & hoꝝ ātiqores Aga thobolus. & ab eo eruditus Ariſtobolus ex Paneada. qui unus ex illis. lxx. ſenioribus fuit q miſſi fuerāt apontificibus ad Ptolo meum regē. hebreoꝝ libros īterpretari ī grecū ſermonē. Q ui & multa extraditionibus Moyſi. proponēti regi percūctatiq; reſpō derāt. Ipſi ergo cū qōnes exodi exponerēt. dixerūt paſca nō prius eſſe īmolādū. quā eqnoctiū uernale trāſiret. Ariſtobolus uero etiā hec addit. ī die paſce non ſolū obſeruandū eſſe. ut ſol eqnoctiū uernale tranſcendat. ueꝝ & luna. Cū enī duo ſit eqnoctia īqt ueris & autūni eqs ſpatiis direpta. & quartadecīa die menſis primi ſit ſtatuta ſolēpnitas poſt ueſperā quādo luna ſoli oppoſita e regiōe deprehēditur. ſicut etiā oculis ꝓbari licet. Inuenitur uti q uernalis equinoctii ptē ſol obtinēs. luna uero ecōtrario autūp nalis. Legi & ī eoꝝ libris alia multa de his ualidiſſīs aſſertiōibus expoſita. q̄ euidēter oſtendāt paſce ſolēpnitatē oī genere poſt eq noctiū celebrādā. Multa & alia preterea nō ſolū religioſis uiris. ſed & philoſophis āmirāda ſcripta anatholius dereliqt. qbus ſalutaris

eius eruditio

eius eruditio ſcire uolentibus innoteſcat. Huic primus Theotignus ſacerdotiū Ceſaree tenēs in epātu manus īpoſuit.& uiuens ipſe ſibi eū ſucceſſorē ſue cathedre ſtatuit. Vnde & aliquāto tēpore pariter cū ipſo Theotigno Ceſariēſi ecclīe prefuit .Ca.xxix

SEd eū aduerſū Paulū Samoſatenū Antiochiā cōueniretur ad conciliū pretergredientē Anatholiū defuncto Euſebio Laudocenſis ecclīa Sextū ſibi uendicauit epm̄.Poſt quē ultimus uſq; ad perſecutionis tēpus apud Laudotiā Stephanus eccliam gubernauit. Et ipſe eruditiōe & eloquētia prioribus nō inferior ſed fidei uirtute longe diſſimilis. ſicut perſecutionis ignis proba uit.Nihil enī philoſophie in neceſſitate tēptationis oſtedit.ſed nō cōtinuo in illius infirmitate dei paupertas oſtendit. Poſt huius nāq; caſū.prouidit deus ecclīe illi epm̄ Theodotū noīe. uiꝝ non ſolū uerbis.ſed rebus & uirtutibus ornatū. Hic arte quidē medicus fuit. ſed ad aīaꝝ adnō trāſlatus eſt medicinā. Vere incōparabilis.qui ſup omēs pene hoīes.fide.miſericordia.ſtudio.uigilātia.atq; oībus optimis inſtitutionibus claruit.In ſcripturis queq; diuinis.laborē quāplurimū geſſit.Interea apud Ceſareā Paleſtine

¶ Theotignus cū epātum ſollertiſſime peregiſſet Agapius ſuccedit.Q ui & ipſe multo labore multaq; diligentia & gubernatione populi adhibita.& precipue erga indigentes paterna prouidētia ferebat. Aquo & uir per oīa prudentiſſimus uita eruditione moribus adornatus Pamphilus ecclīe ipſius preſbiter ſubrogatur.Sed iſte Pamphilus quis ue ſit & quātus.& unde oriundus. qm̄ non erat dignū breuiter tranſcurrere . oēm eius uitā inſtitutionēq; apuero.& quanta ī ꝑſecutionibus per diuerſas confeſſiones ꝓtulerit.quoſq; agones deſudauerit.& qualiter ſup oīa coronam martyrii adeptus ſit.proprio id opuſculo cōprehendimus.

¶ De hoc ergo quā mirabilis fuerit.illa lectio doceat. Sed & alios quamplurimos per illud tempus ammirabiles in preſbiteris uiros noſtri iam memoria tenet. Vt apud Alexandriam Hierium.Meletiū uero apud Pontū.qui epūs poſtmodū factus ē.Sed Hierius quidem acer īgenio indiuinis ſcripturis nobiliter eruditus . uita puriſſimus . atq; ad criſtianam philoſophiam nudus

& penitus

& penitus expeditus .doctor ecclie incõparabilis.priuatim & pu blice mirabiliter disputãs.Meletius uero tante fuit suauitatis in moribus. & tante dulcedinis.ut Mellaticus asodalibus uocaret̃ In oĩ eruditione perfectus. in Rethoricis talis erat. ut aliis stu diis nũquã uacasse putaret̃ .In cunctis uero philosophie generi bus que ĩ qnq; diuidunt disciplinas ita erat per singulas cõsuma tus.ut cũ in una quaq; quis experiri uoluisset.in hac eum sola a puero habuisse exercitiũ iudicaret.Cumq; esset eruditionũ pre rogatiua magnificus.uirtus tam aĩ & uite sinceritas longe in eo magnificentior habebat̃.Quẽ nobis persecutionis tẽpore ifuga positũ apud Palestinã diligẽtius & plenius agnoscere licuit. Igit̃ in Ierosolimis post Hymeneũ de quo pauloante memorauimus eptm̃ zapdas sacerdotiũ susceptt.Q đ paruo tẽpore administra tum Hermoni post se tradidit.Hic usq; ad nrĩ tẽporis persecu tionẽ aplicam inibi quã susceperat cathedrã conseruauit. Apud Alexandriã uero.maxĩo q successerat Dionisio.cũ in decẽ & oc to ãnis sacerdotiũ transegisset. Theonas succedit. Cuius tẽpore Achillas eiusdẽ ecclie pres biter eccliastice scole magisteriũ tenu it.eruditione.fide.cõuersatione.& moribus insignis. Theonas ue ro cũ decẽ & nouẽ ãnis sacerdotiũ inculpabiliter ministrasset. se dem tradidit Petro uiro inter precipuos egregio.Hic duodecim ãnos in epãtu illius urbis exegit.Quoꝝ tres ante pſecutionem reliquos uero nouẽ.diuersis intẽptationũ generibus duxit. Cũq; sẽper in omĩ agone persecutionũ positus artioribus se uinculis cõtinentie distringeret.& ad utilitatẽ atq; instructionẽ ecclĩe in uerbo dei nobiliter insisteret.satisq; uigilanter erga oẽm sacer dotii curã diebus sudaret ac noctibus . nono pſecutionis anno. epãtus uero sui duodecimo.martyrii coronam capitis obtrunca tione promeruit.Hucusq; successiones episcoporꝝ gestaq; diuersa a dnĩ & saluatoris nostri natiuitate usq; ad tempus persecutio nis inqua ecclesie quoq; destructe sunt . hystorie mandauimus. De reliquo uero agones martyrum quos ipsi per nosmetipsos uidimus describentes posteris ad memoriã relinquamus .

¶ Explicit liber.vii.eccliastice.

¶ Incipiũt capitula

¶ Incipiunt capitula libri.viii.

¶ Cap.i. ¶ De nrī tēporis ac Dioclitiani & Maximiani & Maximi
plecutiōe ¶ Ca.ii ¶ De eccliaꝝ ſubuerſionibus. ¶ Ca.iii. ¶ De q̄li
tate perſecutionū. ¶ Ca.iiii. ¶ De martyribus ¶ Ca.v ¶ De his
qui apud Nicomediā paſſi ſūt. ¶ Ca.vi. ¶ De his qui īdomibus
regū erāt. ¶ Ca.vii. ¶ De egyptiis qui apud Fenicē paſſi ſūt.
¶ Ca.viii. ¶ De ipſa egypto. ¶ Ca.viiii ¶ De Thebaide. ¶ Ca.x.
¶ De Filea martyre. ¶ Ca.xi ¶ De quadā ciuitate apud Frigiā pro
xpī noīe tota coronata. ¶ Ca.xii. ¶ De his q̄ apud Alexandriā
& Antiochiā geſta ſūt. ¶ Ca.xiii. ¶ De his que in Frigia apud
Pontū geſta ſunt. aliis quoq; diuerſis uiroꝝ ac mulieꝝ paſſioni
bus ¶ Ca.xiiii. ¶ De propoſitis eccliaꝝ. ¶ Ca.xv. ¶ De morti-
bus perſecutoꝝ. ¶ Ca.xvi. ¶ De his que extrinſecus acciderūt.
¶ Ca.xvii. ¶ De perſecutionibus Maximi imperatoris. ¶ Cap.xviii.
¶ De his que in melius cōuerſa ſunt. rurſū inidipſum uerſa ſunt.

¶ Expliciunt capitula. ¶ Incipit liber.viii.

APoſtoloꝝ ſucceſſionibus intra.vii.libros anobis con
cluſis. in hoc octauo uolumine dignū credidi etiā ea
que nrīs tēporibus geſta ſunt. poſteriorꝝ memorie
derelinquere. & hinc iā nobis ſermo ſumat exordiū
ET eni ante nrī tēporis perſecutionē. quā mirabiliter Ca.i.
quāq; magnifice per uniuerſū mundū ſermo xpī pietatis
doctrīa profecerit. & inquantū ſublimitatis aſcenderit. narrare
uires nrās ſuperat. Noſci tamē & exhoc poſſibile ē. q; aliquāti ex
principibus Romanis. & facultatē regēdi prouintias iuriſq; dicē
di nrīs prebebāt. Et cōiugibus ac miniſtris atq; uniuerſe domui
ſue nō ſolum credere in dnm̄ nrm̄ Ieſū xpm̄. ueꝝ cum emī fi-
dutia ac libertate infide agere ſinebant. ita ut illos ſibi fideles ac
familiares ducerēt. de quibus certi erāt q pro fide xpī nihil per
fidum ſaperēt. Sicut fuit opinatiſſimus ille Dorotheus incubicu
lo regum. qui propter fidē dnī fideliſſimus in oībus habebatur
Vnde & cunctis preferri & honore meruit & amore. Cum quo
& Gorgonius ceteriq; cum ipſis in dnō fideles uel q ītra palatiū

ī ſūmis honoribus

in ſūmis honoribus erant.uel qui ad prouintias gubernādas pre ferri ceteris fidei contēplatione merebantur.Iā uero multitudi-nes coeuntium intra ecclīas populoꝝ & precipue ī diebus feſtis innumerabiles cateruas per loca ſingula confluentes.quis digne poterit explicare?cū ne ipſa quidē antiqua receptacula ſufficerēt ſed cotidie orationū domus dilatarent̄.ita ut amplitudo earum cōcludere inſtar urbiū uideretur. ☞ic per tēpus plurimū eccliaꝝ ſtatus incrementis proſperioribus augebat̄.ac gloria eaꝝ terris excedens & cuncta ſupereminens. feſtinare uidebatur ad celum

¶ Nulla enī occurrebat inuidia . nullus liuor nequiſſimi demonis obuiabat.quoniā quidē celeſtis dextere fulciebat̄ auxilio.populus etiā tū bene de deo ꝓpietatis cultu & iuſticie obſeruatiōe pro meritus.Verū ubi ex multa libertate multaq; indulgentia uicia ti ſūt mores.& diſciplina corrupta eſt. dum alter alteri inuide-mus.& alter alteri derogamus.dumq; nos inuicē mordemus & incuſamus.& aduerſū noſmetipſos iteſtina prelia cōmouemus dū uerboꝝ iaculis proximoꝝ corda terimus.dum prīcipes cum principibus.populi cum populis ſeditiones & certamina concita mus.dū ſimulatio in uultu.dolus incorde.fallatia profertur ī uer bis.& maloꝝ per ſingula cumulus intumeſcit.diuina prouidētia iacturam diſcipline populo ſuo illatam ex plurima pace & nimia ſui lenitate perſpitiens.aggredit̄ primo ſenſim refrenare lapſan tes.& integro adhuc eccliē ſtatu congregationibus q; manenti-bus.indulget interim eos qui erant in militia tantū gentiliū per ſecutione pulſari. Sed cum nullus exhoc clemētie eius ītellectus populis redderetur.quin potius uelut ignorantes deū.abſq; diui na prouidentia res agi ducerent.& per hoc eo magis perſiſterēt in malis ſuis.atq; ipſi qui duces populi uidebant̄ & principes di uini mandati.immemores effecti.aduerſū ſe inuicē contentioni-bus zelo.liuore.ſuperbia.inimicitiis.atq; odiis inflāmarentur. ita ut tyrānidem potiuſquā ſacerdotium tenere ſe crederēt. xp̄iane humilitatis & ſinceritatis obliti.ſacra miſteria prophanis menti bus celebrarēt. Tunc demū ſcd̄m uocem Hyeremie prophete . obſcurauit dominus inira filie ſion.& deiecit de celo gloriā iſrael

nec rememoratus

nec rememoratus est scabellū pedū suoꝝ in die ire sue..Et sicut iteꝝ dicit. Sūmersit domīus oēm decorē israel.& oīs macerias eius destruxit.Et rursū sicut dicit īpsalmis.Destruxit testamētū serui sui.polluit ī terra scīficationē eius.per ecclīaꝝ scilicet subuer sionē.Et destruxit oīs macerias eius.posuit munitiones eius in timorē.diripuerūt populū eius oīs qui transierūt per uiam.Pro quibus cūctis obprobriū facti sumus uicinis nrīs.Exaltauit enim dexterā inimicoꝝ nrōꝝ.& auertit adiutoriū gladii sui. & nō adiu uit nos in bello.sed & destruxit eū ab emundatione . & thronū eius elisit interra.Paucos fecit dies nrōs.& sup oīa effudit super nos cōfusionē.Sūma nāq; maloꝝ nobis affuit oīm tūc.cū domus orationis & ecclie dei uiui ad solū deducte sūt.atq; ab ipsis sub uerse sūt fundamētis.Diuine uero scripture in medio platearum igni cremate sūt. Prohnephas.ipsi hec nrīs uidīus oculis.Sacerdo tes dnī & pastores ecclīaꝝ publice denudatos inuerecunde & in honeste huc atq; illuc ab īpiis trahi.ita ut cōpleretur ille sermo propheticus qui ait.Effusa est cōtumelia sup principes. & sedu xit eos in inuio & nō in uia. Sed nō est nrm̄ describere. quanta in sacerdotes dei iniuriaꝝ genera collata sūt.Sicut ne illud quidē nrm̄ duximus exponere singulatim.quanta prius inter nrōs ra bies dissensionis exarserit.Hoc solū hystorie tradere licuit.q̄ iu sto dei iuditio & necessaria correptiōe diuinā sensimus manū.Ne q; enī refert in medium proferre.pro quibus uel turbo persecu tionis īuectus ē.uel quos quantosq; īfidelitatis ꝓcella submerse rit.Sed illa sola cōmemorabo.que uel nos ipsos dicētes.uel alios edificent audientes.Propter qđ hinc iā diuinos agones beatissi moꝝ martyꝝ breuiter inquātū possumus explicabimus. ¶ C.ii.

In Onus decimus agebat annus imperii Dioclitiani mensis martius & dies sollēpnis pasce īminebat. cū edicta princi pis per oēm terrā proponebant ut cuncte que usquā sunt ecclie ad solū usq; destruerent.Scripture sacre igni exurerent.Si quis īter nrōs alicuius honoris prerogatiua muniret. sublata hac ma neret infamis.Si quis seruoꝝ permansisset xpīanus. libertatem cōsequi nō posset.Hec oīa his que primo aduersū nos lata sunt

cōtinebant edictis

Pcontinebantur edictis. ¶ Cap.iii.

POst nō multū uero tēporis.addunt̄ & alia.Iubetur ut oēs qui per loca ſingula eccleſiis preſūt.primo quidē coniiciant̄ iuin cula.tū deinde oībus ſupplicis.ſimulacris īmolare cogant̄. Hinc uero ingens exſpectaculū ſacerdotes dei effecti ſūt huic mundo & angelis & hoībus.cū perſecutoꝝ crudelitate ad ſupplitia rape rentur.& agones mirandos oībus deſudarēt.Illos aūt q & mul⁊ to plures fuerūt quos metus oppreſſit.& ante cōgreſſionē ſolus terror eliſit preterire melius puto. Ceteri uero quoꝝ mēs prom ptior & fides ualidior fuit.tormēta patiebantur.flagris alii diſcer pebant̄.alii ungulis fodiebant̄.alii ignitis laminis urebantur.Ex quibus nōnulli quidē fatigati cedebat.alii uſq; ad finē patientiā cōſeruabant.Ex ipſis aūt perſecutoribus quidā tanq̄ miſeratione uſi.adhibebāt nōnullos nrōꝝ adīceſta ſacrificia.& quaſi ſacrificaſ ſent cōclamabāt cū non ſacrificaſſent. De aliis uero cum ne ap⁊ propiaſſent quidē īdignis hoſtiis.acclamabāt ipſi q; iam īmolaſ⁊ ſent.& abſcedebāt.in eo tantum culpabiles.q; crimē ſibi obiectū cum ſilētio paterent̄. Alii ſemiuiui ſublati.tanq̄ mortui proicie bant̄. Alii pedibus tracti iter eos q ſacrificaſſēt deputabāt̄. Aliq ſane exclamabāt īgenti uoce.& teſtabant̄ ſe non ſacrificaſſe.ſed eſſe xpianos.tali ſe gaudentes cōfeſſione decorari. Nonnulli etiā maiore fiducia.neq; īmolaſſe ſe.neq; umquā īmolaturos eſſe te ſtabant̄. ¶ Quibus tamē ab aſſiſtentibus militibus ora continuo atq; oculi cōtundebant̄ ut tacerent.uiolenterq; expellebant̄ tan quā acquieuiſſēt. ¶ Tantum erat īpiis ſtudii.ut propoſitum ſuum uiderent̄ īpleſſe.Sed nō aduerſū beatos martyres īpune hoc fa cere licebat.quoꝝ patientie & magnanimitatis uirtutē.quamuis nullus digne proferat ſermo. tamē promediocritate uiriū noſtra i rum que poſſumus enarrabimus. ¶ Cap.iiii.

IGitut primo oīm qm̄ ſicut diximus ignis huius exordiū inter ſolos militares parua ſcintilla cōflauerat.cū delegerent̄ ſi q eſſent inter milites xpiani.ut aut īmolandū ſibi ſcirēt. aut mili⁊ tiā pariter uitāq; ponendā.plurimi ex ipſis militiam pro fide xpi pauci etiā aīas poſuere. Cū uero īde flāma ſumens initium tota

per populos

per populos & sacerdotes exaggerasset incendia.possibile non est numero cōprehēdi.quāti cottidie pene persingulas quasq; urbes & prouintias martyres efficiebantur. ¶ Cap .v.

Etenim apud Nicomediā uir quidā de nobilibus . honore & dignitate seculi illustrissimus. simul ut uidit aduersū cultores dei in foro crudelia edicta pendere.calore fidei nimio ignitus.publice populo īspectante.iniecta manu libꝝ iniq; legis detrahit. ac minutatim discerpit Augusto īeadē urbe simul cū Cesare cōstituto. Ad quos cū relatum esset religiosi & illustris uiri factū.cōtinuo omī in eum crudelitatis genere deseuientes.ne hoc quidē solū efficere quiuerūt.ut eū mestum aliquis uideret in penis.sed leto atq; hylari uultu.cū iā uiscera ī suppliciis defecissent.spūs tamen letabat̄ in uultu.ex quo tortores sui grauius cruciabantur. qđ omīa supplicioꝝ genera cōsumebant in eū.quē ne tristē quidem ex his reddere poterant. ¶ Cap.vi.

Post hūc ad unū ex Dorothei sodalibus qui incubiculo regis erant.quiq; semp in affectu habiti fuerant liberoꝝ. intentionis transfertur insania.Etenim cū de immensis supra memorati martyris suppliciis liberius causaret̄.educi ipse iubetur in medium.atq; īmolare cōpellitur.abnuens impatur adpendi.& flagris toto corpore. laniar iuidelicet ut doloris necessitate faceret:qđ precipiebat̄ inuitus. At ille cum maneret immobilis uisceribus iā pelle nudatis.iubet̄ aceto & sale perfundi.Cumq; etiā hoc tormenti genus constanter ac fortiter tollerasset .craticula prunis substrata poni iubetur ī medio.ibiq; qđ reliquū fuerat ī uerberibus absūpti corpis superponi. et non adsubitū.sed sensim paulatimq; succendi.quo scilicet pena protelaret̄ in longū. Cūq; ministri scelerū in hūc modum corpus modo inde uersantes p mēbra singula penas inciperēt.& supplicia renouarent. sperantes se ab eo elicere posse consensum.Ille firmus infide.& ouans in spe consumptis iam & igni resolutis carnibus suis.ultimū spm̄ īfide letus exalat . Tali Petrus hoc enim ei nomen est martyrio decoratus.uere Petri extitit & fidei heres & noīs.Huius īstitutor indisciplina & magister in offitiis que intra palatium exhibebāt̄

¶ Dorotheus erat.

Dorotheus erat.cubiculi regis prepositus.habēs secū offitio fide & magnanimitate parē Gorgoniū. Quoꝝ īstitutiōibus optimis oēs pene cubiculi ministri intide dei uigilanter & libere perlīstebant.Dorotheus igit̄ & Gorgonius cū Petrū tā crudelibus uidērēt atq; īmūibus supplicīis cruciari.cōstāter & libere.cur aūt Imperator punis ī petro mētis sentētiā q̄ inobis oībus uiget. Vt qd ī illo crimē ducit̄.qđ a nobis oībus cōfitet̄. Hec nobis fides.hic cultus.& unanimis eadāq; sentētia.Quos ille cū īmedio nichilo minus uenire iussisset.similibus pene ut priores suppliciis affectos.adultimū laqueo appensos necari iussit. Tunc & Anthimus ipsius urbis epūs in dnī nrī Iesu xpī cōfessione perdurans.martyrii gliam capitis obtruncatione suscepit. Hūc aūt tanquā uere bonū pastorē.uiā martyrii preeūtē.uniuersa pene gregis sui multitudo prosequitur.Accidit nāq; apud Nicomediā in ipsis diebus partē aliquā palatii īcendio cōflagrare.Hoc Imperator a nrīs factum falsa suspitione presūpsit. Exquo in extimabili furore succēsus.iubet oīs nrōs aceruatim collectos.alios quidē gladio obtrūcari.alios ignibus conflagrari.Sed in illis per diuinā grām maior fidei ignis ardebat. Deniq; cū assistentes ministri interrogarent singulos.si qui forte sacrificaturi uellēt dimitti.tā uiri quā mulieres ne interrogari quidē se patiebant̄.sed ultro uel flāmis irruere.uel cedētibus gladiis certatim obiectare ceruices. Cūq; iam illis ipsis spectatoribus nimietas crudelitatis horresceret.ministri scelerū partē populi nauiculis iniectā in mediū pelagi abducunt. Ibiq; in sentētia fidei persistentes precipitāt īprofundū. Intantū uero apud eos rabies crudelitatis exarsit.ut regios pueros martyres effectos.cū scdm hūanitatis ordinē fuissent sepulture mādati.effoderent denuo.& corpora eoꝝ proïcerent īmare.Hoc dicentes.ne forte dii efficiant̄ xpīanoꝝ.Et illi qui deos adorare nolunt.seruos nrōs incipiant adorare.Putant enim q̄ diuinus apud nos honor martyribus deferatur.

Cap.vii.

Cum hec apud Nicomediā gererētur.ubi cruētus & ferox auctor ipse crudelitatis pioꝝ carnibus īhiabat.haud segnius etiā apud Meleten ꝓuīciam Syriāq; omēs eccliaꝝ prīcipes carceribus retrudi & in

retrudi & in uincula conici edictis principalibus urgebantur. Simulq; cū his ex plebe uiri ac mulieres nobilesq; & ignobiles rapiebantur. & fiebat ubiq; spectaculū miserabile ac fedum. Subito nāq; inueniebatur in urbe silentium. incarceribus cōstipatio. ī urbe per plateas hō nullus. incarceribus uacuus locus nullus. ut nō tam rei ad ergastulum duci. quā ciuitas tota migrasse uideretur ad carcerem. Catene que homicidis. adulteris. uenenariis. & sepulchrorum uiolatoribus fuerant fabricate. nunc episcoporū & presbiterorū. diaconorūq;. & lectorū. atq; omīum religiosorū hominū colla constringunt. ita ut criminosis nec uincula superesset. nec locus ergastuli resideret. Verum cū peruenisset ad prīcipē estuare carceres. & per innocentium penas locū deesse criminosis. noua rursum decreta mittuntur. ut ex his qui concluſi erant si qui immolare uellet. liber abscederet. Qui uero abnueret. diuersis penarū generibus interiret. Tum iam quante per singulas prouintias multitudines martyrū. & precipue in affrice ac mauritanie. thebaidis quoq; atq; egypti regionibus extiterīt. numero cōprehendere quis ualeat? Sed ne illorū quidem quorū agones apd Palestinam uel Tyrū que est urbs maxima Fenicis. presentes inspeximus. ut dignū est memorare sufficimus. Tanta etenim ab eis uirtute perseuerantie aduersū illata supplicia pro pietate certatum est. ut nisi quis prius dnō & saluatori nostro credat dicēti. quia ecce ego uobiscū sum omībus diebus usq; adcōsumationem seculi. & eius uirtutem martyribus sciat esse presentem rebus gestis deroget fidem. At nos ut dixi non audita. sed oculis nostris inspesta narramus. Exquirebant diuersa tormentorū genera sibi inuicem succedentia. Flagris primo per omē corpus dei martyres carpebant. Post hec tradebantur ad bestias. Adhibebantur Leones. Vrsi. Pardi. atq; omē ferarū genus. Apri quoq; sed & tauri. Quibus ferro & igni feritas addebatur. Preparabātur hec omīa aduersū cultores dei. & omīs contra eos hoīm bestiarūq; & elementorū crudelitas armabatur. Adhoc dei cultores denudati statuuntur in medio arene loco. Additur adhuc arte intra caueas bestiis furor. Et ita seuiores semetipsis effecte

proruūt clausstris

proruũt clauſtris.Replẽt ſubito ſtadiũ.circũdãt eccliam martyꝝ
imedio ſitã.Circũeunt ſepius & obluſtrãt.& diuine uirtutis adeſ
ſe eis cuſtodiã ſentiẽtes.procul ab eoꝝ corporibus abicedũt.Sed
ilico furor qui reprimebaẽ in beluis.trãſit ĩ hoies.Nemo preſẽtẽ
dei uirtutẽ.nemo diuinũ piis adeſſe ſentit auxiliũ. Sed mittunẽ
quibus hoc artis eſt.iſtigare beſtias aduerſũ eos quos diuina dex
tera defendebat. Verũ ille ut oſtenderet oĩbus non feritatẽ de
eſſe beſtiis.ſed diuinã dei cultoribus adeſſe cuſtodiã.illos ipſos q
ad inſtigandũ mittunẽ incredibili uelocitate diſcerpũt.Et cum ia
nullus ex huiuſmodi artificibus auderet accedere. iubentur ipſi
ſancti martyres cõmotis manibus.& uelut prouocantibus inuita
re aduerſũ ſe beluas.Sed ne ſic quidẽ pati aliquid poterant. Ve
rum & ſi forte aliqua fuiſſet exbeluis cõcitata cũ ueniſſet ad pro
ximũ.protinus inſemetipſã conuerſa repedabat. Tunc uero tu-
por ingens & pauor oĩs qui inſpectaculis conſidebãt inuaſerat
uidẽtes hoies nudos in quibus plurimi prime adhuc etatis.ĩ me
dio tot ac tantaꝝ poſitos feraꝝ.intrepidos oĩs & ĩpauidos.ex-
tenſis ad celum palmis & oculis ac mente.totos cũ deo.nõ ſolũ
nihil curare terrena.uerũ ne carnẽ quidẽ ſuam magnipendere &
ipſis iudicibus pauore tremẽtibus.reos leto & hylari uultu ĩ me
dio perſiſtere beſtiarũ.Sed o dure & impie mortaliũ mentes.Be
ſtiarum feritas dei uirtute manſueſcit.hũana uero rabies.nec fe
rarũ miteſcit exemplis.Sed tẽptatur adhuc ab hoĩbus deus.Iu-
bentur alii uero criminoſi beſtiis ſubigi.qui tamen ilico ut appa
ruerũt.alius aleone.alius apardo.aburſis alius exeſus.aut a tauro
in aera diſperſus eſt.Et ita oĩs intra momẽtũ tẽporis pereunt.
¶ Sed nec ſic quidẽ incitate beſtie cultoribus dei aliquid moleſtie
generabant.diuino ſpũ eos uelut muris ualidiſſimis ambiente.
¶ Verax nãq; ille eſt qui dixerat.ubi fuerint ex uobis duo uel tres
ibi ero in medio eoꝝ. Cũ igitur nec ſic quidẽ aliquid egiſſet hũa
na ſeuitia.iubentur mutari fere.& ablatis prioribus.alie rurſum
dimitti. Que cũ & ipſe ſimiliter ut priores nihil triſte dei culto
ribus intuliſſent.amotis etiã his ſeuiores feris martyribus hoies
mittũt.q ſolũ poſſẽt ĩmãitate beluas.crudelitate feras.atrocitate

beſtias ſuperare

beſtias ſuperare.Gladiis igit̃ peragunt qđ beſtiis nequiuerunt. Et ut in oĩbus ſe oſtenderẽt beluis eſſe nequiores.prohibebant etiã cadauera mãdari terre.ſed iubebãt fluctibus dari. Hec apd Tyrum uenerandi martyres qui ad illã urbẽ de egypti partibus uenerant mirifica certamina deſudarunt. ¶ Cap.viii.

IN ſua uero prouintia apud egyptum inumerabiles alii nõ inferiori glĩa tã uiri quã femine.ſed & pueri & ſenes.pro fide dnĩ noſtri Ieſu xpĩ preſentẽ uitam paruipendentes. future glĩe beatitudinẽ queſiuere. Quidam ex ipſis poſt uerbera.poſt ungulas.poſt flagella.alioſq; diuerſi generis horribiles crutiatus flãmis traditi ſunt. Alii in mare precipitati. Nonnulli etiã capite ceſi.ita ut ſponte ceruices ſuas ſecuribus darent. Nonnulli ĩedia conſũpti. Alii patibulis affixi. In quibus quidã more peruerſo capite deorſum preſſo.pedibus inſublimibus ſublatis. ¶ Ca. viiii.

APud Thebaidã uero oẽm narrationẽ ſuperat agitata crudelitas.pro ungulis teſtas fictiliũ uaſculoꝝ adhibebant tortores.qbus omẽ corpus eo uſq; lacerabãt.dõec totã carnis eraderent cutẽ. Mulieres quoq; nudas.ita ut ne pudenda quidẽ cõtegerẽtur.arte quadã cõpoſitis machinis uno pede ĩ excelſũ ſuſpẽſas.& capite in terram demerſas.indigniſſimo ſpectaculo expoſitas pendere per diem continuum ſinebant. Alias ſicubi uicine ſibi due arbores inueniebantur.ui quadã ab utraq; inflexis cõtra ſe inuicem ramis.eiſq; ſingulis ſingulos pedes martyris obligantes.ſubito ramos quos ui inflexerant relaxabãt. Qui cum ad ſitum ſuum naturali impetu referrentur.diſcerptis diſſecatiſq; uiſceribus.auulſa ſecum mẽbra rapiebant. Et hoc non paucis aliquibus diebus aut paruo tempore.ſed per annos aliquot cottidie.quando minimum decem.interdum & cẽtum in una die uiri uel mulieres. ſed & paruuli ſupradictis penarũ generibus trucidabantur. Verum & nos ipſi per idem tempus cum ĩ egypti partibus iter ageremus.oculis noſtris inſpeximus.ut ſedenti pro tribunalibus ſeuiſſimo preſidi offerebantur innumeri fidelium populi. Quos ille ſingulos per ordinem confeſſos ſe criſtianos capite plecti iubebat. Cũq; hii certatĩ ſe & ſpõte gladio ſubicerẽt cõfeſſione premiſſa

confeſſione premiſſa.ille inhumanus & crudus nec multitudi-
nis contemplatione.nec uirtutis eorum magnanimitate per mo
tus.duci nihilominus omnes.& cedi capite iubet. Egrediuntur
cuncti pariter ad contiguum menibus campum.non carnificum
nexibus tracti.ſed fidei uinculis colligati. Nemo defuit.cum ne-
mo ſeruaretur . ſponte omnes . immo & alter alterum preue-
nientes ceruices cedentibus obiectabant.Defecerunt carnificum
manus.& ſuccedentes ſibi inuicē fatigati ſunt. Hebetata eſt aci-
es gladii. Videbam feſſos reſidere carnifices.uires reſumere.ani
mos reparare.mutare gladios . Diem quoq; ipſum non ſuffice-
re ad penam. Nullus tamen ex omnibus.nec paruulus quidem
infans deterreri potuit amorte. Sed hoc ſolum ſinguli paueſce
bant.ne forte dum properum ſol uergens clauderet diem.ſepa
ratus a conſortio martyrum remaneret. Sic confidentia fidei cō
ſtanter & fortiter cum leticia & exultatione.mortem preſentem
uelut eterne uite principia rapiebant. Deniq; cum priores quiq;
iugularentur.reliqui non deſidie aut torpori animos indulgebāt
ſed pſallentes & hymnos deo canentes. locum quiſq; ſui marty
rii expectabat.ut hoc agentes etiam extremos ſpiritus ī dei lau
dibus exhalarent.

¶ Cap.x.

O Vere mirabilis & omni ueneratione dignus grex ille bea
torum.turma uiroꝝ fortium.corona ſplendoris gloria xpī
¶ Hanc ſane coronam precioſior omnium lapis & gēma nobilior
Fileas adornabat.Hanc turmam preibat ductor illuſtrior.Hunc
gregem paſtor nobilior decorabat. Huius Filee martyris paſſio
nem.apud Gregorium hyſtoriis egregie conſcriptam recognoui.
atq; mirabiliter eū apud impios de diuina religione nimiū diſpu
taſſe.ut & necem Socratis philoſophi quā apud Athenas ꝓ ue
ritate tulerit.inteſtimoniū illis protuliſſet.Fileas huic nomen eſt
qui erat epūs urbis ipſius.que appellatur Thimnis.Hic nobilita
tē primi generis.ſcđm aī uirtutē de celeſtibus trahebat.De terre
nis uero q̄tū ad ſcđm ptiet.prius ī romana republica fuerat ho
noribus fūctus.Eruditiōe quoq; liberaliū litteraꝝ.& oībus q̄ ad aī
uirtutē ꝓtinēt exercitiis apprime eruditus.nouiſſimā hāc q̄ prior
eſt omnium

est oim scdm dni philosopiam ita suscepit.ut oms qui precesse rant anteiret.Cuq; plurimos propiquos & cosanguineos nobiles uiros in eade urbe haberet.frequeter ad presidē ducebat.Eiusq; monitis adqescere tot & tantis propiquis exorantibus. respectū habere uxoris & cōtēplatiōem suadebat suscipere liberos. neq; cepta presūptione persistere.Ille uelut si saxo īmobili unda adli-deret garrientiū dicta respuere.animū ad celū tendere.deū ī oculis habere.parentes & propiquos sanctos martyres & aplos ducere.Aderat tūc quidā uir agēs turmā militū romanos Filoromus noīe. Qui cū uideret Fileā lacrimis propinquos & presidis calliditate fatigari.nec tam flecti aut infringi ullatenus posse exclamat.Quid inaniter & supfluo cōstantiā uiri tēptatis? quid eū qui fidē deo seruat.infidelē uultis efficere? Quid eū cogitis negare deū.ut hoībus adquiescat? Nō uidetis q; aures eius uestra uerba non audiunt.q; oculi eius uestras lacrimas non uident? quomō potest terrenis lacrimis flecti.cuius oculi celestē gloriam cōtuent? Post hec dicta cunctos ira ī Filoromū cōuersa.unā eandemq; eū cū Filea subire sentētiā poscūt.qbus libenter annuens iudex utrūq; plecti capite iubet. Verū qm̄ Filee fecimus mētionem.& ingenii atq; eruditionis eius studiū predicauimus.nō uidet absurdū.si aliqua exopusculis eius ī quibus de martys passionibus memorat. hystorie huic que ad rē uidelicet ptinēt inseramus.Scribēs igit ad Thimnitas idē Fileas.post aliquāta hec refert.Hos uero nobis bonos exēpla prebuerunt beati martyres qui una nobiscū in agonibus pdurantes.scdm q; ex diuinis scripturis fuerāt instituti.oculū mentis sue in deo habentes defixum mortem pro pietate absq; trepidatione cupiebant.Indesinenter etenim considerabant dominū nostrū Iesum xpm̄ propter nos hoiem factum hec nos docuisse.ut usq; ad mortem obluctemur aduersū peccatū. Siquidē ipse nō rapinam arbitratus sit esse se equalē deo.sed semetipsū exinnaniuerit.formā serui accipiens.& habitu reptus ut hō. humiliauit semetipsū usq; ad mortē.mortē aūt crucis.Cuius exēplū secuti beati martyres oēs cruciatus & penas susceptūt.ne fidei sue cōsciētiā macularēt.qm̄ qdē pfecta ī eis

caritas foras

caritas foras eiciebat timorē.Q uoꝝ ſi uelim nūc tollerātie enu
merare uirtutes.& exponere robur cōſtātie.nec mihi copia tanta
ſermonis eſt.nec puto aliis niſi his ſolis qui oculis ſuis ītuebant
que geſta ſunt uideri credibilia.Erant enī expoſiti oībus uolenti
bus pro libidine īferre ſupplicia.& ſi quod aliquis per otium ex
cogitans nouū genus ſupplicii detuliſſet licebat inferre . Verbe
rabantur ergo alii fuſtibus.alii uirgis.flagris quoq; alii. Nonnul
li loris diſtricti.uel funibus appenſi. Et erat ſtudiū per ſingulos
pene nonū genus īuenire ſupplicii. Poſt tergū alii uictis manibus
appendebant.& Trocleis diſtenti mēbratim diuellebāt. Iā uero
ūgulis exarari.uetus & leue ducebat.Q uod ſi forte genus ſup
plicii cuiq; fuiſſet adhibitū.nō ut latronibus & homicidis ſolet tā
tum latera fodiebantur.ſed & uenter & femora ac tibie.& uſq;
adungues ungula perueniebat. Sed ne facies quidē ac uultus &
frons a tormētis remanebat īmunis.Addebat & hoc ſup omīa
ut poſteaquā fuiſſēt hūana corpora abſq; omī hūanitate laniata
expoſita īpublico & nudata nō ſolum ueſte ſed etiā cute crude
le cunctis pretereūtibus ſpectaculū fierēt.quoſdā colūpnis diſtric
tos.& poſt tergū diſtortis brachiis uinctos relinquebant.Iam ue
ro hi qui ante preſidē ſuſpendebātur.non id ſolum tēporis quo
ab eo diſcutiebant uel crutiabant.ſed totum pene diē cum alii
actus agerent in eculeis exigebant.ſi forte aliqui ex his iugis pe
ne continuatione appoſiti firmitate deciderēt Tanta uero in his
crudelitas erat.& intantū ab eis oīs penitus hūamitatis ſēſus au
fugerat.ut poſteaquā omē corpus uel tormētis uel uerberibus
fuſſet abſūptū.trahi nudū pedibus rurſū iuberet ad carcerē.atq;
ibi neruo pedibus concluſis recentibus adhuc terga uulneribus
reicerentur in ſolum teſtarum fragmentis ſubter inſtratum.In
terea quamplurimi uſq; ad mortem conſtanter & fortiter per
durantes.inuentoribus ſcelerum inaniter intentate crudelitatis
pudorem non minimum conferebāt.Alii uero recepta corporis
ſanitate ad reparandos denuo agones dipſenſatores penaꝝ ſpon
te prouocabant.Q uos illi erubeſcentes rurſum ad tormenta
reuocare.ipſa eorum audatia perterriti.capite eos cedi iubebant

Iſte ſūt ueri

Iſte ſunt ueri in deo philoſophi beati martyris Filee uoces.quas in uinculis poſitus & ī carcere retruſus cōmiſſe ſibi ecclie ſcribe bat.quibus una ſecū ſotios eos martyrum.& conſortes faceret celeſtium coronatorum. ¶ Cap .xi.

IAm uero illud qđ apud Frigiā geſtū ē.quis audeat prete rire.in quo & cōmunia hūanitatis.& propria Romani regni iura uiolata ſūt.ubi urbē quādā xpīanoꝝ ciuiū.inqua cum & populus oīs & honorati uiri & curator ac magiſtratus xpīanos ſe eſſe.nec adquieſcere ad ſacrificandū fatērētur.circūdari militibus iubet ēt cunctoſq; ſimul cū mulieribus uiros.cū paruulis ſenes.cū ciuibus ciuitatem ,iniecto igni cōcremari ita ut nullus penitus ex illa ur be etiā cū optio uolentibus daret abſcederet.Et hoc ī ciues per petratū eſt.qđ ſi ī hoſtes egiſſet.notā crudelitatis habuiſſet. Ve rū beati huius numeroſiq; martyrii pariter ab uniuerſa urbe ſu ſceꝑti.auctor & dux extitit uir pietate & religione atq; oī beni gnitate clarus . Adauctus noīe.patria & genere Italus honori bus palatii per gradus ſingulos uſq; ad officioꝝ magiſterīū per fūctus.rationes quoq; per illud tēpus ſūmarū partiū adminiſtrās qui in ſupradicta urbe degebat. Cuius incōfeſſione xpī conſtan tiam omīs populus ſecutus.boni ducis exemplo ſūmaꝝ uere par tium per martyrīū cōſecutus eſt palmam. Sed unde ſufficimus propria unius cuiuſq; martyris perſīgulos enumerare ſupplicia? Quis enī poſſit uel illa repetere.quibus apud Arabiā fācti mar tyres ſecuribus ceſi ſūt? Aut quomodo quis retexat que in Ca padotia geſta ſunt.ubi crura frangi dei cultoribus iubebantur? ¶ Quis Meſopotamie referat cruciatus.ubi xpīanos ſuini tergo ris more ſingulis manibus pedibuſq; ſuſpēſos.amariſſimo fumo ſubter ingeſto.indignis cruciatibus enecabant? Alios uero lento igni prope adhibito tormētis longioribus abſumebāt. ¶ Ca.xii.

ILla aūt quomō replicē que apud Alexādriā geſta etiā uete rum poetaꝝ fabulas uincūt? ubi obtruncatis auribus atq; inhoneſto uulnere naribus.manuum quoq; ceterorumq; mem brorum ſummitatibus amputatis.truncum ſinebant abire de riſum.Apud Antiochiam uero quomodo recordabor craticulas

prunis īpoſitas

prunis ipositas .quibus xpiani iuperpoiti torrebantur? Sed inter hec nobiliū duoꝝ iuuenū factū memorabile silere equū non puto. Q ui cū cōprehēsi simulacris īmolare cogerēt aiūt.Ducite nos ad aras.Et cum fuissēt adducti.manus suas ardēti igni iuper ponentes . si subtraxerimus inquiunt.sacrificasse nos credite.Et quoadusq; caro oīs in ignē defflueret immobiliter perdurarunt Alii cum ad sacrificandū quererēt .sacrilegā pollutionē uitantes uitā precipitio finierunt . minore quidē tollerātie fidutia.sed cō seruande fidei maiore cautela.In quibus āmirabilis quedā & ue neranda femina pulchritudine pariter & pudicitia formosa.gene re nobilis.& copiosa facultatibus.Cui erāt due filie uirgines ho neste satis & materne pudicitie regula nutrite . specie simul & moribus emula sibi probitate certantes. Q uas religiosa mater scdm preceptum diuinū in timore dnī educauerat. Sed pro his que supra diximus.uel nature uel institutionum bonis .prauoꝝ hoīm multa erga uirgies eaꝝq; matrē cōtentio exagitabatur.& sūmo studio sūmaq; ui perquirebant.Cumq; declinādi turbinis grā sui absentiā procurassent.agitur oī itentione. ut eaꝝ presen tia fieret.Missi in hoc ipsum milites repertas eas uenire Antio chiam cogunt. Sed cum perurgentibus militibus uehiculo im posite iter agerent . talibus religiosa & pudica mater ad filias utitur uerbis.Scitis dulcissime mihi filie.quomodo uos in disci plia dei educauerim .scitis q aparuulis deus uobis pater.deus nu tritor.deus istitutor extiterit. Et qd pudicitie & castitatis bonū ita mecum pariter dilexistis.ut ne oculus quidē uester umquam sicut uobis conscia sū.lasciuiore fuerit maculatus aspectu. Q uid igitur nunc agimus? uidetis q ista omīs uis.aut a deo nos studet aut a pudicitia separare? Prostituentur ergo publicis lupanaribus membra.que aer pene ipse publicus habuit incognita? Ne queso filie.quia nec tam parua nobis in deo fides est ut mortem per timescamus.nec tam despecta pudicitia ut uiuere etiam cū tur pitudine cupiamus.Q uin potuis sed placet.qd ī omnibus tene tis.etiā ī hoc seqmini matris exēplū.Preueniamus impuras carni ficū māus.& īpudicoꝝ preripiamus īcursus.mūdūq; hūc q nos ad

īpuram & īpudicam

ipuram & ipudicā cōpellit ac ꝑtrahit uitā.pura & pudica morte dānemus. Cūq; talibus exhortatiōibus filias adſimile ꝓpoſitū ui deret accēſas.adfluuiū quēdā initinere poſitū uenerūt. Vbi cū ſe hūane neceſſitatis cā deſcēdiſſe ſimulaſſēt.& paululū cuſtodes co gente naturali reuerētia receſſiſſent.adductis diligētius hinc ide ueſtibus.minacis ſe fluuii rapidis iniecere fluentis.Sed & alie due uirgines per omīa iſignes ſorores.genere nobiles.uita mirabiles prime adhuc etatis ſpecie pulchre ſatis.ſed aīa pulchriores. orna te moribus magis quā monilibus.ſtudiis apprime ꝓbabiles. nō ferētes uiolari publicis edictis ac legibus caſtitatē.marinis ſe fluc tibus demerſere.

¶ Cap. xiii.

Hec apud Antiochiā.In regionibus uero pōti crudeliora ge rebant.Harūdines acute quibuſdā ſubūguibus digitoꝝ infige bātur.Aliis plūbū igni liquefactū & dorſo defuſū . uſq; ad loca pudēda qbus naturalis egeſtio ꝓcurari ſolet īfundebat.Feminis quoq; erei cādentis fuſtes.abſq; ullo hūanitatis miſerationis q; reſpectu.īgerebant per pudēda uiſcerū .& naturaliū ſecreta mem broꝝ.Sed qd faciā.q; appellatiōes ipſe mihi inadmiſſis facinori bus deſūt. & geſtoꝝ ſcelerū nec uocabula qbus enumerari que ant īueniri poſſūt.Suſtinebāt tam oīa fortiſſimi & piiſſimi mar tyres.cū optimi & preclari iudices in eo ſolo ſapiētiā ſuā oībus fu turā in āmiratiōnē cēſerent.ſi aliquod noue crudelitatis ſuppliciū nouiq; generis inueniſſent. Sed cū aliquando iam non ratione aut humanitate . crudelitatis tamen nimietate ſatiati reſpicere ad immanitatem ſceleris ſui cepiſſent.deſolatas urbes ciuibus & optimis rura nudata cultoribus. orbatos filiis patres.& parētes liberis.ad clementiā ſe humanitatēq; cōuertūt.edictūq; prīcipale proponūt.qm̄ fas non eſſet tot ciues ī quibus fidei ſue eſſet ob ſtīata ꝓſuaſio.morti tradere.placere dereliquo.ut hoc genus ho minū nequaq; qdē ſubiret īteritū.Oēs tam q hāc ſpeciē cōfeſſio nis tenerēt.dextris oculis ferro effoſſis.eiſdēq; cautere aduſtis .ſi niſtro etiā poplite nihilomīus cautere debilitato.ꝑ ſingulas quaſ q; ꝓuīcias ī eris ferriq; metalla uel opis uel pene grā deportādos

¶ Hec fuit clemētia prīcipalis.q optis ciuibus cōſultū eſt. Sed illi quidem ſuis

qdem ſuis ut uidebatur uel moribus uel uitiis agebant.iuſtis ue
ro & ſanctis uiris corone uirtutis & patientie parabant dnō. &
ſaluatore noſtro.per hoc uel explorante fidem credētiū ſibi. uel
merita remunerante.Sed ſicut oīs per ſingulos enumerare nō
ſolū difficile.ſed & impoſsibile eſt qui tūc īpaſſionibus carnis ſue
deo gloriā dederūt.ita oīs penitus obmittere. & ne paucorum
quidē noīatim facere mentionē ſatis uidet ingratum.Paucos er
go memorabimus. & maxime eccliaꝝ principes per loca ſua ſin
gulos martyrii gloria coronatos. ¶ Cap .xiii.

PRius nobis īmemoriis pioꝝ fulgens in regno xpī martyr
ſcribat Anthimus Nicomedie epūs capite ceſus. Poſt būc uita
& ſtudiis ſēp martyr.Lutianus preſbiter Antiocenus.ſed tunc
apud Nicomediā xpī regnū uerbis geſtiſq; predicans.Apud Ty
rum uero nobiliſſimus in martyribus & a prima etate in xpī in
ſtitutionibus enutritus Tyrānio eiudē urbis epūs Zenobius aſſi
dona preſbiter.& Siluanus Emeſſanoꝝ ecclie epūs. qui ī ſua ci
uitate beſtiaꝝ morſibus abſūptus.martyrū ſociatus eſt choris .
In Paleſtina uero primus Siluanus epūs.Apud Gazam cū pleꝛ
riſq; clericoꝝ in metallo aūt Fanenſi.quadraginta ſimul capite
ceſi.Peleus uero & Nilus epī cum plurimis clericis igni conſūp
ti.In eoꝝ numero habebat etiā Celarienſis ecclie flos nobiliſiꝛ
mus.& fructus doni celeſtis Pamphilus.Apud Alexandriā uero
per oēm egyptū uel thebaidam.primus uelut lucifer quidā īter
aſtra conſurgens Petrus eiuſdē urbis epūs.doctrina.moribus.&
uita precipuus.Et cū eo preſbiter Fauſtus & Dius & Ammōꝛ
nius.nec merito.nec inſtitutionibus.nec martyrio diſpares. Fileꝛ
as quoq;.& Eſychius.& Pachomius.ac theodorus epī ex urbibus
egypti.ceteriq; cū ipſis īnumerabiles.nobiliſſima pertulerūt mar
tyria.Quoꝝ per ſingula agones deſcribere.ne nos opus noſtrū
iuſto lōgius dilatemus.ſuis ciuibus q ad dicēdū ꝓbe pollēt.& pre
ſentes tunc aderānt derelinquo. ¶ Cap.xv.

INterea pturbari ſtatū nrm. & crudeli ubiq; animaduerꝛ
ſione uaſtari . eternum peruigilemq; illum non latuit oculum.
Et quoniam dominus quidem tradiderat familiā ſuam caſtigari
paucis cruenti

paucis.cruenti uero īmanitatis miniſtri deſeuierūt ī multis. Ad eſt continuo ultrix dei dextera.& illos qui primo dū pacem ſer uarent ecclie cum omī proſperitate imperiū gubernauerant. in tantā rerum permutationē deducit ut auguſtus ipſe in id uani tatis atq; amentie peruenireț.quo depoſitis cū collega pariter au guſto regni inſignibus priuati & plebeii poſt imperiū uiuerent.Il le uero qui ei ſcđs in honore.poſtmodū etiā in primis ſucceſſor fuit.qui & incentor ac ſignifer noſtre perſecutiōis extiterat.tam multis uariiſq; morbis & corporis tabe atq; inſania mentis arri ceretur.ut poſt longos atq; inextricabiles lāguores ſcelerū ſuoꝝ furiis agitatus.ſponte uitam nefariam proderet. ¶ Cap.xvi.

SEd hec poſtmodū.Tunc uero in occiduis partibus.qꝝ Ma ximianus qui & Herculius depoſuerat. Conſtantius rege bat imperiū.Induas nāq; procurationes Romanū regnū fuerat diuiſum.Sed is multa clemētia erga hoīes. erga deum uero reli gione maxima utebat. Neq; uero ex conſortii rabie regnū ſuū pioꝝ ſanguine maculauerat.neq; orationū domos & conuenticu la noſtroꝝ.nec imitatus Maximiani ueſaniā. hoſtili uaſtatione deſtruxerat.Q uin potius cultores dei uenerationi habuit & ho nori.Vnde & merito religioſus pater religioſiorem filiū Conſtā tinum regni bone parti reliquit heredē.At uero Conſtantinus poſt Conſtantiū ſtatim ut Romani regni apicē ex paterna here ditate ſuſcepit.mira quadā dei gratia cuibus carus.exercitui ac ceptus.uiris fortibus imitādus. facinoroſis uero & ignauis terri bilis fuit.In obſeruantia quoq; religionis longe etiam patrē uin cere ſtuduit.Conſtantino imperante.Licinius qui eius germanā uxorem acceperat ex affinitatis cauſa aſſūpſit imperiū. Sed & Li cinius cōi oīm ſententia accitus in imperiū.auguſtus pronūtia tur.Q ue res Maximinū uehemēter offēderat.qđ is tūc adhuc ſolummodo Ceſar in orientis partibus habebatū Neq; id ultra ferens ui raptum ſibimet Auguſti noīn aſſumit. Maximianus uero qui & Herculius quē pauloante collegā fuiſſe Diocliani.& cū eo imperii inſignia depoſuiſſe memorauimus.cū a filio Maxē tio ī urbe Roma Tyrānidē tenēte fuiſſet expulſus.ad Cōſtātinū

tanquam ad

tanquã ad genex miſerationis cauſa confugiens & inſidias ipſi a quo religioſe ſuſceptus fuerat molit̃. In quibus turpiter deprehẽſus.turpiter perit.ita ut poſt iteritũ.ſtatue eius atq; imagines auferrent̃ & inedibus publicis uocabula eius noĩs mutarentur.

¶ Huius igit̃ filius Maxentius qui in urbe Roma Tyrannidẽ ceperat.primo uelut inuitanda erga ſe plebis grã.fidei noſtre uenératorẽ ſe eſſe ſimulabat. Et ob hoc perſecutiones reprimi.oñes q; iniurias a xpĩanis arceri iubet.Sed nihil inreliquis actibus ſuis nihil in uita uel moribus qđ xpĩanis proximũ uideret̃ oſtendit. Intanta etenĩ flagitiox & ſcelex fece.intanto ipuritatis ceno uersabatur.ut nihil prorſus facinox peſſimox ab eius non dicã uita.ſed unius ſaltẽ diei actibus eſſet alienũ.Deniq; ſenatox & maxime nobiliũ matronas publice abſtrahi.atq; ad ſuã libidinẽ deduci imperabat.Et poſt cõtamĩationem uiris ſuis reddi iubebat non tam expleta adulterii libidine quã mutata.Tantus uero metus.patres plebẽq; oppreſſerat.uti ne hoc ipſum quidẽ qđ metuerant.palam oſtendere auderent.ſed ferebant inſuetã ſeruitutem gemẽtes.& aliquid pro libertate cogitare metu inhibebãtur.cum ille non iam ira.ſed libidine cedis agitaret̃. Deniq; quadam die imperat militibus ſuis exire per plateas totius urbis.& oñs qui occurriſſent.cuiuſcũq; etatis & cuiuſlibet ſexus gladiis cederent.Innumereq; multitudines populi Romani.non hoſtiũ ſed ciuiũ telis deiecte ſunt.Senatores uero & hi maxime qui uel honoribus uel opibus clariores incuria uidebant̃.cõfictis criminibus.tanquã rei puniti proſcriptiq; ſunt.Addit uero etiã hoc faſtidiũ ſceleribus ſuis.& artis magice induſtriã ſũmis ſtudiis excolit.ad que miniſteria explẽda pquirebant̃ mulieres nobiles graui de.& adhibite funeſtis aris.medie ſcindebant̃.rapiebant̃ & paruuli infantes.eox q; exta uiſceribus reuulſa perſcrutabant̃. Iugulabant̃ & leones.& nefandis quibuſdã cõmentis ac precantationibus demoniaca arte cõpoſitis.bella per hec dicebant̃ arceri.& credebat̃ ius faſq; regni per nefas poſſe ſeruari. His uero malis oĩbus etiã illud additur.q; oñs qui per ceteras urbes uel agros fuerant tyrannica crudelitate deterriti.dum nihil ſibi ad uitam tutum putant

tutum putant & relictis agris per loca abdita & latebras eunt. omī ſtudio arandi ſerendiq; ceſſante. tanta fames urbē atq; oīa loca inuaſerat. ut nihil reliqui ad uite ſubſidiū fieret. ¶ Ca. xxvii.

IN oriētis uero atq; egypti partibus Maximinus ſimili crudelitate & ueſania tyrānidē gerebat. ita ut alter alterū ut pote i tyrānide ſotius etiā iſceleribus uideret imitari. et neſcires cui potiſſimū dare flagitiorum palmā deberes. Eo ſane Maximinus preire ſotiū ſceleris uidebat. q; etiā publicos honores & maximos magiſtris magoꝝ & malarū artium doctoribus decernebat. Simulacroꝝ quoq; cultui ſatis ſuperſtitioſe deditus erat. ita ut ne ad paruū quidē motū ſine auguriis & diuinatiōibus & ſimbolis adquieſceret. Vnde & uehemētior aduerſū nos & grauior prioribus perſecutor fuit. Vetera quoq; delubra. & olim etiam aſtudioſis cultoribus derelicta. renouari omīa iubet. ſacerdoteſq; his & pontifices per ſingulas ꝓuintias nobiles quoſq; & aliis iam honoribus functos miniſtris militaribus & ſalariis additis decernit. Nec mirum quin & manifeſtos maleficos uel rectores prouīciarum uel duces militum promoueret. ſed ad hoc huiuſcemodi uanitatis miniſterium quāplurime copie auri argentiq; querebātur. Exquo accidit. ut oīs ubiq; prouītie diuerſis modis & occaſionibus nudarentur. grauando cenſū. tributa multiplicando. locupleciores quoſq; exquiſitis aut etiā cōfictis iniuriis condempnādo. Alios uero etiā proſcribēdo. oīs pariter bonis paternis habitiſq; familiis euoluebat. Vnde & montes auri ut ita dixerī congregatos familiaribus ſuis ac ſatellitibus largiebatur. In conuiuiis uero tam profuſus erat. tāq; temulentus. ut inſanus & mēte captus uini furore putaret. & ea ebrius fieri iuberet. que die poſtera ſe iuſſiſſe neſciret. Delitiis luxu atq; omī diſſolutionū genere fluitans. turpiſſima ſuis militibus prebebat exempla. Deniq; quicquid laſciue. quicquid petulanter. quicquid luxurioſe geſtum arectoribus uel militū uel prouintiaꝝ fuiſſet. inultū cedebat ob imperatoris exemplū. Cui inter cetera hoc ſingulare ſtudiū erat ne ullā non dico urbem. ſed uel breue opidū abſq; adulterio nobilium matronaꝝ que per loca fuiſſent reperte. uel corruptione

uirginū preteriret

uirginū preteriret. Talis hic tūtuſq; uir q pudicitie.honeſtatis.iu
ſtitie.ac totius equitatis hoſtis publicus erat.quid ni etiā xpiano
rum hoſtis & perſecutor exiſteret? Aduerſū xpianos tantū cru
delitatis exercuit.ut preceſſores ſuos uincere feritmaret inicelere
Igneas laminas.truces beſtias.maris profundum.obtrcūationes
membroꝝ.effoſſiones oculoꝝ.& ſingulis membris ſpecialia iter
re ſupplicia geſtiebat. Cū tamen magis illi conſtantes & fortes
inuenirent intollerando.quā iſte ingenioſus & callidus in exqui
rendo. Vincebatur etenī ſepius non ſolū a uiris.ſed etiam a fe-
minis que uerbo dei & fidei calore ſuccenſe.ut femine quidē cō
prehendebantur.ſed ut uiri fortes incertamine coronabat.mor-
tem quippe promptius ſubire.īmo uero & ultro expetere quam
corporis maculā recipere malebant. Verū cū duobus grauiſſimis
dnīs.libidine & crudelitate preceps ageretur.fuit apud Alexan-
driam Dorothea quedā ſatis nobili orta familia.ingentibus diui
tiis.& propinquis nobilibus pollens.Sed in ea ingenii atq; indu-
ſtrie bonū.certaꝝq; honeſtarū artium ſtudia.magis quā hec ui-
gebant. Forme uero & decoris gloria tanta ei fuit.ut mirum ac
ſpeciale inea dei figmentū crederet.Sed illa que religione animi
& honeſtate uite pulchrior quā uultu corporis eſſe ſtuderet.eq;
ſimo mentis iuditio qđ pulchrū & decoꝝ iter hoīes uidebat.id
potius deo conſecrare.quā uſui humano ſtatuit indulgere.& ur
go deo ſacrata perſiſtere. At ille qui diuina atq; humana.libidie
ſimul & crudelitate fedaret.cognito ſolius forme non etiā īgenii
ac propoſiti bono.ad temerandā uirginē ac polluendā eius caſti-
tatem animū intendit.Comperto uero q̄ xpiana eſſet.que ſcđm
ſua edicta pene magis quam libidini ſubicienda uideretur.in am
biguo poſitus eſtuare cepit.& in quā ſe partē uerteret ignorare
Sed ubi dubios aīos libido que ei latius dominabat obtinuit.&
expectātē uirginē pro martyrio ad ſuppliciū rapi.per occultos nū
tios deſtupro interpellauit. Illaq; nefas ſibi eſſe reſpondit.tēplū
corporis ſui qđ ſemel deo cōſecreuerat.idoloꝝ cultu aut libidinis
contagione polluere.proīde ſe quidē ad mortē paratā eſſe. Acru
deli uero tyranno non decere blādū aliquid aut molle proferri
nec eſſe dignū

nec esse dignū resolui erga se truces animos quos cottidie unda tim xpianorum profusus cruor duraret. Ad que responsa cum ille libidine accensus acrius incalescceret.& nisi uerbis adquieuisset.ui agere decerneret.omibus uirgo pudicissima facultatibus suis domoq; & familia derelicta. nactu clam cū paucis fidissimis famulis & cum amicissima sibi comite castitate discedit.atq; illusum tyrannū uanum amentēq; derelinquit. Sed & alias pluri mas nobiles mulieres simul ac uirgines exemplo illius adortus sed exemplo nihilominus illius paratiores ad mortem quam ad seruitutē libidinis nactus.crudelibus supplicis affici iubet. Q ue multo promptius & letius quam ceteri omēs mortem subibant eo ꝙ duplices sibi coronas a domio preparandas.non solum pro pietate.uerum etiam pro castitate credebant. Sed in his relatio nibus positus silere equum non puto.etiam nobilissime femine in urbe Roma mirabile factum Sophronie.Cuius uir prefectus urbis Rome.sub Maxentio tyranno agebat. Qui cum de supradicte femine pulchritudie cognouisset.& ut ei mos erat missis stupri ministris deduci ad se feminam iuberet.Illa rē ad maritum detulit. Q ui cum comperisset.multa secum uoluens.ad ultimū altius ingemiscens. Et quid inquit faciemus.quibus aut hec tolleranda sunt.aut anima ponenda? Tum illa ut maritum uidit metu mortis perterritum prodidisse pudicitiam suā.paulum ait his qui missi fueran texpectate donec composita ut decet & adornata procedā.De hinc ingressa cubiculum.cum prius defixis genibus orasset.tanquam pudicitiam suā deo imolatura. pectus ac uiscera correpto mucrone trāsuerberat. Extremos huiusmodi nuntios ad tyrannū per adsistentes famulas mittens.tales ait magis placeāt xpiane femine tyrāno.Hoc modo i oriente simul atq; occidente.uelut uno demonis spiritu armati.& paribus eisdemq; uitiis accensi deseuiebant tyranni.cum tamen per hoc xpianorum uirtus animi & constantia fidei.probatior & magnificentior redderet̄.

Cap .xviii.

SEd cum per decem continuos anos in orientis partibus similis etiā Maximini pricipis erga xpianos fuisset crassata crudelitas &

crudelitas.& inr u nera hominū milia deū uerū colentium neci dediſſet.cūq; uires crudelitatis ac libidinis ſue indeſinenter ſug gereret temulentia.& neq; conſilium neq; ſatietas finem ullum aut modū imponeret.adeſt cultoribus ſuis diuina prouidentia . Et quos per ignem probauerat.educit rurſus ad refrigeriū.ipſū nāq; auctorem ſceleris ultio diuina corripit.Et ille qui fetis ac ſa ginatis carnibus incedebat ſuperbus.inflatis ſubito uiſceribus ſo poratiſq; diſtenditur.In profūdioribus dehinc pectoris partibus obortū uulnus.totos intrīſecus uiſcerū receſſus tabo ſicut ſerpē te depaſcit. Poſt etiam fiſtulis quibuſdā inſuperſitiem prurulen tis meatibus adapertis.de interioribus putrefacti uulneris uenis ebullire undatim cepit innumera uermiū multitudo.Fetor uero tam intollerabilis erat.ut nullus oīno ne medicoꝝ quidē propi⸗ us poſſet accedere.q; carnes ſatis lete & in omī luxuria nutrite grauiorem ex corruptione nidorem putredinis exalabant. Deni q; pleroſq; medicoꝝ q; nec morbo aliquid mederi.nec uim feto ris tollerare poſſent interfici iubet.In quibus cum quidā iugulā dus potiuſquā medicaturus aſſiſteret.iſpiratus a deo.cur inquit imperator erras.& qđ deus infert ab hoībus putas poſſe reuoca ri? Nec humanus eſt iſte morbus nec a medicis curatur.Sed re cordare quanta in ſeruos dei egeris.quāq; in religionē diuinam impius & profanus extiteris.& intelliges unde tibi ſint poſcēda remedia.Nam & ego quidē mori cum ceteris potero.tu tamen a medicis nō curaberis. Tūc primū ſe Maximinus hoīem eſſe ī tellexit.& ſcelerum ſuoꝝ īmanitatē recordatus.primo oīm erraſ ſe ſe & impie egiſſe profitetur.& uelut ſatiſfacere īcipit deo. Tū deinde conuocatis his qui inofficio publico ſibi parebant.legem ſcribi & confeſtim emitti iubet . Q ua non ſolū xpīanis delinat perſecutio.& arceatur omīs iniuria.uerum & reedificari eorum permitterentur eccl̄ie.ut ſolitis cultibus & obſecrationibus uacā tes.etiam pro ipſius ſalute excelſo ſupplicent deo.Q uibus dicto citius procuratis.continuo perſingulas quaſq; urbes edicta mit tuntur.continentia hūc modum.Imperator Ceſar Galerius Ma ximinus.Inuictus Auguſtus . pontifex maximus . Germanicus

Egiptiacus

Egyptiacus Thebaicus.Sarmaticus quinquies Persicus bis Carpicus.Sexies.Armenicus.Medor.& Adiabenorum uictor.tribunicie potestatis uities.Imperator decemnouies. consul octies.pater patrie proconsule.Et Imperator Cesar Flauius Valerius Constantinus Pius Felix.Inuictus Augustus.pontifex maximus tribunitie potestatis.Imperator quinquies consul pater patrie proconsule.Intercetera que pro utilitate reipublice disponimus.nos quidem primo uolueramus scdm antiquas leges & publicā Romane obseruantie disciplinam cuncta moderari.inter que etiam hoc addere ut xpiani qui paternā religionem reliquerāt.ad eam rursum reuerterentur. Verū quoniā iuditio quodā animi sui tanta eos obstinatio rei huius habuit.ut nullomodo redire uellent ad ritum religionis antique que a maioribus fuerat instituta.sed eo magis pro uoluntate sua unusquisq; legem sibi ipse constituit.& in locis diuersis plebs diuersa concurrit.Cūq; pro his a nobis propositum fuisset edictum ut ad patrias leges redirēt & antiquitus cōstitutas.plurimi eorū periculis se potius subicere mortesq; inumerabiles tollerare.quam obedire preceptis talibus maluerunt.Et quoniā multos adhuc in eodem animi iuditio durare peruidimus.ita ut nec diis celestibus honorē debitum redderent.nec sue religioni satisfacere uiderentur.respicientes ad solitam mansuetudinē clementie nostre qua consueuimus omībus hoībus dare ueniam.libenter etiam erga hos indulgentiā nostrā credidimus porrigendā.ut rursum sint xpiani.& conuenticula in quibus orare consuerūt extruant & reedificent.ita tamen ut nihil contra disciplinam publicā gerant.Aliis uero epistolis iudicibus indicauimus.quid eos oporteat obseruare.Vnde cōcessa hac nostra indulgentia exorare debent deū suum pro salute nostra & pro reipublice statu.ut omīmodo īcolomi degente republica. etiam ipsi securi agere in propriis laboribus possint Hec delatino ingrecum uersa nos rursū transtudimus ī latinum. Sed post hec quid consecutū sit uideamus. ¶ Explicit liber.viii.

¶ Incipiunt capitula libri .viiii.

¶ Cap.i. ¶ De simulata indulgentia. ¶ Cap.ii. ¶ De posteriori peruersione

peruersione. ¶ Cap.iii. ¶ De simulacro qđ nuper apud Antiochiam fuerat consecratū. ¶ Cap.iiii. ¶ De sententiis que aduersum nos late sunt. ¶ Cap.v. De actis falsis. ¶ Cap.vi. ¶ De his qui eo tempore martyres extiterunt. ¶ Cap.vii. ¶ De his que aduersum nos tabulis ereis conscripta sunt. ¶ Cap.viii. ¶ De his que postmodū acciderūt bellis.pestibus.fame.& de morte tyrannoꝝ. ¶ Cap.viiii. ¶ De uictoria Cōstantini imperatoris. ¶ Cap.x. ¶ De perditione ultōr inimicoꝝ nrōꝝ. ¶ Explicīūt capla.

¶ Incipit liber.viiii.

DIuiscemodi edictis imperialibus per oēm locū Asie Pontiq; propositis.uelut ex ingentibus tenebris subito lumen effulxit.Sed Maximinus qui in oriētis partibus Cesar tyrannidem potiusq̄ locū tenebat. tanquā crudelitatis sue materiā sibi subtrahi non ferēs. cū ei displiceret edictum.nec tamē auderet obsistere.proponi publice legem & oībus innoticiam uenire non patitur.uerbo tamen iudicibus precipit indutias xpīanis iterim dare.Sed Sabinus qui per illud tēpus prefecture culmen regebat.oīm prouītiaꝝ iudicibus scribens.& prelatā Imperatoris inferens legem.manifestum effecit cūctis id qđ Maximinus obscurare tēptauerat.Iudices uero per singulas ciuitates edicta mittentes.legēq; preferentes.relaxari cunctos qui tenebantur incarcere.quiq; ī metallis aut quibus libet uinculis seruabantur oms abscedere liberos iubēt.Quibus ita gestis uelut post nimiam tempestatē si solis splēdor celo redditus fuisset ac terris.duces populi nostri per singulas quasq; urbes frequētare conuentus.ecclias instaurare.concilia agere.sacerdotia reparare. singulas quasq; si cui quid deesse uidebat̄ istruere.Que cum ita gererent̄.stupor ingens habebat infideles gētilium detanta tāq; subita conuersione rerum ita ut admiratiōe ipsa fateri cogerentur.magnū & solum uerū deū esse quē xpīani colunt. Nostroꝝ uero si qui in agonibus fideliter & uiriliter perduraverant.cum omī fidutia & letitia agebant.Si qui uero languidius & ignauius egerāt.humilitate & supplicatione medicinā

poscere ab his

poſcere ab his qui incolomes perſtiterant properabant.& p eos repropitiari ſibi omipotentem deum ſupplicabant. Iam uero illi uero qui de metallis fuerant relaxati . uenientes per urbes ſingulas magnanimi ſublimeſq; incedebant.& ineffabilem letitiam atq; exultationem dei eccleſiis exhibebant. Toto itinere .per plateas quoq; ciuitatum & uicos cum pſalmis & hymnis digredientes,ita ut ſtuperent & magnificarent deum hi qui eos paulcante uinctos & catenatos trahi in metalla uiderant.letos uero nūc atq; exultantes cernebāt ad propria remeare. Ex quo etiam ipſi qui prius infeſti nobis uidebantur & aduerſi.nunc ſubite cōuerſionis miraculo congratulabant nobis cōmunē ſibi ducebant letitiam noſtram. Verum cum hec ita in agris ac uicis & urbibus agerentur.& pro reddita ſibi pace xpianoꝝ populi modeſta exultatione gauderent.totius boni inimicus tyrannus ferre nō potuit.quin inſita ſibi nequitie rabie gaudia iſta ſubrueret.

¶ Cap.ii.

Etenim Maximinus quē orientis atq; egypti partium tyrannidē tenere ſupradiximus.ſex nō amplius menſes paſſus eſt noſtros in pace perſiſtere.Et protinus quicqd ad obturbandam eam nanciſci potuit molitur.Igitur primo prohibere noſtros per occaſiones quaſdā tēptat.ne ad ciimiteria conuenirent.Tum deinde nequiſſimos quoſdā Antiochie urbis uiros inſtigat.legationē mittere aduerſum noſ depoſcentes.ne in propria patria degere liceat xpianis. Cuius legationis initium fecit per Theotenū quendam curatorē Antiochie urbis.praui ingenii hoēm peſſimiq; propoſiti.Sed & alios per ſigulas ciuitates ſimiliter teterrimos ciues ad ſimile facinus impellit. & ex omnibus prouintiis huiuſcemodi legationem dirigi componit. multaq; alia aduerſum nos ſpeciali quedam odio & obſtinatam contentionē machinat donec oīmodo mala que iā qeuerant renouaret.Mala mēs maluſq; aīus uelut ſitī q̄dā famēq; ſe patiebatur,niſi laniari carnes ciuiū ſāguinēq; eoꝝ ꝓfūdi uideret. c.iii.

INterea reperiſſe ſe occaſionē maximā nactus.ex eo q̄ apd Antiochiam ſimulacrū quodā Iouis a miraculis nup cōſecratū.artibus q̄buſdā magicis & īpuris cōſecratiōibus ita cōpoſitū eſt ut falleret

eſt.ut falleret oculos intuẽtiũ.& portẽta q̃dã oſtẽtare uideret.ac reſponſa proferret.Idq; oĩbus & ipſis ĩperatoribus ꝓcerto cõfirmat.q; poſteaq̃ ab uniuerſis creditũ eſt.adſeuerat. Itẽ deus ille dedit reſpõſa ne xpĩani ĩurbibus habitarẽt.Neq; iuicius urbi locis.ſed quãto fieri põt lõgius fugarent. Quibus cognitis.oẽs q ubiq; erãt ſub tyrãni regno p urbes ac ꝓuintias ſingulas.ſciẽtes gratũ hoc eſſe apud eũ ſimilẽ de xpĩanis ſẽtentia ferũt.Et miſſis ad eũ legatis.eadẽ ĩpetrãt.q̃ ut peterẽt ab ipſo fuerant mutati.

TVm uero rurſus aduerſũ nos pſecutiõis rabies ¶ Ca .iiii. ĩſtaurat.Et Maximinus interĩ ſũma ĩſtãtia p urbes ſingulas & prouĩtias.ſacerdotes ſimulachroꝝ ac põtifices ſtatuit.multuſq; eos honoribus ac muneribus efficit.& oĩa prorſus diligẽter agit.q̃tenus cũctos beneficiis ſuis preueniat.ut p hec ꝓnptiores eos efficeret ĩ odia & necẽ xpĩanoꝝ.Idq; eo magis obtĩebat quo gratiorẽ ſibi duceret eũ quẽ erga nrõs ſeuiorẽ neqorẽq; ſẽſiſſet.

ET quãuis ei agere cũcta ex ſentẽtia liceret.qppe ¶ Cap.v. qui iã ſibi etiã auguſti incõceſſã preſũpſerat dignitatẽ.uideri tamẽ uult.q; aliq̃bus iuſtis hec rõnibus agat.Cõſingũt acta q̃dã uel apd Pilatũ de ſaluatore nrõ hĩta.ĩq̃bus aduerſũ xpm oĩs blaphemia cõſcribit.Que acta p oẽs regni ſui ꝓuĩtias ꝓlato edicto mitti precipit.& p urbes ſingulas.pucos.p agros etiã ꝓponi. Preceptoribus quoq; pueroꝝ tradi iubet.uti pro his que ad meditandũ uel ediſcẽdũ dictare ſolẽt.hec tradãt pueris mẽorie cõmẽdãda.Cũ uero hoc ita p oẽm locũ diligẽti neqtia gereret.dux damaſci cognita ĩpatoris ſui erga xpĩanos libidine.& placere ei ĩtalibus ſtudẽs.ĩdigniſſimas quaſdã mulierculas detriuio conqſitas ſiſti ſibi facit.& agitari ĩ his plurimã qõnẽ.p quã cogeret eas actis confiteri.fuiſſe ſe quondã xpĩanas.& ſcire q; ĩter ipſa miſteria eoꝝ ſpurca q̃dã & ĩpura cõmitterẽt.aliaq; huiuſmõi flagitia que nec audire qdẽ bonus q̃ſq; pateret. Mulierculas actis proſeq facit.eaq; cõſcripta ad ĩpatorẽ refert. At ille ꝓponi ea nihilominus p ſingulas quaſq; urbes ac prouintias iubet.quamuis dux ille nõ longũ tali fraude gauiſus ſit. Breui namq; quadam inſania deſpatiõe ſuccẽſus.inexitũ uite ſue ꝓprias ſibi ĩtulit manus Ca.vi.

Noſtrorũ uero

In Oſtroy uero rurſū fuga.rurſum perſecutio & ſupplicia re nouari.Iudices prouintiaꝝ.tanquā gratum aliquid exhoc Imperatori exhibentes.in noſtros atrotius deſeuire.Igitur apud ¶ Tyrum fenicis urbem.tres quidā iuuenes correpti cum ſe xpīa nos eſſe confiterentur . beſtiis ſubiguntur. Cum quibus & Sil uanus epūs.xl.annis functus ſacerdotio.uir māſuetudine animi & ipſa iam ſenectute uenerabilis.Per idem tempus etiā Petrus de quo ſupra memorauimus Alexandrine urbis epūs. per omīa inſignis & omībus uirtutibus adornatus.In ſcripturis uero diui nis & in uerbo dei prioꝝ nullius inferior.Prudentia quoq; ſingu laris & in omībus perfectus.uere & ſacerdos & hoſtia dei ſubito rapitur & tanq̄ ex Maximini precepto capite obtruncat̄ . Cum quo ſimul & alii plures ex egypto epī trucidantur.Lutianus quo q; uir moribus.continentia.& eruditione precipuus Antiocenus preſ biter cum adtribunal iudicis fuiſſet adductus.cur inquit ad eū preſes uir rationabilis & prudens ſequeris ſectam. cuius red dere non poteris rationē? Aut ſi eſt aliqua audiamus. ¶ Tum ille data ſibi facultate dicēdi huiuſcemodi rationē de fide noſtra ha buiſſe dicitur.Inocculto non eſt.q; nos xpīani quē colimus unus deus eſt per xpīm nobis annuntiatus.& per ſpīm ſanctū noſtris cordibus inſpiratus .Non enim ſicut uos putatis humane alicu ius perſuaſionis errore cōſtrīgimur.nec indiſcuſſa ut alii parentū traditione decipimur. Auctor nobis de deo deus eſt. Neq; enī poſſet ſublimis illa maieſtas ſenſibus humane mentis illabi . ni ſi uel ſpiritus ſui uirtute delata.uel uerbi ac ſapientie ſue inter pretationibus indicata.Fateor errauimus etiam nos aliquando . & ſimulacra que ipſi finximus.deos celi ac terre putabamus auc tores.Sed arguebat eos fragilis ſubſtantie ſue a nobis preſtita conſecratio.In quibus tantum uenerationis inerat.quantum de coris manus contuliſſet artificum.Verum omnipotens ille deus quem non noſtris manibus fictum . ſed cuius nos decebat eſſe figmentum. errores miſeratus humanos.ſapientiam ſuam mi ſit in hunc mundum carne ueſtitam .que nos doceret de um qui celum feciſſet & terram.nō immanufactis ſed ēternis

atq; inuiſibilibus

atq; inuisibilibus requirendū. Vite etiam nobis legis ac disciplīe precepta cōstituit.seruare parsimoniam.paupertate gaudere. mā suetudinem colere.studere paci.puritatem cordis amplecti.patiē tiam custodire.Sed & omīa hec que nunc aduersus nos geritis uētura nobis esse predixit.Educēdos nos ad reges.& āte tribuna lia iudicū statuēdos ac uelut victīa iugulādos. Inde ē deniq; q̄ & ipse q̄ erat īmortalis.utpote uerbū ac spīa dei morti se prebuit. quo nobis incorpore positus patientie preberet exēplū.Sed nec nos sua morte decepit.qui post diem tertiam resurrexit.Non ut ista que nunc falso conscribuntur continent acta pilati.sed inno cens īmaculatus.& purus adhoc solum mortem susscepit.ut eam uinceret resurgendo.Que aūt dico.non sunt inobscuro gesta lo co.nec testibus indigent.Pars pene mundi iam maior huic ueri tati adstipulatur.urbes integre.aut si in his aliquod suspectum uidetur conteſtatur de his etiam agrestis manus ignara figmen ti. Si minus adhuc creditur adhibebo uobis etiam loci ipsius in quo res gesta est testimonium. Adstipulatur his ipse in Ieroſoli mis locus & Golgothana rupes sub patibuli onere dirupta. An trum quoq; illud q̄d auulsis īferni ianuis corpus denuo reddidit animatum quo purius inde ferretur ad celum. Aut si adhuc uo bis minus digna uidentur hec que interris substantiam gerunt accipite etiam a celo adstipulatorem fidelē solem uobis ipsū bo num produco testem. Q ui cū hoc fieri per impios uideret iter ris.lumen suum meridie abscondit in celo. Requirite ī ānalibus uestris inuenietis temporibus pilati Cristo patiente fugato sole interruptum tenebris diem . Q uod si terre si celo si sanguini eorum a quibus ueritatem per tormenta perquiritis fidem non accōmodatis.quomodo meis uerbis allegatiōibusq; credetis? Et cum pene iam his uerbis auditoribus suadere cepisset . arripi iu bet̄ īcarcerē.ibiq; quasi absq; tumultu populi necari. ¶ Cap.vii.

SEd & per alia nihilominus loca.tāta ī breui crudelissimus tyrānus aduersū nos excitauit.ut lōge seuiora prioribus & diriora patrarēt̄.Q uādo enī aduersū nos legationes ,puīciaq; uel urbiū.quādo tot & tanta īpalia edicta uenerāt.ita ut etiam ereis

tabulis iucidi

tabulis incidi leges q̄ aduersū nos date fuerant iuberent̄ quādo pueris scolaris meditatio depilato & Iesu haberi contumelie nrē gratia iussa est.& conuitiis referta ac blasphemiis per totū diem decantari.His uero legibus quas aduersum nos ere ītsas singulis quibusq; ciuitatibus proposuerat uelut ineternū mansuras.ia ctanter satis & superbe descripserat.quod ex quo xpīani sedibus urbibusq; pelluntur.& aeris esset leta temperies & terre fecunditas abundantior.& segetū copia uberior.& ideo satis recte consuli ad deor̄ īmortaliū gratiam.quibus nulle ita acceptabiles uictime letarentur.quā ut inuisū his hominū genus.ex omībus locis inquibus maiestas eor̄ colitur pelleretur.Addit quoq; etiam illud.ut qm̄ tam piam tanq; religiosā petitionē hāc ab īperatore popoſciſſent.quicquid illud est quāuis difficile uideatur.q; suis cō modis estiment profuturū.pro hac gratia nihil sit q; impetrare non possent.Tantum ut hoc diligentius obseruent.ne xpīanis qualitercūq; urbiū concedatur ingressus. ¶ Cap.viii.

ET quidem quantū in hoībus fuit.satis in angustū res nrē opesq; coartate sunt.ut secūdū illud qđ scriptū est.ī his scā dalizari possent etiam electi. Sed postquā nihil reliqui apud homines rebus nostris supereſſe uisum est.oīpotentis dei prouidē tia imbecillas hoīm mentes periclitari ipsa desperatione non patitur.Continuo nāq; nec mora.dū adhuc per aliquas longius positas ciuitates impia mitterentur edicta.arrogantiam tyrannice uocis refrenans.qua letas segetes pro cristianorum fuga & ubere frugibus descripserat campos.imbres restringit innubibus. & effectas arida sterilitate segetes derelinquit. Arescit etiam herba camporum.Et non solum hoībus fructum.uerum etiam pecudibus pabulum negat.Famesq; tetra & obscena ubiq; crassatur.Aeris quoq; temperies quam suis īpiis actibus descripserat famulari.ītantā corruptionē uersa est.ut hūana corpora ulceribus pessimis que ignis sacer appellantur.nec nō & his q dicunt̄ carbunculi replerēt̄.ita ut & ora hoīm atq; oculos occuparet. ut si q forte ex his effugisset mortē lumībus orbaret̄.Sed & aliis nihilomīus pestilētibus morbis.uiror̄ & mulier̄ īmēse multitudīes

& precipue

& precipue infantū aceruatī cadebāt. Additur illud etiā his ma
lis.qđ Armēioꝝ gēs olim & utiliſſima & amiciſſima populo Ro
mano.dū ab eo xpiane religiōis ritū cui deuotiſſie uniuerſa dedi-
ta eſt.ī idolorū cultū mutare cogeret̄ .& demones uenerarī pro
deo.inimici pro amicis.& pro ſotiis aduerſarii effecti.manu ſe ad
uerſum nefaria eius edicta defenſare parant.ac ſponte bellū infe
runt.Q ue ſimul omīa coaceruata.ſtulte ab eo penas arrogātie
depoſcebant.pro quo perfugam p̄ſecutionēq; xpianorum.pacem
ſibi & rerum oīum copias.atq; ipſius etiam aeris temperie defer
uire iactauerat. Igitur cum ipſe & exercitus bello Armenico ue
hementer & acriter urgueret̄.populos p urbes & uicos quibus
diuina atq; humana proſpere cuncta ceſſura legum ſuaꝝ auctori
tate promiſerat.fames dira abſq; ulla miſeratione uaſtabat . In
urbibus uero tante per dies ſingulos multitudines cadebant.ut
nec loca ad ſepulturas inuenirent̄. In agris uel uicis plurime do
mus penitus uacue remanſere.Q uod & ſi aliqui īminentem ui
dentes ſtragem filios ſuos ad urbem uenundaturi adduxerant .
dum emptor moratur aut retractat etiam ipſe moriturus acce-
dere.cum liberis ſuis quoꝝ ex precio alendos ſe ſperauerant in-
teribant. Aliqui uero dum radices herbaꝝ ſectabātur.earumq;
ſuccis animā ſuſtentare temptabant perurguente inedia.in cau-
te letali aliquo hauſtu corrumpebantur.Mulieres quoq; matres
familias & honeſto loco nate.ui famis cogente pudoris oblite.ad
publicū ſtipis petende gratia deſcendebant.Et quas uerecundia
aſpicere infaciem hoīm nō ſinebat.expetere aliquid cibi uel etiā
de manu rapere fames cogebat. Q uāplurimi uero ita exhauſti
incedebant.ut ſimulacra magis carne carentia quā hoīes putarē
tur.colore tetro.luminibus in profundū demerſis.huc atq; illuc
corpore nutabundi & iam iamq; lapſuri ingrediebantur.nec uo-
ce iam ſtipem.ſed ultimū trahendo ſpiritū depoſcentes.ita ut nō
nunquā ſi forte fragmentū panis aliquis quo frui nō liceret aſpi
ceret.dum manū conatur extēdere.nec deſideriū uires corporis
cōſequt̄.ī medio conatus īualidi ictu fruſtrāte cōcideret Q đ ſi qs
forte locupletiū miſeratiōe p̄motus īpartiri aliqd cibi īdigētibus
uoluiſſet cōſtrictus

uoluiſſet.cõſtrictus & prefocatus multitudie eoꝝ.iquibus nemo erat qui repellendus uideret.deferebat inceptũ nec mie propoſitum per uim eoꝝ quos inedia impudentes effecerat ualebat ex plexe. Interea per plateas oñs & angiportus erãt omĩa repleta cadaueribus mortuoꝝ nec erat oĩno qui ſepeliret.dum & ipſi adhuc ſupereſſe uidebantur morbo ĩualidi eſſent.& quali cõtinuo morituri.exquo fiebat ſpectaculũ miſerabile.ita ut quãplurimi a canibus deuorarẽt. Igitur due peſtes ualidiſſime.fames & lues diuidebãt ſibi populũ. Et pauperiores quoſq; quibus cottidianus uictus opere manuũ querebat.uelut uicinos ſibi & proximos populabatur inedia.Illos uero qui locupletes & referti opibus uidebantur.lues ſibi uelut proprios defendebat.ita ut uideres numeroſe familie domũ intra breue tempus ex uno in alterũ cõtagione currente extinctis oĩbus uacuã derelinqui. Sic diſcretis quidẽ caſtris.fames lueſq;.ſed uno mortis exitu bellantes.urbes agroſq; uaſtabant.Hec extitit legũ Maximini & elationis atq; arrogãtie eius & iuditii de xpĩanis habiti remuneratio.Hec illius in deum pietas.& religionis ut aſſerebat celitus tradite maieſtas.Verum ut ſuperius diximus cũ & inhumata mortuorum cadauera quos fames cõſumpſerat in plateis iacerent.& quos lues uſq; ad unum interemerat.nihilominus inſepulti in domibus manerent qui uero ſupereſſe uidebantur urguerentur inedia.clamare oñs & ſponte xpĩanorũ pietatem miſericordiamq; imprecari. quoſq; pauloante extorres patria & domo egerant.nunc ſuppliciter exorare.ut more ſibi ſolito uiuentibus alimonie auxilium deferãt. mortuis inſepultis ſepulture iuſta perſoluant . Apud ipſos tantũmodo miſerationes ualere.apud ipſos ſolos que humanitatis ſunt pietatiſq; ſeruari. Nec tam ueram religionẽ tam ſcam̃.tãq; in omĩbus perfectã ullã eſſe.que uniuerſis hoĩbus conſulere tanquam propinquis & proximis ſuadeat.Nec eſſe alium ullũ preter xpĩanorum dñm cõfitebantur. Tum uero noſtrorum populi quibus reuera per dei gratiam q maxime omĩbus mirabile fuit neq; fames in aliquo.neq; lues fuerat dominata.ĩ nullo prorſus iniurie memores.more ſibi ſolito.& ad miſericordiã etiã inimicoꝝ

preceptis dñicis

preceptis dnīcis inſtituti.conferre certatim unuſqſq; prout pote
rat cibos.& ſuſtentare ac reficere pereuntes. Et non ſolū cibos
cū eis.ſed & affectum participare.ex quo indigētibus etiā parua
ſufficere uidebātur.q̄ cū magna pietatis affectione prebebātur.
Illos quoq; qui morbi contagione laborabant.ad quos nullus gē
tiliū nec propinquoꝝ quidē introibat. ſedula & frequenti uiſita
tione curare nec pati oīno aliquid per cōtagiū.Q uippe quos di-
uina gratia circūdaret.cadaueribus quoq; mortuoꝝ ſepulturam
deferre.& que ſunt nature iuſta cōplere. Ita breui ingreſſu ſolo
xpīanoꝝ per urbes & uicos maloꝝ facies immutata.rebus ipſis
atq; opibus ueram eſſe & piam religionem xpīanoꝝ.in cordibus
hominū ſcripſit multo tenatius quā tabulis ereis eam fallā eſſe
tyrannus inciderat. Igitur cum hec a noſtris ita gererentur.&
per geſtoꝝ bonitatē tacita quadam predicatione dei noſtri ueri
tas noſceretur.ita ut cōpletū uideret illud qđ ſcriptū eſt in ge
neſi.quia egyptiis erant tenebre palpabiles & craſſe.filiis autem
iſrael erat lux in omībus habitationibus ſuis.Pergit nihilominus
domīus deus noſter magnificari in ſanctis ſuis.& cepte uirtutis
opus proſperioribus ſucceſſibus propagare.atq; iteꝝ nobis ī ob
ſcuro poſitis ſplendorē ſue lucis accēdere.Etenī ſecundū prophe
ticum dictū.cibauit nos pane lacrimaꝝ.& potum dedit lacrimas
ſed īmenſura.Hec eſt ergo correptionis emēdationiſq; mēſura.
ut non īperpetuū indigneť.neq; impepertuum iraſcatur nobis.
ſed repropitieť ſeruis ſuis ſperantibus inſe. ¶ Cap.viiii.

Etenim cum religioſiſſimus īpator Conſtantinus. Cōſtātii
eque moderatiſſimi & egregii pricipis filius.aduerſus Ma
xentium urbis Rome tyrānum bellū pararet atq; exercitū du
ceret.erat quidē iam xpiane religionis fautor . ueriq; dei uenera
tor.nōdū tam ut ē ſolēpne noſtris initiatus ſignū dnīce paſſiōis
acceperat. Cū igitur anxius & multa ſecū de īminētis belli neceſ
ſitate peruoluēs iter ageret.atq; ad celū ſepius oculos leuaret.&
īde ſibi diuinū precareť auxiliū .uidet p ſoporē adoriētis ptē īcelo
ſignū crucis igneo fulgore rutilare.Cūq; tāto uiſu fuiſſet exterri
tus.ac nouo pturbareť aſpectu.adſtare ſibi uidet anglōs dicētes

¶ Conſtantine

¶ Conſtantine qđ eſt.in hoc uince. Tunc uero letus redditus.& de uictoria iam ſecurus.ſignū crucis qđ ī celo uiderat in ſua fronte deſignat. Et ita celitus inuitatus ad fidē.non mihi uidetur illo inferior.cui ſimiliter de celo dictū eſt.Saule ſaule qđ me perſequeris.ego ſum Ieſus nazarenus.niſi quia hic nō adhuc perſequēs.ſed iam cōſequēs inuitatur. Et inſignū qđ in celo ſibi fuerat demōſtratū in militaria uexilla tranſformat.ac labarum quē dicunt inſpecie ſignū crucis dnīce exaptat. Et armis uexillis q; religionis inſtructus.aduerſus impio⁹ arma proficiſcitur. Sed & dextera ſua manu nihilominus ſignū crucis ex auro fabreſactum habuiſſe perhibet ¶ Verū non puto abſq; re uideri.ſi paululum excedentes etiam quid propoſiti religionis dux in hoc bello geſſerit proferamus. Igitur ubi diuine uirtutis auxilio certus deuictoria effectus eſt.alio nihilominus eſtu religioſi prīcipis animus fluctuabat.q; ſcilicet Imperator Romanus.& pater patrie noīatus.& qui oms ſi fieri poſſet qui āte ſe principatū geſſerant pietate & religione cuperet ſupare.non ſolū patrie.ſed ipſi urbi Rome que Romani īperii caput eſt bellū cogeretur inferre.nec ſine oppugnatione patrie quā Tyrannus obſederat reddere poterat patrie libertatē Angebat hinc animus.& die noctuq; dm̄ cui ſe iam familiarē ſenſerat precabatur.ne dexterā ſuam quam ſigno muniuerat ſalutari.cruore Romani ſanguinis macularet.

¶ Hoc ei die noctuq; poſcēti.preſtitit diuina prouidentia. Et cum iam non procul aponte Moluio caſtra poſuiſſet.ecce ſubito uelut ui diuina correptus Maxentius agit in occurſū.Et proruens urbis Rome portis.ſequi ſe reliquū exercitum iubet.priorq; ipſe obuius precurrit armatus. Iuſſerat aūt nauibus ad decipulā conpoſitis fluuium ſterni.& ſuperpoſitis pontibus exequari. Vt ergo ipſe eques & precurſor oblitus operis ſui cū paucis aggreſſus eſt pontē.ſubſedere naues.& in profundū dimerſus.totius belli futuras cedes unius nefandi capitis ſui diremit interitu.atq; impollutam religioſi principis dexteram a ciuili cruore ſeruauit. Tū uero nihilominus in hoc quā in Moyſeo atq; hebreorū populo geſtum uideres.ut digne etiam ſuper his dici deberet . Cum us

Pharaonis &

Pharaonis & uirtutē eius proiecit ī mare.Electos aſcenſores ter
nos ſtratores demerſit in rubrū mare. Pontū adoperuit eos.Ita
nāq; Maxētius atq; hii qui cū ipſo erāt armati ſatellites demer-
ſi ſūt īprofūdū.pōtibuſq; his deuolutus eſt.quos ad religioſi prī
cipis aptauerat exitiū.Sed & illud ſup eo cōpetenter diceret.La
cum aperuit & effodit eum.& incidit infoueā quā operatus eſt.
Conuertetur dolor eius in caput eius.& inuerticē eius iniquitas
eius deſcendet.Hec impiis cōpetenter aptātur. Conſtantino ue
ro tanquā famulo dei digne illa iungent que moyſes poſt victo
riam proſtratis cecinit inimicis.Cantemus dnō glorioſe enī ho-
norificatus eſt.equū & aſcenſorē proiecit in mare.Adiutor & p
tector meus eſt.& factus eſt mihi in ſalutem. Quis ſimilis tuī
indiis deus.qs ſimilis tibi glorioſus in ſanctis mirabilis incla.ita
te facēs prodigia? Hoc etiā ſi nō uerbis.rebus tamen geſtiſq; cō
ſtantinus ipſi a quo victoriā meruerat excelſo cōcinens deo urbē
Romā triumphaturus ingredit. Tum uero leti oēs cum conīu
gibus ac liberis.Senatus populuſq; Romanus īgēti peſte libera
ti.& iugo tyrannice īmanitatis exempti. Conſtantinū uelut auc
torem ac reſtitutorē libertatis excipiunt.Ille tamen nec ad lau-
des acclamantis populi nec in plauſū tante urbis ac talis aīos re
laxabat Neq; ſue uirtuti rem geſtam.ſed diuino muneri depu-
tabat.Statim deniq; ubi imagines ſibi ob honorē triumphanti
ſenatus erexit uexillum dnīce crucis indextera ſua iubet depin-
gi.& ſubter adſcribi.quia ī hoc ſigno ſingulari.ſigno qđ uere eſt
uirtutis inſigne.urbem Romā ſenatūq; & populū Romanū.iu
go tyrannice dnātionis ereptū.priſtine libertati nobilitatiq; re-
ſtitui.Per idem tempus conſpirante etiā tum ſecū Licinio.nōdū
enim in id ueſanie inciderat quo poſtmodū dilapſus eſt.Sciētes
& profitentes auctorem ſibi bonoꝝ omnium deum.una eadēq;
ſententia legē ſtatuunt.inqua deum xpīanoꝝ pleniſſimis laudi-
dibus proſequūtur.& ipſum ſibi auctorem totius uirtutis atq;
operis profitentur.ipſūq; de tyranno preſtitiſſe uictoriā.Et ideo
ab uniuerſis huic uenerationem cultūq; deferendum. Hanc le-
gem etiā ad Maximinū qui tunc orientis partibus dominabat.

amicitiaſq; eorū

amicitiasq; eorum expetere uidebatur emittunt. At ille ingenti bus imperatorū rebus gestis perterritus. tam & si que scribeban tur contraria sibi & aliena mentis sue proposito uiderentur. ta- men qm̄ resistere nō audebat. & rursum aliene auctoritati cedēs inuitus uideri in hoc uenisse erubescebat. metu simul ac pudore usus miserrimis consiliariis statuit uelut ex suo arbitrio atq; au- ctoritate. legem pro xp̄ianis similis sētētie promulgare. Inqua ad seueraret maioribus quidem suis prioribus Augustis uisū fuisse xp̄anoꝝ gentem tanquā deorū cultui aduersā penitus esse delē dam. Se quoq; aliquamdiu ratū simili debere uti sententia. Sed quoniā eo magis gēs ista propagetur & crescat. quo maxime pu tatur inhiberi uelle se potius ut si quidē blandis quis ad deorū cultum peasuasionibus adquiescat recipiatur. Nullus uero cogat̄ inuitus. sed habeat in arbitrio suo quo quisq; uelit ritu colere de um. neq; pro hoc cōmotionē ullam uel perturbationem prouin tialibus inferendam. Hec Maximinus ad Sabinum prefectū scri bit. cum tamen omēs scirent eum non ita aīo gerere. sed simula ta hec hūanitate decernere. Deniq; nostroꝝ nullus audebat uel concilia agere. uel īpublico quicquā qđ ad religionem pertinet cō mouere. idē uel ecclīas reparare uel si quid huiusmodi usus no- ster poscebat explere. qđ fieri lex ad eum ab imperatoribus mis sa censebat. Sed ille impius & mēte ferox. hoc solum qđ mestus extorquebatur indulserat nec in aliquo mutauit affectū . donec digna in eum uerbera ultio diuina proferret. Etenim cum cōtra meritum & procatitatem mentis sue. uel nomen augusti uel im perium presūpsisset. uir in quo nihil prudentie nihil sobrietatis aut moderationis inerat. arrogantia tumidus & superbia īflatus extolli & erigi etiam aduersum regni sotios cepit. In quibus re- galis institutio morū probitate & sobrietatis ac religionis gratia refulgebat. Audet igitur primo se inter eos honore constituere priorem. ac non multo post rupto federe bellum Licinio conat̄ inferre. & breui omīa perturbans. modo urbes quatere. modo ex ercitum fatigare. Ad ultimū fretus demonibus & numīe deoꝝ suoꝝ cum īmensa militum multitudine procedit ad bellum. sed

uictoria illum

uictoria illum qui deo atq; hoibus inuisus erat.refugiens.ad par
tem alteram transit. Et cu ferro cecidisse eius exercitus.pauci q
superfuerant.uidentes eum militum copiis & diuino fauore nu
datū.manū fortioribus tradunt.At ille simul ut se adiis suis de
ceptum & ab hoibus desertum uidet.detractis imperii insigni-
bus que nec decenter umquā gesserat.turbise colonum fugitā
tium permiscens turpiter atq; infeliciter bello exēptus.p agros
ac uicos latitans tandē.ad ea loca que hostibus carere uidebātur
euasit.uanis suis persuasionibus illud multo uerius esse persen-
tiens.q; diuina scriptura pronūtiauerat dicens. Nō fit saluus rex
per multitudinem uirtutis sue.nec gigas saluus erit in multitu-
dine fortitudinis sue.Falsus equus ad salutem.in habundātia aūt
uirtutis sue non erit saluus.Ecce oculi dnī super timentes eū spe
rantes super misericordia eius.ut liberet amorte animas eorum
Igitur cum omi dedecore atq; ignominia tyrannus postea quam
regressus est ad propria.primo tanquā furore quodā se digno ac
census.plurimos sacerdotes deoꝝ suorum & diuinos quos antea
mirabatur.& quoꝝ responsis confidens bella cōmouerat.ut de-
ceptores fallacesq;.& qui salutē suam regnūq; perdidissent inter
fici iubet.Post hec gliam laudēq; deo xpianoꝝ refert.& sera pe
nitentia conuersionē in ipsa uite sue dānatiōe meditatus.cū gra
uissimā mortem morbis erga semetipsū certantibus duceret.le
gem pro libertate ac securitate xpianoꝝ scribit. Cuius exemplū
ītrascriptum est.Imperator Cesar Galerius Maximinus Germa
nicus.Sarmaticus.Pius.Felix.Inuictus.Augustus.Indesinēter cu
ram prouintialiū nostroꝝ gerentes.& utilitatibus eoꝝ uel cōmo
dis consulentes.que ad cōmune & publicum bonū spectāt.queq;
animis cunctoꝝ cara & iocunda sunt.nūquā desinimus prouide
re.Vnde cognitum esse oīibus non dubito manifesteq; cōper
tum.ex eo fomite quo iussū fuerat adiuis principibus Diocliano
& Maximiano parentibus nostris inhiberi conuentus xpianorū
plurimas direptiones & predas ab officialibus factas.idq; p dies
singulos indetrimentū nostroꝝ prouintialium profecisse.quorū
nos curam precipuā habere gestimus.ita ut bonis suis pene ac

patrimonijs

patrociniis euoluerentur. Super hac re anno preterito legem de-
dimus. ut si quis uellet genti huic uel religioni adherere a nullo
prorsus uelūtas eius ac propositi libertas īpediretur. sed satisfa
ceret animis suis atq; haberet licētiam absq; ullo metu uel su-
spitione agere qđ liberet. Verū ne nunc quidē latere nos potuit
q; quidam ex iudicibus temptauerit permouere rursum prouin
ciales nostros. & uelut ex nostra eos auctoritate turbare. quo sci
licet pigriores erga religionem quā diligenter redderentur. Igit̄
ut inposterum omīs metus uel ambiguitas auferat̄. huius edic
ti nostri lege sancimus. ut cunctis innotescat licere his qui xpia-
nam sectam religionēq; uenerantur. hac nostre indulgentie largi
tate. ut unusquisq; qnemadmodum uult. & prout animo libet.
religioni huic solēpnitatiq; deseruiat. Sed & orationū domos. idē
dnica sua ut instaurent pro uoluntate permittimus. Sane quo ī
omībus cumulatior habeatur hec nostra largitio. etiam illud hac
lege sancimus ut si q̄ domus. agri. uel quelibet predia. ex xpiano
rum bonis āte hac parentum nostrorū preceptis ad fisci ius fue
rant sociata. si qua etiam ibi ab aliquo competita sunt. uel si qua
distracta. aut dono in aliquem collata. hec omīa inantiquum ius
xpīanorū precipimus reuocari. dnīsq; propriis uniuersa restitui. ut
& inhoc omīs pietatis nostre beneficium capiant. Talibus Maxi
minus nunc demum utitur legibus. qui ante annū non integrū
ereis aduersum nos tabulis tanquā ineternum permansuris sa
nxerat penas. In quibus nos uelut impios urbibus & agris exules
ac totius pene terre profugos effici iusserat. Verum ne nunc qui
dem erat eius integra & ex corde conuersio. sed uelut pretium
quoddam huiuscemodi leges offerebat deo. Et quoniā deorū
suorum spes eum prius in bello deceperat. per hoc tanquā mu
tatis patrociniis bellū temptabat adoriri. Ignorans uanissimus q;
ab hoībus nequā ad prauū inceptum neq; offitiis neq; premiis
i potest redimi deus. ¶ Cap. x.

IGitur cum omībus copiis iustruxisset exercitū. bellūq; pa
rauisset iniustum. doloribus internorū uiscerum correptus. uehe
menter exagitari cepit. ita ut ne stratis quidem recubare posset
sed exilīs

ſed exiliens ecubili ſuo ſepe pronus elideretur interram. Tū de-
inde homo edax. & qui uino ſemp repleretur. nunc ne ſūmis qui
dem labris deguſtandū reciperet cibum. aut odoretenus uinum
ſumeret. Ita carnibus inedia & ariditate cōſumptis. hoc ſolū pro
fecit infelix. q̄ in ultimis uite poſitus. iuſtam eſſe uindictā dei.
& ſcelerum ſe penas merentē profitetur expendere. Ad ultimū
tamen morbo prius luminibus amiſſis. tunc magis quid aduer
ſum xp̄m īpietatis admiſerit uidens uiuēdi finē fecit. Sed defun
cto eo qui erga xp̄ianos nunc inaudita crudelitate. nunc ſimula-
ta uenia agebat. aperta indulgentia legittimo⁹ principū. & abſq̄
ulla iam ſuſpitione eccl̄iarū ſtatus multo etiam clarior quā prius
fuerat reparari cepit. Verbū uero dei & doctrina xp̄ī longe glo-
rioſius & liberius propagabatur. Tum uero inimicis fidei penitu
do ultima atrocitatis & crudelitatis ſue fiebat. ita ut puderet eos
aſpectus ipſe publicus. nec eleuare oculos ī hominū faciē auderēt
Etenim cū primus ipſe Maximinus imperialibus edictis tyrānus
& impius & deo atq̄ hoībus inuiſus fuiſſet pronuntiatus. tabu
leq̄ eius picte uel imagines eree alie deici ac precipitari iuberen
tur. alie uero atris fucate coloribus oblitterari. tanta ſubito rerū
facta cōuerſio eſt. ut eius qui dudum aduerſus xp̄ianos de pene
eternitate cenſebat. nunc etiā nomē aut repelleretur de memo
ria hominū. aut cū obprobrio ac dedecore ſeruaret̄. Iudices quo
q̄ eius quos in tyrannicis dn̄ationibus miniſtros ſcelerū habue
rat. legittimi principes. uelut impietatis & crudelitatis eius ſatelli
tes interfici iuberent. In quibus maximus flagitiorū eius ſigni
fer Peucedius fuit. Q ui ſcd̄o ab eo & tertio conſul prouect⁹ ē
ac prefecture tenuit culmē. Sed & Q uīitianus ſimiliter primis
apud eū honoribus fūctus. qui in egypti partibus aduerſus xp̄ia
no⁹ ſanguinem inaudita ſeuitia & crudelitate craſſatus eſt. Sed
& alii plurimi per quos Maximini īpietas fomenta conceperat.
In quibus & Theotegnus ultorē tandem prophano⁹ actuū eſſe
conperit deū. Q ue conſecrati apud Antiochiā ſimulacri gratia
etiam preſidalibus a Maximino faſcibus fuerat honoratus. Sed
cū Licinius ueniſſet Antiochiā & magice artis ſtudioſos ad penā
iuſſiſſet inquiri

iussisset inquiri sacerdotes illi atq; aruspices nouelli simulacri ho
rum uel sotii uel etiã magistri deprehẽdunt. Cũq; ab his inquire
retur quo pacto uel responsa redderet simulachrũ. uel prodigia
quedã facere uideret. dissimulare primo. postea tam̃ artius inter
rogati. totius ludi cõpositã & cõpaginatam machinã pandunt. et
arte Theotegni fatentur cũcta fucata. Igitur primo oĩm ipsũ tã
te deceptionis auctorẽ Theotegnũ. tũ deinde ceteros magice ar
tis ministros quos ille sacerdotes nouelli demones atq; aruspices
collocarat. dignis excrutiatos suppliciis duci iubet. Q uibus ad-
duntur etiã filii Maximini quos ille iam imperii sotios adsũpse-
rat. Sed & propiquos eius qui se ob huiusce modi necessitudinẽ
molestissimos erga ciues & prouintiales exhibuerãt. paribus sup
pliciis afficit. stulti & uecordes. qui nõ audierũt cõmonitionẽ diui
narũ littetraꝝ dicentẽ. Nolite cõfidere ĩprincipibus neq; in filiis
hoĩm quibus non est salus. Exiet spũs eius & reuertetur interrã
suã. in illa die peribũt oĩs cogitatiões eoꝝ. Nos aũt quibus spes
& salus in oĩpotente deo consistit. & in rege oĩm xpõ saluato
re ac redemptore animarꝝ nrãrꝝ. & correptionẽ libenter ab ipso
suscipimus. & pacẽ ueniamq; ab ipso similiter expectamus. Igit̃
posteaquã repente deo atq; hoĩbus inuisũ scd̃m q̃ supra exposui
mus interiit ĩpiorꝝ hoĩm genus. ita ut merito in his completum
uideret̃ qd̃ predixerat spũs scũs. Vidi impiũ supexaltatũ & ele-
uatũ sicut cedros libani. & transiui & ecce non erat. & quesiui lo
cum eius & nõ inueni. Oĩ nube deterſa. letus iam dies & soli
to clarior illuxerat terris. atq; ecclesiis xpĩ splendor sui solis efful
serat. nec usquã qui hoc aliter respiceret liuidus supererat oculus
Sed cuncti mortales tyrannice que preterierat crudelitatis hor-
rore. etiã si nõdum fide. uotis tam̃ que nrã sunt ãplectentes. uni
uersi pariter deũ uerꝝ piis esse auxilio fatebant̃. firmãq; esse spẽ
in xpõ sperantiũ cõprobabant. Ex quo aderat cũctis uelut diuino
munere infusa letitia. maxime uidentibus ea loca que pauloante
impiis tyrannorꝝ machinis fuerant destructa. rediuiua construc-
tione clariora & excelsiora cõsurgere. templaq; excelsa pro humi
libus contenticulis eleuari. Iuuabat enim christianorꝝ principum

fauor & legis

fauor & legiſlatio religioſa alacres nrōꝝ aios & amplius anima bat.dum & ad perſonā epōꝝ frequentius ſcriberent.& honorē ſacerdotibus cum ſūma ueneratione deferrent.ſed impendiorū ſūptus benignius largirentur.Interea feſtiuitates a nris frequē tiſſime gerebantur cum omī leticia & exultatione.per urbes & loca ſingula eccliarꝝ dedicationibus celebratis. Congregabantur in unū ſacerdotes.nec pigebat etiam longe poſitos conuenire.qa nullū longum uidebatur ſpatiū caritati.Concurrebant etiam po puli ad populos.& tanquā uere mēbra unius corporis xpī iungi ſibi inuicem ſotiariq; gaudebāt.ut uiderent in eis cōpleri figura illa prophetica que cum ſacramento quodā predicata eſt dicens Quia congregabat os ad os.& iunctura ad iunctura.Quibus etiā unus ſpūs in eſſe oībus infuſus membris.& una aīa merito dicitur.quia & una in omībus fides.& unus ab omnibus colitur deus.atq; ex uno ore hymnos oīs concinunt deo.Iā uero ingēs in ſacerdotibus & miniſtris atq; in omībus que ad religionis ob ſeruantiā pertinent gratia refulgebat.adſtabant hic pſalentium chori.iuuenes & uirgines ſenes cū iunioribus laudabant nomen dnī.Hic miſtica miniſteria ordinatis ac diſpoſitis uicibus agebantur.Pontificum quoq; ſacerdotū conſenſus.ipſa canitie uenerabilis eminus prefulgebat.Iam uero ſi quis per grām dei inſpiratus ſermonē proferret ad populū.cū omī ſilentio ora cunctorꝝ in eū oculiq; conuerſi.tanquā celitus ſibi per eum denūtiari aliquid expectabant. Tanta auditorꝝ reuerentia.tantus ordo in ſacerdotibus ſeruabatur.Inde alius atq; alius & non ſolū duo uel tres ſicut apoſtolus dixit ceteris examinātibus loquebant.ſed & quantiſcūq; dabatur ſermo in apertione oris ſui.ut magis conſtaret ī eis illud qđ moyſes dixerat.Quis dabit oēm ecclīam dei prophetare? Nuſquā enim liuor aderat.nullum pulſabat inuidia.dei dona dei populis miniſtrabant.unuſquiſq; ſcđm qđ ſcriptū eſt ad edificationem ecclie habundare querebat.& omīa hec incaritate gerebantur.ita ut ſe honore inuicē preuenirent.& alter alterum ſeſe diceret meliorē.Nam ſimplitiores quiq; admirabantur & ſuſcipiebant eos qui per ſapientiā uerbi populos inſtruebant. Sapiētes uero & eruditi uiri preferebant eos.qbus pura uita ac

ſincera ſimpliciter

ſincera ſimplicitas offerẽdi deo hoſtias maiorẽ fidutiã dabat. eiſq; īmolandi ſacrificii ꝓmittebat officiũ. quos familiarior uite ſimplicitas īcordis puritate ſeruabat. Sic ſũmo ſtudio ꝓquirebat alter ī altero qđ preferret. Igit cũ tali ſiplicitate eccliarũ glia apud dñm hoieſq; proficeret. & imago quedã celeſtiũ haberet īterris. ſupoia quoq; religioſus priceps Cõſtantinus exultaret ītalibus. ac p dies ſingulos fide & religiõe ereſcẽs. inexplebili gaudio de eccliarũ ꝓfectibus repleret. Sacerdotibus etiã dei nõ credebat ſufficere. ſi ſe equalẽ preberet. niſi eos a longe preferret. & ad imaginẽ quãdã ueneraret diuine prelẽtie. Cũq; pro his oĩbus non iam ut Impator. ſed ut pater coleret a cũctis. non tulit īfelix inuidia uel nrõrũ pacẽ letis ſucceſſibus creſcere. uel illius erga nos ſtudia inquaſſata durare. Eteni Licinius q primo quaſi probitate morũ & uite integritate ac merito uirtutũ nõ ſolũ ab eo īſotietatẽ regni fuerat adſcitus. ueꝝ & īpropiquitate ex cõiunctiõe ſuſceptus ſororẽ nãq; Conſtãtini ī matrimoniũ accepat. uidẽs Impatorẽ nõ tã ui & metu. quã amore & religiõe oĩbus īperare. atq; inſũma ueneratione cũctis eſſe mortalibus. & precipue xpĩanis. hũano uitio pulſatus. imo inhũane inuidie clade perculſus. occultis inſidiis primo decipere egregiũ principẽ parat. idq; quã maxime ꝓfamiliares ac miniſtros molit. Sed ille nihil quidẽ de eius dolis & fraudibus ſuſpicat. tam quia totus erat confidẽs in deo. ad oĩa ſe illo ſigno qđ ei celitus monſtratũ fuerat muniebat. nec ullis per hoc inſidiis fieri obnoxius poterat. Veꝝ Licinius ubi neq; benefitiorũ memoria. neq; affinitatis grã reprimere īmanitatẽ cõcepti ſceleris poterat. neq; tam ei per occultas machinas inſidie ꝓcedebãt. ratus q Impator xpĩanorũ precibus iuuaret. & idõ tutus remaneret. ſtulta iracũdia permotus. Impatori quidẽ apertũ bellũ indicit. regniq; fidem ſocietatemq; contaminat. Noſtros uero priuato & ſpeciali odio perſequi parat. hec inquerela deuocans q nõ ita proſe ſicut pro Conſtantino criſtiani inſolempnibus & ex precepto ſibi traditis orationibus excubarent. Verſa igitur uice is qui pauloante acerrime ineos uindicauerat. qui tyrannorum tempore aduerſum criſtianos aliquid crudele moliti ſunt.

nunc in

nunc in nostros tela contorquet.& tyrannidis sue prima sacri-
legia nrōꝝ cruore delibat.Prīo nāq; oīm depalatio suo si qs xpia
nus esset exire iubet.tū & de oi militia.Post hec ꝓfecit pestis &
tyrānicis edictis statuit oēs q se xpīanos ꝓfiterēt̄ īcarcerē trudi.
Stati tam̄ inuenit aliqd ī quo priores crudelitatete superaret.Ad-
dit edicto ut ne qs alicui missō īcarcere cibū uel potū deferat.di
cens iniquū esse misericordiā fieri atq; humanitatem preberi his
quos ipse suis legibus condēnasset.Et ita multitudines incarce-
rem retruse inedia necabant̄.Sed ꝑ hec putabat adhuc occultio
rem esse tyrannidē suam.Verum crescente animi seuitia.etiam
hoc parum uidetur.continuo in episcopos ceterosq; sacerdotes
dei rabiem crudelitatis extendit.Et primo oīm nobiliores quosq;
& quos fama clarior extulerat.uel sapientie & doctrine opinio cō
mendauerat.callida arte circūuenit.& eos aut iniuriaꝝ reos fieri
aut cuiuslibet alterius ficti criminis precipiens.nullaq; negotii in
quisitione habita.puniri hoc solo quo deferebantur iubebat . Iā
uero post hec inaudito oīmbus seculis crudelitatis modo.omēs
qui contaminatis sacrifitiis adquiescere noluissent.nō tortoribus
ut precessores sui tyranni fatiebāt.neq; cruciatibus ac supplicus
tradi iubebat.sed lanionibus dari ut eos porcorum more suspen
sos.despicatosq; & codicibus superpositos.post frustra cederent
& in partes diuisos.in mare ad pabulum piscium proicerent. Ec
clesias quoq; quas suis iam tēporibus cōmunibus edictis extrui
fecerat.rursum ipse subuertere.& per omnia satis agere.quate
nus cunctos qui ante se fuerant tyrannos crudelitate superaret
Preterea & leges si que apud Romanos bene & honeste amato
ribus late fuerant.in barbarorū ritum conuertere.auaritie quoq;
insatiabiliter studere.census inouare.& agros cultoribus uacuos
tributis replere . Preterea si quos iniquis factionibus circumuen
tos inexilium misisset . horum uxores legittimis matrimoniis
auulsas.seruis suis ac satellitibus iūgere. Ipse uero etiā cōtra eta
tis sue uires.adulteriis & corruptione uirginum delectari. Verū
ubi huiuscemodi armis & uirtutibus instructus.tyrānidē feroti-
us cepit agitare Cōstātinus aūt q erat ueris uirtutibus adornatus
& perfecte in dei

& prefecte in dei pietate munitus. tot tantiſq; flagitiis ire obuiam parat.nec difficultas aliqua uictorie fuit.ubi & cauſa iuſtior & fides purior.& uirtus eminẽtior habebat̃.Dereictoq; Licinio atq; oĩ memoria tyrãnice dnãtionis ablata.ſoliditatẽ Romani regni cũ filiis ſolus obtinuit.Tũ uero ſtatus quidẽ reipublice.equabili moderatione & cenſura digniſſima Romani noĩs habebat. Innationibus barbaris metus ingẽs.In prouintialibus uero metu deuotio aĩ maior erat. Q uieta omĩa & trãquilla ab hoſtibus belliſq; ciuilibus.leti ſecuriq; cuncti mortales pacẽ agitabãt.Eccleſiaꝝ uero glĩa incredibile memoratu eſt.quanto religioſi Imperatoris ſtudio adoleuerit.quãtaq; eius cura etiã erga ſũptũ idigẽtiũ fuerit.Ardens nãq; infide dei animus.& benignũ ingenium atq; clemens bonis operibus paſcebat̃. Intantum uero preſẽtiũ reꝝ bonitas & trãquillitas obtinebat.ut obliuionẽ preteritoꝝ pareret maloꝝ.Edictis nãq; frequẽtibus per oẽm locũ propoſitis. non ſolũ tyrãnicas aduerſũ xpĩanos depulerat leges. iuſq; ciuile reddiderat.ueꝝ & priuilegia plurima eccleſiaſtica.ac ſũmos honores ſacerdotibus detulit.Ita deo atq; hoĩbus carus.ſũmã Romani regni cũ religione pura.tũ etiã uirtute aĩe ac moderatione ſupra oĩs qui prius fuerãt procurabat. ¶ Euſebii Ceſarienſis hiſtorie eccleſiaſtice.explicit liber viiii.

BVcuſq; nobis Euſebius reꝝ in ecclĩa geſtaꝝ memoriã tradidit.Cetera uero q̃ uſq; adpreſẽs tẽpus p ordinẽ ſubſecuta ſũt que uel in maioꝝ litteris reperimus.uel nrã memoria attigit.patris religioſi preceptis & in hoc parẽtes.quã poterimus breuiter addemus.Hec etiã decimo libro eccleſiaſtice hyſtorie continentur

¶ Incipiunt capitula libri decimi.

¶ Ca.i. ¶ De Arrii hereſe. ¶ Ca.ii. ¶ De concilio apud Niceam cõgregato. ¶ Ca.iii. ¶ De cõuerſiõe philoſophi dialetici. cap.iiii. ¶ De Paſnutio cõfeſſore. ca.v ¶ De Spiridõe epõ & mirabilibus eius ca.vi. Exẽplũ fidei Nicene.& ſtatutoꝝ eius. Cap.vii. De ¶ Helena Cõſtãtini matre. ¶ cap.viii ¶ De cruce ſaluatoris in Iero ſolimis ab Helena reperta. ¶ ca.viiii ¶ De captiuitate Frumẽtii & Ediſii.& de conuerſione Indoꝝ per ipſos geſta. ¶ cap.x ¶ De conuerſione gentis Hyberoꝝ per captiuam facta. ¶ cap.xi. ¶ De

¶ Conſtãtia ſorore

¶ Constantia sorore Constantini & pbrō.per eam fratri [illegible]. cap.xii. ¶ De Alexandri & Eusebii & Arrii conflictu. ¶ ca.xiii. ¶ De probroso Arrii interitu. ¶ ca.xiiii. ¶ De Athanasii epi pri cipiis. ¶ cap.xv. ¶ De Constantii imperatoris errore. ¶ cap.xvi ¶ De concilio heretitoꝝ contra Athanasiū congregato ¶ cap.xvii. ¶ De exciso brachio Arsenii ceterisq; dolis hereticoꝝ ī concilio re tentis. ¶ cap.xviii. ¶ De fuga & latebris Athanasii. ¶ cap.xix. ¶ Et constans Imperator pro Athanasio patri Constantio scripse rit eūq; ecclīe reddi iussit. ¶ cap.xx. ¶ De concilio apud Medio lanum habito & exiliis Eusebii. ¶ ca.xxi. ¶ De Ariminensi con cilio. ¶ ca.xxii. ¶ De Liberio epō urbis Rome. ¶ ca.xxiii. ¶ De Ierosolimoꝝ & Alexandrie epis ¶ cap .xxiiii. ¶ De ambitiōe epōꝝ apud Antiochiā ¶ ca.xxv ¶ De scismate Arrianorum qđ intres partes diuisum est.& quidā eoꝝ Eunomiani.alii macedo niani.alii uero permanserīt Arriani. ca.xxvi. ¶ De fine Cōstā tii īperatoris.& ortu Iuliani. ¶ ca.xxvii. ¶ De epis exilio relaxa tis. ¶ ca.xxviii ¶ De concilio apud Alexandriam scōꝝ epōrum & luciferi ab his dissidio. ¶ Cap.xxix. ¶ De his que in eodē con cilio statuta sunt. ¶ cap.xxx. ¶ De Eusebio & Hylario atque ecclīaꝝ per eos restitutione. ¶ cap.xxxi. ¶ De scriptis Hylarii. ¶ ca.xxxii. ¶ De persecutiōibus Iuliāi blādis & callidis ¶ cap .xxxiii. ¶ De seuitia eius erga Athanasium. ¶ cap.xxxiiii. ¶ De fuga rur sum & latebris Athanasii ¶ cap.xxxv ¶ De sepulchro martiris ¶ Babile. ¶ cap.xxxvi. ¶ De Theodoro confessore apud Antio chiā ¶ cap.xxxvii ¶ De Iudeoꝝ coadunationibus q a Iuliano de cepti templū in Ierosolimis reedificabant ¶ cap.xxxviii. ¶ Vt terre motu inibi & igni diuinitus accenso.iudei ab illicitis distur bant̄ inceptis. ¶ ca.xxxix ¶ De signis & uirtutibus terrificis.que ī exitu cōuersa sūt iudeoꝝ. ¶ Expliciūt caplā. ¶ Incipit liber.x.

CVm apud Alexandriam post Achillam qui Petro martyri successerat.Alexāder sacerdotiū suscepisset quia pax nrīs & qes apsecutiōibus erat.atq; ecclīaꝝ gloria cōfessorū meritis gaudebat.ꝓspitas reꝝ nrāꝝ domestica cōtentione

domeſtica contentione turbatur. Etenim preſbiter quidā apud
¶ Alexandriam Arrius noīe uir ſpecie & forma magis quā uirtu
te religioſus.ſed glorie laudiſq; & nouitatis īprobe cupidus.pra-
ua quedam de fide xpī proferre.& que antea in queſtione nun
quam uenerant cepit.abſcidere ac ſeparare ab illa eterna & inef
fabili dei patris ſubſtantia uel natura filiū conabatur. Que res
plurimos in ecclīa conturbabat.Sed cum Alexander epūs natu
ra lenis & quietus.aſſiduis cōmoītiōibus Arrium cuperet a pra
uo incepto & aſſertionibus impiis reuocare.nec tamē res ex ſentē
tia procederet.q; pleroſq; iam contagio peſtifere aſſertionis infe
cerat.non ſolum apud Alexandriam.uerū & per alias urbes pro
uintiaſq; diſperſa.pernitioſū fore credens diſſimulare.& aliis plu
rimis conſacerdotibus ſuis rem īdicat.Queſtio latius innoteſcit.
ſermo uſq; ad aures religioſi principis.quippe qui omī ſtudio &
diligentia curaret que noſtra ſunt peruenit ¶ Tum ille exſen-
tentia ſacerdotum apud urbem Niceam epāle concilium conuo
cat.ibiq; Arrium trecentis & xviiii.epiſcopis reſidentibus adeſſe
iubet.ac de eius propoſitionibus & queſtionibus iudicari. C.ii.
¶ Sed in eo concilio admirabile factum principis.nō puto re
ticendum. Etenim cum ex oībus pene locis epī conueniſ
ſent.& ut fieri ſolet diuerſis ex cauſis inter ſe iurgia quedā de-
tuliſſent.interpellabatur frequenter a ſiugulis.offerebātur libel
li.culpe proferebantur.& magis adhoc quam ad id pro quo uen
tum fuerat animos dabant. At ille uidens quod per huiuſmōi
iurgia cauſa ſūmi negotii fruſtraretur.diem certam ſtatuit.qua
unuſquiſq; epiſcoporum ſi quid querimonie habere uideretur.
deferret. Et cum reſediſſet ſuſcepit a ſingulis libellos. Quos ſi
mul omēs inſinu ſuo continens.nec in eis quid cōtineretur.ape
riens ait ad epiſcopos. Deus uos conſtituit ſacerdotes.& poteſta
tem uobis dedit de nobis quoq; iudicandi . & ideo nos a uobis
recte iudicamur. Vos autem non poteſtis ab hominibus iudica-
ri.propter q̄d dei ſolius inter uos expectate iuditiū.& ueſtra iur
gia quecūq; ſunt ad illud diuinum reſeruentur examen. Vos &
enim nobis adeo dati eſtis dii.& cōueniens non eſt ut hō iudicet
deos . ſed ille

deos.sed ille solus de quo scriptū est.Deus stetit īsinagoga deoꝝ
ī medio aūt deos discernit.Et idō his omissis.illa q̄ ad fidem dei
pertinēt absq; ulla aiorū contentione discingite. Cū hoc dixisset
oīs simul querimoniarū libellos iussit exuri.ne innotesceret ulli
hoīm simultatio sacerdotum. Verum cū per dies multos in epi
scopoꝝ concilio fidei questio uerteretur.& nonnulli diuersa sen-
tirent ac uehementer ceptis Arrii fauerent.cōplures tamē erāt.
qui impium Arrii execrarentur inceptū.cū in eodem concilio es
set confessoꝝ magnus numerus sacerdotum.oīs Arrii nouita
tibus aduersabantur.Fauebant uero ei uiri in questionibus cal-
lidi.& ob id simplicitati fidei aduersi. ¶ Ca.iii.

Quantam uero uirtutē habeat simplicitas fidei.etiā ex his
que inibi gesta referuntur agnoscimus.Etenim cū pro studio re
ligiosi imperatoris ex omī terra sacerdotes dei coissent.opinione
cōmoti.philosophi quoq; & dialetici ualde nobiles & opinatissi-
mi conuenerūt.Inquibus quidam insignis in arte dialetica p di-
es singulos conflictum sūmi certaminis cum epīs nostris uiris ad
ea que in dialetica non īprobabiliter eruditis mouebat.& fiebat
ingens spectaculum.Conuenientibus ad audiendū doctis & litte
ratis uiris.nec tamen ullo genere philosophus cōcludi aquoquā
poterat aut constringi. Tanta etenim dicendi arte obiectis que-
stionibus occurrebat.ut ubi maxime putaretur adstrictus.uelut
anguis lubricus laberetur.Sed ut ostenderet deus q; non inser-
mone regnum dei.sed inuirtute consistit.quidā ex confessoribus
simplicissime nature uir.& nihil aliud sciens nisi xpm̄ Iesū & hūc
crucifixū.inter ceteros auditores epūs aderat.Qui cum uidisset
philosophū insultantē nostris.& callida se disputationis arte iac
tātē.poscit ab oībus locum.uelle se paucis cū philosopho sermo
cinari. Tum uero nostris qui simplicitatem uiri & impericiam in
sermone dūtaxat nossent.pauere.& uelut pudorē quendam pati
ne forte apud callidos hoīes risui efficeret scā simplicitas. Persti
tit tam̄ senior & hinc mouit sermōis exordiū.In noīe inqt Iesu
xpi.philosophe audi q̄ uera sūt.Deus unus est q celū fecit & terrā
¶ Quiq; hoī quē de terre limo formauerat spm̄ dedit.uniuersa q̄
uidentur et que

uidentur & que non uidentur uirtute uerbi ſui creauit.& ſpūs ſui ſanctificatione firmauit.Hoc uerbum ac ſapientia quem nos filium dicimus.humanos meſeratus errores exuirgine naſcit̄.& per paſſionem mortis a perpetua nos morte liberauit.ac reſurretione ſua.eternā nobis contulit uitam. Quem & expectamus iudicem oīum que gerimus eſſe uenturum.Credis hoc ita eſſe philoſophe? At ille uelut ſi nunquā ullum ſermonē cōtradicendi didiciſſe ita obſtupefactus uirtute dictorū mutus ad omīa.hoc ſolum potuit reſpondere.ita ſibi uideri.Nec aliud uerū eſſe quā qđ dixerat. Tum ſenior.Si hoc inquit ita eſſe credidiſti.ſurge & ſequere me.ac dnīcū & huius fidei ſignaculū ſuſcipe. Et philoſophus conuerſus ad diſcipulos ſuos uel ad eos qui audiendi gratia conuenerāt.Audite inquit o eruditi uiri.donec uerbis mecū geſta res eſt.uerba uerbis oppoſui.Et que dicebantur dicendi arte ſubuerti.Vbi uero pro uerbis uirtus proceſſit ex ore dicentis non potuerunt reſiſtere uerba uirtuti.nec homo aduerſari potuit deo.Et ideo ſi quis ueſtrū potuit in his que dicta ſunt ſentire que ſenſi.credat xpō & ſequatur hunc ſenem in quo locutus eſt deus.Ita philoſophus xpianus effectus.tandem ſe gratulatus

f eſt uictum. ¶ Cap.iiii.

HVit pretetea in illo concilio & Paſnutius homo dei epiſcopus ex egypti partibus confeſſor ex illis quos Maximinus dextris oculis effoſſis & ſiniſtro poplite ſucciſo.per metalla dānauerat.Sed in hoc tanta uirtutum inerat gratia.ut ſigna per eū nō minus quā dudum per apoſtolos fierent.Nam & demones tantum uerbo fugabat.& egros ſola oratione curabat. Sed & cecis uiſum dicitur reddidiſſe.Et paraliticos ad ſtabilitatem corporis reuocaſſe.Quem Conſtantinus in tanta ueneratione & affectu habuit.ut ſepius eum intra palatium euocatum complecteretur & illum oculū qui in confeſſione fidei fuerat euulſus.auidioribus

e oſculis demulceret. ¶ Cap.v.

EX eoꝝ numero & ſi qd adhuc eminētius fuiſſe dicit̄ etiā Spiridion Ciprius epūs uir unus exordine ꝓphetaꝝ q̄tū etiā nos eoꝝ q cū uiderāt narratiōe cpōimus.Hic paſtor ouiū etiā ī epātu poſitus permanſit

positus permãsit.Quadã uero nocte cũ ad caulas fures uenissẽt & manus improbas quo aditũ educendis ouibus facerẽt extẽdissent.inuisibilibus quibusdã uiculis restricti.usq; ad lucem uelut traditi tortoribus permanserunt . Cum uero oues ducturus ad pascua matutinus se ageret senior.uidet iuuenes.absq; humanis uinculis caulis pendere districtos.Cũq; causã noxe cõpisset absoluit sermone quos meritis uinxerat. Et ne eis inanis nocturna ce deret occupatio.tollite inquit o iuuenes unum arietẽ.ne sine cã uenisse uideanimi.quem melius prece quã furto quesisse conue nerat. Tradunt de hoc etiã illud factũ mirabile. Filiã habuit yre nen noĩe que ei cum bene ministrasset.uirgo defuncta est. Post eius obitum uenit quidã dicens se ei quoddam depositũ cõmen dasse.Rem gestã ignorauerat pater. Perquisitum in tota domo nusquã qđ poscebatur iuentũ est. Persistebat ille qui cõmãdaue rat.& fletu ac lacrimis perurguebat.Vite quoq; sue inlaturum se esse exitium.nisi cõmendata reciperet testabatur . Permotus lacrimis eius senex.ad sepulchrũ filie properat.atq; eã ex nomĩe clamitat.Tum illa de sepulchro.quid uis ait pater? Cõmendatũ illius inquit ubi posuisti? At illa locum designans.illic ait inueni es defossum.Regressus ad domũ.rem sicut filia de sepulchro re sponderat repertã tradidit reposcenti. Sed & multa alia eius fe runtur gesta mirabilia.que etiã nunc ore oĩum celebrantur. Ta les igitur in illis adhuc tẽporibus permulti uiri in ecclesiis dnĩ refulgebãt.ex quibus plurimi in illo cõcilio fuerũt.Sed & Atha nasius eodem tẽpore Alexandri diaconus Alexandrini episcopi aderat cõciliis senem quãplurimis iuuans.Interea per dies singu los agitabatur conuentus.nec facile aut temere de re tanta sta tuere audebant.Euocabatur frequenter Arrius in conciliũ.& as siduo tractatu assertiones eius discutiebantur.Et quid aduersum hoc teneri deberet aut statui sũma cũ libratiõe querebatur.Ve rum post diutinum multũq; tractatũ placet oĩbus ac uelut uno cunctorum ore & corde decernitur.homousion scribi debere idẽ eiusdẽ cum patre substantie filiũ cõfiteri.idq; firmissima oĩm sẽ tẽtia ꝓnũtiat.Decẽ & septẽ soli tũc fuisse dicũt .qbus arrii fides

magis placeret

magis placeret.extrinſecus creatum dei filiū ex nullis ſubſtantibus.& non ex ipſa patris deitate progenitū confirmātes. Defertur ad Conſtantinū ſacerdotalis concilii ſententia.Ille tanq̄ adeo prolatā ueneratur.Cui ſi qui tēptaſſet obniti uelut cōtra diuina ſtatuta uenientem.inexiliū ſe proteſtatur acturum. Sex igit̄ ſoli cū Arrio ſe patiuntur expelli.reliqui uero undecim conſilio inter ſe habito adquieſcūt ad ſubſcribendū manu ſola non mente ¶ Cuius ſimulationis auctor precipue extitit Nicomedie epiſcopus ¶ Euſebius.Interim quo quomodo aliis ueritate aliis ſimulatione ſicut poſt exitus docuit.ſubſcribentibus & deſingulis quibuſq; eccliaſticis obſeruationibus certa ſtatuta fingentibus.concilium direptū eſt.Exemplū aūt expoſitionis fidei eorum qui conuenerant infra ſcriptum eſt. ¶ Exemplum fidei Nicene. ¶ Cap.vi.

c Credimus in unū deum patrem oīpotentem.oīum uiſibiliū & inuiſibiliū factorem. Et in unū dn̄m noſtrū Ieſum xp̄m filium dei de patre natū unigenitū . Hoc eſt deſubſtantia patris.Deum ex deo.lumen ex lumine.Deum uerū.ex deo uero ¶ Natū nō factum.Homouſion patri. hoc eſt eiuſdem cum patre ſubſtantie.Per quē oīa facta ſūt.que incelo & que interris.Q ui propter nos & propter noſtrā ſalutē deſcendit.& incarnatus eſt homo factus paſſus eſt.& reſurrexit tertia die.& aſcendit inceIos.Inde uenturus eſt iudicare uiuos & mortuos.Et in ſp̄m ſanctum.Eos aūt qui dicunt.erat aliquādo quādo non erat.& anteq̄ naſceretur non erat.& quia ex nullis extātibus factus eſt.aut ex alia ſubſtantia dicunt eſſe.aut cōuertibilē.uel mutabilem filium dei.anathematizat catholica & aplica ecclia. ¶ Cap.i.

S Tatuunt preterea obſeruandū eſſe in eccleſiis ne quis ex his qui ſemetipſos per impatiētiam libidinis exciderūt.ue

e niret ad clerum. ¶ Cap .ii.

E T ne quis nuper aſſūptus ex uita uel conuerſatione gētili accepto baptiſmo anteq̄ cautius examinet̄ clericus fiat ¶ Cap.iii.

e T ne quis epōr̄ ceteror̄q; clericor̄ cum extraneis mulieribus hītet preter cū matre . uel ſorore uel thia.uel ſi q̄ ſūt huiuſmodi neceſſitudinū perſone. ¶ Cap.iiii.

¶ Et ut qui

¶ Et ut qui ēpūs fieri poteſt.a totius prouitie epis ordinet̄.Si hoc difficile eſt.certe nō minus quā atribus.ita tamē ut Metropolitani epī maxīe uel preſētia uel auctoritas habeat̄. Abſq; quo ordinatiōem irritā eſſe noluerūt. v¶ Et ne quē ſi alius epūs de ecclia expulerit.ſiue clericū.ſiue laicū.ſuſcipiat alius.Sane ne hoc aut iracundia aliqua aut contentione ut fieri ſolet iniuſte factum remedium non haberet.decernunt perſingulos annos inſingulis urbibus atq; prouintiis ſcđo ab omībus epiſcopis prouincialibus concilia agi debere.& de huiuſcemōi negotiis iudicari.ut ſi forte ab uno inique aliquid geſtum eſt.a ceteris emendetur. Si recte ut ab omībus confirmetur. vi.¶ Et ut apud Alexandriam uel in urbe Roma uetuſta conſuetudo ſeruetur . ut uel ille egypti uel hic ſuburbicarū eccliarum ſollicitudinem gerat. vii¶ Et ut ſi forte inordinando epō duo uel tres pro aliqua contentione diſſentiant.reliquorū auctoritas & precipue Metropolitani cum ceteris firmior habeatur. viii.¶ Et ut epiſcopo Ieroſolimorū antiquitus tradita honoris prerogatiua ſeruetur.manente nihilominus & Metropolitani ipſius prouintie dignitate. viiii.¶ Et ut catharos qui apud nos Nouatiani.ſunt.ſi forte penitentes ad eccliam conuertantur confeſſos eccliaſtica dogmata.clericos ī ordine quidem ſuo ſuſcipi debere.Sed ordinatione data.ſane ſi epiſcopus ipſoꝝ ueniat ad epiſcopū noſtrū.debere eum īpreſbiterorum loco ſedere.Epiſcopi uero nomen manere apud illū ſolū qui catholicam ſemper tenuit fidem.niſi ſua uoluntate ipſe eum tali noīe honorare uoluerit uel ſi placuerit ut querat ei epiſcopi locū uacantem.hoc ſit in ipſius poteſtate. x.¶ Et ne inuna ciuitate duo ſint epiſcopi. xi.¶ Et ſi qui forte indiſcrete ad ſacerdotium prouecti.poſtmodū uel ipſi aliquid de ſe criminoſū cōfeſſi ſunt.uel ab aliis reuicti ut abitiantur. Sed & ſi qua ex his qui lapſi ſunt & per ignorantiam forte ordinati recogniti fuerīt ut abitiantur. xii.¶ Et ſi qui abſq; tormentis inperſecutionibus lapſi ſunt & ex corde agunt penitentiā.quiq; ānos intra catecuminos faciāt.& duobus ānis poſt hoc tantū fidelibus in oratione iūgant̄.& ita poſtmodū ſuſcipiāt̄. Qui uero propter confeſſionē

militiā abiecerāt

militiam abiecerant.& rurſū hanc ambierunt.hos tredecim ānis penitentiam gerere.& poſtea ſuſcipi ſi tamen ex corde penitētiā gerant.Eſſe tamen & īpoteſtate epī moderandi facultatē.ſi eoꝝ fructuoſam & attentā penitentiā uiderit. xiii. ¶ De his uero q uita excedūt penitentibus.decernunt uacuū nullī debere dimit ti.Si qui ſane accepta cōmunione ſuperuixerit. debere eum tem pora ſtatuta cōplere.uel certe prout moderatio epī uoluerit. xiiii. ¶ Et ne diaconi preſbiteris preferantur.ne ue ſedeāt in cō ſeſſu pbrōꝝ.aut illis preſentibus euchariſtiā diuidāt.ſed illis agē- tibus ſolū miniſtrent.Si uero preſbiter nullus ſit in preſēti.tūc demū etiam ipſis licere diuidere.aliter uero agentes abici iubent xv. ¶ De catecuminis qui prolapſi ſunt.ſtatuere tribus annis eos a catecuminoꝝ oratione ſeperatos poſtea recipi debere. xvi. ¶ Et ne de ciuitate inferiori ad maiorē eccliam trāſire quis ambiat.ſiue epūs ſiue etiā alius clericus. Et ne quis clericus qui derelicta eccliā ſua nulla exiſtente cauſa probabili uagat & ober rat per alias eccliās.ſuſcipiatur in cōmunione. xvii. ¶ Et ut nemo eū qui ad aliū pertinet ſuſcipiens in ſua eccliā ordinet cle ricum abſq; conſenſu illius ad quē pertinet. xviii. ¶ Et ne q clericus aut uſuras accipiat.aut frumenti uel uini āpliationem q; ſolet ī nouo datū.uel ſexcuplū uel etiam duplū recipi.qđ ſi faciat tanquā turpis lucri reū abiciendū. xix. ¶ Et ut Pauliniſte qui ſunt Fotiniani rebaptizarētur. xx. ¶ Sed & diaconiſſe quoniā quidē manus impoſitionem non accipiunt.etiam ipſas inter lai- cos eſſe debere.Igit̄ cum de his prout diuinaꝝ legū ratio popo ſcerat decreuiſſent.ſed & de obſeruatione paſce antiquū canonē per quem nullo dereliquo uarietas oriretur eccleſiis tradidiſſent oībus rite diſpoſitis.eccliaꝝ pax & fides inorientis atq; occidētis partibus una atq; eadem ſeruabatur.

¶ Cap.vii.

PEr idem tempus Helena Conſtantini mater femina incō parabili fide religione animi ac magnificētia ſingulari.Cu- ius uero Conſtantinus cum eſſet filius.& crederetur diuinis ad monita uiſionibus.Ieroſolimā petit.atq; ibi locū in quo ſacroſan ctum corpus xpī patibulo affixū pependerat.ab incolis perquirit

¶ Qui iccirco

¶ Qui iccirco adinueniendum difficilis erat.q; ab antiquis perſe
cutoribus ſimulacrū in eo ueneris fuerat defixū.ut ſi quis xpiā-
norū in loco illo xpm̄ adorare uoluiſſet.uenerē uideretur adora
re.Et obhoc infrequens.& pene obliuioni datus fuerat. Sed cū
ut ſupradiximus religioſa femina properaſſet ad locū celeſti ſibi
inditio deſignatum.cuncta ex eo prophana & polluta deturbās.
ſaltum purgatis ruderibus.tres confuſo ordine repperit cruces.
Sed obturbabat reperti muneris letitiam.uniuſcuiuſq; crucis in
diſcreta proprietas.Aderat quidē & titulus ille qui grecis & la-
tinis atq; hebreaicis litteris a Pilato fuerat cōſcriptus.Sed nec ipē
ſatis euidenter dnīci prodebat ſigna patibuli. Hic iam humane
ambiguitatis incertum.diuinum flagitat teſtimoniū. Accidit in
eadem urbe primariam quandā loci illius feminā grau egritudi
ne confectā.ſeminecem iacere.Macharius per idem tempus ec-
cleſie illius epūs erat.Is ubi cunctantem reginam atq; omēs pa
riter qui aderant uidet.afferte huc inquit totas que reperte ſūt
cruces.& que ſit que portauerit dnm̄ nunc nobis aperi& deus
Et ingreſſus cum regina pariter & populis ad eam que decūbe-
bat defixis genibus.huiuſcemodi precē profudit. ¶ Cap.viii.
TV dnē qui per unigenitum filiū tuū ſalutem generi huma
no per paſſionem crucis conferre dignatus es.& nunc in-
nouiſſis temporibus adſpiraſti incorde ancille tue perquirere li-
gnū beatū īquo ſalus nrā pepēdit.oſtende euidēter ex his tribus
q̄ crux fuerit ad dnīcām gliam.uel q̄ extiterint adſeruile ſuppli
cium.ut hec mulier que ſemiuiua decūbit. ſtatim ut eam lignū
ſalutare contigerit.amortis ianuis reuocetur aduitam. Et cū hoc
dixiſſet adhibuit primo unam extribus.& nihil profecit. Adhi-
buit ſcdam.nec ſic quidem aliquid actū eſt. Vt uero admouit ter
tiam.repente apertis oculis mulier cōſurrexit.Et ſtabilitate uiriū
recepta.alacrior multo quā dū ſana fuerat.tota domo diſcurrere
& magnificare dnī potentiā cepit.Sic euidenti inditio regina uo
ti cōpos effecta.templum mirificum in eo loco in quo crucem re
pererat regia ambitione conſtruxit.Clauos quibus corpus dnīcū
fuerat affixum portat adfilium.Ex quibus ille frenos compoſuit
quibus uteretur

quibus uteretur ad bellum. Et ex aliis galeam nihilominus bel
li usibus aptam fertur armasse. Ligni uero ipsius salutaris partē
detulit filio. partem uero thecis argenteis conditam dereliquit
in loco. que etiam nunc ad memoriam sollicita ueneratione ser-
uatur. ¶ Reliquit etiam hoc inditium religiosi animi regina ue-
nerabilis. ¶ Virgies quas ibi repperit deo sacratas inuitasse adprā
dium. & tanta eas deuotione curasse dicitur. ut indignum crede
ret si famulorum uteretur offitiis. Sed ipsa manibus suis famule
habitu succincta cibum apponeret. poculum porrigeret. aquā ma
nibus infunderet. Et regina orbis ac mater imperii. famularum
xpī se famulā deputaret. Hec quidem Ierosolimis gesta. Interea
¶ Constantinus pietate fretus. Sarmatas. Gothos. aliasq; barbaras
nationes. nisi que uel amiciciis uel deditione sui pacem preuene-
rant. in solo proprio armis edomuit. Et quantomagis se religio-
sius deo subiecerat. tāto amplius ei deus uniuersa subdebat. Ad
¶ Antonium quoq; primū heremi habitatorem. uelut ad unū ex
prophetis litteras suppliciter mittit. uti pro se ac liberis suis dnō
supplicaret. Ita non solum meritis suis ac religione matris. sed &
intercessione sanctorū cōmendabilem se deo fieri gestiebat. Sane
quoniā tanti uiri Antonii fecimus mentionē de uirtutibus eius
atq; institutis & sobrietate mentis. ut insolitudine uitam degēs
usus solūmodo consortio fuerit bestiarum. & de demonibus cre
bros agens triūphos. placuerit deo supra cunctos mortales. ut q;
istitutionis sue preclara usq; in hodiernū monachis exempla reli
querit. uolentem me aliqua exponere. ille libellus excluſit. qui &
ab Athanasio scriptus. etiam latino sermōe edictus est. Propter
quod nos omissis his que. ab aliis iam dicta sunt. ea memorabi
mus. que quāuis gestorū contineat fides. ab his tamen qui lon-
ge positi sunt. obscurior fama subtraxit. ¶ Cap. viiii.

IN ea diuisione orbis terre que ad predicandum uerbum
dei sorte per apostolos celebrata est. cum alie aliis prouintie ob-
uenissent. Thome parthia. & Matheo Ethiopia. eiq; adherens ci
terior India Bartholameo dicit sorte decreta. Inter quā parthiāq;
¶ Media. sed lōgo iterior tractu India ulterior iacet. multis uariisq;
lingius &

linguis & gentibus habitata. Quam uelut longe remotā. nullus apostolice predicationis uomer impresserat. Que tamen tēporis
¶ Constātini tali quadā ex causa semina fidei prima suscepit. Metrodorus quidam philosophus inspiciendorū locorū & orbis perscrutandi gratia. ulteriorem dicitur Indiam penetrasse. Cuius exemplo inuitatus etiam Meropius quidam Tyrius philosophus. simili ex causa adire Indiam uoluit. habens secū duos puerulos. quos liberalibus litteris utpote propinquos instituebat. Quorū unus qui erat iunior Edisius. alter Frumentius uocabat. Igit̄ p uisis & innotitiā captis his quibus aīus pascebat. cū philosophus redire cepisset. aque uel ceterorū necessariorū causa ad portū quē dam nauis qua uehebatur applicuit. Moris est inibi barbarorū. ut si quando fedus sibi cum Romanis turbatū uicine nuntiauerint gentes. omēs qui apud eos ex Romanis īuenti fuerint iugulentur. Inuadit̄ nauis philosophi. cunct̄i cum ipso pariter pimuntur. Pueruli repti sub arbore meditantes. & lectiones suas parantes. barbarorū miseratione seruati ducunt̄ ad regē. Horū ille alterū idest Edisiū sibi pincernā fecit. Frumentio uero quē quasi pspicacē deprehenderat. & prudentē. ratiōes suas scriniaq; cōmisit
¶ Ex quo & in honore magno apud regem habiti sunt. & in amore. At uero moriens rex. uxorem cū paruo filio regni reliquit heredem. Adolescentibus aūt quid uellent agendi dedit liberā facultatem. Quos tamen regina suppliciter exorat. tanquā que nihil haberet in toto regno fidelius. ut secum usq; quo adolesceret filius regendi regni sollicitudinem ptirent̄. Et precipue Frumētium cuius prudentia admoderandū sufficeret regnū. Nam alius fidem purā & sobriam mentē simpliciter exhibebat. Idq; dū agerent. & regni gubernacula Frumētius haberet in manibus. deo mente eius & aīos instigante. requirere sollicitius cepit. si qui inter negotiatores Romanos xp̄iani essent. & ipsis potestatē maximam dare. ac monere ut conuenticula per loca singula facerēt ad que Romano ritu orationis causa confluerēt. Sed & ipse multomagis eadē facere. & ita ceteros cohortari fauore. & benefitiis inuitare prestare quicqd oportunū fuisset loca edificiis. aliaq; necessaria prebere. & oī mō gestire. ut xp̄ianorū inibi sem̄ exurgeret

Sed cum

¶ Sed cum adoleuiſſet regius puer cui ꝓcuratiõẽ regni gerebant expletis oĩbus & ex fide traditis.multũ licet detinẽtibns & rogã tibus ut manerẽt regĩa uel filio.ad orbẽ tam̃ nrm̃ denuo reuer tũt̃.Et Ediſio feſtinãte Tyrũ parẽtes ꝓpĩquoſq; reuiſere.Frumẽ tius Alexãdriã ꝓgit.dicẽs equũ nõ eſſe opus occultare dnicũ. Igi tur rẽ oẽm ut geſta ẽ expõit. Epm̃ admonet.ut ꝓuideat uirũ ali quẽ dignũ.quẽ cõgregatis iã plurimis xp̃ianis & eccleſiis cõſtruc tis.ĩ barbarico ſolo epm̃ mittat.Tũ uero Athanaſius.nã is nup ſacerdotiũ ſuſcepat.attẽtius & ꝓpẽſius Frumẽtii dicta geſtaq; cõ ſiderãs.ĩcõcilio ſacerdotũ ait.Et quẽ aliũ ĩueniemus uiꝝ talẽ ĩ quo ſit ſpũs dei ĩ ipſo ſicut ĩte.q hoc ita poſſit ĩplere? Et tradito ei ſa cerdotio.redire eũ cũ dnĩ grã unde uenerat iubet.Q uiq; cũ epũs prexiſſet ad Indiã.tãta ei data eſſe adõ uirtutũ grã dicit̃.ut ſigna ꝑ eũ aplica fierẽt.& ĩfinitus numerus barbarorꝝ cõuerteret̃ ad fi dẽ.Ex quo ĩ Indie ꝓtibus.& populi xp̃ianorꝝ & eccle facte ſũt & ſacerdotiũ cepit.Q ue nos ita geſta nõ opĩone uulgi.ſed ipſo Edi ſio Tyri preſbitero poſtmodum fcõ.q Fruentii comes prius fue rat referente cognouimus.

¶ Cap.x.

PEr idẽ tẽpus etiã Hiberorꝝ gẽs q̃ ſub axe põtico iacet uerbi dei federa.& fidẽ futuri ſuſcepit regni.Sed huius tanti boni pre ſtitit cãm mulier q̃dã captiua.q̃ apd eos repta.cũ fidelẽ ſatis & ſobriã ac pudicã duceret uitã.totiſq; diebus ac noctibus obſecra tiones deo ꝓuigiles exhiberet.ĩ admiratione eſſe ipſa rei nouitas barbaris cepit.Et qd hoc ſibi uelit curioſius perqrebãt.Illa ut res erat.ſpliciter xp̃m ſe dm̃ hoc ritu colere fatebatur. Nihil exhoc ãplius barbari.preter nouitatẽ noĩs mirabãt̃. Verꝝ ut fieri ſolet ipſa ꝓſeuerãtia curioſitatẽ quãdã mulierculis inferebat.ſi qd emo lumẽti ex tãta deuotione caperet̃.Moris apud eos eſſe dicit̃.ut ſi paruulus egrotet.circũferatur a matre ꝑ ſingulas domus quo ſci licet ſi q experti aliqd remedii nouerĩt cõferãt laborãti.Cũq; mu lier q̃dã puulũ ſuũ per oẽs circũtuliſſet ex more.nec aliqd reme dii cũctas domus luſtrãdo cepiſſet.uenit etiã ad captiuã.ut ſi qd ſciret oſtẽderet.Illa ſe hũani qdẽ remedii nihil ſcire teſtat̃.dm̃ ta men ſuũ xp̃m quẽ colebat.dare ei deſperatã ab hoĩbus ſalutem

poſſe cõfirmat

posse confirmat.Cumq; cilitio suo superposuisset paruulum atq; ipsa desuper orationem fudisset ad dnm̃.sanum matri reddit infantem. Sermo defertur ad plures.factiq; fama magnifici.usq; ad aures regine perlabitur.Que dolore quodã grauissimo corporis afflicta indesperatione maxima erat.Rogat ad se captiuam deduci. Illa ire abnuit ne presumeret amplius aliquid quam sexus sinere uideretur. Ipsa se regina deferri ad captiue cellulam iubet. Quam similiter supra cilitium suum positã inuocato xpi noie.continuo post precem sanã & alacrẽ fecit exsurgere.xpm̃q; esse deũ dei sũmi filium qui salutem hanc contulerit docet.eiq; quem sibi auctorẽ sue sciret esse incolomitatis & uite. cõmonet inuocandũ. Ipsum namq; esse qui & regibus regna distribuat & mortalibus uitam. At illa cum leticia domum regressa.marito percontanti causã tam subite sanitatis aperuit.quiq; cum pro salute cõiugis.letus mulieri munera deferri iuberet.illa horum'inquit o rex nihil captiua dignatur.Aurum despicit argentum respuit.ieiunio quasi cibo pascitur.hoc solum ei muneris dabimus si eum qui me illa inuocante sanauit Cristum deum colamus .

¶ Adhec tunc rex segnior fuit.iterim distulit.sepius licet ab uxore cõmonitus.donec accidit quadam die uenante eo insiluis cum comitibus suis obscurari densissimis tenebris diem.& per tetre noctis orrorem luce subducta.cecis iter gressibus denegari . Alius alio diuersi ex comitibus oberrant.ipse solus densissima obscuritate circundatus.quid ageret.quo se uerteret nesciebat.cũ repente anxios salutis desperatione animos cogitatio talis ascendit Si uere deus est xpũs ille quẽ uxori sue captiua predixerat.nunc se de his tenebris liberet.ut ipsum exhoc omissis omibus coleret. Ilico ut hoc nondum uerbo.sed sola mente deuotat.reddita mundo dies.regem ad urbem perducit icolomem.Quiq; regine rem protinus ut gesta est pandit.euocari iam iamq; captiuam.& colendi ritum ut sibi tradat exposcit.nec se ultra alium deum quam xpm̃ ueneraturum esse confirmat. Adest captiua edocet dm̃ xpm̃.supplicãdi ritũ uenerãdiq; modũ iquãtũ de his apire feie fas erat pãdit. Fabricari tamẽ eccliam monet formãq; describit. Igitur

describit. Igit̃ rex totius gẽtis. populo cõuocato. rẽ abinitio q̃ erga se ac reginam gesta fuerãt exponit. fidemq; edocet. & nondum initiatus insacris fit sue gentis apostolus. Credunt uiri per regẽ femine per reginam. Cunctisq; idem uolentibus ecclĩa extruitur instanter. & eleuato iam perniciter muroꝝ ambitu. tempus erat quo colũne collocari deberent. Cũq; erecta prima & secũda uentum fuisset ad tertiam. consũptis omĩbus machinis. & boum hominũq; uiribus. cum media iam inobliquũ fuisset erecta. & pars reliqua nullis machinis erigeretur. repetitis scd̃o & tertio ac sepius uiribus. ne loco quidem moueri attritis omĩbus potuit. Admiratio erat totius populi. regis animositas hebescebat. quid fieri deberet omẽs simul latebat. Sed cũ interuentu noctis omẽs abscessissent. cunctiq; mortales ex ipsa opera cessarent. captiua sola inoratione pernoctans. mansit intrinsecus. Cum ecce maturus & anxius cum suis omĩbus ĩgreditur rex. uidet colũnam quam tot machine & tot populi mouere non quiuerant erectam. & super basim suã librate suspensã. nec tamen superpositã. sed quantum unius pedis spatio in aere pendentem. Tum uero om̃s populi contuentes & magnificantes deũ. ueram esse regis fidem. & captiue religionem presentis miraculi testimonio perhibebãt. Et ecce mirantibus adhuc & stupentibus cunctis. ĩ oculis eoꝝ sensim super basim suã nullo cõtingente colũna deposita sũma cũ libratione consedit. Post hec reliquus numerus colũnaꝝ tanta facilitate suspensus est. ut om̃s que superfuerant ipsa die locarentur. Postea uero quã ecclĩa magnifice constructa est. & populi fidem dei maiore ardore sitiebant. captiue monitis ad Imperatorẽ Cõstantinum totius gentis legatio mittitur. Res gesta exponitur sacerdotes mittere exoratur. qui ceptũ erga se dei munus implerẽt. Quibus ille cũ oĩ gaudio & honore trãsmissis. multo ãplius ex hoc letatus ẽ. quã si ĩcognitas Romão ĩperio gẽtes & regna ignota iũxisset. Hec nobis ita gesta fidelissius uir Bacurius gẽtis ipsius rex. & apd̃ nos dõesticoꝝ comes. cui sũma erat cura & religionis. & ueritatis exposuit. cũ nobiscum Palestĩe tũc limitis dux in Pierosolimis satis unãimiter degeret. Sed ad ceptũ redeamus

Osteaquam religiosi principis ¶ Cap. xi.

mater Helena

mater Helena sūmis Romani regni honoribus affecta ex hac lu
ce decessit. Cōstātia tūc Licinii derelicta fratris Augusti solatus
utebat. Huic accidit pbrm quēdā uenire innotitiā latenter par
tibus Arrii fauentem. Sed is primo nihil oīno de his apud soro
rem principis aperire. Vbi uero multa familiaritas copiam tri-
buit. paulatim sermonē cepit aspergere. inuidiam dicēs Arrio ge
neratam. & pro simultatibus priuatis epm suum rem contētio
se exagitauisse emulationis stimulo confixū. q; Arrius apud ple
bem satis carus haberetur. Hec atq; huiusmodi alia frequentius
suggerens. animos Constantie suos efficit. Que cū diem obitu
ra uisitaretur a fratre. atq; ab eo blande religioseq; compellaret
extremam dicitur ab eo grām popolcisse. ut pbrm infamiliarita
te reciperet. & que sibi ab eo pro spe & salute suggererentur au
diret. Se quidem iam ex luce discedentē nihil curare. pro fratris
uero statu esse sollicitam. ne forte pro innocentium penis regni
sui pateretur excidium. Quibus ille monitis a sorore susceptis. &
fidelem pro se germane sollicitudinem credēs. accōmodauit aurē
pbrō. & iterim accersiri de exilio Arrium iubet. ut quēadmodū
de fide sentiret exponeret. ¶ Tum ille fidem conscripsit. que nō
quidem sensū nostrū. tamen uerba nostra continere profession
q; uideretur. Miratus quidē est Imperator. & putauit unā eādē
q; in ipsius & concilii dudū gesti expositione sentētiam contine-
ri. Tamen in nullo relaxat animi uigorem. sed rursus eum adcō
cilii remittit examen. Quoniā quidē addedicationē Ierosolimor
ex omī orbe coire sacerdotes inuitabant. hec ad eos de noīe eius
scribens. ut si expositionē fidei eius probarent. & eum uel per in
uidiam ut asserebat tunc circūuentum dinoscerent. uel nunc ab
errore correptum. clementi erga ipsum iuditio uterentur. quādo
quidem tanta fuerit concilii moderatio. ut non ī personam eius
sed indogmatum prauitatē fuerit lata sententia. si tamen & epī
eius Alexandri accōmodaretur assensus. ¶ Sed & ab his quidem
qui primo ceptis eius fauentes cum simulatione subscripserunt.
facile receptus ē. Cū uero Alexādriā prexisset. ibi omē eius fru-
strat iceptū. Quīqdē dolis apd ignorātes locus ē. sciētibus uero
dolū intēdere

dolū ītendere nō aliud eſt quā riſū mouere. Interea dū hec aq; d
¶ Alexandriam fruſtra agitantur. uenerabilis Auguſtus Conſtan
tinus in ſuburbana ulla Nicomedie triceſimo & primo impe i
ſui anno diem functus eſt. liberis de ſucceſſione Romani orbis
teſtamento heredibus ſcriptis Quo ī tempore quoniā quidem
¶ Conſtantius cui orientis regnū decreuerat preſens non erat. dici
tur ſecreto accerſiens pbrm̄ quē a ſorore cōmēdatū ſupradixius.
& ex inde familiariter habitum. tradidiſſe ei teſtamentū qđ ſcrip
ſerat. & obteſtatus ſubſacramento. ne ulli niſi Cōſtantio cū uenīſ
ſet in manus traderet. Cui etiam q; eunuchi qui erant in pala-
tio fauebant. arte inditio de Imperatoris morte ſuppreſſo uſq;
ad Conſtantii preſentiā. multis noua temptantibus oppreſſis re
ſtituta integraq; manſere. Cum uero Conſtantius affuiſſet. depo
ſitum preſbiter reſtituit. Cuius beneficii gratia Impator regni
cupidus ita ei deuinctus eſt. ut qui imperare cunctis ambient.
ab illo ſibi īperari equanimiter pateret̄. Ex quo deuīcto ſibi Im
peratore. cepit de Arrii reſtitutione ſuggerere. & nolentes adqe
ſcere ſacerdotes. uti cogeret perſuadere. ¶ Cap. xii.

EA tempeſtate apud Alexandriam. Alexander in leroſoli
mis Maximus confeſſor. Apud Conſtantinopolim eq; Alexan
der. ut Athanaſii ſcriptis comperimus ſacerdotio fungebantur
¶ Sed Euſebius quia apud Nicomediam erat. de cuius ſimulatiōe
in ſubſcribendo ſupradiximus. amplam tēporis nactus. & prīcipi
per pbrm̄ familiaris effectus. reuoluere omīa atq; inirritū reuoca
re concilii geſta molitur. Arrium nequaquā apud Alexādriā cō
morantem uenire facit. & imperialibus edictis concilium denuo
¶ Conſtantinopolim cōuocari. quo cōuenere illi maxime q Arriū
atq; Euſebium ſectabantur. quiq; ſepe cum Alexandro congreſ-
ſi ut arrium ſuſciperet. nec tamen aliquid profligātes ab iniuriis
quidem eius temperabant. Ad ultimum certam ei diem ſtatuē
tes denūtiant. ut aut ipſe Arrium ſuſciperet. aut ſi reniteret̄ ſe
ecclīa pulſo & ī exiliū truſo. ab alio eū ſuſcipiēdū ſciret. Tū ille no
cte q; ad cōſtitutā ītererat diē. ſub altari racēs atq; ī orōne. & in la
crimis totā puigilē ducēs. ecclīe cām dnō cōmēdabat. Cumq; lux
exorta fuiſſet

exorta fuiſſet.nec tamē ab oratione Alexāder ceſſaret.Euſebius cū ſuis oībus.uelut heretici belli ſignifer domū Arrii matutinus aſcendit.eū q; propere ſequi ad eccliam iubet.ꝓteſtatus q; Alexāder niſi preſēs adquieſceret.expulſus cederet loco. ¶ Cap.xiii.

ITer oīum ſūma expectatio quo uel Alexādri perſeuerantia uel Euſebii Arriiq; iſtātia declinaret.Cūq; cūctoꝝ aī eſſent ut in tali re expectatione ſuſpenſi. Arrius ad eccliam pergens. epōꝝ & populoꝝ frequentia cōſtipatus.hūane neceſſitatis cauſa ad publicū locū declinat.Vbi cū ſederet.inteſtina eius atq; oīa uiſcera inſeceſſis cuniculū defluxere.ac tali in loco dignā mortē blaſphemie & fetide mentis exſoluit.Quod poſteaq; in eccleſia nūtiatū eſt Euſebio.atq; his qui una ſecū ſāctū & innocentē uiꝝ ¶ Alexandrū de Arrio recipiendo fatigabant.ſuperati pudore.& adoperti confuſione diſcedūt. Tunc completus eſt ſermo ad gloriā dnī quē in oratione ſua Alexander ad dnm̄ proclamauerat dicens.Iudica dnē iter me & Euſebii minas atq; Arrii uim.Sed hii ad preſens quidē paululū pudoris habuere. Cōuenientes uero inter ſe heretici.uereti ne forte ſi ſicut res geſta eſt integre ad Imperatorem Cōſtantium peruenīſſet.non ſolū a perfidia eorū inqua callide irretitus tenebatur abſcederet.uerū & in auctores deceptionis ſue ſeuerius aliquid & regia auctoritate decerneret ¶ Componunt per eunuchos quos iam in perfidia deceptos tenebāt.uti de Arrii morte Imperator quam fieri poſſet compoſite & cōmuniter noſceret.ne aliquid qđ dei uīdictā indicare uidere tur audiret.Quibus ita geſtis.de cā fidei ut cepant ꝓſecuntur.

ITer apud Alexandriā defuncto Alexandro. ¶ Ca.xiiii. Athanaſius ſuſceperat ſedē. Quod uero eſſet idem uir acris ingenii.& in eccleſiaſticis negotiis adprime uigilās.ſatis iam tunc hereticis innotuerat.cum ad concilium Nicenum cum epiſcopo ſuo ſene Alexandro uenerat.Cuius ſuggeſtionibus.hereticorum doli ac fallatie uigilanter detegebantur.Statim ergo ut eū epm̄ factū cognouere.rati id qđ res īdicabat ſua negotia ꝓ illius ſollicitudinē nō facile ꝓceſſura.oībus modis q̄rere aduerſus eū machinas deceptionū parabant.Verū non mihi abſq; ordine uidet̄.pauca

uidetur.pauca de huius uiri origine ſupra repetere & cuius apud
ro inſtitutionis fuerit.ſicuti ab his qui cum ipſo uitā duxerāt ac
cepimus memorare. Tēpore quo apud Alexandriā Petri marty
ris diem Alexander epūs agebat.cum poſt expleta ſolēpnia con
uenturos adconuiuiū ſuum clericos expectaret.in loco mari uici
no uidet eminus pueroꝝ multitudinem ſuper orā maris ludum
imitantium ut fieri ſolet epiſcopum atq; ea que in eccleſiis geri
mos eſt.Sed cū intentius diutino pueros inſpectaret.uidet ab his
geri quedā etiā ſecretiora & miſtica.perturbatus ilico uocari ad
ſe clericos iubet.atq; eis quid eminus ipſe uideret oſtendit. Tūc
abire eos & cōprehenſos ad ſe perducere oīnes pueros imperat.
¶ Cūq; adeſſent.quis eis ludus & quid egiſſent uel quomodo per
conctatur.Illi ut talis habet etas pauidi negare primo.deinde rē
geſtā per ordinē pandūt.Et baptizatos a ſe eſſe quoſdā catecu-
minos confitētur per Athanaſium qui ludi illius puerilis epiſco
pus fuerat ſimulatus. Tū ille diligenter inquirens ab his qui ba
ptizati dicebant.quid interrogati fuerint.quid ue reſponderint
ſimul & ab eo qui iterrogauerat. Vbi uidet ſcām religionis no
ſtre ritū cuncta conſtare.collocutus cū concilio clericoꝝ ſtatuiſſe
traditur illis quibus integris interrogationibus & reſpōſionibus
aqua fuerat infuſa.iterari baptiſma nō debere. ſed adimpleri ea
que a ſacerdotibus mos eſt. Athanaſiū uero atq; eos quos ludus
ille uel preſbiteros habere uiſus fuerat uel miniſtros.conuoca-
tis parentibus ſub dei obteſtatione tradit ecclie ſue nutriendos
¶ Paruo aūt tēpore exacto.cū a notario integre & grāmatico ſuffi
cienter Athanaſius fuiſſet inſtructus.continuo tanquā fidele do
mini cōmendatū aparentibus reſtituit ſacerdoti.ac uelut Samu
el quidā in templo dnī nutritur.& ab eo pergente ad patres in
ſenectute bona.ad portandū poſt ſe Efod ſacerdotale delegitur.
Sed huius tanti in ecclīa pro fidei integritate agones fuerūt.ut
etiam de hoc uideatur dictū eſſe illud q̄ ſcriptū eſt.Ego enī oſtē
dam ei.quanta oporteat eū pati pro noīe meo. In huius etenim
perſecutiones uniuerſus cōiurauit orbis.Et cōmoti ſunt prīcipes
terre.gētes.regna.exercitus coierūt aduerſus eū . Ille aūt diuinū
illud cōſeruabat

illud conſeruabat eloquiũ dicẽs. Si conſiſtant aduerſũ me caſtra nõ timebit cor meũ.ſi exſurgat in me preliũ.in hoc ego ſperabo

¶ Verum quoniã tanta ac talia eius geſta ſunt.ut magnitudo qui dem rerũ nihil me preterire patiatur . multitudo uero geſtorũ quãplurima cogat omittere.incertus eſtuat animus.dũ deliberare non ualet quid teneat quid omittat. Et ideo pauca nos que ad rem pertinent memorabimus.Reliqua eius fama narrabit ſine dubio.minora uero nuntiatura nã qđ addere poſſit ĩueniret.

i IGit̃ ubi Conſtãtius orientis ſolus obtinuit regnũ Ca.xv. Conſtantino fratre non longe ab Aquileia apud Alſã fluuium a militibus interfecto Conſtans utriusq; germanus.occidẽtem ſatis induſtrie gubernabat. Nam Conſtantius natura & animo regio.dum primis illis regni ſui fautoribus ſatis indulget per eunuchos arte in perfidiam decipitur a peruerſis ſacerdotibus.& intento ſatis ſtudio prauis eoꝝ contentionibus obſecundat.Sed illi uerentes ne forte adeundi regis copiã quandoq; fieret Athanaſio.& per eundem ueritatis fidem quã deuertebant ſcđm ſcripturas edoceretur.omĩnodis inſimulare eũ apud principẽ.& uelut oĩm ſcelerũ ac flagitioꝝ aggrediũtur exponere.uſq; quo hũani corporis brachium loculo delatũ imperatori oſtẽdũt

¶ Quod ab Athanaſio exciſũ magice artis gratia de Arſenii cuiuſdam corpore confirmabant.Sed & alia quãplurima criminoſa ſimul & flagitioſa componunt. ¶ Cap.xvi.

Q Vibus ex cãis Imperator iuberet cõuocato cõcilio Athanaſium condẽpnari.Idq; apud Tyrum miſſo e latere ſuo uno ex comitibus.Adnitente quoq; Archelao tunc comite orientis.nec non & eo qui Fenicem prouintiã gubernabat congregari iubet. Eo deducit̃ Athanaſius.loculus cũ humano brachio circũfertur inuidie horror nõ ſolũ religioſas.ſed & uiles aĩas ꝑuadit ¶ C.xvii

D Ic Arſenius cuius brachium dicebat̃ exciſum.lector aliq̃ do Athanaſii fuerat.obculpã correptionẽ ueritus frequentie ſe ſe ſubtraxerat.Cuius latebras oportunas ſibi adhuiuſcemodi cõmentũ flagitioſi hoĩes rati.initio cõpoſiti criminis occultatũ eum apud q̃ndã quẽ fidiſſimũ ſceleribus ſuis crediderãt reliq̃rãt

¶ Peruenit tamen

Peruenit tam adhūc in latebris positū quid suo noīe criminis in tentaretur Athanasio.Et siue eū ipsa hūanitatis cōtemplatio siue diuina perculit prouidentia.clam per noctis silētiū euadēs claustris.enauigauit Tyrū.Et pridie quam causę dicende adesset ultimus dies Athanasio.se se Arsenius obtulit.utq; se rerū gestarū series haberet edocuit.Ille domi esse hoīem nec īnotescere cuiq; de eius presentia iubet.Interea cōciliū cogit inquo aliquāti cōcinnate calūnie cōscii oms pene infenso aīo aduersū Athanasiū prediudicatoq; conueniunt. Per idē tempus Pafnutius confessor de quo supra memorauimus aderat Athanasii innocentie conscius Is cū uidisset Maximū Ierosolimorū epm qui una secū efosso oculo & poplite succiso confessor extiterat.uerū pro nimia simplicitate nihil de sacerdotū scelere suspicantē consed.sse cū ceteris quos factionis macula sotiauerat.mediū consessū adire nō ueritus. Te īquit o Maxime cū quo mihi unū atq; idem cōfessionis insigne est.cū quo mihi pariter mortale lumē effossū clariorē diuini luminis conciliauit aspectum.Te inquā non patiar sedere in concilio maligrantiū & cū iniqua gerentibus introire. Iniectaq; manu eleuās eū de medio eorū.ac de singulis instruens perpetua dehīc Athanasio cōmunione sotiauit.Sed interim causa dicitur.Prima introducit accusatio mulieris cuiusdā.que se diceret aliquādo hospitio Athanasiū recepisse.& ab eo noctu nihil suspicātē uim corruptionis esse perpessā.ītroduci adhec iubet Athanasius. Ingreditur cū Timotheo suo.eūq; monet.ut posteaquā mulier dicendi finem feciſſet.se tacente ipse ad ea que dixerat responderet . Cūq; mulier ea que docta fuerat peroraſſet. Timotheus conuersus ad eam.Vere inquit mulier ego mansi apud te aliquādo.aut uim tibi ut asseris feci? Tūc illa ut mulierū se taliū procacitas habet.obiurgās Timotheū tu tu inquit mihi uim feciſti.tu in illo loco cōmaculasti castitatē meā.Simul & conuersa ad iudices obtestari fidē dei cepit uera se dicere.Tunc oms ridiculosus pudor habere cepit.q; tam facile tacente eo factio cōpositi criminis patuisset.Nec tam permissi sūt iudices habere de muliere questionē.unde hec uel per quos aut quomodo fuisset aptata calūnia .

qm iudicandi

quoniã iudicãdi libertas penes accusatores erat. Hinc transit ad aliud crimen. Profertur facinus seculis inauditum. Ecce inquiũt ubi nemo possit uerbor prestigiis decipere oculis res agit. Verbis cessantibus brachiũ hoc te aiunt Athanasi accusat excisum ¶ Hec est Arseni dextera quam tu quomodo uel adquos usus excideris indicato. Tum ille. Quis enĩ iquit ueltrũ Arseniũ nouerat. ut hanc ipsius dexterã esse cognoscatis? Exsurrexerũt aliquati q se dicerent optie scire Arsentũ. Inquibus nõnulli erat abiq; conscientia factionis. Orat dehinc a iudicibus Athanasius. ut nominẽ suũ quẽ negotiũ deposceret iubeant introduci. Cũq; introductus esset Arsenius. eleuato eius uultu Athanasius concilio & iudicibus ait. Hic est Arsenius & alleuans eius nihilominus dexterã. hec est inquit etiã dextera eius. hec est & sinistra. Hec autẽ quã isti offerunt manus unde sit uos requirite. Tũc uelut nox quedã & tenebre accusatorum oculis infu e quid agerent. quo se uerterent nescibant. Ipsũ etenĩ Arsenium testes qui paulo ante scire se dixerant confirmabãt. Vex quia non iudicandi. sed opprimendi hois causa concilium gerebat fragor oĩm repete at tollitur. magũ esse Athanasium. & decipere intuentiũ oculos acclamat. nec debere ullo modo ultra tale hoiem uiuere. Factoq; impetu suis eum discerpere manibus parãt. Sed Archelaus qui cũ ceteris ex precepto Imperatoris concilio presidebat. ereptum eum de discerpentiũ manibus per occultos exitus eduxit. ac fuge qua solum posset. salutẽ monuit cõmẽdare. Concilium tamen rursum conueniens. tanquã si nihil oĩno deprehensum fuisset. ut confessum de intẽtatis criminibus Athanasium cõdempnat. Et gesta in hunc modum ficta per orbẽ terre mitentes. ad sceleris sui consensum Imperatore cogente ceteros epõs pepulerunt.

¶ Ca. xviii.

Hinc iam toto orbe profugus agit Athanasius nec ullus ei tutus ad latendum supererat locus. Tribuni. prepositi. comites. exercitus quoq; adinuestigandum eum mouẽtur edictis imperialibus. Premia delatoribus proponuntur. si qs uiuũ maxie si id minus caput certe Athanasii detulisset. & ita totis regni uiribus frustra aduersus eũ cui deus aderat certabat

Interea ex

Interea sex continuis annis ita latuisse fertur in lacu cisterne nō habentis aquā ut solē nunquā uiderit. Sed cum per ācillam que sola conscia dnōꝝ officiis qui ei latebras prebuerant uidebat̄ indicatus fuisset. tanquā dei spū admonitus. ipsa nocte qua ad eum cōprehendendum cum indicibus ueniebat̄ post ānos sex migrauit ad aliū locū. Ita illi qui uenerant frustrati. dnīs quoq; infugā uersis de ancilla ut falsa indice penas sumūt. ¶ Cap. xix.

Uerum ne graues alicui latebre sue fierent. & occasio calūnie innocentibus quereretur. nihil sibi ultra iā tutū in Cōstantii regno presumens. ad Cōstantis partes profugus abscedit ¶ A quo satis honorifice religioseq; susceptus est. quiq; causa eius quā fama cōpererat diligentius cognita. scribit ad fratrē procerto se cōperisse. ꝙ sacerdos dei sūmi Athanasius iniuste fugas & exilia pateretur. Hunc itaq; recte faceret. si absq; ulla molestia loco suo restitueret. si id nollet. sibi cure futurū. ut ipse id adimpleret. regni eius intima penetrans. & penas dignissimas de auctoribus sceleris sumens. Quibus scriptis perterritus Constantius. ꝙ posse facere ea que minitabatur conscius erat frēm. simulata benignitate ultro uenire ad se Athanasiū iubet. & leui increpatione perstrictū ad ecclīam suam permittit ire securū. Admonitus tamen Imperator ab impiis consiliariis. nō est inquit magnū Athanasi qđ epī poscunt de te. ut unā ex multis que sūt apud Alexandriā ecclesiis concedas populis eorū qui tibi cōmunicare nolunt. Tunc ille deo sibi suggerente. paratū in tempore consilium reperit. Et quid est inquit Imperator qđ poscēti tibi liceat denegari. qui potestatē habes oīum iubēdi? Sed unū est qđ oro ut meā quoq; peticiunculam libenter admittas. Cūq; se oīa que uellet quāuis essent difficilia promitteret prestaturū. si hoc unū cederet libens Athanasius. Hoc est inqt qđ rogo. ut qa etiā hic nam apud Antiochiā res agebatur sūt nostri populi qui istis cōmunicare nolūt unam eis tenere cōcedas ecclīam. Equissimum sibi uideri. & ualde prestandū. letus spopōdit Imperator. Sed cūrem detulisset ad eos quoꝝ cōsiliis utebarur. neq; ibi se uelle accipere ecclīam. neq; hic dare respondēt. qa plus sibi singuli quiq;

quā absentibus

quam absentibus consulebant . Ita imperator admiratus eius prudentiam.properare ocius ad suscipiendā suam eccliam iubet. ¶ Sed cum Maxentii scelere Imperator Constans regno simul & uita fuisset exēptus.rursum in Athanasiū ueteres illi īcentores principis odia resuscitare ceperūt.Fugatoq; de eccliā.in locū eius ¶ Georgium quendam perfidie & īmanitatis sue sotium mittunt ¶ Nam prius quendā Gregorium miserant.Rursū fuga rursū latebre.& edicta aduersū Athanasium principis per omēm locum ponuntur.premia & honores delatoribus pollicentia.Ipse quoq; cum ob uidictā necis fraterne regnūq; recuperandum ad occidētis partes uenisset.& extincto Maxētio.regni solus arce potiret fatigare occidentales epōs.& per deceptionē ad consensū Arriane hereseos cogere adgredit̄.Athanasii prius condēnatione premissa.& uelut obicis ualidissimi obiectione sublata. ¶ Cap.xx.

OB hoc apud Mediolanum epō̄ cōcilium conuocatur.plures decepti.Dionisius uero.Eusebius.Paulinus. Rodanius & Lucifer.dolum esse ī negotio proclamātes.asserentesq; q̄ subscriptio in Athanasium.non aliam ob causā quā deferende fidei moliretur.in exilio trusi sunt.His etiam Hilarius iungitur.ceteris uel ignorantibus uel non credentibus fraudem. ¶ Cap.xxi.

SEd tali consilio gestū fuisse negotium rei exitus docuit. Illis nāq; de medio sublatis.continuo Sinodus apud Arimi num congregat̄.Ibi secundū ea que orientales apud Seleutiam cōpo'uerant callidi hoīes & uersuti.simplices etiam imperitos occidēdalium sacerdotes facile circumueniunt hoc modo proponēdo eis quē magis colere & adorare uellent. Homousion an xp̄m illisq; uirtutē uerbi quid Homousion significaret ignorantibus. uelut in fastidium quoddā & execrationem sermo deductus est xpō se credere nō Homousion confirmantibus. Sic multoq; preter paucos qui sciētes prolapsi sunt animi decepti.contra ea que patres apud Niceam conscripserant uenientes.Homousion quasi ignotū & ascripturis alienum sermonē.auferri de fidei expositione decernunt.Cōmunionēq; suā hereticoq; societate cōmaculant ¶ Ea tempestate facies ecclie feda & admodū turpis erat.Non enī

sicut prius

ſicut prius ab externis.ſed apropriis uaſtabatur. Fugabat alius. alius fugabatur. Et uterq; de ecclia erat. Ara nuſquā nec īmolatio.nec libamina. Preuaricatio tamen & lapſus erat ac ruina multorum. Simul pena.ſed impar uictoria. Similiter cruciabātur.ſed non ſimiliter gloriabantur.quia dolebat ecclīa etiam illius caſum qui impellebat ad lapſum

¶ Cap.xxii.

IGit̄ Liberius qui poſt Iulium Marci quē Silueſter preceſſerat.ſucceſſorē in urbe Roma per idem tēpus ſacerdotio funge batur.in exilium truditur. Inq; eius locum Felix diaconus ſuus ab hereticis ſubrogatur. Et non tam ſecte diuerſitate. quam cōmunionis & ordinationis conueniētia maculatur.

¶ Cap.xxiii.

IEroſolimis uero Cyrillus poſt Maximinū ſacerdotio confuſa iam ordinatione ſuſcepto.aliquando infide ſepius incōmunione uariabat Apud Alexandriam uero Georgius ſatis procaciter ui raptum epātum gerebat.ita ut magis ſibi iuris dicē di creditos faſces.quā ſacerdotiū miniſtrandum religioſis officiis eſtimaret.

¶ Cap.xxiiii.

HPud Antiochiam ſane diuerſis temporibus multa & admodum confuſe geſta ſunt. Nam defuncto Eudoxio.cum multi diuerſarum urbiū epī ad illam ſedem ſūma ambitione niterent̄ ad ultimū Meletium de Sebaſtia Armenie ciuitate.cōtra decreta concilii illuc tranſferūt. Q ui tamē ab ipſis rurſum inexilium truditur.q; contra opinionē ipſoꝝ.non Arrii.ſed noſtram fidem cepit in ecclīa predicare. Q uem magna plebs ecclīa depulſum ſecuta.ab hereticoꝝ ſocietate diuellitur.

¶ Ca.xxxv.

INterea ut aliquando etiā in ſemetipſam prediues malitia deſeuiret. ſacerdotes & populi qui Arrio duce primitus fuerant ab ecclīa diuulſi.intres denuo ſectas parteſq; finduntur. Nam illi quos paulo ſuperius dixeramus non adquieſcentes Euſebii ceterorūq; ſimulationibus cum Arrio exiliū pertuliſſe.poſt modū nec ipſi Arrio regreſſo de exilio cōmunicare uoluerūt.eo q; ſimulata confeſſione cōmunicaſſet his qui de ipſa ſubſtantia dei patris filium confiterentur.quia ipſi ea que primo docuerat Arrius ex nullis extantibus creatum & factum non natū filium

ſatis libera

satis libera seu potius impudēti blasphemia confirmabāt. Quod & post illoꝝ obitū Accius quidā. post Actium uaʒidius & latius asserebat Eunomius uir corpore & animo leprosus. & interius exteriusq; morbo regio corruptus. arte tamen dialetica prepotens plurima contra fidē nostrā scripsit. & disputandi leges sectatoribus suis dedit. Aquo etiam nunc Eunomiana hereſis appellatur

¶ Alius quoq; Macedonius noīe quē nostris expulsis īmo potius necatis apud Constantinopolim statuerunt episcopum. quia similem patri filiū fatebatur. licet spiritū sanctū eque ut illi blasphemaret. tamen ab illis expellitur. quia similia ut de patre etiā de filio predicaret. Neq; uero nostris cōiungitur. aquibus de spiritu sancto diuersa sentiret. Ita pestifera illa bestia. que per Arrium primum quasi de infernis extulerat caput. subito transformis apparuit. Per Eunomianos qui dicunt per omīa dissimilē filium patri. qa nullo genere possit esse similis factura factori. Per Arrianos qui dicunt similem quidem posse dici filiū patri. sed largitate gratie nō proprietate nature. inquantū scilicet potest creatori creatura conferri. Per Macedonianos qui dicūt similē quidē filium per omīa patri. sanctū uero spiritum cū patre & filio nihil habere cōmune. Hec quidē inter illos ita gesta sūt. Sed sicut de talibus scriptū est. discissi sūt & nō sūt cōpuncti. Plurimi sane eorum qui uidebantur attentiorem uitam gerere. & monasteria permulta apud Constantinopolim uicinasq; prouintias. & episcopi nobiles Macedonii magis errorem secuti sunt. ¶ Cap. xxvi.

SEd Constantius imperator dum Iuliano quem Cesarem apud Gallias reliquerat. dignationem sibi augusti sponte presumenti. armis ire obuiam parat. xxiiii. post occasum patris imperii sui anno in oppido Cilicie Mopsocrenis diē functus est

POst quem Iulianus presūptū prius deinde ut legittimum solus obtinet prīcipatū. Is primo uelut arguēs perpera gesta Constantii. episcopos iubet de exiliis relaxari. Post uero aduersum nostros tota nocendi arte cōsurgit. Interim qui superfuerant epī de exiliis relaxantur. Nā Liberius urbis Rome episcopus Constantio uiuente regressus est. Sed hoc utrū quod

Ca. xxvii.

adquieuerit

adquieuerit uoluntati ſue ad ſubſcribendū.an ad populi Roma
ni gratiā aquo proficiſcens fuerat exoratus indulſerit. pro certo
cōpertum non habeo.Lucifer autē cum exoraret ab Euſebio.qa
uterq; in partibus uicinis egypto fuerat relegatus.ut aduidēdū
Athanaſium Alexandriā pergerent.cōmuniq; tractatu cum his
qui ſuperfuerant ſacerdotibus de ſtatu ecclīe decernerent.preſē
tiam ſui abnegans.legatū pro ſe diaconū ſuū mittit.atq; ipſe in
tento animo Antiochiā pergit.Ibiq; diſſidentibus adhuc parti-
bus.ſed in unum tamē reuocari poſſe ſperantibus.ſi ibi talis eli
geretur epiſcopus.erga quē non una plebs ſed utraq; gauderet
Preproſperum catholicum quidem & ſanctū uirum ac per omīa
dignum ſacerdotio Paulinum epiſcopum collocauit. ſed tamen
in quem adquieſcere plebs utraq; non poſſet. ¶ Cap. xxviii.

PErgit interea Euſebius Alexandriā.ibiq; confeſſoꝝ conci
lio congregato.pauci numero ſed fide integri.& meritis
multi.quo pacto poſt hereticoꝝ ꝓcellas & perfidie turbines.trā
quillitas reuocaretur ecclīe omī cura & libratīe diſcutiūt.Aliis
uidebatur fidei calore feruentibus.nullum debere ultra ſacerdo
tium recipi.qui ſe utcūq; heretice cōmunionis contagione macu
laſſet.ſed qui imitantes apoſtolos querebant nō q; ſibi utile eſ
ſet.ſed qđ pluribus.Vel qui imitarentur xpm̄.qui cū eſſet om
nium uita.pro ſalute cunctorum humilians ſe deſcendit in mor
tem.quo ſcilicet inueniretur & in mortuis uita.Dicebant melius
eſſe humiliari paululum propter deiectos.& inclinari propter eli
ſos.ut eos rurſus erigerent.nec ſibimet ſolis puritatis merito ce
lorum regna defenderent.ſed eſſe glorioſius.ſi cum pluribus il-
luc mererent intrare.Et ideo rectum ſibi uideri.ut tantum per
fidie auctoribus amputatis.reliquis ſacerdotibus daret optio. ſi
forte uelit abiurato errore ꝓfidie.ad fidē patrū ſtatutaq; cōuerti
nec negare aditū redeūtibus.qn potius de eoꝝ cōuerſiōe gaudere
qa & ille euāgelicus iunior filius paterne depopulator ſubſtātie. ī
ſemetipſū reuerſus.nō ſolū ſuſcipi meruit.ſed & dignus paternis
cōplexibus đputat.& annulū fidei recipit & ſtola circūdat.ꝑ quā

quid aliud

qd aliud quā ſacerdotii declarant̄ inſignia? Nec ꝓbabilis extitit apud patrē ſenior filius qđ inuidit recepto. nec tantū meriti habuit nō delinquendo. quātū note cōtraxit nō īdulgēdo germano

¶ CVm igit̄ huiuſcemodi ſententias ex euangelica auctoritate prolatas ordo ille ſacerdotalis apoſtolicus approbaſſet. ex cōcilii decreto Aſterio ceteriſq; qui cum ipſi erant orientis iniunguntur procuratio. occidentis uero Euſebio decernitur. Additur ſane in illo concilii decreto. etiam de ſpiritu ſancto plenior diſputatio. ut eiuſdem ſubſtantie ac deitatis cuius pater & filius. etiam ſpiritus ſanctus crederetur. nec quicquā prorſus in trinitate aut creatum aut inferius poſterius ue diceretur

¶ Sed & de differentia ſubſtantiarum & ſubſiſtentiarū ſermo eis per ſcripturam motus eſt. Quod greci Oyſir Setypos Triſeno uocant. Quidam etenim dicebant ſubſtantiam. & ſubſiſtentiā unum uideri. Et quia duas ſubſtātias nō dicimus ī deo. nec tres ſubſiſtentias dicere debemus. Alii uero quibus longe aliud ſubſtantia quā ſubſiſtentia ſignificare uidebatur. dicebant quia ſubſtantia ipſam rei alicuius naturam rationemq; qua conſtat deſignet. Subſiſtentia autem unius cuiuſq; perſone hoc ipſū qđ extat & ſubſiſtit oſtendat. Ideoq; propter Sabellii hereſim tres eſſe ſubſiſtentias confitendas. qđ quaſi tres ſubſiſtentes perſonas ſignificare uiderentur. nec ſuſpitionem daremus tanquā illius fidei ſectatoreſ. qui trinitatē in nominibus tantum & nō in rebus ac ſubſiſtentiis confitentur. Sed & de incarnatione dnī comprehenſum eſt. quia corpus qđ ſuſceperat dominus. neq; ſine ſenſu neq; ſine anima ſuſcepiſſet. Quibus omnibus caute moderate q; compoſitis. unuſquiſq; itinere ſuo cū pace perrexit. ¶ Ca. xxx.

SEd Euſebius cum rediſſet Antiochiam. & inueniſſet ibi a Lucifero contra pollicitationē ordinatū epiſcopū. pudore ſimul & īdignatiōe cōpulſus abſceſſit. neutre patri cōmunionē ſuā relaxans. quia digrediēs īde promiſerat ſe acturū īcōcilio. ut is eis ordīaret̄ epūs a quo pars neutra deſciſceret. Ille nāq; populus qui Meletiū dudū de ecclia pulſū quaſi ꝓfide recta fuerat ſecutus. nō

ſe iunxerat

se iũxerat ad priores catholicos.idest q cũ Eustachio epõ fuerant ex quibus etiam Paulinus erat.sed suum principatum suumq; conuenticulũ tenuit.Hos ergo cũ in unũ reuocare uoluisset Eusebius.nec tamñ preuentus a Lucifero potuisset absscessit. Tũc regressus Meletius de exilio.quia cũ eo numerosior populus erat ecclam tenuit.& ex eo iam propriam sinedũ cum ceteris orientalibus episcopis habuit.nec tamen Athanasio iunctus est. Interim Lucifer iniuriam dolens q; episcopũ ase ordinatũ apud Antiochiam non recepisset Eusebius.nec ipse recipere cogitat Alexandrini decreta concilii.sed constringebatur legati sui uinculo qui in concilio ipsius auctoritate subscripserat. Abicere nãq; eũ non poterat.quia auctoritatem eius tenebat.Si uero recepisset. otñe suum frustrandũ uidebat ĩceptũ.Diu ergo dehoc multũq; deliberans.cũ exutraq; parte concluderetur. eligit ut legato suo recepto.erga ceteros sententiã disparem sed sibi placitam custodiret.Ita regressus ad Sardanie partes.siue qa citata morte preuentus tempus sententie mutande non habuit.Etenim temere cepta corrigi spatio solent.siue adhoc animũ ĩmobiliter federat. parum firmauerim ex ipso.Interim Luciferianoꝝ scisma qđ licet per paucos adhuc uoluitur sũpsit exordium.Eusebius uero circũiens orientem atq; Italiam.medici pariter & sacerdotis fungebatur officio.Singulas quasq; ecclias abiurata infidelitate.ad sanitatem recte fidei reuocabat.Maxime qđ Hylarium quẽ dudũ cũ ceteris episcopis inexilium trusum esse memorauimus. regressũ iam & in Italia positum.hec eadem erga instaurandas ecclias fidemq; patrũ reparandam reperit molientem. ¶ Cap.xxxi.

In Dei eruditus ad persuadendum cõmodissimus.rem diligẽtius & aptius procurabat. Qui etiam libros de fide nobiliter scriptos edidit.quibus & hereticorum uersutias & nostrorum deceptiones.& male credulam simplicitatem ita diligentius exposuit. ut & presentes & lõge positos quibus ipse per se differere uiua uoce non poterat.perfectissima instructione corrigeret. Ita isti duo uiri uelut magnifica quedam mundi lumina. Hyllyricum

Italiã galliasq;

Italiã galliasq; suo splendore radiarũt.ut oñs etiã de absconditis angulis & abstrusis hereticoꝝ tenebre fugarentur ¶ Ca.xxxii.

SEd Iulianus postquã ad orientem Persas bello pulsaturus aduenit.& publica quã prius occultauerat erga idoloꝝ cultũ ferri cepit ĩsania callidior ceteris persecutor.nõ ui neq; tormẽtis.sed premiis honoribus blanditiis persuasionibus maiorem pene populi partem quã si atrociter pulsasset elisit. Studia auctorũ gentiliũ xpianos adire prohibens.ludos litterarũ illis solis qui deos deasq; uenerantur patere decernit.Militie cingulum nõ dari nisi ĩmolantibus iubet.Procurationem prouintiarũ iurisq; dicendi xpianis statuit non debere comitti.utpote quibus etiam lex propria gladio uti uetuisset.& proficiebat cottidie ĩ huiuscemõi legibus exquirendis.quibus si quid uersutum uel callidum.tamẽ qđ minus uideretur crudele decerneret. ¶ Cap.xxxiii.

SEd non erga Athanasium ficte philosophie tenere imaginem potuit.Etenim cũ uelut tetri serpentes de cauernis terre ebulientes ad eum processissent.magoꝝ philosophoꝝ aruspicum augurũq; manus prophana oñes pariter allegant nihil suis actibus successurũ.nisi prius Athanasium uelut horũ oĩum obstaculum sustulisset. ¶ Cap.xxxiiii.

TErum mittitur exercitus.iterum duces. iterũ oppugnatur ecclĩa. Cumq; eum mesti ac flentes populi circũstarent.prophetico apud eos usus sermone ꝓhibetur.Nolite inquit o filii cõturbari.quia nubecula est & cito pertransit.Cumq; discessissset. & naui per Nilum fluuiũ iter ageret.comes qui adhoc ipsũ missus fuerat.cognito eius itinere.instanter eum insequi cepit.Et cũ forte applicuisset Athanasii nauicula ad quẽdã locum.comperit apretereuntibus post tergum esse ꝑsecutorẽ suum.& iam iamq; nisi prospiceret ĩminere.Conterriti oñs qui simul aderant sotii heremum suadebant ad fuge presidium petendam.Tum ille nolite inquit o filii deterreri.eamus magis inoccursum ꝑcussori nostro.ut sciat quia longe maior est qui nos defẽdit quam qui ꝑsequitur.Et conuersa nauicula.iter agere obuius ei qui se insectabatur adgressus est. Ille qui nullo genere suspicari posset in occursum sibi

occurſum ſibi uenire quem quereret. tanquam pretereuntes alios interrogari iubet. ubi audiſſent eſſe Athanaſium. Cumq; reſpondiſſent ſe uidiſſe eum non longe euntē. tota celeritate pertranſiens properat inuanū. feſtinans capere quē ante oculos poſitum uidere non potuit. Ille uero dei uirtute monitus Alexandriā redit. ibiq; tuto latebras uſq; quo ꝑſecutio ceſſaret exegit.

¶ Ca.xxx.

Dedit & aliud Iulianus uecordie ſue ac leuitatis indiciū. Nam cū Dafnis ī ſuburbano Antiochie iuxta fontem Caſtalium litaret Apollini. & nulla ex his que querebat reſponſa ſuſciperet. cauſaſq; ſilentii percontaret a ſacerdotibus demonis. aiunt Babile martyris ſepulchrū prope adſiſtere. & ideo reſponſa non reddi. Tūc ille galileos uenire. hoc enī noīe noſtros appellare ſolitus erat. & auferre ſepulchrum martyris iubet. Igit ecclīa uniuerſa conueniens. matres & uiri iuuenes uirgineſq; immenſa exultatione ſuccincti. trahebant longo agmine arcā martyris ꝑſallentes ſūmis clamoribus & cum exultatione dicentes.

¶ Confundantur oīs qui adorant ſculptīlia. & qui confidunt inſimulacris ſuis. Hec in auribus prophani prīcipis per ſex milia paſſuum tanta exultatione ꝑſallebat oīs ecclīa. ut celū clamoribus reſultaret. Vnde & ille in tantā iracundie rabiē deductus eſt. ut altera die conprehendi xp̄ianos paſſim & trudi iuberet in carcerem ac penis & cruciatibus affligi.

¶ Ca.xxxvi.

Quod Saluſtius prefectus eius non probans. licet eſſet gentilis. tamen iuſſus exſequitur. & apprehenſum quendā adoleſcētem qui primus occurrit Theodorum noīe. a prima luce uſq; ad horam undecimam. tanta crudelitate & tot mutatis carnificibus torſit. ut nulla etas ſimile factum meminerit. Cum tamen ille in eculeo ſublimis & hinc inde lateribus iſtante tortore. nihil aliud fecerit niſi uultu ſecuro & leto ꝑſalmū quem pridem oīs eccleſia cecinerat iteraret. Cūq; ſe oī expenſa crudelitate Saluſtius nihil egiſſe perſpiceret. recepto incacere iuuene. abiſſe fertur ad Imperatorem. & quid egerit nuntiaſſe. ac monuiſſe ne tale aliqd temptare uellet decetero. Alioquin & illis gloriam. & ſibi ignominiam quereret. Hunc Theodorum ipſi nos poſtmodum

apud Antiochiā

apud Antiochiã uidimus.& cum requireremus ab eo ſi ſenſum doloris habuiſſet ex integro.dicebat dolores ſe quidẽ parũ ſenſiſſe.aſtitiſſe aũt quendã iuuenẽ qui ſudanti ſibi linteo candidiſſimo.& ſudores extergeret & aquã frigidam frequenter infũderet.& ita ſe eiſe delectatũ.ut tunc meſtior factus ſit.quãdo depoſ ni de eculeo iuſſus eſt.Cõminatus igitẽ Imperator poſt uictoriã Perſicã melius ſe xpianos debellaturũ.profectus quidem eſt.ſed nullus reditus.Ibi nãq; incertũ a ſuis an ab hoſtibus confoſſus poſt annũ & octo menſes preſũpti Auguſtalis ĩperii finẽ fecit.

TAnta uero eius ad decipiendũ ſubtilitas & ¶ Ca.xxxvii. calliditas fuit.ut etiã infelices iudeos uanis ſpebus illectos ut ipſe agitabatur illuderet. Quos primo oĩum conuocatos ad ſe interrogat.cur non ſacrificarent.cum eis lex ſua de ſacrificiis ĩperaret. At illi occaſionẽ ſe inueniſſe tẽporis rati.non poſſumus inquiunt niſi in ſolo Ieroſolimorũ tẽplo. Ita nãq; precipit lex. Et accepta ab eo reparandi templi licentia.intantũ inſolentie perue nerunt.ut aliquis eius prophetarũ redditus uideretur.Igitẽ ex oĩ bus locis atq; prouintiis conuenere iudei.locũ templi olim igne conſũpti aggredi cepere.comite properandi operis ab Imperato re conceſſo.ſũptu publico & priuato res omĩ inſtantia gerebatẽ. Interea inſultare noſtris.& uelut reparatis ſibi regni tempori bus cõminari acrius ac ſeuitiam oſtentare prorſus in magno tu more & ſuperbia agere.Cyrillus poſt Maximũ confeſſorẽ Ieroſolimis habebatur epũs.Apertis igitur fundamentis.calces cemẽ taq; adhibita.nihil omnino deerat.quin die poſtera ueteribus de turbatis.noua iacerent fundamenta. cum tamen epũs diligenti conſideratione habita.uel ex his que in Danielis prophetia de tẽ poribus legerat.uel qđ ĩ euangeliis dominus predixerat perſiſte ret.nullo genere fieri poſſe.ut ibi a iudeis lapis ſup lapidem po neretur.res erat in expectatione.

¶ Ca.xxxviii.

ET ecce nocte que adincipiendum opus iam ſola reſtabat terremotus ingens oboritur. & non ſolum fundamẽtorũ ſaxa longe lateq; iactantur.uerum etiam totius pene loci edifi cia complanantur. Porticus quoq; publice in quibus iudeorum multitudo

iudeoꝝ multitudo q̄ operi uidebat̄ insistere cōmanebat ad solū deducte.oīs iudeos qui reperti sunt oppressere.Luce uero orta cū se mala crederent effugisse.ad requirendos qui oppressi fuerant reliqua multitudo concurrit. ¶ Cap.xxxix.

EDes erat quedā in inferioribus tēpli demersa.habēs aditū inter duas porticus que fuerāt cōplanate inqua ferramenta alia q; operi necessaria seruabāt̄.equa subito globus quidā ignis emicuit.& per mediū platee percurrens adustis & exterminatis qui aderant iudeis.ultra citraq; ferebat̄.Hoc iterū sepiusq; & freqn tissime per totā illā diem repetens.pertinacis populi temeritatē flāmis ultricibus cohercebat. Cū interī pauore ingenti & trepidatione oīs qui aderant deterriti solū uerū deū xpm̄ confiteri cogebant̄ inuiti.Et ne hec fieri casu crederent̄ insequenti nocte inuestimentis oīm signaculū crucis ita euidens apparuit. ut etiā qui diluere pro sui īfidelitate uoluisset nullo genere ualeret abolere.Sic deterriti iudei atq; gentiles.locū simul & inaniter cepta reliquere. ¶ Explicit liber.x. ¶ Incipiunt caplā libri.xi.

¶ Cap.i. ¶ De ortu & religiosa mente principis Iouiniani.& de fine eius ¶ Ca.ii. ¶ De ortu Valentiniani & Valentis. ¶ Ca.iii. ¶ De dormitione Athanasii & persecutionibus Lutii heretici. ¶ Ca.iiii ¶ De uirtutibus & mirabilibus sanctoꝝ qui fuerūt in egypto. ¶ Ca.v. ¶ De persecutione que fuit apud Edessā ¶ Cap.vi. ¶ De ¶ Moyse quē regina saracenoꝝ gentis popposcit epm̄. ¶ Cap.vii. ¶ De Didimo uidente Alexandrino. ¶ Ca.viii. ¶ Quāti ex discipulis Antonii etiā tūc inheremo habitantibus uirtutes & signa fecerunt. ¶ Cap.ix. ¶ De Gregorio & Basilio Capadocie epīs. ¶ Ca.x ¶ De Damaso epō.& Vrsini subreptiōe. cap.xi. ¶ De Ambrosio epō. cap.xii ¶ De Valentiniani fine. cap.xiii. ¶ De Gothoꝝ per Tracias irruptione & Valētis nece. cap.xiiii. ¶ Vt ¶ Gratianus Imperator Theodosiū regni participē absciuit.& post multa religiose & fortiter gesta Maximi tyrāni īsidiis subcubuerit. ca.xv ¶ De Valētiano puero atq; matre eius Iustina q de fensas ecclesias perturbare conatus est. ¶ Cap.xvi. ¶ De beniuoli magistri memoria fideli constantia. ¶ Cap.xviii.

¶ Vt Theodosius

¶ Vt Theodosius necē Gratiani ultus. de Maximo triūphauerit.
¶ Ca.xviii ¶ De theodosii cōmissō in Tessalonicenses. & penitentia
eius publice apud sacerdotes gesta. ¶ Cap.xix ¶ De restitutiōe
ecclias que per ipsū in oriēte catholicis restituit ¶ Ca.xx. ¶ De
¶ Apollinare & heresi eius. Ca.xxi ¶ De episcopoꝝ successiōibus
per orientē. ¶ Ca.xxii ¶ De seditione paganoꝝ contra fideles.
¶ Ca.xxiii ¶ De situ tēpli Serapis & subuersione eius. ¶ Ca.xxiiii
¶ De fraudibus paganoꝝ que ī tēplis detecte sunt. ¶ Cap.xxv.
¶ De Saturni sacerdote tyrāno totius pene Alexādrie adultero.
¶ Ca.xxvi. ¶ De Canopi iteritu & initio ¶ Ca.xxvii. ¶ De eccleſus
& martyriis que in idoloꝝ locis cōstructe sunt ¶ Ca.xxviii. ¶ De
Ioannis sepulchro uiolato & reliquiis apud Alexandriā conserua
tis. ¶ Ca.xxix. De Thoracibus Serapis apud Alexandriā abrasis
& signi xpi in loco eoꝝ reddito. ¶ Ca.xxx. ¶ Vt mēsura a que
¶ Nili fluminis quā pocem uocant ad ecclīam deferat ¶ Ca.xxxi.
¶ De Valentiniani iunioris interitu. & ortu Eugenii ¶ Ca.xxxii.
¶ De responsis Ioānis monachi. ¶ Ca.xxxiii. ¶ De apparatu belli
aduersus Eugeniū Theodosii. & de uictoria eius orationibus ma
gis quī uirtute patrata. ¶ Ca.xxxiiii. ¶ De fine Theodosii post ui
ctoriam & Archadio atq; Honorio liberis eius & heredibus re
gni ¶ Expliciunt caplā libri.xi. Incipit liber.xi.

POst Iuliani Necē tandē ciuile nobis Iouiniani repa
ratur imperiū. Is nāq; sub uno eodēq; tēpore Impe
rator & confessor. & male illati extitit depulsor erro
ris. Nam cū in procinctu esset exercitus & urgueret
barbarus. ductoresq; nostri de sūmis rebus consiliū trahentes Io
uiniano calculū darent. cūq; apprehēsus ad suscipiēda imperii tra
heretur insignia. ad exercitū Iuliani sacrilegiis profanatū dicitur
proclamasse. Non se posse imperare eis. quia esset cristianus.
Tum omnes pari eademq; uoce respondisse perhibentur. & nos
cristiani sumus. nec prius quam hanc uocem audiret. adquiesce
re ad imperium uoluisse. Deniq; statim affuit diuina clementia
contraq; omnem spem cum clausi undiq; hostibus tenerentur
nec euadendi

nec euadendi facultas ulla ſubpeteret.ſubito emiſſos a barbaris oratores ad eſſe uident.pacemq; depoſcere.Exercitui quoq; inedia cõſũpto cibos ceteraq; neceſſaria inmercimoniis polliceri.omiq; humanitate noſtrorũ temeritatẽ emendare. Sed ubi in xx.& viiii. annis pace cõpoſita ad Romanũ regreſſus eſt ſolum.clariorq; lux noſtro ſe orbi ex orientis partibus ab orta diffudit.Rẽ publicam quaſi poſt nimias procellas omĩ moderatione adgredi tur reparare.Eccliarũ uero curã non in ſecundis habere.nec tamĩ incaute ut Cõſtantius egerat.ſed lapſu predeceſſoris admonitus honorificis & officioſiſſimis litteris Athanaſium requirit & ab ipſo formã fidei & eccliarũ diſponendarũ ſuſcipit modũ. Sed hec tã pia & tã leta principia mors ĩmatura corrupit.Poſt nouẽ etenĩ menſes ortus ſui apud Cilitiam diem obiit . ¶ Cap.ii.

POſt hunc Valentinianus imperiũ ſuſcepit.qui pro fide noſtra a Iuliano de militia fuerat expulſus.Sed compleuit in illo domĩus qđ promiſit.plus etiam quã centupla in preſenti ſeculo reſtituens ei. Nam quia militiã pro xpõ reliquerat.recepit imperiũ.Is in conſortiũ regni aſſũpſit fratrẽ Valentẽ & ſibi quidem occiduas partes delegit.illi aũt orientales reliquit.Sed Valens fauendo hereticis abiit in uiam patrũ ſuorũ. Nam & epiſcopos egit inexiliũ.& preſbiteros ac diaconos & monachos Tatiano Alexandrie preſidente.uſq; ad tormenta deduxit & ignibus tradidit.Multaq; nefanda & crudelia in eccliã dei molitus eſt . Sed hec omĩa poſt Athanaſii obitũ.Nã illo ſuperſtite.uelut diuina quadã uirtute prohibitus.cũ dibacharet̃ in ceteros.in illum i nihil auſus eſt triſte cõmittere. ¶ Cap.iii .

IGit̃ ea tempeſtate cũ quadrageſſimo & vi.anno ſacerdotii ſui Athanaſius poſt multos agones multaſq; patientie coronas quieuiſſet in pace.ſciſcitatus deſucceſſore Petrũ tribulationum ſuarũ participem & ſotiũ delegit.Sed Lutius Arriane partis epũs.continuo tãquã ad ouem aduolat lupus. Et Petrus quidem nauẽ protinus conſcendens.ad urbem Romã profugit.Lutius uero tanquã materia ſibi crudelitatis oblata ſeuior erga ceteros efficiebat̃. Et ita ibat in ſanguinẽ.ut nec ſpeciem quidem aliquã religiõis

aliquã religionis ſeruare uideretur. Cuius primo ingreſſu tanta & tam turpia in uirgines & continẽtes eccl̃ie geſta ſunt.que nec in perſecutionibus gentilium memorant̃. Inde poſt fugas ciuiũ & exilia.poſt cedes & tormenta flãmaſq; quibus innumeros con fecerat.admonaſteria furoris ſui arma cõuertit. Vaſtat heremũ bella quieſcentibus indicit. Tria milia ſimul & eo amplius uiros per totam heremũ ſecreta & ſolitaria habitatione diſperſos.ob pugnare pariter aggreditur.Mittit armatã equitũ ac peditũ ma num.Tribunos prepoſitos.& bellor̃ duces.tanquã aduerſũ bar baros pugnaturus elegit. Q ui cũ ueniſſẽt.nouam belli ſpeciem uident.hoſtes ſuos gladiis obiectare ceruices.& nihil aliud dicere niſi amice ad quid ueniſti.

¶ Cap.iiii.

PEr idem tẽpus patres monachor̃ uita & antiquitatis me rito Macharius.& Iſodorus aliuſq; Macharius atq; Eraclides & Pambus Antonii diſcipuli per egyptũ & maxime ĩ Nitrie deſer ti partibus habebant̃. Viri qui conſortiũ uite & actuũ non cum ceteris mortalibus.ſed cũ ſupernis angelis habere credebantur. ¶ Q ue preſens uidi loquor & eor̃ geſta refero.quor̃ in paſſioni bus ſotius eſſe promerui. Hii ducebant exercitũ dn̄i non morta libus telis.ſed fide religionis armatũ exercitum moriendo uincẽ tem.& qui ſanguinis ſui profuſione uictor xp̃m ſequeret̃ ad ce lum.Q uiq; dum intabernaculis poſiti & orantes expectarẽt in terfectores ſuos.delatus eſt ad eos homo olim membris oĩbus & precipue pedibus aridus.Sed cũ ab eis ĩ noĩe dn̄i oleo fuiſſet perunctus.ſtatim confirmate ſunt plante eius.Et dicentibus eis innoĩe Ieſu xp̃i quẽ Lutius perſequitur ſurge & ſta in pedibus tuis.& redi in domũ tuam.continuo exurgens & exiliens bene dicebat deum oſtendens quia uere erat ĩ eis deus. Ante aliquã tulum uero tẽporis cecus quidã rogabat adduci ſe ad cellulam ¶ Machãrii que erat ĩdeſerto itinere triũ dier̃. Q uo poſteaquã cecus multo ductantium labore peruenit.Machariũ nõ repit domi. Cõtriſtatus ualde.nullatenus mitigare meſtitiam poterat ſanitatis ſolatiis carens.Tum uero feruore fidei concaleſcens.de precor inqt ad eos qui ſe duxerant.applicate me ad illã partem

parietis ubi

parietis ubi cubare ſenior ſolet. Et cum fuiſſet admotus parum luti aridi unde paries oblitus uidebat adſumens palme ſue ſu. perpoſuit. Rogat etiam ut aquam de puteo ex quo bibere ſole bat hauriret. Quo humore ſoluēs glebulam eodemq; luto ocu los ſuos ſuperunguens. & lauans de aqua que hauſta fuerat. repē te recepit uiſum. ita ut nullo indigens adminiculo rediret ad ſua

¶ Sed ne ſecundū leproſos illos ageret quos aſe curatos in euange liis ingratos dominus notat. cū omni domo ſua regreſſus & deo gratias referens. rem ut geſta fuerat indicauit. Idem ipſe Macha rius Leene ſpeluncam habuit cellule ſue uicinam. & quadam die catulos ſuos cecos ad eum belua producit. atq; ante pedes eius poſuit. At ille cum intellexiſſet pro cecitate catulorum beſtiam ſupplicare. rogauit dnm̄ ut eis redderet uiſū. Quo recepto ma trem ſequentes redeunt ad ſpeluncam. & paulopoſt ipſa cum ca tulis ſuis regrediens. pelles ouiū lanatas plurimas. uelut munus pro ſuſcepta gratia ad ſenem defert. morſu oris euectas. & ante fores eius eis depoſitis abſcedit. Verum ſi ſingulorum mirabili um geſta proſeq; uelimus. excludimur apropoſita breuitate. ma xime cum hec narrationem proprii operis habere mereantur.

¶ Sed in his omībus Lucius non erubuit nec aliquid reuerētie uir tutum mirabilibus detulit. Quinīmo iubet patres ipſos abla tos agrege ſuo. īmo clam raptos in inſulam quandam egypti pa ludium deportari. inqua compererat neminem prorſus eſſe xpia num. quo per hoc uel abſq; ſolatiis uel abſq; conſuetis actibus ui uerent ſenes. Igitur cum duobus ſolis pediſſequis noctu ad in ſulam deducuntur. Inqua erat templum quoddā sūma uenera tione a loci incolis obſeruatum. Cumq; nauicula ſenum orā ſoli illius contigiſſet. ecce ſubito ſacerdotis tēpli illius uirgo filia cor repta ſpiritu. cum ingenti uociferatione & clamoribus uſq; ad ce lum datis. per medios agi populos cepit. Et crebros ducens rota tus. ſtridens huc atq; illuc rapida ora uibrare. Cumq; ad ſpecta culum tam ingentis monſtri. maxime cum eſſet ſacerdotis filia qui in honore precipuo apud illos erat populi conueniſſent. per auras eam raptam ſequentes. perueniunt uſq; ad nauiculā ſenū.

Ibi uero

Ibi uero proiecta eorꝝ pedibus & proſtrata clamare cepit. Quid
ueniſtis huc ſerui dei ſũmi antiquis nos & ueternoſis euoluere
domiciliis? In hoc loco depulſi undiqꝫ latebamus. Quomodo uos
nequaquam latere potuimus? Cedimus antiquis ſedibus. popu-
los ueſtros terraſqꝫ recipite. Cũ hoc diceret increpatus ab eis er
roris ſpiritus effugatur. Et puella ſana una cum parentibus ſuis
iacebat ad pedes noſtri temporis apoſtolorum. Qui talibus ex
ordiis predicantes eis fidem dnī noſtri Ieſu xpī. intantam cõuer
ſionem repente eos perduxerũt. ut ſtatim manibus ſuis antiquiſ
ſimũ templum & inſũma ueneratiõe habitum deſtruerent. & ec
cleſiam confeſtim edificarent. Nec ad deliberandum ſpatio tem
poris eguerunt. quibus fidem rerum fecerãt non uerba. ſed uir-
tus. Sed hoc cum fuiſſet Alexandrie nuntiatum. ueritus Lutius
ne forte etiam ſuorum in eũ odia iuſta conſurgerent. qui aperte
iam bellum non hoĩbus ſed deo indiceret. occulte eos reuocari.
& in heremum remitti iubet. Dum hec in egypto geruntur. ne
in aliis quidem locis perſecutionis flãma ceſſabat. ¶ Cap. v.

EDiſſa namqꝫ Meſopotamie urbs fidelium populorum eſt
Thome apoſtoli reliquiis decorata. Vbi cũ Imperator po
pulos uidiſſet eccleſiis eiectos in campo habere conuenticulũ. tan
ta dicitur iracundia accenſus. ut prefectum ſuum pugno percu-
teret. cur non fuiſſent inde quoqꝫ ſicut iuſſerat deturbati. At il
le licet eſſet paganus. & iniuriis ab Imperatore fuiſſet affectus.
tamen conſideratione humanitatis altera die ad uaſtandum po
pulum proceſſurus. facit hoc ipſum ciuibus per occulta inditia
clareſcere. quo ſcilicet cauere ſe poſſent. ne inuenirentur in loco
mane proceſſurus terrorem ſolito maiorẽ per officium mouet.
agitqꝫ omĩa quo quam minimi uel ſi fieri poſſet nulli periclitarẽ
tur. Videt tamen frequentiorem ſolito populum tendere ad lo
cum. currere precipites. & feſtinare tanquam uererentur ne qui
deeſſet ad mortem. Interea uidet quandam mulierculam ita fe
ſtinam & properam domo ſua prorũpere. ut nec clauderet hoſti
um. nec operiri ut mulierculum habitũ decet diligentius potuiſ-
ſet. infantem quoqꝫ paruulum ſecum trahentem. curſuqꝫ rapido

irrupto etiam

irrupto etiam officii agmine festinantem. Tum ille ultra non fe
rens.adprehendite inquit mulierem.& huc deducite.Cūq; fuis-
set adducta.quo inquit infelix mulier properas tam festina? Ad
campum ait.quo catholicorum populus conuenit.Et non inquit
audisti quia prefectus illuc pergit ut omēs interficiat quos inue
nerit? Audiui inquit.Et ideo festino ut ibi inueniar. Et quo in-
quit paruulum istum trahis? Vt & ipse ait martyrium cōsequi
mereatur.Q ue cum audisset uir moderatissimus.redire officiū
& conuerti uehiculum ad palatium iubet.Et ingressus ait Impe
ratori.subire mortem si iubeas paratus sum.opus uero quod pre
cipis implere non possum. Cumq; edocuisset cuncta de muliere
repressit Imperatoris insaniam. ¶ Cap.v.

PEr idem tempus ecclesia uelut persecutionis igne conflan
te purior auri metallo refulgebat.Non enim inuerbis unius cu
iusq; fides.sed inexiliis & carceribus probabatur.quia non hono
ri erat catholicum esse sed pene.precipue apud Alexandriam.
¶ Vbi ne sepeliendis quidem corporibus mortuorum libera facul
tas fidelibus erat. Q ue dum Lutius omīa arrogantia & seuitia
gereret.Mauuia Saracenorum gentis regina.uehemēti bello Pa
lestini & Arabici limitis oppida atq; urbes quatere.uicinasq; si-
mul uastare prouintias cepit.Cumq; frequentibus bellis Roma
num attriuisset exercitum.& plurimis peremptis.reliquos uer-
tisse infugam.orata pacem non aliter se amplexuram promittit
nisi Moyses quidam nomine monachus gēti sue ordinaretur epi
scopus. Q ui inheremo partibus suis propinqua uitam solitariā
ducens.meritis & uirtutibus ac signis que faciebat deus per illū
magnifice inotuerat.Petitio eius principi indicata Romano.sine
ulla dilatione iubetur impleri.Aducibus nostris q ibi infeliciter
pugnauerant. captus Moyses ad sacerdotium suscipiendū Ale
xandriam exmore deducitur.Adest Lutius cui ordinandi dese
rebatur officium. Q uo uiso Moyses presentibus ducibus qui
perurguebant & populis ait.Ego quidem me non esse dignum
tanto sacerdotio iudico. Verumtamen si aliqua in me licet in di
gno diuina dispensatio putatur explenda.deum nostrum celi ac
terre dnm̄

terre dnm̄ testor.q̄ Lutius sanctorum sanguine pollutas & cruentas super me non initiet manus. Cūq; Lutius tam graui nota iniustum se uideret in oculis plurimorum . Quare inquit o Moyses tam facile condempnas eum.cuius fidem ignoras? Aut si tibi aliquis de me aliter indicauit.audi fidem mea.& tibi ipsi magis quam aliis crede. Tum ille.Desine īquit o Luci dolosis tuis me quoq; imaginibus aggredi.Bene mihi nota est fides tua.quā protestantur serui dei per metalla dānati.Episcopi ī exilium trusi.presbiteri.diaconi.extra xpīani nominis habitacula relegati.Bestiis alii.alii etiam ignibus traditi.Numquid potest uerior esse fides que auribus capitur quā que oculis peruidetur? Apud me certum est.qđ qui xpō recte credunt.ista non faciunt.Et ita maiore dedecore deformatus.quoniā perurguebat necessitas rei publice consulendi.compulsus est adquiescere.ut ab episcopis quos inexilium truserat sacerdotium sumeret. Quo suscepto.& gentis ferocissime pacem tenuit.& fidei catholice custodiuit inteme u rata consortia.

Cap.vii.

Uerum cum apud Alexandriam populos & urbē nebulosi ductoris tetra perfidie caligo suffunderet.uelut lampadam quādam diuina luce fulgētem Didimum dominus accendit.De cuius uita atq; institutis.quoniā ad ecclesie gloriam dei munere cōcessus creditur.licet intranscursu necessario tamen cōmemoranda nobis pauca uidentur.Is namq; in parua etate.cum etiam adhuc prima litterarum ignoraret elemēta.luminibus orbatus.maiore desiderio scientie ueri luminis inflāmatur.nec desperationē cupitam adipiscendi passus est.cum audisset in euangelio scriptū qđ apud homines impossibile est.possibile est apud deū.Hac igitur diuina pollicitatione confisus.indesinenter dnm̄ precabatur non ut oculorum carnalium uisum.sed ut illuminationem cordis acciperet.Miscebat tamen precibus studia ac labores .& iuges continuatasq; uigilias non ad legendum sed ad audiendum adhibebat.ut qđ aliis uisus hoc illi conferret auditus.Cum uero

post lugubratiōis

ueniſſet Didimus ſilentium illud non ad quietem uel otium da
tum ducens.tanquam mundum animal ruminans cibum quem
ceperat ex integro reuocabat.& ea que dudum percurrentibus
aliis ex librorum lectione cognouerat.memoria & animo retexe
bat.ut non tam audiſſe que lecta fuerant.quam deſcripſiſſe ea
mentis ſue paginis uideretur.Ita breui deo docente in tantam
diuinarum humanarumq; rerum eruditionem ac ſcientiam ue-
nit ut ſcole eccleſiaſtice doctor exiſteret.Athanaſio epiſcopo ce
teriſq; ſapientibus in eccleſia dei uiris admodum probatus. Sed
& ī ceteris ſiue dialetice ſeu Geometrice.Aſtronomie quoq; uel
¶ Ariſmetice diſciplinis ita eſſet paratus.ut nullus umquam phi
loſophorum.ali-qua ex his artibus proponens obtinere eum uel
concludere quiuerit. Sed ſtatim ut reſponſiones eius acciperet
magiſtrum eum etiam illius de qua propoſuiſſet crederet . Di-
ſcipline huius aliquanti dicta uel cōmuniter diſputata.uel propo
nentibus reſponſa adhibitis notariis deſcripſere.que etiam nunc
in magna ammiratione habentur. Nos tamen qui & uiue uo-
cis eius exparte aliqua fuimus auditores.& ea que a nonnullis
dicente eo deſcripta ſunt legimus.longe maiorem gratiam & di
uinum neſcio quid.ac ſupra humanam uocem ſonans.in illis ma
gis ſermonibus qui de ore ipſius proferebantur agnouimus
Hunc etiam beatus Antonius cum fidei Athanaſii teſtimoni
um laturus aduerſum Arrianos de Thebaide Alexandriam de
ſcendiſſent.magnificis conſolatus eſt uerbis . Nihil te inquit of
fendat o Didime.qđ carnalibus oculis uideris orbatus. Deſunt
enim tibi illi oculi quos mures & muſce & lacerte habent . Sed
letare quia habes oculos quos angeli habent.et quibus deus ui
detur.per quos tibi magnum ſcientie lumen accenditur.

¶ Cap.viii.

HEc igitur Egyptus ea tempeſtate
non ſolum eruditis in criſtiana philoſophia uiris uerū etiā
his qui per

his qui per uastam heremum commanentes. signa & prodigia apostolica simplicitate uite & cordis sinceritate faciebant. Ex quibus interim quos ipsi uidimus. & quorum benedici manibus meruimus. hii sunt. Nacharius de superiori heremo. aliusq; Macharius de inferiori. Hysidorus in Scitiis Pambus in Cellulis. Moyses & Beniamin ī Nitria. Sybrion & Helias & Paulus in Apeteliote. Alius Paulus in Focis. Pemen & Ioseph in Pispiri. qui appellabatur mons Antonii. Sed & alios quam plures huiusmodi uiros in Egypti partibus habitare fideli comperimus auditu. ut uere compleretur apostoli dictum. quia ubi habundauit peccatum superabundauit & gratia. Habuit autem per idem tempus etiam Mesopotamia uiros nobiles. eisdem studiis pollentes. Quorum aliquantos ipsi per nos apud Edissam & in Carrarum partibus uidimus. plures autem auditione didicimus.

Cap. viiii.

Sed nec ultra harum infecundior Cappadotia fuit. immo aliquid letius Gregorium cum Basilio germinauit. Tulit igitur & ipsa multorum sanctorum segetem satis letam. produxit copiosam piorum uineam. Oliuarum quoq; domini germinauit nouellam. Sed isti precipue uelut duo filii pinguedinis adsistentes dextera leuaq; candelabro. instar duorum celi luminarium refulgebant. Vnde dignum puto de his pauca supra repetere. Ambo nobiles. ambo Athenis eruditi. ambo college. ambo de auditorio digressi. ad profitendam rethoricam rogabantur. Quod opus magnifice quidem implebat Basilius. Gregorius uero magnificentius contempnebat. quiq; cum se totum dei seruitio mancipasset. tantum de college amore presumpsit ut sedentem Basilium de doctoris cathedra deponeret. ac secum admonasterium manu iniecta perduceret. Ibiq; per ānos

annos ut

annos ut aiunt tredecim omnibus grecorum ſecularium libris re motis.ſolis diuine ſcripture uoluminibus operam dabant.earum q; intelligentiam non ex propria preſumptione.ſed ex maiorum ſcriptis & auctoritate ſequebātur.quos & ipſos ex apoſtolica ſuc ceſſione intelligendi regulam ſuſcepiſſe conſtabat. Quorū pre cipue in prophetas commentarios diſcutientes.theſauros ſapien tie reconditos inuaſis fictilibus requirebant. ¶ Verum cum iam ipſi ſufficienter inſtructi.diuina diſpenſatione ad imbuendos po pulos uocarentur.& alius alio itinere ad idem tamen opus uter q; traheretur.Baſilius Ponti urbes & rura circumiens . deſides gentis illius animos & parum de ſpe futura ſollicitos.ſtimulare uerbis & predicatione ſuccendere.callumq; ab his longe negli gentie cepit abolere. ſubegitq; abiectis inanium rerum & ſecu larium curis.ſui met noticiam recipere.in unum coire.moraſte ria conſtruere.pſalmis & himnis & orationibus uacare. Docuit pauperum curam gerere .eis q; habitacula honeſta & quecu mq; aduictum neceſſaria ſunt prebere. Virgines inſtituere . pudi cam caſtamq; uitam omnibus pene deſiderabilē facere . Ita bre ui permutata eſt totius prouintie faties.ut in arido & ſqualente campo.uideretur ſeges fecunda & leta uinea ſurrexiſſe . Grego rius uero bonum ſemen non patiebatur aut ſuper ſpinas iacere aut inter ſaxa diſpergere.ſed bonam terram cordis ſui iugi cul tu exercitiis indeſinentibus excolebat . Et multo amplius hic in ſemetipſo.quam ille inceteris proficiebat. ¶ Suſcipere ille que re nuntiantes ſeculo deferebant ad pedes ſuos.& diuidere ut quiſ q; eguiſſet curam gerebat. Iſte nihil habendi & omnia poſſiden di contentus ſacramento.erga ſolas ſapientie diuitias auarus & multum cupidus inherebat . Ille coire plures inunum.& ſui in uicem in neceſſariis habere ſollicitudinem docebat. hic ſui ex emplo quo erat abſolutus & liber . cunctis ſermone apoſtoli co predicabat . ego autem uolo uos ſine ſollicitudine eſſe . ¶ Dominus in proximo eſt . nihil ſolliciti ſitis . ſed tanquam

quam ſerui

quam ſerui criſti.hoc ſolum eſtote ſolliciti.quando redeat domi
nus denuptiis.Ille delinquentibus miſericorditer condolere.& a
delicto reuocare.hic per diuini eloquii gratiam delinquendi ĩcita
menta peruenire.Nec ſinere labi eum qui difficulter erigeretur
eliſus.Ille infide purus.hic in predicatiõe liberior. Ille deo humi
lis.hic etiam hoĩbus erat.Ille arrogantes contemptu.hic ratione
uincebat.Sic in utroq; diuina gratia unum opus perfectionis ex
plebat.Igitur non multo poſt Baſilium Ceſaree Cappadotie epi
ſcopus cum a Valente inexilium profide cogeretur.exhibitus eſt
ad tribunal prefecti.terroribuſq; ut illi moris eſt poteſtati & mi
nis maximis agi cepit.ut niſi preceptis principis obediret. inte
ritum ſibi iam iamq; ſperaret impendi. Tum ille intrepidus
& abſq; ulla animi perturbatione hoc ſibi minanti prefec-
to reſpondiſſe fertur.atq; utinam aliquid mihi eſſet digni mu-
neris qđ offerrem huic qui maturius Baſiliũ de nodo follis hu-
ius abſolueret.Cumq; daretur ei nox que erat media ad ſpatiũ
deliberandi.reſpondiſſe denuo prohibetur.Ego craſtino ipſe ero
qui nunc.tu te utinam non mutares.Et illa quidem nocte uxor
Imperatoris uelut tortoribus tradita cruciatur. Filius uero qui
erat eis unicus.extinctus paterne impietatis creditur exſoluiſſe
ſupplicia. Ita ante lucem miſſi qui rogarent Baſiliũ ut precibus
ſuis intercederet pro eis.ne etiam ipſi & quidem multo iuſtius
ſimiliter interirent.Sic accidit ut cum omẽs catholicos expulerit
Valens. Baſilius uſq; ad uite exitũ intemerato cõmuniõis ſacra
mento in ecclĩa perduraret.Gregorius uero apud Nazanzon op
pidũ ĩ locũ patris epiſcopus ſubrogatus.hereticorũ turbidinem
fideliter tulit.Reddita uero pace Conſtantinopolim ad eccliam
docendam uenire exoratus abnuit. Vbi breui tempore tantum
ad emendãdum populum uetuſtis hereticorum infectum ueue
nis profecit.ut tunc primum xpĩani ſibi fieri uiderentur. & no-
uellam lucem ueritatis aſpicere.cum religionis doctor multa qui
dem uerbis.plura tamẽ doceret exemplis.nec uiderent ab eo di
ſcipuli aliquid imperari.qđ non prius ipſe feciſſet. Sed ubi glo-
riã ſubſecuta inuidia eſt.obniti quidã.& preſcriptionibus minus

ſanis uti

ſanis uti cepere.ut ipſo ad propria remeante alius ordinaretur epiſcopus ſanctus.Quod ille ſuſurrari tantum & ſubdente ſentiens ruminari.ipſe profert que dicere ei nullus audebat. Abſit inquit ut mei cauſa.aliqua ſimultas in dei ſacerdotibus oriatur ¶ Si propter me eſt iſta tempeſtas tollite me.& mittite me i mare.& deſinet a uobis quaſſatio.Tunc regreſſus in ecclīa ſua qđ ſuperfuit uite tempus exegit.Et quoniā feſſa iam etate & corpore inualidus erat.ſucceſſorē ſibi ipſe delegit.quo ecclīam gubernante debilitatis & ſenectutis otio frueretur.Extant quoq; utriuſq; ingenii monimenta magnifica tractatuum.quos ex tempore in eccleſiis declamabant.Ex quibus nos denas ferme ſingulorum oratiunculas tranſfudimus inlatinum. Baſilii preterea iſtituta monachorum optantes ſi potuerimus & dei fauor adiuuerit.eorum plura tranſferre.Fuerunt preterea fratres duo Baſilio ¶ Gregorius & Petrus.quorū alter in uerbo doctrine.alter in operibus fidei fratrem ita exequabat.ut uterq; uel Baſiliū uel Gregoriū redderet.Extant etiā ipſius Gregorii iunioris aliqua opuſcula luculēta.Sed de his ſatis dictum.In occiduis uero partibus Valentinianus fide religionis illeſus uetere Romani imperii cē

d ſura rem publicam gubernabat. ¶ Cap.x.

Amaſus poſt Liberium perſucceſſionem ſacerdotiū in urbe Roma ſuſceperat.Quem prelatum ſibi nō ferēs Vrſinus q̄dam eiuſdem ecclīe diaconus.intantum furoris erupit.ut perſuaſo quodam ſatis imperito & agreſti epiſcopo.collecta turbulēto rum & ſeditioſorum manu.in baſilica que Sauiniana appellatur epiſcopum ſe fieri extorqueret.legibus & ordine & traditione p uerſis. Quo ex facto tanta ſeditio immo uero tanta bella orta ſunt alterutrum defendentibus populis.ut replerentur humano ſanguine orationum loca.Que res factione Maximini prefecti ſeui hoīs.ad inuidiam boni & innocentis uerſa eſt ſacerdotis.ita ut cauſa ad clericorum uſq; tormenta duceretur. Sed ad ſertor innocentie deus affuit.& in caput eorum qui intenderāt i dolum pena conuerſa eſt. ¶ Cap.xi.

Interea defuncto apud Mediolanū Auxentio hereticorū epō utriuſq;

epō utriuſq; partis populi diuerſis ſtudiis ferebatur diſſēſio grauis.& periculoſa ſeditio urbi proprie maturum parabat exitium ſi pars utraq; cū diuerſū uellet.nequa quā qđ ꝓpoſuerat optineret

¶ Ambroſius tunc conſulares eiuſdem prouintie faſces gerebat. Is cum pernitiem ciuitatis uideret impendere.pro loco atq; officio ſuo.confeſtim eccleſiam ſeditionem populi mitigaturus īgreditur. Cumq; inibi multa ſecundum leges & publicam diſciplinam pro quiete & tranquillitate peroraſſet.pugnantis iter ſe & diſſidentis populi ſubito clamor & uox una conſurgit.Ambroſium epiſcopum poſtulantes.baptizari hunc protinus clamabāt

¶ Erat enim catecuminus.& ſibi epiſcopum dari.nec aliter unum populum fore atq; unam fidem. niſi Ambroſius ſibi daretur ſacerdos.Obluctante illo & plurimum reſiſtente.ad Imperatorem relatum populi deſiderium omī maturitate iubetur impleri. Dei enim ait eſſe qđ diſcordantem populi fidem & animos diſſidentes.conuerſio ſubita in unum conſenſum atq; in unam ſentētiā reuocarit.Moxq; dei gratiam conſecutus.& initiatus ſacris & ſacerdos effectus eſt.

¶ Cap.xii.

INterea cum ad bellum Sarmaticū Valentinianus de Gallie partibus ueniſſet Illiricum.ibi uix dum cepto bello egritudie ſubita oppreſſus diem obiit.relictis heredibus ī īperio filiis Gratiano Auguſto Valentinianoq; admodū paruulo.& nondum regis inſignibus initiato.Quem tamen neceſſitas eoꝝ qui tanquā uacuū imperii locū conabantur inuadere.compulit etiam abſēte fratre purpura indui. Probo tūc prefecto fideliter reguū gerēte

¶ Ca.xiii.

PEr idem tempus in orientis regno Gothorum gens ſedibus ſuis pulſa.per oms ſe Tracias īfudit.armiſq; urbes & agros uaſtare feraliter cepit. Tum uero Valentis bellaque eccleſiis inferebat in hoſtem cepta conuerti.ſeraq; penitentia epiſcopos & preſbiteros relaxari exiliis ac demetallis reſolui monachos iubet.ipſe tam ab hoſtibus circūuentus in prelio quo ex bello trepidus confugerat.impietatis ſue penas igni exuſtus dedit. annis in imperio cum fratre primo & poſt cum fratris filiis quatuordecim pariter exactis. Que pugna initium mali

¶ Romano impio

Romano imperio tunc & deinceps fuit. Igitur Gratianus cum fratre admodum paruulo post patrui necē. orientis quoq; susce pit imperium. Is pietate & religione cūs pene qui ante fuerant principes superabat. Vsu armorum strēnuus. uelox corpore. & in genio bonus erat. sed iuuenili exultatione plus fere letus quam sufficiebat. et plus uerecundus quam rei publice intererat

Q Viq; uidens utilem uirum annis maturum ¶ Cap. xiiii. intantis regni curis habere participem. Et quia ut sermo diuinus monet. melius duo quam unus. consortē assciscit Theo dosium. eiq; orientis procuratione permissa. partes sibi ac fratri occiduas reseruauit. Verum his postquā multa religiose ac for-titer gessit a Maximo tyranno apud Brittanias exotro. per An dragatium ducem Lugduni suorum magis proditione quam ui a hostium peremptus est. ¶ Cap. xx.

AT Valentinianus in Italia degens fratris nece atq; hostis metu perterritus. simulatione oblatam pacem a Maximo simu-lans ipse quoq; libenter amplectitur. Cum interī Iustina mater eiusdem arriane hereseos alumna. impietatis sue uenena que ui uente uiro suppresserat. filio facile decepto fidenter aperuit. Igit̄ apud Mediolanum posita conturbare eccliarum statum. cōmina ri sacerdotibus depulsionis exilia. nisi Ariminensis concilii dec e ta quibus fides patrum temerata fuerat reuocarent. Quo bello eccleſie murum & turrem ualidissimam pulsabat Ambrosiuin. Eumq; minis terroribus. atq; omī oppugnationis genere fatigās primum sibi aditum debellande rimabatur ecclie. Sed quamuis illa Iezabel spiritu pugnaret armata. resistebat tamen Ambro-sius Helie uirtute repletus & gratia. Ipsa autem in ecclesiis garri re. strepere. animare & inflāmare ad discordiam populos. sed q̄d minus res ex sententia cederet iniuriam putare. & prohoc apud filium conqueri. Vnde adolescētulus pro cōtumelie inuidia quā falso conflauerat mater accensus. armatorū globum ad eccliam mittit. confringi ianuas oppugnare sancta. sacerdotem protrahi atq; in exilium agi protinus iubet. Sed tanta fuit perseuerantia fidelium populorum. ut animas prius amittere quā eprī mallēt.

Interim dictata

INterim dicta aduersum fidem patrū imperialia decreta mandantur.beniuolo tunc memorie scriniis presidenti.Sed ille cui ab incunabulis sacra fides & uenerabilis fuit abnegat se impia posse uerba proferre & cōtra deum loqui. Tū uero ne iceptū regie frustrari uideret.cellior ei honor ꝓmittit si impleret iiuncta.Ille qui nobilior in fide esse quā in honoribus cuperet.quid mihi ait pro impietatis mercede altiorem promittitis gradum ? Hoc ipso quem habeo tollite.tantum mihi conscientia fidei duret illesa.Hec dicens ante pedes precipientiū cingulum iecit.Ambroxius uero aduersum regine furorē nō se manu defendebat aut telo,sed ieiuniis continuisq; uigiliis subalitari positus.per obsecrationes defensorem sibi atq; ecclie deum parabat.Cūq; hoc in longum diuersis machinis & oppugnationibus nequam Iustina moliretur. Maximus qui se ex uetere tyranni infamia legittimum principē gestiret ostendere.datis litteris impium protestatur inceptum.fidem dei impugnari.& statuta catholice ecclesie subrui.& inter hec appropinquare Italiam cepit.Quo Iustina comperto.hoste simul atq; impietatis conscientia perarguente.infugam uersa cum filio,exilia que dei sacerdotibus parabat prima sortitur. ¶ Ca .xvi.

¶ Ca .xvii.

HEfuit tamen Theodosius propter regni fidem bonitatisq; ac benefitiorū Gratiani memor.& inuindictam totis uiribus orientis insurgens.ultus est sanguinem iustum. Valentinianoq; impia iter hec matre defūcta.fidē catholicā quā ipsa uiolauerat & regnum tyrannide depulsa restituit. Atq; ipse posteaquā Romam illustri triūpho inuectus est.ad propria rursum regna remeauit.

¶ Ca.xviii.

PEr idem tempus subreptione quadā demōis turpis macula religioso principi iniecta est . Etenim cum apud Thessalonicam seditione exorta.quidam ex militaribus uir impetu fuisset populi furentis extictus.repentini nuntii atrocitate succensus.ad ludos circenses inuitari populum.eiq; ex inproiso circunfundi milites.atq; obtruncare passim quisq; occurisset gladio iubet.& uindictam dare nō crimini sed furori.Obhoc cum a sacerdotibus Italie argueretur.agnouit delictum.culpāq;

cum lacrimis

cum lacrimis profeſſus.publicam penitentiam inconſpectu to-
tius eccleſie exegit.Et in hoc ſibi tempus aſſcriptum abſq; rega
li faſtigio pacienter impleuit.Q uibus omibus illud quoq; mira
biliter adiecit.legem ſanxit ī poſterum .ut ſententie principum
ſuper animaduerſionem prolate.in diem triceſimum ab executo
ribus differrentur.Q uo locus miſericordie uel ſi res tuliſſet pe
i nitentie non periret. ¶ Cap . xviiii.

I Gitur ad orientē regreſſus.ibiq; ut ab exordio principatus
ſui ſūma cura ſūmoq; ſtudio pulſis hereticis ecclīas catholicis tra
dere.idq; ea moderatione agere ut ultione cōtēpta.tātū catholi
cis de ecclīaꝝ reſtitutione conſuleret.quo fides recta abſq; pre-
dicationis impedimento proficeret.Cōmunē ſe prebere erga ſa-
cerdotes dei fide religione & munificentia cūctis regiū animū ex
hibere Acceſſu facilis.& abſq; imperiali faſtu ad colloquium ſe
humilibus prebere ortatu eius & largitionibus eccleſie pluribus
locis ornate.ſatis magnificeq; conſtructe.preſtare multa poſcen
tibus.Sed frequētius ultro offerre.Idoloꝝ cultus qui Conſtanti
ni inſtitutione & deinceps neglegi & deſtrui ceptus fuerat.eodē
imperāte collapſus eſt.Pro quibus intantū deo carus fuit.ut ſpe
ciale ei munus contulerit diuina prouidentia.Etenim in Theba
ide partibus monachum quendā Ioannē nomīe ſpiritu propheti
co repleuit.Cuius monitis atq; reſponſis.pacē retīere an bellū ge
i rere eſſet melius ſciſcitabatur. ¶ Cap.xx.

I Nterea apud Laudotiā Syrie āte idem tēpus Apollinaris
epūs uir ſane in cunctis inſtructus. Sed dū cōtētionis uitio nimi
us agitur.& aduerſū oīne qđ quiſq; dixerat ire obuius delectaī
iactatione ingenii male fortis hereſim excontentione generauit
aſſerens ſolū corpus non etiam animā a dnō indiſpenſatione ſu
ſceptum.Inquo cū euidentibus euangelii teſtīoniis urgueretur.
quibus ipſe dominus & ſaluator habere ſe aīam profitet.& po
nere eam quādo uult.& iterū aſſumere eam.quāq; turbatā & tri
ſtem dicit eſſe uſq; admortē.Vertit ſe poſt.& ne ex toto uinci
uideretur .ait eum habuiſſe quidē animā.ſed nō ex ea parte qua
rationabilis ē.ſed ex ea ſolū quā uiuificat corpus.Ad ſupplemtū

uero rōnalibus

uero rationabilis partis ipsū uerbū dei fuisse prohibebat. Q ue assertio primo in urbe Roma a Damaso & Petro Alexandrino episcopo concilio congregato.tali sententia depulsa est.ut decer nerent.si quis filium dei qui sicut uere deus.ita uere homo fuit uel hūanitatis aliquid & deitatis minus diceret habuisse.alienus ab ecclīa iudicaretur.Q ue sententia & apud Alexandriam con firmata est & apud Constātinopolim decreto cōcilii.Ex illo Apo llinaristę ab ecclīa declinantes.& episcopos sibi sue partis & dog mata propria ecclīasq; defendunt.

¶ Cap.xxi.

ITur in urbe Roma post Damasum Siricius ecclie suscepit sacerdotium.Apud Alexandriam uero defuncto Petro Thi motheus.& post hunc Theophilus.In Ierosolimis autē post Cyrillum Ioannes apostolicas reparat sedes.Apud Antiochiam uero defuncto Meletio.substituitur Flauianus.Sed q; Paulinus adhuc supererat.qui in catholicoꝝ sēper sotietate permānerat. multa ibi iurgia & multe controuersie sepe cōmote.nec tamen sūma ui nitentibus aliis.& aliis obtinentibus.ipsisq; inhoc elemētis terre marisq; fatigatis.potuit aliquādo pacis ullus obtineri modus cum utiq; fidei iam nulla uideretur subesse discordia. Hoc idē apud Tyrum fuit.Vbi cū Diodorus unus sane ex ātiquis catholicis uir.& temptationū documentis probatus.cum Athanasii testimonio a cōfessoribus esset episcopus factus.modestia eius contempta alius a Miletī partibus ordinatur.Sed & in multis aliis urbibus orientis.huiusmodi confusiones contentio genuit sacerdotum.Apud Constantinopolim uero Nectareus ex pretore urbano catecumīus & nup baptisma cōsecutus.sacerdotiū suscepit

¶ Cap.xxii.

INterea apud Alexandriam noui motus & contra tēpoꝝ fidē aduersus ecclīas concitant.ex occasione huiusmodi oborti.Basilica quedā publici operis uetusta & admodum neglecta fuit.Q uā Constātius Imperator donasse epīs per fidiā suā predicantibus ferebat.Q ue longa incuria nihil ualidū preter parietes habebat.Visum est epō qui per idē tēpus gubernabat ecclīam hāc ab Impatore deposcere.ut crescentibus fideliū populis.orationū quoq; crescerēt domus. Quāq; cum acceptam uellet excolere

uellet excolere. reperta in loco sunt antra quedam latētia.& ter re defossa latrociniis & sceleribus magis quam cerimoniis apta. Igitur gentiles qui detegi criminū suorum latebras & flagitiorū cauernas uiderent.non ferentes operta tot seculis mala.& tene bris obtecta referari.uelut draconum calice potato.insanire oēs ac palam furere ceperunt.Nec uocibus iam & seditionibus ut so lebant.sed manu ferroq; decertare nituntur.Crebros conflictus agere in plateis.belloq; aperto uterq; populus iter se cohire. Ac nostri numero & potentia multo plures.sed modestia religionis minus feroces erant.Ex quo frequenter nostrorū plurimis uul neratis.aliquantis etiam interfectis.ad templum quasi ad arcem quandam refugiebant. Quo nonnullos ex xpianis captos secū adducentes.accensis aris īmolare cogebant.Renitētes nouis & ex quisitis supplitiis excruciatos necabant . Alios patibulis affigen tes.alios confractis cruribus inspeluncas precipitantes. quas ob sacrificiorū sanguinem ceteraq; impuritates delubri recipiendas uetustas curiosa construxerat.Verum hoc per singulos dies. pri mo cum metu.deinde cū fidutia & desperatione gerere.atq; in tra templum clausi raptu & preda uiuere. Ad postremum eras santes in sanguinem ciuium ducem sceleris & audatie sue dele gunt Olimpū quendam noīe & habitu solo philosophum.quo anteſignano arcem defenderent.& tyrannidem tenerent.At hii qui romanorum legum custodia iurisq; dicendi cura permissa ē cognitus que gesta fuerant.turbati atq; preterriti ad templum conuoluant.causas audatie percontāt.& quid sibi uellet ille con cursus in quo cum tanto scelere āte aras sanguis ciuium funde retur inquirunt.Sed illi obfirmato aditu confusis & dissonis uo cibus rationem facti nullā.sed clamorem reddebant.Missis tam ad eos nuntiis de Romani imperii potestate. deuindicta legū & de his que talia solerent subsequi cōmonebant.Cumq; loci mu nitio nihil aduersum uesana molientes agi nisi ui maiore fineret res gestas ad Imperatorem referunt. Ille qui ingenita mētis cle mentia errantes mallet emendare quam perdere.rescribit illorū quidem uindictam quos ante aras sanguis fusus martyres fecit

non esse

non esse poscendã.in quibus dolorem interitus superauerit glo
ria meritorum. De cetero uero malorum causam radicesq; dis
cordie que pro simulacrorum defensione ueniebant penitus de
bere succidi. Quibus exterminatis.etiam bellorum causa pari-
ter conquiesceret. Cũq; hec scripta uenissent.& uelut post indu
tias parui temporis ad audiendum uterq; populus conuenisset
ad templum.statim ut prima epistole pagina relerata est.in cu-
ius exordio uana gentilium superstitio culpabatur.clamor a no
stris immensus attollitur.stupor & pauor gentilium populos in
uadit. Latebras unusquisq; querere.anguitos fuge calles rimari
aut nostris se latenter inmergere. ut ab omnibus qui aderant
nosceretur dei presentia populo suo audatiam tribuente. furo-
rem demonis qui in illis prius debachatus fuerat effugatum.

SErapis apud Alexandriam templum Ca.xxiii
auditum quidem omnibus puto.plerisq; uero etiam no-
tus locus est . Non natura sed manu & constructione per.c.aut
eo amplius gradus in sublime suspensus.quadratis & ingentibus
spatiis omni exparte distentus. Cuncta uero que ad summum
pauimentorum leuabantur.opere forniceo constructa. Que in
mensis desuper liminaribus.& occultis aditibus inuicem ĩsemet
distinctis.usum diuersis ministeriis & clamdestinis offitiis exhi
bebant.Iam uero in superioribus extrema totius ambitus spa-
tia occupant exedre & pastoforia. domusq; inexcelsum porrecte
in quibus uel editui uel hii quos appellabant Asneytec
idest qui se castificant commanere soliti erant . Porticus quoq;
post hec omnem ambitum quadratis ordinibus distincte intrin
secus circumibant.In medio totius spatii edes erat precios edi
ta collumnis & marmoris saxo extrinsecus ample magnificeq;
constructa. Inhac simulacrum serapis ita erat uastum.ut dexte
ra unum parietem.alterum leua perstringeret.Quod monstrũ
ex omnibus generibus metallorum lignorumq; composítum
ferebatur. Interiores delubri parietes laminis primo aureis uesti
ti.Super has argẽteis.ad postremũ ereis habebant.q̃ muniẽto
precios ioribus

precioſioribus metallis forent. Erat etiam quedam ad ſtupo-
rem ammirationemq; uidentium dolis & arte compoſita fene-
ſtra perexigua abortu ſolis ita aptata . ut die qua inſtitutum
fuerat ſimulachrum ad ſerapem ſalutandum introferri dili-
genter templi foribus obſeratis . ingrediente ſimulacro. radius
ſolis per eandem feneſtram directus .os & labra ſerapis il-
luſtraret.ita ut inſpectante populo.oſculo ſalutatus Serapis uide
retur a ſole. Erat & aliud fraudis genus huiuſmodi.Natura la-
pis magnes huius uirtutis eſſe perhibetur.ut ad ſe rapiat & at-
trahat ferrum. Signum ſolis ad hoc ipſum ex ferro ſubtiliſſimo
manu artificis fuerat fabricatum.ut lapis cuius naturam ferrum
ad ſe trahere diximus.deſuper in laquearibus fixus cum tempe
rate ſub ipſo ad libram fuiſſet poſitum.ſimulachrum.ui natura
li ad ſe raperet ferrum.aſſurexiſſe paululū ſimulacrum.& ī aere
pendere uideretur.Et ne hoc lapſu propero prederetur.miniſtri
fallatie ſurrexit aiebant ſol ut ualedicens Serapi diſcedat ad pro
pria. Sed & multa alia decipiendi cauſa aueteribus ī loco fuerāt
conſtructa.que nunc longum eſt enumerare per ſingula ¶ Verū
ut dicere ceperamus.reſcripto recitato.parati quidem erant no-
ſtrorum populi ad ſubuertendum erroris auctorem . Perſuaſio
tamen quedam ab ipſis gentilibus fuerat diſperſa.q; ſi humana
manus ſimulachrum illud contigiſſet.terra deiſcens ilico ſoluere
tur in chaos.celumq; repente rueret preceps. Q ue res paululū
ſtuporem quendam populis dabat. Cum ecce unus exmilitibus
fide quam armis magis munitus.correptam bipennē.inſurgens
omī niſu maxillā ueteratoris illidit.Clamor attolitur utroq; po
pulorum.neq; tamen aut celum ruit aut terra deſcendit . Inde
iterum atq; iterum repetens putris ligni fumoſum genium ce-
dit. Q ueq; deiecto igni adhibito.tam facile quam lignum ari-
dum conflagrauit. Poſt hec reuulſum ceruicibus & depreſſum
medio trahitur caput. Tum pedes aliaq; membra ceſa ſecuribus
& rapta funibus diſtrahuntur . ac per ſingula loca membratim

inconſpectu

in conſpectu cultricis Alexandrie ſenex ueternoſus exuri
tur Ad ultimum truncus qui ſuperfuerat . in amphiteatro
concrematur . Vaneq; ſuperſtitionis & erroris antiqui Se-
rapis hic finis fuit . De cuius origine diuerſa fertur opinio
paganorum . Alii Iouem putant cuius capiti modius ſuper
poſitus. uel quia cum menſura modoq; cuncta indicet mo-
derari uel uitam mortalidus frugum largitate preberi. Alii
uirtutem Nili fluminis cuius Egyptus opibus & fecundita
te paſcatur¶ Quidam in honorem noſtri Ioſeph formatum
perhibent ſimulachrum.ob dimenſionem frumenti. qua fa
mis tempore ſubuenit Egyptiis . Alii repertum in hyſtoriis
grecorum ueteribus ferunt Apini quendam patremfami-
lias ſeu regem in Egypto Memphis poſitum.cum famis tē
pore frumenta apud Alexandriam defeciſſent . ex proprio
affatim ciuibus alimenta prebuiſſe . Quo defuncto in ho
norem eius inſtituerint apud Memphis tēplum.in quo bos
quaſi indicium optimi agricole nutritur . habens quedam
coloris inſignia . qui ex nomine eius Apis appelletur¶ So-
ron uero.ideſt ſepulchrum inquo corpus eius inerat¶ Ale-
xandriam deduxerint.& Soron Apis primo excompoſitio-
ne Sorapin Poſt uero percorruptionem Serapin nomiarūt
¶ Quid uerum ſit.aut nihil omnino de his deus uiderit.Sed
ad inceptum redeamus . Cap .xxiiii .

POſt hec capite ipſo ydolatrie deiecto.ſtudiis uigilantiſ
ſimi ſacerdotis quecumq; fuerunt per totam Alexan
driam portenta potiuſquam ſimulachra.pari exitu & ſimili
dedecore publicantur . Horret animus dicere qui miſeris
mortalibus laqui a demonibus preparati ſunt. Que fune-
ra que ſcelera in illis que dicebant abdita tegebantur? Quot
ibi infantum capita deſecta in auratis labris inuenta ſunt?
quot miſerorum crutiabiles mortes depicte? Que cum pro
derentur in lucē.ac ſubauras prolata ferrentur.licet cōfuſione
ipſa gentiles

ipſi gentiles & pudore diffugerent. tamen ſi qui adeſſe po-
tuit mirabatur tot ſeculis ſe illis tam nefariis & tam puden
dis fraudibus irretitum. Vnde & plurimi ex his comdemp
nato errore & ſcelere depreſſo.fidem criſti & cultum uere
religionis amplexi ſũt. Nam ut omittam cetera flagitia que
in aliis locis ui necatis paruulis.deſpicatuſq; obſibrarum iſpec
tionem uiſceribus gerebantur . unum ſolum modo qđ in
templo ſaturni geri ad omnium uenit conſcientiam memo
rabo. Ex quo etiam cetera que omiſimus perpendantur.

¶ Cap.xxv.

SAcerdos erat apud eos Saturni Tyrannus nomine.Hic quaſi ex reſpõſo numinis ado
rantibus i templo nobilibus quibuſq; & primariis uiris quo
rum ſibi matrone ad libidinem placuiſſent. dicebat Saturnũ
precepiſſe.ut uxor ſua pernoctaret in templo.Tum is qui au
dierat gaudens qđ uxor ſua digna dignatione numinis ucca
retur. Exornatam comptius inſuper & donariis onuſtã ne ua
cua ſcilicet repudiaretur coniugem mittebat ad templum .
In conſpectu omnium concluſa intrinſecus matrona.tyrãnus
ianuis clauſis & traditis claubus diſcedebat.Deinde facto ſi-
lentio per occultos & ſubterraneos aditus intra ipſum Satur
ni ſimulachrum patulis irrepebat cauernis. Erat autem ſimu
lachrum illud atergo exeſum.& parieti diligenter adnexum
ardentibuſq; intra edem luminibus intente ſupplicãtiq; mu
lieri uocem ſubito per ſimulachrum eris concaui proferebat
ita ut pauore & gaudio infelix mulier trepidaret.qđ dignam
ſe tanti numinis putaret alloquio. Poſteaquam que libitum
fuerat uel ad conſternationem maiorem uel ad libidinis inci
tamentum diſeruiſſet numen impurum.arte quodam lineo
lis obductis repente lumina extinguebantur uniuerſa. Tum
deſcendens obſtupefacte & conſternate muliercule adulterii
fucum profanis commentationibus inferebat. Hec cum per
omnes miſerorum matronas multo iam tempore gererent
accidit quandam pudice mentis feminam orruiſſe facinus.&

attentius

attentius designantem cognouisse uocem Tyranni.ac domũ regressam.uiro de fraude sceleris indicasse . Ille de iniuria cõ iugis imo potius sua ardentius inflammatus.inscriptum Ty rannum ad tormenta deducit. Quo conuicto atq; confesso ceterisq; fraudibus reuelatis.pudor omnes & dedecus paga norum peruaserat domos.adulteris matribus.incertis patri bus liberis spuriis deprehensis . Quibus diuulgatis & pro ditis.raptim cũ simulacris & edibus excidebantur & crimina

¶ Cap.xxvi .

IAm uero Canopi quis enumeret superstitiosa flagitia ; ubi pretexto sacerdotalium lit terarum. ita etenim appellant antiquas Egyptiorum litte ras magice artis erat pene publica scola. Quẽ locum uelut fontem quẽdam atq; originem demonum intantum uenera bantur pagani.ut multo ibi maior celebritas quã apud Ale xandriam haberetur.Sed de huius quoq; monstri orrore cu iusmodi originem tradãt.obscurdum nõ erit paucis exponere Ferunt aliquando Chaldeos ignem deum suum circũferen tes. cum omnium prouintiarum deis habuisse conflictum . ¶ Quo scilicet qui uicisset.hic esse deus ab omnibus crede retur . Reliquarum prouintiarum dii eris aut auri.argenti ue.aut ligni.uel lapidis.uel exquacũq; materia constabant.q̃ per ignem procul dubio corrumperetur . Ex quo fiebat ut ignis locis omnibus obtineret.Hec cum audisset Canopi sa cerdos . callidum quidam excogitauit . Ydrie fieri solent in Egypti partibus fictiles undiq; crebris & minutis admodum foraminibus patule . quibus turbida aqua desudans defeca tior ac purior redditur . Harum ille unam cera foramini bus obturatis.desuper etiam uariis coloribus pictam aquam repletã statuit ut dm̃.Et excisũ ueteris simulacri qđ Menelai gubernatoris ferebat caput desup positũ diligẽter aptauit Ad sũt post hec chaldei.Igit icõflictũ circa ydriã ignis accẽdit .cera qua foramĩa fuerãt obturata resoluit .sudãte ydria ignis exti guit .Sacerdotis fraude Canopis Chaldeoꝝ uictor ostenditur

Vnde ipsũ

¶ Vnde ipſum Canopi ſimulachrum pedibus perexiguis attracto collo. & quaſi ſugillato uentre tumido. in modum ydrie cum dorſo equaliter teriti formatur. et ex hac perſuaſione. uelut deus uictor omnium colebatur. Sed ꝓfecerũt hec fortaſſe aliquando Chaldeis. Nunc uero aduentante ſacerdote dei Theophilo. nullus profuit ſudor. nec cere fraus obtecta ſubuenit. Vaſta ſunt omnia atq; ad ſolum deducta.

SEd nihil geſtum eſt qđ inſqualorem uerteret locum flagitiorum. Cauerne ac ueternoſa buſta deiecta ſunt. & ueri dei templa eccleſieq; conſtructe. ¶ Nam & in Serapis ſepulchro prophanis edibus complanatis ex uno latere martyrium. ex altero conſurgit eccleſia. Occaſio autem martyrii conſtruendi unde data ſit. dignum arbitror memorare. ¶ Cap. xxviii.

IVliani temporibus uelut relaxatis frenis efferbuit in omnem ſeuitiam feritas paganorum. Ex quo accidit ut apud Sebaſtem Paleſtine urbem ſepulchrum Ioannis Baptiſte mente rabida & funeſtis manibus inuaderent. oſſa diſpgerent. atq; ea rurſum collecta igni cremarent. & ſanctos cyneres puluери immixtos peragros & rura diſpergerent. ¶ Sed dei prouidentia factum eſt. quoſdam de Ieroſolimis ex monaſterio Phillippi hominis dei orationis illuc cauſa per idem tempus ueniſſe. Qui cum tantum nefas humanis quidem manibus. ſed ferina mente fieri uiderent. mori gratius habentes quam huiuſcemodi piaculo funeſtari. inter eos qui oſſa ad exurendum legebant mixti. diligentius in quantũ res patiebat̃ ac religioſius congregãtes. furtim ſe uel ſtupẽtibus uel inſanientibus ſubtraxere. & ad religioſũ patrẽ Philippum uenerandas reliquias pertulere. Ille ſupra ſe ducens tantum theſaurum propriis ſeruare uigiliis. ad pontificem maximum tunc Athanaſium hoſtie immaculate reliquias per Iulianum diaconum ſuum poſt etiam Paleſtine urbis epiſcopũ mittit

¶ Quas ille

¶ Quas ille ſuſceptas paucis arbitris ſub cauato ſacrarii pariete incluſas.prophetico ſpiritu profuturas generationi poſtere cōſer uauit. Quibus tunc deiectis & proſtratis ydolatrie ueſtigiis in edibus quondam prophanis aurea tecta conſurgerent.Sed poſt occaſum ſerapis qui nūquam uixerat.que iam alterius demonis ſtare delubra potueruut.Parum dixerim ſi omēs que erant Alexandrie per ſingulas pene colūnas cuiuiſcūq; demonis edicule in fulte ceciderunt. Sed per cunctas Egypti urbes per caſtella.per uicos.per omne rus.per ripas fluminis.per heremū quoq; ſi qua fana.ſeu potius buſta reperiri potuerunt. inſtantia uniuicuiuſq; epiſcopi obruta & ad ſolum deducta ſunt.ita ut rus denuo culture redderetur.qđ iniuſte fuerat demonibus deputatum.

¶ Cap.xxix.

SEd & illud apud Alexandriam geſtum eſt.q; etiam Thoraces Serapis qui per ſingulas quaſq; domos in parietibus.in ingreſſibus & poſtibus etiam ac feneſtris erant.ita abſciſi ſunt omnes & abraſi.ut ne ueſtigium quidem uſquam uel nominis appellatio aut ipſius aut cuiuſlibet alterius demonis remaneret. Sed pro his crucis dominice ſignum unuſquiſq; in poſtibus ī ingreſſibus ſfeneſtris in parietibus colūniſq; depingeret. Quod cum factum hii qui ſuperfuerāt ex paganis uiderent.in recordatione rei magne extraditiōe ſibimet antiquitus cōmendate ueniſſe perhibentur. Signū hoc nrm̄ dominice crucis ſter illas quas dicūt hieraticas.ideſt ſacerdotales litteras habere Egyptii dicuntur ¶ Velut unum ex ceteris litterarum que apud illos ſunt helementis. Cuius littere ſeu uocabuli hanc eſſe aſſerunt interpretationem. Vita uentura.Dicebant ergo hi qui tunc ammiratione rerum geſtarum conuertebantur ad fidem . ita ſibi ab antiquis traditum.q; hec que nunc coluntur tam diu ſtarent.quam diu uiderent ſignum iſtud ueniſſe in quo eſſet uita. Vnde accidit ut magis hii qui erant ex ſacerdotibus uel miniſtris tēplorū ad fidē cōuerterentur.quā illi quos errox preſtigia & deceptionum machine delectabant.

¶ Cap.xxx.

¶ Sane quoniā

SAne qm̃ moris erat in Egypto ut m̃sura ascendentis Nili fluminis ad tẽplũ Serapis deferret̃.uelut ad ĩcrem̃ti aquaꝝ & inundationis auctorem. Subuerso eius simulacro igniq; consumpto.omnes simul negabãt serapim iniurie memorem.aquas ultra & affluentiam solitam largiturum. Sed ut ostenderet deus non Serapim qui multo erat Nilo posterior.sed se qui aquas fluminis temporibus suis iuberet excrescere.tanta exeo & deinceps fuit inundatio.quanta fuisse prius etas nulla meminerat. ¶ Et ideo ulna ipsa idest aque mensura quam Poechim uocant.ad aquarum dominum in ecclesia cepta deferri. Sed ubi hec gesta religioso principi nuntiata sunt. extentis ad celum palmis.cum ingenti fertur exultatione dixisse.Gratias tibi criste.qđ absq; urbis illius magna pernitie.tam uetustus error extinctus est.

INterea Valentinianus in occiduis partibus ¶ Cap.xxxi. animis quantum etas patiebatur ardentibus rem publicam gerens.causis etiam nunc latentibus laqueo uitam finiuit. ¶ Sed hoc quidam dolo ducis sui Arbogastis factũ confirmabãt. Idq; quam maxime publica tenebat opinio.Alii a commisso quidem scelere ducem alienum dicebant.sed causas prestitisse quibus inhoc adolescens animi indignatione cogeretur.q̃ minus ei tanquam per etatem nondum ualido.libera de omnibus indulgeret imperia. Fuere tamen nonnulli sacerdotum. qui pacis ab eo qui post creatus est legatione suscepta.immunem esse ducem amortis scelere apud Theodosium testarentut. ¶ Cap.xxxii.

SEd ipse nihilo segnius inflammatus.ad ultionem arma cõtra Eugenium qui in loco defuncti substitutus est corripit.Dei primo uoluntatem per Ioannem monachum de quo supra memorauimus sciscitatus. Tum ille qui primam de Maximo ei uictoriam predixerat incruentam. etiam hanc licet non absq; plurima utriusq; sanguinis inundatione promittit.

IGitur preparatur ad bellum non tam ar ¶ Cap.xxxiii. moꝝ teloꝝq;.quã ieiunioꝝ orationũq; subsidiis.nec tã excubiaꝝ uigiliis quã obsecrationũ ꝑnoctationũ munitus.Circuibat cũ sacerdotibus

ſacerdotibus & populo oīa orationū loca.ante martyꝝ & aplōꝝ thecas iacebat cilicio proſtratus.& auxilia ſibi fida ſanctorum in terceſſione poſcebat.At pagani qui errores ſuos nouis ſemper erroribus animant.innouare ſacrificia.& Romam funeſtis uictimis cruentare.Inſpicere exta pecudū.& exfibrarum preſcientia ſecuturam Eugenio uictoriam nuntiare. Superſtitioſius hoc agēte & cum omī animoſitate Flauiano tunc prefecto.cuius aſſertionibus.magna enim erat eius in ſapiētia prerogatiua.Eugenium uictorem fore procerto preſūpſerant.Sed ubi uere religionis fretus auxilio Theodoſius alpium fauces cepit.urguere.primo illi q bus nequicquam litate & fruſtra ſacrificate tot uictime.de fallatie conſcientia trepidi demonis in fugam uerſi.Poſt etiam magiſtri horum & doctores errorum precipue Flauianus plus pudoris quam ſceleris reus.cum potuiſſet euadere.eruditus admodū uir.mereri ſe mortem pro errore iuſtius quā pro crimine iudicauit.Ceteri uero inſtruunt aciem.& collocatis inſuperiori iugo inſidiis ipſi pugnam indeſcenſu montis expectant. ¶Verum ubi ad primos uentum eſt.& ilico ſe legittimo principi tradiderunt.cū ceteris imis uallibus deprehenſis.cōflictus acerrimus geritur.Stetit aliquandiu anceps uictoria.fundebantur auxilia barbarorum & terga iam hoſtibus dabant.Sed fiebat hoc non ut Theodoſius uinceretur.ſed ne per barbaros uincere uideretur. Tū ille ut cōuerſas ſuorum acies uidit.ſtans in edita rupe unde & conſpicere.& conſpici abutroq; poſſet exercitu.proiectis armis ad ſolita recurrit auxilia.Et proſtratus inconſpectu dei. oīpotens inquit deus tu noſti quia in nomīe xpī filii tui ultionis iuſte prelia iſta ſuſcepi.Si ſecus in me uindica.Si uero cum cauſa probabili & in te confiſus.huc ueni.porrigere dexteram tuis.ne forte dicant gētes ubi eſt deus eorum. Quam ſupplicationem pii prīcipis certi adeo eſſe ſuſceptam hii qui aderant duces animantur ad cedem.& precipue Bacurius uir. fide.pietate uirtute animi & corporis inſignis. Et qui comes eſſe & ſotius Theodoſii merere tur. proximos quoſq; cum tot telis gladio paſſim ſternit. agmina hoſtium conferta.& conſtipata perrumpit. Iter per

¶Iter per milia

Iter per milia ruentium ad ipsum tyrannm.ruptis agminibus & aceruatī fusis stragibus agit.uix fortasse ab īpiis credant̄ que gesta sūt.Etenī cōpertum est.qđ post illā Impatoris precem quā deo fuderat.uētus ita uehemēs exortus est.ut tela hostiū in eos q iecerāt retorqueret.Cūq; magna ui psistēte uēto om̄e iaculum missū ab hostibus frustraret̄.fracto aduersarioꝝ aīo seu pocius diuinitus depulso Arbogaste duce.nequaquā deo aduerso forti ter faciente.Eugenius ante Theodosii pedes iunctis post terga manibus adducitur.Ibiq; uite eius & certaminis finis fuit.Tum uero religioso prīcipi gloriosior uictoria defrustratis opinionibus paganoꝝ quā de Tyrāni īteritu fuit.qbus spes uana & falsa diuinatio minus in īteritu cōtulit pene.quā pudoris seruauit ī uita

CVmq; post hec ut futuroꝝ prescius Impator. Ca.xxxiiii. disponēde rei publice sollicitudīe strīgeret̄.ad orientē protinus mittit.ubi uēturus ad bellū tuta liberos custodia cōmēdarat.Ibiq; Archadiū Augustū regnū sibi dudū traditū seruare precepit.Honoriū uero pari dignatiōe predictū ad occidētis īperiū uenire otius iubet.Quo suscepto.& paternis osculis āplexibusq; cōstricto.traditis occidētalis regni gubernaculis.ipse Romano īperio p ānos.x.& vii.feliciter gabernato.ad meliora migrauit. cum principibus piissimis percepturus premia meritorum.

Explicit liber ecclesiastice hystorie.

Transtulit Ausonias istud Rufinus ad aures
Eusebii clarum Caesariensis opus.
Schallus Ioannes celebri Germanicus arte
Aere premit.Mantus principe Foederico.
Quom datus est finis.referebat Iulius annos
Mille quater centum septuaginta nouem.
Hunc eme qui docti nomen.qui limen Olimpi
Quaeris.habet praesens munus utrūq; liber.
Hinc coeleste bonum:sanctosq; docebere mores
Et prodesse magis lectio nulla potest.

J. & J. LEIGHTON,
BOOKBINDERS
AND
ANTIQUARIAN
BOOKSELLERS.

ESTABLISHED 1798.

40, BREWER STREET,
GOLDEN SQUARE,
REGENT STREET, W.

LONDON Jan. 1. 1915

TELEPHONE: REGENT 1610.

Prof. Sir William Osler, Bart., M.D.

Sir

In reply to your favour re Johann Schall the printer of Mantua. As it was generally understood that he was a physcian, we never thought of investigating the matter before your enquiry.

We find on looking up the authorities for the statement that it appears to rest on the strength of the colophon in the Scrutinium Scripturarum 1475 printed by Schall, in which he calls himself "doctor artis Apollinee" which obviously refers to Apollo's art of healing which was granted to his son Æsculapius.

On referring again to the Eusebius reported to you we find that in the dedication to Frederic Gonzaga, Schall styles himself "physicus" (Herosfeldensis) which is of course conclusive.

Refer also to Deschamps, Dict. de Geographie, Paris 1870, col. 798 & Dibdin, Bibl. Spencer III p. 309.

We have the honour to be
Sir William
Your obedt. servants
J. & J. Leighton
PBD

On second thoughts we venture to send the Eusebius per post for ocular demonstration

OSLER
ROOM
folio
WZ230
E 91
1479
B.O. 7431
#38620211